nikaragua sandinist devrimi

HENRI WEBER

BELGE YAYINLARI : 142
Birinci Baskı : Ekim 1991

NICARAGUA: LA RÉVOLUTION SANDINISTE (Maspero 1981, Paris / Verso 1981 Londra) / NICARAGUA: HAUNTED BY THE PAST (Nacla, Volume XXIV, Number 1, June 1990) / Baskıya Hazırlayan: R. Zaralı / Dizgi, Baskı: Yaylacık / Kapak Düzeni: Yusuf Aslan / Kapak Baskı: Orhan Ofset / BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK. Başmusahip Sokak Talas Han 10 80 Cağaloğlu - İSTANBUL / Tel: 511 63 20

HENRI WEBER

NİKARAGUA SANDİNİST DEVRİM

Ek: Nikaragua'da Ne Oldu (1990)

Türkçesi : Oya NİLGÜN

İÇİNDEKİLER

NİKARAGUA SANDİNİST DEVRİM

1. Nikaragua'nın Geçmişi 8
2. Devrimci Bir Krizin Doğuşu 37
3. İktidar Mücadelesi 56
4. Sosyalizme Geçiş 85
5. Sandinist Ekonomik Politika 118
6. Yeni Rejim: Sandinizm ve Demokrasi 136
7. Beklentiler 186

NİKARAGUA'DA NE OLDU? (1990)

1. Yanlış Olan Neydi? / *Carlos M. Vilas* 196
2. Örümcek Ağı / *George R. Vickers* 222
3. Yeni Eski Düzen / *Trish O'Kane* 243

BİBLİYOGRAFYA 261

Henri Weber

NİKARAGUA
Sandinist Devrim

1

NİKARAGUA'NIN GEÇMİŞİ

Orta Amerika'nın diğer tüm eyaletleri gibi Nikaragu da, aşağı yukarı 1523 yılında Cortez'in askerleri tarafından fethedildi. Aslında, istilacılar, gerçekte ancak Pasifik kıyısındaki ovaları, Aztek soyundan gelen Chorotec Kızılderililerinin yaşadığı en zengin ve en fazla nüfuslu bölgeyi zaptettiler. Kuzey Batının cengellerle kaplı dağları, Doğunun sık ormanları ve Karayip Kızılderililerinin yaşadığı bütün bir Atlantik bölgesi, ya da Miskito Sahili, İspanyollara inatla direndi ve hiçbir zaman tamamen onların denetimi altına girmedi. Bu erişilmesi güç topraklarda Kızılderili toplulukları, ondokuzuncu yüzyılın sonlarına dek, geleneksel toplumsal örgütlenme tarzlarına dayalı yarı-özerk bir durumda yaşadılar. Üstelik, Britanya, İspanyollar ve Fransızlar, sonraları da Kuzey Amerikalılarla olan rekabeti için bir operasyon üssü elde etmek istediğinden, Kızılderililer, Atlantik Kıyısında İspanyol işgali dönemi boyunca ve bundan sonra da İngilizlerin siyasal ve askeri desteğinden yararlandılar. Aslında Moskitia, onsekizinci yüzyılda de facto (fiilen) İngilizlerin himayesinde bulunuyordu. Bu durum, en önemlisi 'kıyı İngilizcesi'nin konuşulması olan birtakım kültürel özelliklerde iz bırakmıştır. Bölge, ülkeye gerçek anlamda 1894'te, General Zelaya'nın başkanlığı döneminde dahil edildi.

Kızılderililerin davasını üstlenen bir piskopos olan Bartolamco de las Casas, Pasifik ovaları halklarının maruz bırakıldığı yeryüzü cehennemini öfkeyle akta-

ran şu öyküyü bıraktı: '1522 ya da 1523'te, bu zorba (anakaranın valisi), tamamiyle mutlu Nikaragua eyaletini zaptetmek üzere yola çıktı ve girişiyle bölgeye büyük bir felaket getirdi. O sayısız insanın neşesini, sağlığını, dost canlılığını ve zenginliğini kim tam anlamıyla anlatabilir ki? Orada, üç-dört saatlik yol boyunca yayılmış insanların sahip olduğu şaşılacak güzellikteki meyva bahçeleriyle dolu köyleri görmek gerçekten harikuladeydi. Arazi düz ve engebesizdi, halk, bu nedenle, büyük zorluk ve güçlüklere rağmen, onu terketmeme cesaretini gösterdi. Bu yüzden de, Hristiyanların kendilerine empoze ettiği zorbalık ve köleliğe mümkün olduğunca tahammül ettiler. Zira çok ılımlı ve sakin tabiatlıydılar. Bu zorba ve işbirlikçileri, bunların diğer krallığı (Panama'yı) yoketmesine yardım eden tüm diğer zorbalar, bu halkı, hiçbir insanın tanımlayamayacağı kötülüklere, katliamlara, zulm, kölelik ve adaletsizliğe tabi tuttular... Bugün (1542), bütün Nikaragua'da dört-beşbin kişi olmalı. İspanyollar, zorla yaptırdıkları hizmetlerde ve uyguladıkları gündelik kişisel zulümle hergün daha fazla insanı öldürüyorlar. Ve burası, söylediğimiz gibi, dünyanın en fazla nüfusa sahip olan eyaletlerinden biriydi bir zamanlar'[1].

İspanyol Sömürgeciliğinin Yükü

Yeni Grenada Genel Valisi'nin yetkisine verilen Nikaragua eyaleti, üçyüz yıllık bir dönem boyunca İspanyol sömürgelerinin ortak kaderini paylaştı.

Panama, Santo Domingo, Peru, Ekvador ve Şili'ye köle; öteki sömürgelere ve anayurda kereste, kurutulmuş et, donyağı, deri, kakao ve boya (coloring) ihraç ediyordu. Mamul mallar yasal olarak İspanya'-

1. Bartolomè de las Casas, *Très brève relation de la destruction des Indes*, Paris 1979, s. 74-77.

dan, kaçakçılık yoluyla da Britanya ve Fransa'dan ithal ediliyordu. Fakat bu tür bir ticaret yüzeysel bir olguydu ve Nikaragua sömürgesi, esas olarak ancak geçinecek kadar üreten bir ekonomi olarak kaldı. İspanyol aristokratları haciendalarında, Kızılderili toplulukları ortak topraklarında, melezler ve 'ladino'lar *Chacra*larında ya da küçük aile parsellerinde - hepsi de fiilen otarşi koşullarında yaşıyorlardı. Dahası, savaş ve korsanlık, Avrupa'yla olan ticareti sık sık, uzun aralıklarla kesintiye uğratıyordu.

İspanyol egemenliği, metropolden, Katolikliğin ve aristokrasiye özgü yapıların getirilmesine neden oldu. Toplumsal hiyerarşinin zirvesindeki kraliyet memurları zorla vergi topluyor ve sömürgenin hükümdarın emirlerine saygı göstermesini sağlıyorlardı. Daha alt düzeydeki eyalet aristokrasisi, dev arazileri mülkiyetleri altında tutarak, köleleştirilmiş ya da angaryaya tabi tutulan Kızılderili ve melez işgücünü vahşice sömürüyordu. Haciendasındaki *Senor*, tımarındaki feodal soyluyla aşağı yukarı aynı yetkilere sahipti.

Bu toplumsal sistem, 1821'de bağımsızlığın gelişinden sonra da varlığını sürdürdü. 1824'te kölelik kaldırıldı ve Kızılderililere uygulanan angarya da yavaş yavaş geçmişte kaldı. Fakat köle emeği, ülkedeki toplumsal ilişkilere tamamen damgasını vurarak şu ya da bu biçimde ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğine dek sürdü.

Bu uç noktadaki toplumsal ve ekonomik gerilik koşullarında, siyasal çekişmeler, yöresel temellere dayalı klanlar arası amansız bir mücadele biçiminde büründü. Ondokuzuncu yüzyılın tümü ve yirminci yüzyılın bir kısmı boyunca, yöresel savaşlar Lèon 'liberalleri'yle Granada 'muhafazakârları'nı birbirine düşürdü: Birinciler, ilke olarak yenilik yanlısı, Amerikan ve Fransız devrimlerinin mason hayranları, ikinciler ise aristokrasinin değerlerine bağlı gelenekçi bağnazlardı. Ama bu, Orta Amerika'nın geri kalan

kısmında olduğu gibi, bir yanda muhafazakârları tutan toprak sahiplerinin, öte yanda ise sanayi burjuvazisi ile zayıf, zanaatkârlığa dayalı küçük burjuvazinin yer aldığı Avrupa tipi bir mücadeleyi içermiyordu. Nikaraguallı 'liberaller', yurttaş hak ve özgürlüklerinden çok, serbest ticaretin savunuculuğunu yapıyorlardı ve kurdukları kişisel diktatörlükler de muhafazakârlarınkinden bir nebze olsun daha yumuşak değildi. Üstelik, her iki kampta da, askerler esas olarak, toprak sahiplerinin komutasında hizmete zorlanan köylülerdi. Rakip soyluların klanları arasındaki savaşlara çok benzeyen iç savaşlar, ülkeyi öylesine derin, kronik bir istikrarsızlık durumuna soktular ki, her iki taraf da kurtuluşu, tereddüt etmeksizin yabancı güçlerde aradı.

Walker Olayı

Onaltıncı yüzyılda keşfedilişinden bu yana, Nikaragua her zaman büyük güçlerin ilgisini çekmiştir. Bölgede baştan beri varolan İngilizler, bağımsızlıktan önceki dönemde İspanyollarla ve 1850'deki Clayton-Bulwer Anlaşması'na kadar da Kuzey Amerikalılarla çekişiyorlardı. İki Amerika arasındaki kıstağın ortasındaki bu ülke, stratejik olarak iştah uyandıracak bir yerdeydi. Batıya bakan kıyı şeridi onu, Karayiplerin denetimi için kilit nokta haline getirirken, topoğrafyası ve göllerinin büyüklüğü de bir Atlantik-Pasifik kanalı için en uygun mekanlardan biri olarak öne çıkarıyordu.

1850 ile 1860 arasında, Kaliforniya altınına hücum Amerika'yı pençesine alırken, Nikaragua gölleri üzerinden Batıya giden yol, hem ABD karayolundan hem de Panama'dan yüreği ağzında geçmekten daha çabuk ve daha az tehlikeli olduğundan, Amerikalı göçmenlerin gittikçe daha fazla ilgisini çekiyordu. Bu

yüzden, Cornelius Vanderbilt'in, rakiplerinin 125 $'lık asgari fiyatına karşı 35 $ güverte ücreti isteyen Transit Geçiş Şirketi ayda 2000 kadar insan taşıyordu. Fakat sonradan, bir Avrupa yolculuğu sırasında iki ortağı Vanderbilt'in malına mülküne el koydu.

Nikaragua'nın bağımsızlıktan sonra bir parçasını oluşturduğu Orta Amerika Federasyonu, 1843'te özerk eyaletlere bölündü. Nikaragua'da, yeni devletin denetimi için 'liberaller'le 'muhafazakârlar' arasındaki mücadele iç savaşa dönüştü. Fakat 'liberal' Francisco Castellon savaş alanında yenilgiye uğrayınca, Frutos Chamorro'nun 'muhafazakâr' askerlerine karşı dışardan destek aradı. Hırslı düşüncelere sahip bir gazeteci olan William Walker çağrıya karşılık verdi. Okyanuslar arası yollardaki hakimiyetlerini güçlendirmek isteyen Transit Geçiş Şirketi müdürlerinin mali desteğiyle bir Amerikan 'falanjı' oluşturarak, 1855 Ekiminde muhafazakâr başkent Granada'yı aldı.

Çok geçmeden Walker liberal dostlarına sırt çevirdi ve kendi adına iktidarı ele geçirdi. Bir Güneyli ve ateşli bir kölelik taraftarı olan Walker, beş kıstak devletini tek bir beyaz cumhuriyeti halinde toparlamayı hayal ediyordu. Bu hemen Ayrılma Savaşı öncesi dönemdi ve Walker, Orta Amerika'da örnek bir köle toplumunun oluşturulmasının, Kuzeyin köleliği kaldırma taraftarlarına karşı Güneye destek olacağını umuyordu. 10 Haziran 1858'de kendini usulen Nikaragua devlet başkanlığına 'seçtirdi'. Hükümeti, Birleşik Devletler Başkanı Franklin Pierce tarafından derhal tanındı. İngilizce resmi dil ilan edildi ve 'Cumhuriyet düşmanlarının' mülkleri 'yerlileştirilmiş Nikaragualılara' devredildi. Kölelik yeniden getirildi[2].

2. 'Özgür emeğin zaferinin zoruniu sonucu, beyaz olmayan ırkların, ağır ve amansız bir süreçte imhası olacaktır... Aşağı ırkların emeği, ona enerjisini yönlendirecek beyaz bir efendi vermezseniz beyaz ırkınki ile rekabet edemez; köleliğin sağladığı böylesi bir koruma olmaksızın, beyaz olmayan ırklar

Nikaragua'nın bağımsızlığı korunduysa, bunun nedeni, öteki Orta Amerika devletlerinin, bayrağında 'Ya Beş Ya Hiç!' yazılı kölelik yanlısı bir korsanın ihtiraslarından dehşete kapılmalarıydı. Transit Geçiş Şirketi ve İngiliz hükümetinin (Walker'ın Moskitia'ya ilişkin tasarılarından endişeye düşmüştü) finanse ettiği Orta Amerika askerleri Nikaragua'ya girdiler ve 1857 Mayıs'mda Rivas limanında ilk zaferlerini kazandılar. Walker bir Amerikan gemisine sığındı ve muzafferane bir edayla New York'a çıktı. Dört yıl sonra başkanlığı yeniden almak üzere Orta Amerika'ya dönerek Honduras'ın Trujillo kasabasını ele geçirmeyi başardı. Fakat İngiliz Donanması tarafından yakalanarak Honduras makamlarına teslim edildi ve 12 Eylül 1861'de kurşuna dizildi. Birleşik Devletler'le bu ilk temas bölgenin geleceği için hayra alamet değildi.

Kahve Devri

'Amerikan falanjı' geri püskürtülür püskürtülmez Nikaragua'daki iki fraksiyon barış yaptı. Artık, muhafazakârlar ülkeyi otuz yıl kadar yöneteceklerdi.

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, kahve, diğer ürünlerin epey önüne geçerek hızla ana ihraç malı oldu. Guatemala, El Salvador ve Kosta Rika'dan yirmi yıl sonra, bu kez de Nikaragua 'yeşil altın'ı keşfetti ve kapitalist dünya pazarına sürüklendi. 1950 ve 1960'lardaki pamuk patlamasına dek kahve Nikaragua ihraç malları değerinin yüzde 50'sini temsil ediyordu. *Cafeteleros*, iyi toprak ve onu işleyecek 'özgür' işgücü özlemi çekiyorlardı. Sömürge döneminden kalma, pazara belirsiz bir biçimde bağlı geçime dayalı

beyazların emeğiyle mücadelede kaçınılmaz olarak yenilgiye uğrayacaklardır.' William Walker, *The War in Nicaragua* (Nikaragua'daki Savaş), New York 1860, s. 273-74.

ekonomi mirası artık onları tatmin edemezdi. Ona denk düşen gelişmemiş devlet de.

ABD'den esinlenen liberal 1826 anayasası ve hatta muhafazakâr 1858 anayasası[3], köylüleri angaryadan kurtarıyordu. Sonuç olarak, Kızılderililer topluluk topraklarına döndüler ve küçük aile parselleri yeniden ortaya çıkmaya başladı. Toprak sahibi orta sınıf yaygın hayvancılık ve geçime dayalı tarım üzerinde yoğunlaştığı sürece, onlar da bu gelişime ayak uydurmayı başardılar. Fakat kahve patlamasıyla birlikte hazır emek ve toprağı yeniden ele geçirmek bir zorunluluk halini aldı.

Otuz yıllık yönetimi boyunca, muhafazakâr aristokrası, kamulaştırma ve angarya için yasal temel oluşturarak bu amacı gerçekleştirmeye çalıştı[4]. 1877'de Pedro Chamorro hükümetinin yürürlüğe koyduğu on gerici yasa, 1881'de Kızılderili topluluklarının ayaklanmasının kanla bastırılmasına olanak sağladı.

Nikaraguali Bir Bismarck

1893'te yeni plantasyon burjuvazisi, Liberal Parti'nin sert, milliyetçi başkanı General Josè Santos Zelaya'yı iktidara getirdi. Onaltı yıllık Zelaya diktatörlüğü, ülkeyi, yalnızca ABD Deniz Kuvvetleri tarafından kesintiye uğratılacak otoriter bir modernleşme voluna soktu. Zelaya, 'kapitalist üretimin dışsıl koşullarını' bir ölçüde biraraya getirmeye ve güvence altına almaya çalıştı.

Bütün bir yasalar dizisi, toprağın kamulaştırılmasını - mülk edinilmesini ve işgücünün proleterleşme

3. Bkz. Madde 14: 'Nikaragua'da hiçbir kölelik bağı, rüşvet ya da miras yoluyla elde edilen hiçbir memuriyet yoktur...'

4. Bakınız Jaime Wheelock, *Imperialismo y dictadura*, Mexico City 1979, s. 65-80, bu bölümde bu eserden sık sık yararlandım.

sürecini - büyük ölçüde pekiştirdi. Çiftçiler toprağı işgal edişlerini yeni oluşturulmuş bir milli mülkiyet siciline başvurarak meşrulaştırmak zorundaydılar; böylelikle, küçük köylülerin ve Kızılderili topluluklarına haber verilmeksizin bir dizi yasa ulusal toprakları ayırıyor ve usule aykırı küçük arazileri belirliyor, kamulaştırmaların yasal temeli oluşuyordu. Üstelik, pek çok kez, alelacele yasadışı yöntemler (yıldırma, terör) benimseniyor ya da % 30-60'lık aşırı yüksek faizler, toprağın kısa vadeli olarak birlikmesi ve angaryanın yeniden doğuşu sonucunu veriyordu. Aynı sürecin bir parçası olarak, kiliseye ve Kızılderili topluluklarına ait arazi de yasal bir biçimde terkedilebilir duruma geliyordu. Artık Zelaya adını taşıyan Atlantik kıyı bölgesinin de fiilen alınmasıyla, sonunda, birleşik bir ulusal toprak yaratıldı. Gerçek bir emek pazarı oluşmaya başlarken, ekonomik altyapı (taşımacılık, elektrik, iletişim araçları) ve devlet üst yapısı (kamu eğitimi, yönetsel aygıt) dikkate değer bir gelişme kaydetti. Kahve yetiştirildiği, halen 5000 feet kareden fazla toprağa sahip olanlara, ağaç başına 5 centavoluk hükümet primi verilmek suretiyle resmen teşvik edildi. Kamu yatırım ve harcamalarını finanse etmek için, Zelaya uluslararası borçlara (bu, her zaman uygun koşullarla olmuyordu) ve para basımına başvurdu.

Yine de, bu küçük ülke, yeni bir Orta Amerika federasyonuna hükmetmeyi düşleyen liberal bir diktatörün tutkularını karşılayacak güçte değildi. 1906'da Nikaragua'yı Guatemala, Honduras ve El Salvador'la karşı karşıya getiren bir savaş, Birleşik Devletler'le Meksika'nın öfkeyle müdahale etmesine neden oldu. Bundan sonra çeşitli Orta Amerika devletleri 1907'de Washington Anlaşması'nı imzalayarak birbirlerinin içişlerine karışmamayı ve anlaşmazlıklarını bir uluslararası hakem mahkemesine götürmeyi taahhüt ettiler[5].

5. Bkz. Victor L. Tapie, ***Histoire de L'Amérique Latine au XIX éme siècle***, Paris 1946, s. 233.

Zelaya, hâlâ oldukça güçlü olan Monroe Doktrini'ni küçümseyerek bağımsızlık tutkusunu o derece ileri götürdü ki, New York'lu maliyecileri atlatarak bir İngiliz bankacılık sendikasıyla önemli bir borç anlaşması yaptı. Zelaya'nın milliyetçiliği Kuzey Amerika emperyalizminin büyüyen gücüyle çarpıştıkça, Washington'la Manugua arasında başlangıçta mükemmel olan ilişkiler artık sürekli olarak kötüye gitti.

ABD'nin Panama Kanalı'nı açma kararı, bardağı taşıran son damla oldu. General Zelaya ülkenin ekonomik kalkınması için okyanuslararası su yoluna bel bağlamıştı ve rakip bir kanalın inşası için Almanya ve Japonya'yla görüşmelere girişti. İşte buna Sam Amca dayanamazdı.

Amerikan Himayesi

1909'da, muhafazakâr lider ve Atlantik Kıyısı'ndaki Bluefields valisi olan Juan J. Estrada, merkezi hükümete karşı silaha sarıldı. Kendisine öğüt veren ve finanse eden Luz ve Los Angeles Madencilik Şirketi'nin memuru Adolfo Diaz'dı. Tesadüfen Luz ve Los Angeles'ın[6] yasal danışmanı da olan Dışişleri Bakanı Philonder C. Knox diye biriydi.

Bunun üzerine ABD, Zelaya hükümetiyle diplomatik ilişkileri kesti ve asilere açıkça destek verdi. General Zelaya, Panama (1903) ve Küba (1905) operasyonları hattını izleyen doğrudan bir ABD müdahalesini önlemek amacıyla iktidarı Jose Madriz'e devrederken, hükümet ordusu da ayaklanmayı bastırmaya koyuldu. Fakat Zelaya'nın çekilmesi Dışişleri Bakanlığı'nı tatmin etmedi. Knox, Managua'da ABD çı-

6. Venezuelalı yazar Horacio Blanco Fombona'ya göre, Knox aynı zamanda şirketin ana hissedarıydı. Bkz. (Beals, *Latin America: World in Revolution* (Latin Amerika: Devrim Geçiren Dünya), New York 1963, s. 75.

karları için her türlü güvenceyi veren bir hükümet görmek istiyordu.

1909 Aralık'ında Deniz Kuvvetleri Bluefields'a çıkarına yaparak kuşatılmış isyancı askerleri kurtardılar ve Estrada'yı iktidara getirdiler. Bu kurtarma operasyonu için ağır bir bedel ödendi. Panama'da elçi olarak bulunan Thomas C. Dawson bir ABD savaş gemisiyle alelacele Bluefields'a getirildi. Estrade yurt dışına giderek, ülkeyi fiilen ABD yönetimine soktan, Dawson Anlaşmaları diye bilinen bir dizi Amerika-Nikaragua anlaşmasını imzalamak zorunda kaldı.

Bu anlaşmalar, Dışişleri Bakanlığı ve Luz ve Los Angeles Madencilik Şirketi'nin güvenilir hizmetkârı Adolfo Diaz'ı iktidara getirdi. Zelaya'nın kurduğu devlet tekelleri kaldırıldı. Nikaragua, dış borcunu ödeme, gelirini yeniden organize etme işini yalnızca ABD bankaları yardımıyla yapmayı ve yabancı yurttaşların çıkarlarını güvence altına almayı taahhüt etti. Bakiye borç iddialarını araştırmak üzere, iki Amerikalı ve bir Nikaragualıdan oluşan bir ortak komisyon kuruldu. ABD bankalarına verilen bir güvenceyle, Nikaragua gümrük bölümü, postanesi, ulusal bankaları, maden, demiryolu ve limanları iki alacaklı New York bankasının - W. Seligman and Co. ve Brown Brothers and Co. - denetimine verildi. Bunlar, yalnızca birkaç yıl içerisinde, ödünç verdikleri paranın değerinden defalarca fazlasını ülkelerine götürdüler[7].

ABD vesayetinin bu yönde gelişimi, 1912 Ağustosunda liberallerin önderliğinde bir ulusal ayaklanma-

7. Bir görgü tanığı, Rafael de Nogales, Nikaragua hükümetinin hepsini geri ödemesi gerekirken, Seligman and Brown Bros.'un İngiliz bankalarına verdikleri ödünç paranın dağıtılmamış bölümünün nominal değerinin yüzde 25'ini geri verdiğini kaydeder. Yalnızca çeşitli ödeme maliyetleri 'Nikaragua'nın mevcut dış borcunun yüzde kırkının epeyce üzerine varıyordu.' Rafael de Nogales, *The Looting of Nicaragua* (Nikaragua'nın Yağmalanışı), New York, 1928, aktaran Beals, s. 76.

nın çıkmasına neden oldu. Adolfo Diaz'ın isteği üzerine 1700 gemiden oluşan bir kolordu, ki kısa süre sonra 2700'e çıkacaktı, Nikaragua'ya çıktı ve ayaklanmayı bastırmak üzere ilerlemeye başladı. Düzen yeniden sağlanır sağlanmaz ülkeye sürekli bir Deniz Kuvveti yerleştirildi. Sonra Diaz hükümeti, 'seçimlerle' 'meşrulaştırıldı'. Beals «Hemen tüm yurttaşların yurttaşlık hakları ellerinden alındı», diye yazıyordu. «Ülkenin ikinci büyük şehri olan liberal merkez Leon'da yalnızca 80 kişinin oy kullanmasına izin verildi. 800.000 nüfuslu bütün ülkede Diaz, dürüstçe sayılmış toplam 4000 oy aldı»[8].

Diaz Birleşik Devletler'den hiçbir şeyi esirgemedi. Dikenli kanal sorunu 1914'te Bryan-Chamorro Anlaşması'yla çözüme bağlandı; anlaşma, Nikaragua'nın yalnızca 3 milyon $ karşılığında (ki gerçekte hiçbir zaman ödenmedi), ikinci bir Atlantik-Pasifik kanalının inşası için gereken bölgelerdeki egemenliğini terketmesini şart koşuyordu. ABD hükümetinin Panama Kanalı'nın yanında bir su yolu açması pek mümkün görünmediğinden, bu, yalnızca, Nikaragua'nın potansiyelini başka hiçbir gücün sömürmemesini güvence altına alıyordu.

1925 yılında, Amerikalılar, onbeş yıllık işgalin ülkeyi pasifize ettiğini ve çıkarlarını güvence altına aldığını düşünerek, askerlerini Nikaragua'dan çektiler. Yeni seçimler, iktidara, liberaller için kabul edilebilir olan Muhafazakâr devlet başkanı Carlos Jose Solorzano'yla, Muhafazakârlar için kabul edilebilir olan Liberal başkan yardımcısı Juan Bautista Sacasa'yı getirmişti.

Fakat Deniz Kuvvetleri'nin çekilmesinden iki ay sonra, Muhafazakâr General Emiliano Chamorro bir darbeyle iktidarı ele geçirdi ve Liberal üyeleri kongreden attı. Bunu izleyen iç savaş daha öncekilerden de şiddetli oldu. ABD Deniz Kuvvetleri bir kez daha iki

8. Beals, s. 79.

tarafı uzlaşmaya zorlamak için çıkarma yaptı. Washington'un güvenine sahip Adolfo Diaz işbaşına döndü. Fakat o sırada, kendisini iktidarın tek meşru sahibi olarak gören Meksika Devlet Başkanı Plutarco Elias Calles'in desteğini alan anayasal başkan yardımcısı Juan Bautista Sacasa, Atlantik kıyısındaki Puerto Cabezas'da kendi hükümetini kurdu. «Anayasal hükümet»in savaş bakanı General Jasé Maria Moncada komutasındaki asiler, Deniz Kuvvetleri'nden bir grup askerin daha gelmesine rağmen kısa süren birkaç zafer daha kazandılar. ABD'nin Adolfo Diaz'ı kurtarmak için yaptığı son müdahale Latin Amerika'da ve dünyanın geri kalan kısmında anti-emperyalist bir protesto fırtınası doğurdu.

Bolşevizmle ortaklık suçlaması getirilmesine rağmen Nikaragua direnişi, ABD siyasal çevrelerinde bile taraftar buldu. Senatör Burton K. Wheeler, Boston'daki Ford Forum'da «Kellogg-Coolidge Politikası», diyordu, «yalnızca, halkın isteğine rağmen on yedi yıldır Dışişleri Bakanlığı'nın himayesinde, Nikaragua'ya neye malolursa olsun, Nikaragua'yı insafsızca sömürmekte olan New York bankerlerine hizmet etmeye hazır olduğundan dolayı zorla kabul ettirilen Amerikan malı kukla bir devlet başkanı namına Nikaragua'ya silahlı müdahaleye yol açmıştır»[9].

Başkan Coolidge'in özel elçisi Harry L. Stimson, nihayet Adolfo Diaz'la Moncada arasında bir uzlaşma sağlamayı başardı; anlaşma uyarınca Liberaller ve hükümet askerleri silahlarını Amerikan Deniz Kuvvetlerine teslim edeceklerdi. Bunun karşılığında Liberal önderlere hükümette mevki verilecekti. Üstelik, 1928 'başkanlık' kampanyası sırasında General Moncada ABD'nin desteğini alırken, Sacasa da, Moncada-Stimson anlaşmasını kabulüne karşı ücret olarak Moncada'dan sonra devlet başkanı olacaktı.

9. Aktaran Beals, s. 83.

Birleşik Devletler'in Zelaya rejimine son verme ve yerine Adolfo Diaz'ı geçirme yöntemi çok öğreticiydi. ABD emperyalizminin kurnaz savunucuları geleneksel olarak, Birleşik Devletler'in bölgede ne de olsa meşru stratejik çıkarlarının bulunduğunu ve orada olup bitenlere karışmamazlık edilemeyeceğini iddia ediyorlardı. Ondokuzuncu yüzyıl boyunca, hatta daha bile sonraları, Orta Amerikalı seçkinler bir düzensizlik ve iç savaş eğilimi, tartışmaları makul bir tarzda çözebilme konusunda yeteneksizlik ve kusurlu hukukî sistemler ortaya koymuşlardı. Birleşik Devletler'i Orta Amerika'ya müdahale etmeye zorunlu kılan «sömürge süper kârlarının» çekiciliğinden çok, bölgede genel bir kaosu engelleme ihtiyacıydı.

General Zelaya'nın görevden alınması bu türden ideolojik bahanelere karşı delil oluşturuyordu. Zira ABD'nin 1909'daki müdahalesi yıkılma durumuna gelmiş bir hükümetin yerine etkili bir hükümeti getirmeyi değil, Washington'a göre fazla bağımsız olan milliyetçi bir rejimin yerine Amerika'nın hem resmî hem de özel emirlerine karşılık verenini geçirmekti. Yeni rejim ülkeyi kaostan kurtarmadı, fakat ekonomik gerilemeye ve gelecekteki tüm gelişimini engelleyen bir şiddet ortamına sürükledi. Bu yüzden, 1926'da Sacasa'nın danışmanı H. Ofilio Argirello şunları yazacaktı: «Nikaragua... geçen onaltı yılda en az yarım yüzyıl geri gitti. Ülkenin her yanındaki... devlet okulları toptan kapatıldı... Daha önce ulusal eğitime ayrılan para, Cizvit ve kilise okullarını desteklemeye kullanıldı... Güçlü Amerikan şirketlerine tamamiyle yıkıcı nitelikte ödünler verildi, bunlar da Nikaragualılara herhangi bir yarar sağlamaksızın, ülkenin doğal kaynaklarını kendi çıkarları için yalnızca sömürdüler»[10].

Gümrük ve vergi gelirlerinden yoksun bırakılan, ABD'li alacaklıları tarafından sırtına oldukça ağır

10. Aktaran Beals, a.g.e.

yeniden ödeme koşulları yüklenen Nikaragua, muhafızlığını yapan güç tarafından iyice ve tam anlamıyla yağma edildi.

General Sandino ve Anti-Amerikan Direniş

8 Mayıs 1927, bütün liberal subaylar Moncada'nın ABD'nin koşullarına uygun olarak derhal teslim olma teklifini kabul ettiler, biri hariç. 'Moncada'yı yalnızca kaçak değil aynı zamanda hain olarak görüyorum' diyordu Augusto César Sandino. 'Kimse ona anayasal bir ordu adına düşmanla bir anlaşma, üstelik de ülkemizi istila edenlerle anlaşma imzalama yetkisi vermedi'[11].

Augusto César Sandino 18 Mayıs 1898'de Niquinohomo köyünde doğdu. Don Gregorio Sandino adlı zengin bir toprak sahibiyle, malikanesinde çalışan Margarita Calderon adlı bir Kızılderili kadının gayrımeşru çocuğu olan Sandino'yu babası onbir yaşına gelinceye dek kabul etmedi. Bu ilk yıllarda tarım işçilerinin çocuklarının sefil yaşantısını paylaştı, hatta dokuz yaşındayken annesiyle birlikte borçlular hapishanesine bile gitti. Fakat genç Sandino, açlık ve yoksulluktan çok, kaderinin üvey kardeşlerininkine göre ne denli adaletsiz olduğunu hissediyordu[12]. Onbir yaşındayken babası onu kabul etti ve ilkokula gönderdi.

11. Aktaran Beals, s. 86.

12. Sandino, 'Tesadüfen yolda üvey kardeşime rastladığımda' diye anlatıyordu, 'bana, yırtık pırtık giysilerimin üstüne giymek üzere eski giysilerinden birini verdi. Onun durumunu kendiminkiyle karşılaştırınca, hayatın adaletsizliklerine öfkelendim' José Roman, *Maldito pais*, Managua 1979'dan aktaran J.M. Caroit ve V. Soulé, *Le Nicaragua, le modele sandiniste*, Paris 1981, s. 23. Sandino'yla ilgili biyografik notlar bu ikinci eserden alınmadır.

Fakat üvey annesi, Sandino'ya mutfakta hizmetçilerle birlikte yemek yediriyordu.

Babasının tahıl ticareti işinde yetişen Sandino, 1919'da kendi işini kurdu ve çabucak geliştirdi. Çocukluğundan beri sevdiği kuzenine evlenme teklif etti ve onunla evlendi. Fakat o sırada saçmasapan bir olay - bir köy kavgası - yaşamının gidişini darmadağın etti. Bir Pazar günü, Sandino herkesin ortasında Niquinohomolu bir gencin hakaretine uğradı ve itilip kakıldı; o da saldırganı derhal uyluğundan vurdu. Ülkeyi terketmek zorunda kalan Sandino, önce Honduras'da makinist, sonra Guatemala'da United Fruit plantasyonu işçisi ve 1923'de de Meksika'nın petrol limanı Tampico'da depo işçisi ve makinist olarak çalıştı. İdeolojik gelişiminde bu gezginlik ve hepsinden çok da Meksika'da kaldığı dönem belirleyici bir rol oynadı. Zira işçi sınıfı kasabası Tampico'da radikal bir işçi hareketi olan Meksika Devrimi'nin anti-Amerikan milliyetçiliğini ve Nikaragua'nın kaderinin dışarda uyandırdığı belli belirsiz bir horgörüyle karışık sempati duygusunu bir anda keşfetti. 1926'da dostlarının anti-Chamorro liberal ayaklanmaya karşı aldığı kuşkucu, lütufkâr tavrından acı duyan Sandino anayurduna döndü ve ayaklananların saflarına katıldı.

1926 Haziran'ında bu geleceğin 'özgür insanlarının generali', San Albino'daki bir ABD altın madenciliği bayiliğinde ambar memuru olarak iş buldu Bu kuzey kentinde, kendi parasını kullanarak küçük bir savaşçı grubunu silahlandırdı ve kendi adına iç savaşa girdi. Küçük ordusu ta baştan beri liberal kollardan farklıydı. Zorunlu askerlik düşüncesinden ayrılıyor ve kırmızılı siyahlı bayrağında ve parolası «Patria libre o morir!» (*)de simgelenen milliyetçi bir düşünceyi dile getiriyordu.

(*) «Ya özgür vatan ya ölüm!»

Konvansiyonel Savaştan Devrimci Gerilla Savaşına

Moncada ve liberal önderlerin, Washington'un taleplerini kabul etme konusunda anlaştığı anda, Sandino, silahlı 300 adamdan oluşan bir güce sahipti. Savaşı kuzeydeki dağlık merkezinden yöneten Sandino, o güne dek uygulanan konvansiyonel savaş tarzının yerine gerilla yöntemlerini getirdi. ABD Ordusu'nun sistematik bombardımanına rağmen, hükümetin bölgedeki durumunun gittikçe daha güvensiz bir hal alması ve Nikaragua ormanlarında çok sayıda Amerikalı «oğlan»ın ölmesi, başarısının ölçüsüydü.

Sandino, Chamorro'yla Moncada arasındaki Stimson uzlaşmasını reddederek son Amerikan askeri ülkeyi terkedene dek silahını bırakmamaya söz verdiğinde, Nikaragua'nın, liberallerle muhafazakârlar arasındaki muhalefet, uzlaşmaya dayalı geleneksel siyaset tarzından ayrılıyordu. 1928'de liberal Moncada'nın Devlet Başkanı 'seçilmesi' de onu geri döndürmedi. Sandino'nun gerilla faaliyetiyle, Nikaragua oligarşisinin her iki kesimine de düşman olan yeni bir siyasal güç tarih sahnesine çıkıyordu: Bu, gerilla mücadelesinin ateşinde gitgide radikalleşen, ütopik sosyalist ve ruhani ideolojiyle karışık bir tür küçükburjuva milliyetçiliğiydi. Seferberlik ilerledikçe, Sandino'nun güçlerinin, düşmanın imha taktikleriyle başa çıkabilmek için, örgütlenmelerini güçlendirmeleri ve halkla bağlar kurmaları gerekti. Zira altı yıllık gerilla savaşı boyunca, öbür taraf çok sayıda insanı başka yerlere nakletmiş, 'stratejik köyler' kurmuş, birçok köylüyü işkenceden geçirmiş ve bütün şehirleri grup grup bombalamıştı. Bu deneyim sayesinde, Sandino, şunu kavradı: 'Mücadelenin yeni karakteri nedeniyle kararsız ve korkak unsurlar bizi terkedecektir', ve 'yalnızca işçiler ve köylüler mücadeleyi so-

nuna kadar götürecek, zaferi yalnızca onların örgütlü gücü sağlayacaktır'[13].

Guerrilleros, düşüncelerini nüfusun en fazla ezilen katmanları arasmda aşılamaya çalışarak, faaliyetlerini sistematik bir biçimde esas olarak proleter merkezlerde (madenler, plantasyonlar, ormancılık tesisleri) yoğunlaştırdılar. Bu yüzden, gerilla güçleri, «toplumsal sorun»la ilgilenmemezlik edemezlerdi. Denetimleri altındaki alanlarda, zorla işinden edilen işçiler için zorunlu ödeme uygulaması getirdiler, toprak reformunu hayata geçirirken bir yandan da tarım kooperatiflerinin geliştirilmesini teşvik ettiler ve yabancı kapitalistlerden zorla alınan vergilerden işçilere yiyecek dağıttılar.

Nikaragua'daki savaş, Amerikan ve dünya basınında manşet oldu. Bütün ilerici güçler, Sandinist Davud'un Amerikalı Calut'a karşı mücadelesinin coşkusuyla yanıp tutuşuyordu. Henri Barbusse, Sandino'yu «özgür insanların generali» diye selamlarken, Şilili kadın şair Gabriela Mistral de «küçük çılgın ordu»nun destansı kahramanlığı için şarkılar söylüyordu. 1928'de muzaffer Kuomintang askerleri Pekin'e girerken Sandino'nun portresini taşıyorlardı. 1929'da Sandinistler tarafından ele geçirilen bir ABD bayrağı, Frankfurt'taki uluslararası anti-emperyalist kongrenin kürsüsünü süslüyordu. Sandino, Latin Amerika'da öylesine büyük bir simge haline geldi ki, 1933'deki Amerikan Devletleri Örgütü konferansının ana odağını oluşturdu.

Fakat 1931'de Dışişleri Bakanlığı savaşa yalnız Nikaragualıların katılması ve 1932 başkanlık seçimlerinden sonra ABD Deniz Kuvvetleri'nin tamamen çekilmesi yönünde karar aldı. Bundan böyle kamu düzeni, 1927'de ABD'li subayların yönetiminde oluştu-

13. Carlos Fonseca Amador, *Idearío político de Augusto César Sandino*, Managua 1980, s. 12.

rulan bir güç olan Ulusal Muhafız'a emanet edilecekti

Sandinizm ve Stalinizm

Deniz Kuvvetleri'nin geri çekileceğinin duyurulması, paradoksal bir biçimde, Sandinist hareket içerisinde yıllardır oluşmakta olan siyasal krizi meydana çıkardı. Artık ulusal bağımsızlık resmen yeniden elde edildiğine göre, onun siyasal ve toplumsal içeriği sorunu bütün keskinliğiyle aniden belirivermişti. Sandinist önderler hareketin siyasal perspektifi konusunda ayrılıyorlardı. Aralarında Sandino'nun güvenini kazanmış Salvadorlu bir Komünist olan Agustin Farabundo Marti'nin de bulunduğu bir bölümü Nikaragualı milliyetçileri Üçüncü Enternasyonal saflarına kazanmak istiyor; ötekilerse aksine ılımlı, antikomünist bir tavır alıyorlardı. Yurtdışındaki Sandinist temsilcilerle, yerel Komünist Parti önderlikleri arasında, özellikle Meksika'da polemikler başgösterdi. Tartışmalarda arabuluculuk yapması istendiğinde Sandino sözünü sakınmadı ve Komintern'in hedeflerinden biri haline geldi. Üçüncü Dönemin sekter çizgisine takılıp kalmış Orta Amerikalı Komünistlere gelince, onlar krizin parçaladığı Sandinist harekete devrimci bir anti-emperyalist yönelim önerme konusunda oldukça yetersiz kaldılar. 1929 Aralık'ında, Komünist Enternasyonal, Sandino'nun «küçük burjuva *caudillismo*sunu ve siyasal yönden tutarsızlığını mahkum ederek onu 60.000 dolar için silahlarını bırakmakla suçlamış bulunuyordu[14].

14. *Correspondance Internationale*, 1930, no. 1, s. 5, Adolfo Gilly, *La nueva Nicaragua: anti-imperialismo y lucha de clase*, Mexico City 1980, s. 101'den aktarılmıştır. Gilly'nin mükemmel küçük kitabı, *Coyoacàn* dergisi için yazdığı makalelerden oluşan bir derlemedir.

Diğer yerlerde olduğu gibi, Nikaragua'da da Komintern'in sekter politikası feci sonuçlar verecekti. Sandino, hareketinin sürekli devrimci bir dinamik kazandıran, siyasal yönden radikalleşmesine katkıda bulunması gereken insanların kendisinden uzaklaştığını ve kendisine iftirada bulunduklarını gördü. Bu koşullar altında, baştaki hedeflerine dönerek Deniz Kuvvetleri çekilir çekilmez ve Sacana başkan seçilir seçilmez silahları bırakmayı kabul etti.

Bununla birlikte, Sandino'nun herhangi bir görev ya da kazançlı bir mevkii reddederek, yalnızca, çekilmeyi yeğlediği Rio Coco bölgesindeki köylü kooperatifleri için güvence istemesi anlamlıdır. Aslında, ona göre, Nikaragua büyük ölçüde boş bir ülke olduğundan, kalkınmanın yolu ard-alanlarda gönüllü tarım kooperatiflerinin oluşturulmasından geçiyordu. Böylelikle, Pasifik Kıyısı'ndaki büyük çiftlikleri ortadan kaldıracak ve onların yerini alacak güce sahip bir ütopik sosyalizm tedricen kurulacaktı.

Sandino, Ulusal Muhafızların şefi Anastasio Somoza Garcia'nın artan gücünden dolayı telaşlanmaya başlayan ve hatta Sandino'dan bir denge unsuru olarak yararlanmayı uman Sacasa'dan istediği güvenceleri elde etmede hiç sıkıntı çekmedi. Fakat Somoza eski gerilla önderini ortadan kaldırmayı kafaya koymuştu. Rio Coco kooperatiflerinin sürekli saldırılarla rahatsız edilmesini emretti. Nihayet, ABD büyükelçisinin, ele geçirilen polis arşivlerinde kısa bir süre ortaya çıkartılan tam bir işbirliği ile, Sandino'nun Managua'daki başkanlık sarayındaki bir resmi ziyafete davet edilmesini planladı. Sandino 21 Şubat 1934'te, burada, Ulusal Muhafızlar tarafından tuzağa düşürülerek hunharca katledildi.

Bu son, Emiliano Zapata'nınkini çok anımsatıyordu. Aslında Sandino, Zapata ile Marti arasında, birinin gerilla kahramanlığıyla diğerinin entellektüel ufkunu birleştiren bir siyasal kişilik olmuştu. Üstelik,

Ekim Devrimi'nin ve anti-emperyalist güçlerin ayaklanmasının damgasını vurduğu bir dönemde, onun mücadelesinin tarihsel konumu, Latin Amerika'da kendisinden sonraki hareketlere belki her yerdekinden fazla bir süreklilik duygusu verecekti. Bugün Nikaragua'da Sandino'yu şahsen tanıyan pek çok kişi yaşar. Sandinist önder Tomàs Borge'nin Sandino'nun gerilla ordusunda boru çalan babası en çarpıcı örneklerden yalnızca biridir.

Önderi ellerinden alınmış, kadrolarından mahrum edilmiş ve Ulusal Muhafızların peşine düştüğü asıl Sandinist harekete gelince, o, daha birkaç ay geçmeden parçalara bölünecekti. Nihayet, 1936'da, Anastasio 'Tacho' Somoza iktidarın dizginlerini ele geçirerek, yarım yüzyıl boyunca, kıtanın tarihindeki en yozlaşmış diktatörlüklerden birini kuruyordu.

•

Anastasio Somoza I'in Diktatörlüğü

Denebilir ki, Emiliano Chamorro'nun 1926'daki Muhafazakâr darbesine dek Somoza sülalesinin şansı kötüye gidiyordu. Barnabe Somoza adlı bir yol eşkiyası olan büyükbabanın yaşamı darağacında son bulmuş, Leonlu bir köy populisti politikacı baba ise kahve plantasyonunu, ya da *finca*sını, yavaş yavaş ama kesin olarak iflas durumuna getirmişti. Birleşik Devletler'de bir ticaret okuluna gönderilen oğul 'Tacho' kumar tutkusuna yenilmiş ve borçlarını ödemek için sahte dolar basmaya alışmıştı. Nikaragua'ya dönünce babasının kendisi için satın aldığı bir başka işi iflasa götürdü ve sonra da bir süre uyduruk bir su tesisatçısı ve elektrikçi olarak vakit geçirdi. Fakat sonunda, eski işine başlamayı yeğledi. Nihayet 1821'de sahtekârlıktan yargılandı. Bütün bu şanssızlıkların ortasında takdir-i ilahi tek bir ihsanda bulundu: 'Tacho', Salvadora Debayle Sacasa ile evlenmek suretiv-

le Nikaragua'nın üst düzey ailelerinden birine girmeyi başardı[15].

1926'da Chamorro darbesiyle birlikte beklenmedik hayallerin yolu açılınca şans nihayet Somozalara güldü. 'Tacho', ayaklanmacı güçlerden küçük San Carlos kasabasını aldı ve bir yıl içinde 'general' oldu. 1909'dan beri esas güç kaynağının Birleşik Devletler'de olduğunun bilincindeki 'Tacho', Amerikalı görevlilerin gözüne girmeye koyuldu ve gönüllü olarak çevirmenliklerini yaptı. ABD Büyükelçisi Matthews Hanna ve karısı da Somoza'dan başkasına güvenmiyorlardı. Bu yüzden, ABD askerleri 1933'de çekilirken, 'Tacho'nun Ulusal Muhafızların şefliğine atanması çok doğaldı... hem de Başkan Sacasa'nın karşı fikrine rağmen.

Bir kez Sandinistler ezildikten sonra, bir askeri darbenin örgütlenmesi için ortada pek az güçlük kalıyordu. Bununla birlikte Somoza belirli anayasal incelikleri gözetti. Giden başkanla olan aile bağları ve askeri lider konumu, 1936 seçimlerine katılma hakkını elinden aldığından, 6 Haziran'da Sacasa'yı istifaya zorlamak için Ulusal Muhafızları kullandı ve sonra kendisi de iki haftalığına Ulusal Muhafız *Jefe Director*'lüğünden istifa etti. Her halükârda, 1936'da eski sahtekâr devlet başkanı olmuştu.

Yirmi yıllık bir müddet zarfında 'Tacho'yu Orta Amerika'nın en zengin adamı yapan, ulusun zenginliğinin sistematik bir biçimde yağmalanması işte şimdi başlıyordu. Özellikle en sahtekârca olanları olmak üzere tüm teknikler uygulanacaktı: Fahişelik, kumar ve içki satışı gibi yasadışı işlerden vergi alınması; yabancı şirketlere imtiyaz sağlanması için başkanlık 'komisyonları'; yapay yollarla kıtlaştırılan malların spekülasyonu; devlet hazinesinden açıktan açığa para çekilmesi; kamu hizmetlerinden ücretsiz ya da dü-

15. Bkz. William Krehm, *Democracias y tiranias en el Caraibe;* Havana 1960, s. 13-15 ve Wheelock, s. 165.

şük maliyetle yararlanılması; istenilen mülkün baskı yoluyla satın alınması ya da kolayca kamulaştırılma sı. Somoza, İkinci Dünya Savaşı'nı fırsat bilerek Al man göçmenlerin mülklerini de ele geçirdi.

Yani, sıfırdan başlamış olan bu adam, iktidara geldikten sekiz yıl sonra Nikaragua'nın önde gelen kahve üreticisi ve en büyük toprak sahibi oldu. Elli bir sığır çiftliği ve kırkaltı kahve plantasyonu var dı. Her yıl, vergi ve sosyal primlerden muaf kıldığı 400.000 $'ı ABD şirketlerinden cebe indiriyordu[16]. Fakat bu sadece mütevazi bir başlangıçtı. Esas işler savaştan sonra, 1950'lerin kapitalist yayılmasıyla birlikte açıldı.

Devletin organize ettiği bu pis işlerle ilkel sermaye birikimini gerçekleştirir gerçekleştirmez, Somoza'nın ekonomik faaliyetleri birincilden ikincil ve üçüncül sektörlere yayıldı. Böylelikle, Somoza öncelikle kendini sığır yetiştiriciliğine, kahve üretimine ve altın madenlerinin işletilmesine adadı. Kendisini müdürlüğüne atadığı Ferrocarril del Pacifico şirketi çiftliklerine hizmet ediyor ve donanım sağlıyordu. Hisseleri tüm tarıma dayalı ihracat sektörlerini (pamuk, balıkçılık, pirinç) kapsıyordu ve ailenin toprağa duyduğu açlık o kadar sınır tanımazdı ki, 1979'da Nikaragua'da ekilebilir toprakların 20.000 km. karesinin yanısıra Costa Rica, Meksika, Amerika Birleşik Devletleri hatta Kanada'da arazilere sahip bulunuyordu.

Bununla birlikte, daha ellilerde ve altmışlarda, Somoza'nın işleri, gıda işleme sanayii (*La Salud* süt pastörizasyon tesisi), dokumacılık (*El Porvenir*), deniz ve hava taşımacılığı (Mameric Lines, Comcabesnic, Lanica), mukavva, plak, tütün ve çimento gibi 'ikincil' olanları kapsayacak biçimde genişlemişti.

16. Somoza'nın sermaye birikimiyle ilgili olarak, bkz. Wheelock, s. 163-76.

Nihayet, 1970'lerde Somozalar üçüncül sektöre, hizmet ve bankacılığa geçtiler. Managua kentini yerle bir eden 23 Aralık 1972 tarihindeki depremden sonra (10.000 ölü, 50.000 yaralı vardı ve 200.000 kişi de evsiz kaldı), Somoza Garcia'nın ikinci oğlu Anastasio Somoza Debayle yurtdışından gönderilen 600 mliyon $'ı idare etmek üzere Olağanüstü Ulusal Komite'nin başkanlığına atandı. Fakat, tekelinde bulundurduğu arsa spekülasyonu ve inşaat malzemesi vurgunculuğuyla yetinmeyen bu adam, bu yeni ve beklenmedik paradan yararlanarak kendi bankası *Banco de Centro America*'nın yanısıra grubun iki mütevazi mali şirketini NIAPSA (bir konut kredisi şirketi) ve Interfinanciara'yı kurdu.

Yetmişlerin sonlarında Jaime Wheelock, «Daha önceleri Banic ve Baramer gruplarının denetiminde olanlar da dahil, ekonominin hiçbir dalı yoktur ki» diye yazıyordu, «Somoza grubu mülkiyetin ana bölümüne sahip olmasın. Gerçekten, Somozalar bu ikincil sektörlere rakiplerinin istikrarını tehlikeye sokarak derinden sızmışlardır»[17].

Savaş sonrası dönem boyunca, devlet iktidarı, sistematik olarak Somozaların sermaye birikiminin hizmetine sokuldu. Dominik Cumhuriyeti'ndeki Trujillo ve Venezuela'daki Gomez gibi, Somozalar da ülkeyi ve devleti kendi özel mülkleri olarak görüyorlardı. Somozoların savaş sonunda tahminen 10 milyon $ olan serveti, 1979'da yurt dışındaki mülkler hariç 150 milyon $'a yükseldi. Bu zümre ülkedeki başta gelen kapitalist grup olmamasına rağmen, daha 1972'de rakipleri için ciddi bir tehlike oluşturuyordu.

17. Wheelock, s. 174, Somoza grubunun faaliyetinin yükselişine ilişkin diğer ayrıntıları da içermektedir.

'Continuismo'

Somoza diktatörlüğü ABD desteğine ve gerçek bir zümre ordusu-polisi olarak Ulusal Muhafız üzerindeki denetimine dayanıyordu. Yine de Anastasio I ağzı sıkı bir polis şefi edasıyla yönetmiyordu. Sürekli taşrada gezilere giden, uygun bir biçimde korunmuş durumda kitlelerin karşısına çıkan, oligarşi dışı, itibarlı yerel elitlere içkili ziyafetler veren Anastasio I, Latin Amerika diktatörlüklerinde pek görülmeyen babacan bir tarzı benimsemişti. Ekonomik ve toplumsal politikaları döneme göre 'yenilikçi' ve New Deal'a demagojik ton açısından, Orta Amerika ve Karayipler'deki benzer yöneticilerinkinden daha yakındı.

'Hür dünya'nın bir üyesi sıfatıyla belirli zorunlulukları olan hanedanlık rejimi kendisini monarşi ya da babadan oğula geçen bir diktatörlüğe ait biçimlerle donatmayıp 'demokrasi'nin tüm süslerini sergiledi. Başkan kral, Kongre tarafından ya da periyodik seçim farslarıyla doğrudan oy yoluyla seçiliyordu[18]. Güncel «seçim»de ortada hiçbir güçlük görülmüyordu, fakat başkanlık görevine süresiz yeniden atanma yasağı sorunu vardı. Yarım yüzyıl boyunca Somozalar bu koşulu anayasa değişiklikleri ya da Latin Amerika'nın klasik *continuismo* tekniği yoluyla atlattılar: Kısa bir onur döneminden sonra başkanlığı iade edecek bir kuklanın seçilmesini organize ettiler. Somozaların 42 yıllık saltanatı boyunca bu türden beş kukla ülkenin en yüksek görevini toplam üçbuçuk yıldan biraz fazla bir süre boyunca elinde tutacaktı. Leonardo Arguello 1 Mayıs 1947'de seçildi, 27 Mayıs'ta Ulusal Muhafız tarafından 'istifa ettirildi' ve yerine Benjamin Lacayo geçti. O da Somoza tarafından 1947 Ağustos'unda daha uysal olan Victor Román y Re-

18. Bkz. G. Hermet, A. Rouquié, J. - J. Linz, *Des élections pas comme les autres*, Paris 1978.

yez lehine görevinden alındı, Reyez 1950 Mayıs'ına dek görevde kaldı. René Schick 1 Mayıs 1963'de seçildi ve 1966 Ağustos'unda ölümü üzerine yerine 1967 Nisan'ına dek Lorenzo Guerrero geçti.

Halk partileri «yabancı ideolojileri» benimsediklerinden dolayı yasaklandıklarından, siyasal muhalefet esas olarak Muhafazakâr Parti ve savaştan sonra da iki küçük muhalif yapıdan oluşuyordu: 1947'de Somozacı Milliyetçi Liberal Parti'den kopan Bağımsız Liberal Parti ve 1957'de kurulan, Hristiyan Demokrasisinin Nikaragua seksiyonu Hristiyan Toplumsal Partisi. Yani siyasal sistem, hiçbir zaman tek parti ya da faşist totaliter rejimin özelliklerine sahip olmadı. Somoza için tehlike oluşturmadıkları sürece Muhafazakârlara hoşgörü gösteriliyordu ve hatta diktatör *continuismo* uygulamasındaki suç ortaklıklarının ödülü olarak onlara Kongrede sandalye ve bakanlık mevkii bile ihsan ediyordu.

Ulusal Muhafız diktatörlüğün askeri koluysa, Milliyetçi Liberal Parti (PLN) de sivil aygıtıydı. Fakat PLN, ne milliyetçi ne de liberal olmadığı gibi, gerçek bir parti de değildi. Zümrenin hizmetindeki bir iktidar aygıtı olan PLN diktatöre karşı hiçbir özerkliği bulunmayan gerçek bir '10 Aralık Cemiyeti' idi.

21 Eylül 1956'da kurucu zorba, yurtsever şair ve mürettip Rigoberto Lopez Perez tarafından öldürüldü. Geçici başkanlığı büyük oğlu Luis Somoza Debayle alırken, genç Anastasio II de Ulusal Muhafızın başı oldu. İki kardeş derhal vahşi ve ayrımsız bir zulüm dalgası başlattılar. Fakat rejimi, Dominik Cumhuriyeti'nde Trujillo'nun ardıllarının karşılaşacağından daha az güçlükle yeniden oturtmayı başardılar. Luis ertesi yıl başkan 'seçildi' ve 1967'deki ölümü üzerine aradaki iki kukla başkanın ardından yerini Anastasio II 'Tachito' Somoza aldı.

Bu hükümranlık sistemi 1970'lerin ortalarına dek şöyle böyle işledi, zira Muhafazakâr oligarşinin rejime gerçekten muhalefet etmek isteyen üyeleri bile

mücadele yöntemi olarak, Ulusal Muhafız vücuda geleli beri başarısızlığa mahkum olan geleneksel darbe ya da silahlı çıkarmadan başka birşey düşünemiyorlardı. Girişimler eksik olmadı fakat tıpkı 1954'te olduğu gibi 1959 ve 1967'de de kolaylıkla ezildi.

Sandino'nun Yeniden Doğuşu

Rejime muhalefet, ebediyen Muhafazakâr Parti ve iki uydusunun ayrıcalığı olarak kalmadı. Ellilerin pamuk patlaması köylülüğün mülkiyetine yeniden el konmasına yol açtı ve 1960'da Orta Amerika Ortak Pazarı'nın kuruluşu sanayileşmenin başlamasını hareketlendirdi. Fakat Latin Amerika'nın geri kalan kısmında olduğu gibi, savaş sonrası uzun dönemli kapitalist yayılma, toplumsal çelişkileri kızıştırarak, çözdüğünden daha fazla sorun yarattı ve devrimci ve işçi sınıfı hareketlerinin gelişmesini sağladı. Gerçekte yerel Komünist Partisi olan Nikaragua Sosyalist Partisi (PSN) 1944'de kurulmuştu, fakat bir yıl içerisinde ağır bir baskıya tabi tutuldu ve yeraltına itildi. Rejimin az çok hoşgörü gösterdiği sendikal hareket, inşaat, dokumacılık, sağlık ve eğitim sektörlerinde gelişmekle birlikte örgütlenme düzeyi zayıf kaldı. 1958'de, Fidel Castro Sierra Maestra'da hâlâ savaşırken ülkenin dağlık Kuzey kesiminde General Ramon Raudeles yönetiminde yeni bir Sandinist gerilla seferberliği başlatıldı. Küba Devrimi'nin zaferi, Nikaragua üzerinde dikkate değer bir etkide bulundu: Fidelistaların diktatörlüğü yıkmak için kendi zamanında Sandino'nun çizdiğine çok benzeyen bir yol çizdikleri görülüyordu. İşte bu, Yankee koruması ve paralı askerler ordusunun varlığına rağmen, silahlı halkın savaştan zaferle çıkabileceğinin somut kanıtıydı. 1962 Temmuz'unda, Carlos Fonseca Amador, Silvio Mayorga ve Tomàs Borge'la birlikte Frente Sandinis-

ta de Liberacion Nacional'i (FSLN) kurdu. Amaçları, 26 Temmuz Hareketi'nin Küba'da başardığını Nikaragua'da gerçekleştirmekti. Castroizmde, Sandinizmin, Marksizmden amaç ve yöntemler konusunda net bir görüş çıkarmış modern, mükemmeleştirilmiş bir biçimini görüyorlardı.

FSLN önderliği 1950 sonlarında Leon Hukuk Fakültesi'nde oluşturuldu. O sıralar Carlos Fonseca Amador PSN'ye bağlı olup üniversitede Marksist çalışmalar için ilk hücrenin kurulmasına yardım etmiş bulunuyordu. SSCB'deki Altıncı Gençlik ve Öğrenci Festivali'ne delege olarak gitti ve dönüşte, 'Moskova'da Bir Nikaraguali' adlı övücü bir öykü yayınladı. Bununla birlikte, Somoza zorbalığı yönetiminde demokrasi ve sosyalizme geçiş için barışçıl yollar öngören Latin Amerika komünizminin oportünist çizgisi onu tatmin etmiyordu. 1959'da Sandinist gerilla seferberliğine katıldı ve yaralandıktan sonra Orta Amerika ve Küba'ya gitti, burada Che Guevara ile tanıştı. 1962'de Nikaragua'ya döndü. Gerçekte FSLN hem Sandinizm ve Marksizmin ideolojik sentezini[19], hem de başlangıçtaki stratejik düşüncelerini Fonseca'ya borçludur. Fonseca, 'Sosyalist ve ulusal talepler', diye yazıyordu, 'Sandinist Halk Devrimi'nde birleştirilmiştir. Biz bir yandan sosyalist deneylere eleştirel yaklaşımı korurken bir yandan da sosyalizmle özdeşleşiyoruz'[20]. Küba tohumu Sandinist toprakta iyi tutacaktı, bu nedenle 1962'den 1967'ye dek FSLN gerçekte Castro'nun 'foko' stratejisini hayata geçirdi.

1963'de Coco ve Bokay Nehri bölgelerinde, hiçbir siyasal hazırlık yapılmaksızın ilk başarısız gerilla 'foko'su başlatıldı. Ardından yeni güçlerin toplanması

19. Bkz. Carlos Fonseca, *Sandino, guerillero proletario*, Managua, 1980; ve Victor Tirado, *El pensamiento politico de Carlos Fonseca Amador*, Managua 1980.

20. *Escritos, Carlos Fonseca Proclama*, Managua 1980, Catoit ve Soulé, s. 44'den aktarılmıştır.

ve 1967'de de dağlık Pancasan bölgesinde bir diğer 'foko'nun açılma dönemi geldi. Bu kez gerillalar yetkilileri ihbar edildiler ve kısa sürede ezildiler.

Sık sık olduğu gibi, askeri felaketin olumlu siyasal yankıları oldu; zira *guerrilleros* Sandino'nun mücadelesinin meşru mirasçıları olarak görünmeye başlayıp siyasal ve manevi otorite açısından çok şey kazanıyorlardı. Fakat seferberlik daha birkaç aksilikle karşılaştıktan sonra, yapılan esaslı bir yeniden değerlendirme, 'Foguismo'nun terkedilerek yerine Vietnamlılardan esinlenen, askeri eylemle kitle içinde siyasal çalışmanın birbirini tamamlayıcı karakterinin vurgulandığı 'uzun süreli halk savaşı' stratejisi benimsendi.

1970'de, oldukça yorgun olan FSLN, dört yıllık bir dönem için tüm askeri faaliyetlerine son verdi. Fakat 1974 Aralık'mda tekrar saldırıya geçtiğinde, on yıllık kesintisiz yenilgilerin ardından Latin Amerika devrimci hareketini pençesine alan stratejik perspektif krizi ile doğrudan doğruya yüzyüze geldi. 1975'de FSLN çoğunluğu, Jaime Wheelock, Carlos Nunez ve Luis Carrion önderliğindeki, askeri maceracılığa karşı çıkan ve devrimcilerin öncelikle proletarya içerisinde kök salması gerektiğini savunan Proleter Eğilim'i ihraç etti. Ertesi yıl Cephe başka bir iç mücadele yaşadı: Tomàs Borge, Henry Ruiz ve Bayardo Arce'den esinlenen bir 'uzun süreli halk savaşı' (GPP) eğilimi kırda gerilla savaşı stratejisini sürdürmeye çalışırken, Daniel Ortega, Humberto Ortega ve Victor Tirado önderliğindeki 'üçüncü güç' ya da *Tercerista* eğilimi, Uruguay'daki Tupamarolar çizgisinde komando tipi eylemleri ve şehir gerillası faaliyetini destekliyordu.

Terceristalar, yakın bir ulusal ayaklanma ve sınıflar arası ittifakın mümkün olduğunu vurgulayarak geliştiler ve 1977'de çoğunluğa sahip olan güç haline geldiler. O sırada Direccion Nacional'ın, dördü Terceristalardan, ikisi de GPP yanlılarından altı üyesi vardı. Fakat 1978 ortalarında GPP önderi Henry Ru-

iz tamamen tecrit edilmişti ve Direccion Nacional bildirileri yalnızca üç Tercerista önderi tarafından imzalanıyordu: Daniel ve Humberto Ortega ile Tirado. Üç fraksiyon arasındaki polemik oldukça keskin olmaya devam etmesine rağmen hepsi de Sandino ve FSLN adına konuşuyorlardı. Göreceğimiz gibi, onların nihayet farklılıklarını aşmasını sağlayan ve yeniden birleşme için temel oluşturan devrimci krizin patlak vermesi oldu.

2

DEVRİMCİ BİR KRİZİN DOĞUŞU

Eğer devletin merkezileşmiş gücüne karşı muhalefet olarak güçlü, merkezileşmiş bir örgütlenme yaratılmamış olsaydı, kuşku yok ki, diktatör oğlu diktatör Anastasio Somoza Debayle hâlâ Managua'da olacaktı. Fakat eğer FSLN ulusal bir öncü olarak gelişmek için devrim öncesi durumdan yararlanmayı başaramasaydı, Sandinist devrim zafere ulaşmayacaktı. Böyle bir devrimci durum, Sandinist Cephenin Nikaragua siyasal yaşamının merkezi faktörü haline gelmesinden epey önce, 1970'lerde, yavaş yavaş billurlaştı. Bununla birlikte, onu devrimci bir ikili iktidar durumuna, sonra da muzaffer bir devrime dönüştüren 1977 Sandinist saldırısı oldu.

Kapitalist Ekonomik Gelişim

Nikaragua toplumu savaş sonrası otuz yılda geçen yüzyılın tamamında olduğundan daha fazla değişim gösterdi. Ellilerin başlarında muazzam bir biçimde ortaya çıkan pamuk, ana ihraç maddesi olarak kahve, çiftlik hayvanları ve şekere hızla yetişti. Pamuk üretimi 1950'de toplam 3300 tondan, 1965'de 125.000 tona yükseldi[1]. Hafif sanayi, kırsal tarım sektörünün peşinden gelişme gösterdi, ana dalları da kimyasal maddeler ve tarımda kullanılan kimyasal maddeler (gübre, böcek zehirleri, boyalar, reçine), men-

1. ECLA, *Statistical Yearbook for Latin America*, 1978.

sucat ve maden işlemeciliğinin yamsıra deri ve postlardı. Fakat aynı zamanda gıda işleme (yemeklik yağ, toz şeker, süt tozu, bisküvi, bira, hafif içkiler), mobilyacılık ve giyim gibi ithal ikamesi alanlarında da iyiden iyiye kök saldı. Bu sanayilerdeki katma değer nispeten düşüktü ve bölgede anında satış yapmak için üs arayan yabancı grupların (Borden, Renault, ICI, Mitsui, Shin-Etsa, Bayer, Nestlè, Nabisco, Cristal, Coca Cola) kısmî denetimi altındaydı. Bununla birlikte, bunların gayri safi milli hasılaya olan katkıları daha 1970'de tarımınkine eşdeğerdi ve 1976'da biraz öne geçmişti (% 24'e % 23)[2].

Orta Amerika Ortak Pazarı bu sınai gelişmeyi canlandırma açısından dikkate değer bir rol oynadı. 1960 tarihli Orta Amerika Ekonomik Entegrasyonu Genel Anlaşması, kıstaktaki beş cumhuriyette tamamiyle serbest bir ticaret bölgesi kurarak, sanayileşme için ulusal iç pazarların aşırı darlığından doğan objektif engeli azaltmayı amaçlamış bulunuyordu. Fakat BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu'nun (ECLA) tavsiyelerinin aksine, ekonomik entegrasyon ne sürekli ne de planlı oldu. Ortak Pazar sınai üretimde gerçek bir büyümeyi mümkün kılmasına rağmen, bunu bölgelerarası dengesizlik (en güçlü olan Guatemala ve El Salvador'la en güçsüz olan Honduras arasındaki uçurumu büyüterek) ve teknoloji, yedek parçalar, yarı-mamul mallar vesaire konusunda gelişmiş kapitalist ülkelere olan bağımlılığın artması pahasına gerçekleştirildi[3].

Nikaragua'nın GSMH'sınm yıllık ortalama artış hızı, 1950 ile 1960 arasında % 5,6 ve 1960 ile 1970 arasında % 6,7 iken 1960 ile 1967 arasında % 10,7'ye ulaşıyor, buna karşılık 1966 ile 1970 arasında % 3,8'e dü-

2. IDA, *Economic and Social Progress in Latin America*, 1977.

3. Bkz. Fransız Nikaragua Komiteleri'nin broşürü, *Nicaragua, du reve à la rèalitè*, Paris 1980, s. 9.

şüyordu[4]. Toplam ihracat değeri 1960 ile 1970 arasında yılda ortalama % 11,5'luk bir hızla artıyor, 63 milyon $'dan 188 milyona, yani üç katına çıkıyordu. Kamu ve özel yatırımlar 1960 GSMH'sının % 4,4 ve % 10,2'sinden 1970'de sırasıyla % 6,6 ve % 13,2'ye yükseliyordu, bunun büyük bir bölümü dış borçlarla finanse ediliyordu[5].

Bununla birlikte, tarımda ve işleme sanayiinde kapitalizmin gelişmesi, ekonominin uluslararası işbölümü içerisindeki durumunu değiştirmedi. Nikaragua, hammaddeleri (pamuk, kahve, sığır eti, şeker), şiddetli değişimlere tabi fiyatlarla ihraç etmeyi sürdürdü. Ülke içerisinde tüketilen mamul malların büyük bir bölümünü ithal ediyordu. Üstelik, kahve fiyatlarında 1976-78 yıllarındaki, sonunda tüketici direnişiyle durdurulan şiddetli yükselişe rağmen, uluslararası ticaret ilişkileri Nikaragua'nın et ticareti için o kadar olmasa da, pamuk ve kahve ihracatı için kesinlikle elverişsiz bir yönelim kazandı. İhracat ürünlerinin yetiştirilmesi geçimlik ürünler (mısır, fasulye, pirinç) aleyhine büyük bir artış gösterdi ve temel gıda maddelerinin artan bir kısmının ithal edilmesi gerekti. Öyle ki, 1972'de bu türden gıda ithalatı, tarımsal ihracat toplam değerinin % 45'ine ulaştı. Bu sayı durmaksızın - 1975'te % 50'ye, 1976'da % 60'a tırmandı - hem de, nüfusun en az % 30'unun yeterli ölçüde kalori alamadığı bir ülkede.

4. *Statistical Yearbook for Latin America*, 1978.

5. Daha fazla detay için, bkz. Oscar-Rene Vargas, *Nicaragua: economia y revolucion*.

Tablo 1

Toplam İhracat Değeri İçinde Hammaddelerin Yeri (1978)

Ürün	*Değer* (milyon $)
Pamuk	140,9
Kahve	199,6
Şeker	19,6
Et	67,9
Karides ve istakoz	14,7
Muz	4,7
Kimyasal ürünler	52,1
Dokumacılık ürünleri	11,5
Çiğit küspesi ve artık pamuk ipliği	12,8
Altın	6,1
Diğer	115,8
Toplam	645,9

Kaynak : Programa de reactivacion economica, Managua 1980, s. 57.

Hafif sanayinin gelişmesi, bir yandan az miktarda yeni iş olanakları yaratırken, bir yandan da teçhizat ve ara ürün (insumas) alanına neden oluyordu. Sonuç, Üçüncü Dünya ülkelerinde yaygın olan modeldi - ticari ilişkilerde düşüş, ithal mallarına tutsak tüketim malı saniyeleri (teçhizat malları sektörünün varolmayışından ötürü), yabancı sermayenin artan biçimde ülkesine dönüşü ve 'yerli' sermaye kaçışı. Tüm bu etmenler, birleşerek ödemeler dengesinin tehlikeli bir biçimde bozulmasına ve dış borcun 1972'de 255 milyon $'dan 1978'de 1 milyar $'a çıkmasına neden oluyor, yerli burjuvazi ise ulusal merkezli ekonomik gelişimi sağlamak için yabancı sermayenin verimli bir biçimde kullanılması konusunda yetersiz kalıyordu. Kısacası, ekonomik süreçleri denetim altı-

na almak ve önemli bir krize doğru tırmanışlarını engellemek gitgide güçleşiyordu[6].

Bu zayıf ekonomi, dünya piyasasındaki dalgalanmalardan aşırı ölçüde etkileniyor, 'eşitsiz değişim'in tüm yükünü taşıyordu. Daha yetmişli yılların başlarında, kapitalist dünya ekonomisindeki eğilimlerin tersine dönüşünü acıyla hissetti: Hepsi 292 tane olan Managua fabrikalarının % 37'si, 1972 depreminden sonraki uluslararası yardım akınının yarattığı spekülatif gelişmeye rağmen, 1969 ile 1974 yılları arasında kapandı. 1974-75 durgunluk dönemi Nikaragua'nın GSMH'sınm artış hızını 1975'te % 2,2'ye düşürdü, bu aslında nüfus artışına göre negatif bir değerdi. Aynı zamanda, ithalat ürünlerinin, özellikle de petrolün maliyetindeki yüksek artış bunların toplam hacminde genel bir düşüşe neden oldu.

Tarım-sanayi oligarşisi, bu istikrarsız duruma, geleneksel tutumuyla, işgücünü aşırı bir biçimde sömürmek için, onu mahmuzlayarak karşılık verdi.

'Halk-Diktatörlük Çelişkisi'

Savaş sonrası kapitalist gelişme, Nikaragua'daki toplumsal sınıfların yapısı ve sınıf mücadelesinin evrimi üzerinde hatırı sayılır bir etkide bulundu. Tarımkır sektöründe, sürekli bir mülksüzleşme ve proleterleşme süreci sonucu toprağın yoğunlaşmasına hız kazandırıldı. Örneğin, kuzeybatıda, pamuk kralları, 1950 ile 1955 yılları arasında Kızılderili topluluklarından yüzbin hektar gaspettiler. Buna rağmen, köylüler bu soygunculuğa asla boyun eğmeyerek zaman zaman Ulusal Muhafızlarla kanlı çarpışmalar paha-

6. Bkz. Samir Amin, *Le Développement du capitalisme en Côte d'Ivoire*, Paris, 1967. Bu kitap Nikaragua'daki kriz için uyarı olarak okunabilir.

sına topraklarını yeniden işgal ettiler. Bu durum, Katolik Başpiskoposu ve altı piskopos tarafından 1977 Ocak ayında yayınlanan bir papaz mektubunda şöyle tanımlanıyordu: «Terör saltanatı, köylülerimizin çoğunu ev ve topraklarını terkederek umutsuzca dağlara kaçmaya zorluyor. Ulus, artıp duran günahların ve genel bir huzursuzluk duygusunun pençesine düşmüştür: bir yanda gitgide daha fazla toprak ve servet birkaç kişinin elinde toplanıyor; öte yanda ise, mütevazı köylüler topraklarına el konduğunu görüyor ve ola ğanüstü halden kazanç sağlayanlar tarafından tehdit ediliyorlar... Cezaevlerindeki insanların sayısı sürekli artıyor ve buna rağmen kanundan medet umamıyorlar'[7].

1975 yılında, büyük toprak sahiplerinin % 1,5'u ülkenin ekili arazilerinin % 41,5'una; orta toprak sahiplerinin % 20,3'ü % 41,1'ine sahip bulunuyorlardı ve geri kalan % 78,2 (köylüler) de kalan toprağı aralarında paylaşıyorlardı.

Büyük ve orta çiftçiler, tarımın devlet desteğiyle ihraç pazarı için çalışan, modern, oldukça makineleşmiş bir biçimiyle uğraşıyorlardı. Küçük köylülerse, geleneksel, verimi düşük, esas olarak iç pazar için «geçimlik ürünler» (mısır, fasulye, pirinç) üreten bir biçim uyguluyorlardı. Küçük, yetersiz arazileri için kredi yokluğundan muzdarip bu insanlar, kışın kahve ve pamuk hasadında işgüçlerini büyük toprak sahiplerine satmaya zorunlu kalıyorlardı. Büyük çiftliklerde, dört ay çalışarak yıllık geçimlerinin karşılığını kazanmayı amaçlayan topraksız köylüler ve gecekondu varı proleteriyle karşılaşırlardı. Örneğin, 1973'de, pamuk hasadında,

7. Andre Jacques'in *Nicaragua: la victoire d'un peuple*, Paris 1979 kitabından alınmıştır.

Tablo 2

Gayrisafi Milli Hasılanın Dağılımı (1977)

% nüfus	toplam sayı (bin)	gelir (milyon)	gelir %'si	kişi başına düşen yıllık gelir ($)
5	116,3	629	28	5409
15	348,7	719	32	2062
30	697,5	562	25	805
50	1162,5	337	15	286
100	2325,0	2247	100	966

Kaynak : ECLA, *Nicaragua: Repercusiones economicas de los acontecimentos politicos recientes,* Ağustos 1979, s. 16.

toplam 200.000 geçici işçi çalıştı. Bu sayı, bir yıl önce 25.000'di.

Bu iki tabakalı tarımsal yapı, toprak sahibi burjuvazinin ve dolaylı yoldan da yabancı çok uluslu şirketlerin işgücünün aşırı derecede sömürülmesinden kâr etmeşini mümkün kılıyordu. Yalnızca Kasım'dan Şubat'a kadarki hasat aylarında ücret ödemeleri gerekiyor, böylelikle de çiftlik emekçilerini geri kalan sekiz ay boyunca geçimlerini aile arazilerinden sağlamaya terkediyorlardı. Bu koşullar altında, o yıl ister iyi ister kötü geçsin, büyük çiftlik sahipleri en azından baştaki yatırımlarına eşit değerde kârları kolaylıkla elde edebiliyorlardı. Fakat, bu türden kârların birikiminin sonunda ulusal temele sahip bir tarım ve sanayi kapitalizmini doğurmasına rağmen, çok uluslu şirketler sadece kendi tarım makinelerini ve ara ürünlerini (gübre, böcek zehiri) pahalıya satıp Nikaragua'da çıkan hammaddeleri ucuza satın almak suretiyle aslan payını cebe indiriyorlardı.

Yoğun proleterleşme, kronik işsizlik, köyden kente göç, bunlar, toprağın artan yoğunlaşmasının ürün-

leriydi. 1960 ile 1977 yılları arasında, tarım alanındaki nüfus, toplam nüfusun % 60'ından % 44'üne düştü; aynı zamanda, kentlerin kıyısında yoksulluk içindeki dev gecekondu mahalleleri (barrios) birikti. Tablo 2'nin de gösterdiği gibi, Nikaragualıların % 50'si 1977 yılında ortalama 286 $'la geçiniyorlardı.

310.000 tarım emekçisi Nikaragua proletaryasının üçte ikisini oluşturuyordu. Hiçbir hakka sahip olmayan, şiddetli bir sömürüye ve vahşice zulme tabi tutulan bu insanlar, yine de pekçok kez *latifundistos*'a karşı yaygın bir direniş geliştirmeyi başardılar. 1960 yılında, kır proleterlerinin toprak gaspına, konut ve çalışma koşullarına ve düşük ücretlere karşı mücadelesi öylesine büyük boyutlara vardı ki, Luis Somoza, Kennedy'nin ilerleme için anti-Castro ittifak'ının baskısıyla bir tarım reformu çıkarmak zorunda kaldı. Fakat köylülükteki çalkantı gelecek yirmi yıl boyunca tekrar tekrar kendini gösterdi. İşte FSLN'nin 'uzun süreli halk savaşı' için kendine temel almaya çalıştığı, bu yarı-kentli, yarı-köylü toplumsal tabaka idi.

Tablo 3

İşgücünün Ekonomik Sektörlere Dağılımı

	İşçi sayısı	*%'si*
Tarım, avcılık ve balıkçılık	315.127	46,1
Maden ve taş ocakları	5.146	0,8
Sanayi	65.578	9,5
İnşaat	29.637	4,3
Ticaret	83.622	12,2
Nakliyat, antrepolar, iletişim	28.960	4,2
Elektrik, su, kamu hizmetleri	5,216	0,8
Diğer	150.119	22,0
Toplam	683.405	100

Kaynak : Datos bàsicos sobre Nicaragua, Managua 1980.

Sanayi, inşaat ve madencilikte istihdam edilen şehir işçi sınıfı, 1975'te aktif nüfusun sadece yüzde 16 ila 18'ini oluşturuyordu. Tablo 3, 1976 yılındaki durgunluğu gösteriyor. Bununla birlikte, 'Diğer' kategorisinin, Nikaragua Merkez Bankası'nın istatistiklerinde kullandığı 'Hizmetler' toplumsal uğraşlar kategorisini gizlediğini kavramak gerekir. Örneğin, 1975'te bu başlık altında 131.945 işçi, ya da aktif nüfusun % 20,1'i sıralanırken, Banka'nın 'Diğer' kategorisinde yalnızca 11,545 kişi ya da % 1,8'i görünüyordu.

Şehir işçileri oldukça düşük bir örgütlenme düzeyine sahiptiler ve diktatörlük de onları kazanabilmek için rahatlıkla paternalist bir yol tutturmuştu. Fakat, Somoza'nın bir sosyal güvenlik sistemi ve yılda bir ay ikramiye vb. ihsan etmesine rağmen, 1970'lerde enflasyon ve işsizlikteki artış, işçilerin talepleri için dikkate değer bir hareketlenmeye yol açtı.

Ücretliler, yaşam koşullarını savunma mücadelelerinde, diktatörlüğün acımasız zulüm aygıtıyla yüzyüze geldiler. Ulusal Muhafızı köpek ve Somoza'yı da baş köpek *(el perro mayor)* olarak gördüklerinden, önce burjuva muhalefeti sonra da Sandinist Cephe gerillalarını desteklediler.

Patrimonyal Bir Rejim

Bu artan ve çeşitlenen tarımsal üretim, orta düzeyde sanayileşme ve hızlı kentleşme dönemi, devletle ekonomi arası ilişkilerde bir değişikliğe tanık oldu. Büyük çiftçiler altyapı harcamalarına (yollar, limanlar, kanallar, enerji) devletin ayırdığı kredilere gitgide daha bağımlı hale geldiler. Aslında, çoğu ülkede olduğu gibi, devletin ekonomiye müdahalesi nitel bir sıçramadan geçti. Bununla birlikte, Somozacı devlet bu işlevleri öncelikle Nikaragua burjuvazisi yararına değil, Somoza grubunun ve onun sivil ve as-

keri müttefiklerinin özgül çıkarlarını gözeterek yerine getirdi. Biçim yönünden pre-kapitalist olan bu patrimonyal iktidar uygulaması, otoritenin meşrulaştırılma tarzından baskı aygıtlarının karakterine dek siyasal sistemin tüm yönleri üzerinde etkide bulundu.

Seçim farsları, oy kullanma merkezlerine bile nüfuz eden Ulusal Muhafız denetimli bir şiddet ortamında geçiyordu. Hanedan temsilcisinin tek aday olmadığı durumlarda, Somoza resmi muhalefete mevki verilmesi karşılığında 'rakibi' seçmekte özgürdü. Doğal olarak, resmi aday kampanyasını devlet fonlarından, Muhafızları seçim temsilcisi olarak kullanmak suretiyle finanse ederdi. *Magnifica* sistemi, ek bir güvenlik düzeyi daha sağlıyordu: «Somoza hanedanı saltanat sürmeye başladığından beri, 'kırmızı oy' (Somoza'ya verilen oy pusulalarının rengi) kullanan seçmenlere bir kart verilmekteydi. Taşıyıcısının kimliğini belirlemek için bir fotoğrafla tamamlanan bu kart, herşey için gereklidir: iş, pasaport, izin, kayırma ve hak için kart aynı zamanda sahibinin polisle başının belaya girmesini ve her tür rahatsız edici davranışı önlemesini sağlar»[8]. Nikaragualıların *Magnifica* adını verdiği bu kart olmayınca, hiçbir şey olanaklı değildi.

Aynı zamanda hem ordu hem polis olan, 7500 kişilik güce sahip Ulusal Muhafız, çeşitli burjuva fraksiyonlarıyla ilişkisinde siyasal açıdan tarafsız 'ayrı bir aygıt' değildi: Tamamen Somoza'nın kişisel milisi idi.

Guardia, ulusal bir ordu olarak doğmadı. Daha ziyade, ABD müdahalesi tarafından Nikaragua ve Orta Amerika'da bir *pax americana*nın empoze edilmesi için oluşturuldu. İlk silahlı başarısı, Cesar Augusto Sandino'nun öldürülmesi ve taraftarlarının kökünün

8. M.-T. Guinchard ve P. Paolantoni, *Amérique centrale*, Paris 1978, s. 83-84, aktarıldığı yer N. Bourdillat, «Nicaragua, la dynastie des Somozas», *Problèmes d'Amérique latine*, Documentation française, 22 Haziran 1979, s. 102.

kazınmasıydı. Sonra, içte diktatörlüğün başlıca desteği ve dışta da Orta Amerika Savunma Konseyi'nin (Honduras, El Salvador, Guatemala, Nikaragua) sivri ucu olarak kendini gösterdi. Böylece, 1946 ile 1973 yılları arasında 4119 subay, asker ve polis Amerikalılar tarafından eğitilirken, bu sayı, her ikisi de Nikaragua'dan çok daha fazla nüfusa sahip olan Venezuela ve Panama'da 2846 ve 2472 idi. Ulusal Muhafız, 1954'te Guatemala'daki ilerici Arbenz rejimine ve 1965'te Dominik Cumhuriyeti'ne saldırıları sırasında özellikle ün kazandı. Dahası, paralı CIA askerleri 1961 Küba Domuzlar Körfezi çıkartması için Nikaragua'dan yola çıktılar.

Guardia'nın, askeri yığınaklarındaki can alıcı öneminin bilincinde olan Somozalar bu gücü, paternalizm, rüşvet ve örgütlü kuşku karışımı aracılığıyla her zaman mutlak denetimleri altında tuttular.

Birinci olarak, diktatör, askerin kişisel koruyucusu, gerçek bir asker babası görevi görüyordu. Elbette ki Nikaragua'da zorunlu askerlik hizmeti diye bir şey olmayacaktı. Ulusal Muhafızlar toplumun, olanakları en dar kesimlerinden, en çok da yoksul dağ köylülüğünden alınırken, subaylar da küçük burjuvazinin en altından geliyorlardı. Somoza, adamları için gerçekten hiçbir şeyi esirgemiyordu. Bütün subayları şahsen tanıyor ve hiçbir şeylerinin eksik olmamasını sağlıyordu. Karşılığında da, şahsına karşı mutlak sadakat istiyordu.

Bu sadakati salt himayeden daha sağlam bir temele oturtmak için, diktatör, muhafızlarının kendi alanlarında, kendisinin ülke çapında davrandığı gibi davranmalarına izin veriyor ve hatta bunu teşvik ediyordu. Muhafız ve subaylar, mütevazi ücretlerini, yağmalama, haraç alma ve 'düzenin korunması'yla bağlantılı diğer zorbalık biçimleriyle telafi ediyorlardı. Bunlar, hanedanla kiralık adamları arasındaki çıkarların birliğine elle tutulur bir biçim veriyordu. Zira aynı sistemden yararlandıklarından, onların da yal-

nızca ayrıcalıklarını ortadan kaldırmakla kalmayıp hesap vermelerini de isteyebilecek her siyasal hareketten korkmaları için her türlü neden vardı. Kuşkusuz, düzenli olarak korkunç işkenceler yaptıkları gerçeği de, korkmaları için bir diğer nedendi.

Bununla birlikte, suç ortaklığı, güvensizliği engellemiyordu. Bütün otokratlar gibi, Somozaların da, aklından darbe hayaleti çıkmıyordu. Böyle mutsuz bir olayın engellenmesi onların başta gelen endişelerinden biri ve Ulusal Muhafızın örgütlenme ilkesi haline gelmişti. Bu yüzden komutalarında asla 300-400 adamdan fazlası bulunmayan Guardia albayları, askerleriyle aşırı derecede sıkı bağlar kurmamaları için sistematik olarak sık sık başka yerlere naklediliyorlardı. İki elit birim aile üyelerine emanet edilmişti - biri, 2500 kişilik güce sahip, ağır silahlı Escuela de Entrenamiento Bàsico de Infanteria, Somoza'nın oğlu Anastasio 'Chiguin' Somoza Portocarrero'nun komutasındaydı. Diktatör üst düzeydeki subaylar arasında bilinçli olarak düşmanlık yaratıyordu. Son bir önlem olarak, çatışma birimleri yalnızca az miktarda yedek cephane alıyorlardı.

Guardia, esas olarak yerleştirildiği mevkilerde ikamet eden bir jandarmaydı. Aslında, yerel rüşvet, nüfuz ve girişim ağına derinlemesine yerleşmiş bir taşra polis gücü karakterine sahip olması, rejimin Aşil Topuğu (*) olacaktı. Somozalara karşı önemli bir ulusal ayaklanma olmadığı sürece, Guardia, sürekli, fazla şiddetli olmayan gözdağı ve zulüm uygulaması konusunda yeterli, etkin bir istihbarat aracı olarak kaldı. Akrabalık ilişkileri ve yaptıkları pis işler sayesinde, faaliyet alanlarındaki yaşantıya ilişkin herşey Guardia subaylarının bilgisi dahilindeydi. Fakat iç savaş patlak verir vermez, bu güç, gerekli eğitim, manevra yeteneği ve silaha sahip olmadığından, ulusal bir ordu olarak askeri eylem konusunda yetersiz kalacaktı.

(*) En zayıf nokta (Yunan mitolojisinden) - Ç.N.

Hakim Sınıf İçindeki Çelişkiler

Nikaragua burjuvazisi, Somoza yönetiminin ekonomik zorbalıklarına ve sürekli Anayasa ihlallerine tahammül ederek ondan uzun süre yararlandı. Ulusal Muhafız tarafından güvence altına alınan toplumsal düzen ve huzur, hakim sınıf içerisinde zımni anlaşmanın temel ilkelerini oluşturuyordu. Kongre'de birkaç sandalye ve yönetimde mevki karşılığında, resmi Muhafazakâr Parti muhalefeti Somoza'nın Milliyetçi Liberal Partisi ile düzenli olarak seçim anlaşmaları yapmak suretiyle ya hanedandan bir kişinin ya da uysal bir kuklanın iktidarda tutulmasına yardımcı oluyordu. 1939 ve 1948 Mayıs'ında Anastasio Somoza Garcia ile Cuadra Pasos; 1950 Nisan'ında diktatörle General Chamorro ('Liberal-Muhafazakâr paralelizmini getiren, sözde' iki generalin anlaşması); 1957'de Luis Somoza Debayle ile Amador Pineda ve 28 Mart 1971'de Anastasio Somoza Debayle ile F. Aguëro arasında bu türden anlaşmalara varıldı. Bunların sonuncusu Muhafazakârlara 1972 seçimlerinde koltukların yüzde 40'ını sağlarken aynı zamanda Somoza'nın 1972 ile 1974 yılları arasında iktidarı triumviraya (*) 'devretmesini' şart koşuyordu. Fakat Somoza, Managua depreminden sonra mutlak iktidarı ele geçirdi ve Muhafazakâr lider Aguëro'yu triumuirlikten attı[9]. Diktatörlüğün renkli tarihinde sık sık görülen sayısız darbe girişimine gelince (1948, 1954, Nisan 1958, Ekim 1958, 1959, 1967) bunlar muhalif burjuvaziden yaygın destek görmedi ve çabucak bozguna uğratıldı.

Nikaragua burjuvazisinin uzlaşmacı tavrı, altmışlı yıllarda tedricen değişti. Somozaların büyüyen ekonomik gücü, daha önceleri diğer kapitalistler için çok ciddi bir tehlike oluşturmamıştı. Aslında, Batıda geniş kabul gören bir görüşün aksine, Somoza grubu 1979'-

(*) Üç kişilik diktatoral yönetim - ç.n.

9. Bkz. Bourdillat; «Nicaragua, la dynastie des Somozas».

da nicel yönden dördüncü en büyük grup olup Banco Nicaraguënse (1953'de Birleşik Devletler'deki Chase Manhattan'a bağlı olarak kuruldu), Calley Dagnall ve Banco de America'nın (1952'de şeker üretimi ve hayvan çiftliklerinde geleneksel bir egemenliği ve Wells Fargo ve Citibank'la bağları olan eski Muhafazakâr oligarşik aileler tarafından kuruldu) arkasından geliyordu[10]. Somoza grubu faaliyet alanını genişlettikçe ekonomik iştahı da tehdit edici boyutlara ulaşmaya başlıyordu.

Esasen, Somoza grubunun yeni ekonomik güçleri devleti korkunç bir silaha dönüştürerek, aşiretin, burjuvazinin diğer kesimlerinin orta vadede hayatta kalmasını tehdit eden «haince rekabet»e girişmesini sağlamıştı. Ağırlıklı olarak polisiye işlevlerle sınırlı kaldığı sürece hoşgörülebilir olan «devlet eşkiyalığı», ülkedeki ana ekonomik kaldıraçlardan biri haline geldiğinde artık kabul edilebilir sınırları aşmış bulunuyordu. Bundan dolayı kendi egemenlik potansiyelinden daha emin ve önemli ölçüde daha güçlü olan Nikaragua burjuvazisi, siyasal sistemi modernize etme ihtiyacını artan bir biçimde duymaya başladı. 1972 depreminden sonra uluslararası para yardımlarının utanmazca oyalanması bardağı taşıran son damla oldu.

Burjuvazinin gitgide daha geniş kesimleri artık faal bir biçimde alternatif çözüm arayışı içinde Özel Teşebbüs Yüksek Konseyi (COSEP, işveren federasyonu), Katolik Kilisesi ve ülkenin başlıca günlük gazetesi Muhafazakâr *La Prensa* gibi itibarlı kurumları harekete geçiriyorlardı. Anti-Somozacı burjuvazi, kendi sınıfı için dünyanın bu bölümünde ender görülen bir kararlılıkla mücadeleye atılıyordu. Bilindiği üzere, Üçüncü Dünya Ülkelerinde, burjuvazinin modernleşme yönünde arada sırada olagelen atılımları genellikle hızla felce uğrar, zira halk hareketleri korkusu,

10. Bkz. Wheelock, s. 141-76.

mülk sahibi sınıfları, güçlü ve tercihan da orduya dayanan bir rejimi korumak amacıyla geriye doğru iter. *Buna rağmen, kuşku yok ki, Nikaragua'da Somoza rejimini krize sokan ve devrimin birinci safhasına gerçekten önderlik eden, burjuva muhalefeti oldu. FSLN mücadelenin önderliğini ancak sürecin sonunda, Somoza'nın uzlaşmazlığının yardımıyla ele geçirdi.*

FSLN'nin, zaferinin ertesi günü hesaba katmak zorunda kaldığı bu alışılmadık görünüm, hem Nikaragua burjuvazisinin ülke içerisindeki göreli gücünden, hem de bunların yakında yurtdışından, Carter yönetiminden yardım geleceğine olan inançlarından ileri geliyordu. Daha önce gördüğümüz gibi, Washington'un Nikaragua'ya duyduğu ilgi, esasen stratejik bir karakter taşımıştır. Orada ne International Telephone and Telgraph, ne American Sugar Company, ne de Standard Oil vardı. Uzun süredir komşu cumhuriyetlerin kanunu olan United Fruit Company'nin bile ülkede pek az çıkarı vardı. Kahve, pamuk ve şeker plantasyonlarının yanısıra hayvancılık sektörü de yabancı sermayeye değil yerli burjuvaziye aitti. Aynı şey sınai girişimler için de büyük ölçüde geçerliydi[11].

11. Bkz. Jorge G. Castaneda, *Nicaragua: Contradicciones en la revolucion*, Mexico City 1980, Castaneda 1) 1977'de Nikaragua'daki ABD yatırımlarının oranının Latin Amerika'dakilerin en düşüğü olduğunu; 2) bunların Nikaragualı hissedarların etkin bir çoğunluğa sahip olduğu ana sektörlerde yoğunlaştığını; 3) bu yatırımlarda 1959 ile 1966 yılları arasındaki büyümenin Latin Amerika ortalamasının altında olduğunu (% 22,5'e % 10); 4) Birleşik Devletler'in Nikaragua ekonomisine ithalat ve ihracatın denetimi yoluyla hükmetmediğini gösterir. Örneğin 1977'de ihracatın % 22,8'i ve ithalatın % 28,8'i Amerika Birleşik Devletleri ile yapıldı, geri kalanı ise Orta Amerika Ortak Pazarı ülkeleri, AET ve Japonya arasında eşit biçimde dağılıyordu. Karşılaştırmak gerekirse Meksika, ihracatının % 65'ini ve ithalatının % 70'ini Amerika Birleşik Devletleri ile yapmaktadır.

Tarım-sanayi burjuvazisi böylece Nikaragua'da gerçek bir güç haline gelmişti. Karşısında, her ikisi de Kilise otoritesinin etkisi altında bulunan, sayısal bakımdan zayıf bir şehir işçi sınıfı ve fiilen örgütsüz durumda bir kır proletaryası vardı. 1974-75'de şiddetle bastırılan FSLN gerilla seferberliği de ciddi bir zorlayıcı tehdit oluşturur gibi görünmüyordu. Üstelik, önde gelen işaadmları, küçük tüccarlar, zanaatkarlar, büro elemanları vb.'den oluşan makul ve ılımlı küçük burjuvazi içerisinde doğal müttefiklere sahipti. Aktif nüfusun % 31,4 kadarı bu ara tabakalara aitti, nüfusun % 20'si hizmet, % 11,4'ü de ticaret sektöründe çalışıyordu.

Bütün bu etkenler, anti-Somoza burjuvazinin, diktatörlükle olan dostane anlaşmalar bozulduktan sonra, yetmişli yılların başlarında neden saldırıya geçmekten korkmadığını açıklamaya yeter.

Devrimci Anti-Emperyalizm

Bununla birlikte, zorbanın paranoid inatçılığı, muhalif sermayenin kendinden emin bir biçimde yaptığı hesapları bozdu ve sonunda FSLN'nin varlığı ve faaliyeti bunları tamamen suya düşürdü. Zira, başlangıçtaki zayıflığına rağmen, Sandinist Cephe, sistemin krizine kendi çözümünü getirmeyi başardı: Devlet yönetiminde bir burjuva kesimin yerini diğerinin alması değil, diktatörlük altında oluşturulmuş devlet aygıtının toptan yokedilmesi; burjuva sınıf iktidarının liberal ekonomi çerçevesinde rasyonalizasyonu değil, sosyalizme geçişe yönelik devrimci demokrasinin inşası.

FSLN, kendini diktatörlüğün tam bir tahlili temeline oturtarak[12], muhalif burjuvaziyle hanedan ara-

12. Bkz. Wheelock, *Imperialismo y dictadura* ve J. Wheelock ve L. Carrion, *Apuntos sobre el desarollo economico y social de Nicaragua*, Managua 1980.

sındaki hiçbir uzlaşmanın, rejimin çelişkilerini gerçek anlamda yumuşatamayacağı ya da çözemeyeceği sonucuna vardı. Somoza aşireti böylesi bir uzlaşma ihtiyacını kavrayacak durumda değildi, zaten kapitalist rakipleriyle varılabilecek bir anlaşmaya bağlı kalması da düşünülemezdi. Geri adım atması da tamamen taktik bir karakter taşıyacak, her seferinde krizi bir üst düzeye çıkaracaktı. Diğer çözümlerin başarısızlığı, sonunda, diktatörlüğün silah zoruyla yıkılması dışındaki tüm seçeneklerin yolunu tıkayacaktı. 'Uzun süreli halk savaşı'na girişme başarısını göstererek Sandino geleneğini sürdürebilen ve geliştirebilen siyasal parti, devrimci sürecin gerçek öncüsü olduğunu kanıtlayacaktı.

Başlangıçta FSLN'nin çoğunluğunu oluşturan genç, Marksist eğitimli aydınlar, çağın sekter eğiliminin kolaylıkla arkasından giderek, General Sandino ve onun milliyetçiliğini Latin Amerika populizminin öteki sayısız şahsiyetlerinin bulunduğu unutulmuşlar köşesine gönderebilirlerdi. Daha önce gördüğümüz üzere, Üçüncü Enternasyonal ve onun yerel temsilcilerinin yirmili yıllarda yapmış oldukları da buydu. Fakat FSLN böylesi bir rotanın oldukça dışında seyretti ve böylelikle 'küçük burjuva oportünizmi'ni değil, siyasal öngörü ve anlayışını kanıtladı.

FSLN önderliği, Çin, Vietnam ve Küba deneyelerinden, Üçüncü Dünyada sosyalist devrimin, ancak kitlelerin eşitlik ve özgürlük ideallerinin yanısıra milliyetçi duygularını da harekete geçirdiği takdirde zafere ulaşabildiğini öğrenmişti. FSLN Sandino'nun kahramanca mücadelesinin mirasçısı ve sürdürücüsü olarak ilan etmekle kendini yaşayan Nikaragua geleneğine sımsıkı bağlıyor, ABD egemenliği ve onun yerli ajanlarına karşı ulusal bağımsızlık ve kimliğin kararlı savunucusu olarak ortaya çıkıyordu.

Bu şekilde, FSLN, Marksist yönelimini bir nebze olsun terketmeksizin kendini etkin bir kuruluş efsanesi ile donatıyordu. Zira Sandino'nun ideolojisi, ne

denli saygı duyulmayı hakederse etsin, yine de nispeten yanlış tanımlanmıştı. Bununla birlikte o, Marksist bir milliyetçiliği mantıklı bir biçimde, hakim sınıfın ABD yanlısı düşüncelerine karşı, tutarlı bir anti-emperyalizmin bir biçimi olarak sunulabilirdi.

Sandino'nun, zengin bir askeri gelenek bırakan bir mücadeleyle, Deniz Kuvvetleri'ni kovmak için silaha başvurması, burjuva siyasi partilere özgü baskı politikası, pazarlıklar ve saray darbelerine karşıt olarak, devrimci mücadelenin seçimi halinde görülebilirdi. Esasen, onun populizmi kır ve kent proletaryasının, devrimin itici gücü olarak tanımlanması biçiminde anlaşılabilirdi - «Yalnızca işçiler ve köylüler yolun sonuna dek gidecektir» alıntısında ifade edilen görüş FSLN tarafından yaygın bir biçimde kullanılmıştır.

FSLN önderliği, çarpıtılmamış program ve mücadele yöntemlerini Sandinizm kumaşıyla kaplayarak, güçlü yurtseverlik silahını burjuvazinin tümüne çevirmeyi başardı. Gerçekte, son otuz yılın, Amerikan yaşam tarzının Orta Amerika'ya yıkıcı bir tarzda sızmasıyla ilintili ayaklanmaları, Nikaragua toplumunda ciddi bir kimlik bunalımı yaratmış ve yurtseverlik çağrısını Sandino'nun zamamndakinden daha güçlü kılmıştı.

Demek oluyor ki, FSLN, Nikaragua kitlelerinin ulusal özlemlerini ete kemiğe büründürecek potansiyele sahipti. Canlı bir tartışma sonunda dar 'foko' stratejisini, silahlı mücadeleyi kitlelerin örgütlenmesiyle birleştiren devrimci mücadele anlayışla aştığında, devrimci krizin olgunlaştırılması ve nihai çözüme ulaştırılmasında belirleyici rol oynayacak durumdaydı[18].

13. Bkz. Regis Debray, «Nicaragua: une 'modèration' radicale», *Le Monde Diplomatique*, Eylül 1979. 'Bugün Latin Amerika'da,' diyor yazar, 'devrimci milliyetçilik sosyalist devrime giden tek yoldur. Adına Porto Rico ve Venezuela denen kesin-

Bununla birlikte, uluslararası ortamın önemini vurgulamak da zorunludur. Zira Nikaragua devrimi, ABD emperyalizminin Vietnam'daki yenilginin ardından göreli olarak felce uğrayışının ve dünya ekonomik krizi ABD'nin taleplerini sertleştirdikçe yoğunluğu artan, Amerika Birleşik Devletleri ile pek çok Latin Amerika ülkesi - en önemlileri, Panama, Meksika ve Venezuela - arası çelişkilerin damgasını vurduğu oldukça elverişli bir ortamda olgunlaştı. Dışişleri Bakanlığı'nın Somoza'yı desteklemek için müdahaleyi asla durdurmadığı doğrudur. Fakat 'nihai saldırı' döneminde Washington'un İran sorunu ile meşgul olmasıyla pekişen bu konjonktürel durumlar, FSLN'yi en azından 1965 Dominik operasyonu tarzı bir doğrudan silahlı müdahaleden kurtardı. Aslında, Sandinistler, bölgede, Somoza'nın dışarıya yönelik entrikalarının karşısına aldığı pek çok ülkeden, en fazla da Kostarika «büyük hinterlantı»ndan oldukça büyük miktarda siyasal ve askeri destek aldı.

likle bilinçli kültür imhası projesi karşısında gerekli strateji, halkın belleğinin odak alınmasıdır. Zira gururu ve geçmişi olmayan bir ulus her türlü tarihsel amaçtan vazgeçecektir... Sandinizm, varlığı bir yüzyıldan fazla bir zamandır emperyalist jeo-politik yüzünden engellenen bir ulusun ulusal isteminin yakıcı ifadesidir.'

3

İKTİDAR MÜCADELESİ

> Gerçek şu ki, biz her zaman kitleleri düşünmekle birlikte, onları, gerilla seferberliğinin Ulusal Muhafıza darbe indirmesini sağlayacak bir destek güç olarak gördük. Gerçekse tamamiyle farklıydı: Gerilla faaliyeti, düşmanı ayaklanma yoluyla ezen kitleler için destek görevi gördü.
>
> *Komutan Humberto Ortega*

1970'lerin başlarında, Nikaragua toplumunun bütün çelişkileri daha da kötüye gitti ve ekonomi de dünya krizinin şiddetli etkilerinin acısını çekmeye başladı. Genellikle gerçekleri yumuşatarak veren resmi istatistiklere göre, enflasyon hızı 1970 öncesi yıllık ortalama % 1,7'den 1971'le 1975 arasında % 9,7'e çıkarak 1976'da % 9,4 ve 1977'de % 11 gibi yüksek rakamlarda kaldı. Sanayi, fabrikaların kapanması ve işçilerin işten çıkarılması dalgasından ağır bir darbe yerken, krizin en şiddetli olduğu yer inşaat sektörüydü. İnşaat, sağlık ve eğitim sektörlerinde çetin mücadelelerin verildiği grevler parladı. Devlet borçları rekor düzeye ulaştı. Kitleler üzerinde vahşi bir zulüm uygulandı.

Somozacı rejimin Managua depreminden kazanç sağlama biçimi nedeniyle öfkelenen burjuva muhalefet grupları, haklarını savunmaya başladılar ve çabalarını birleştirmeye giriştiler. 1970 sonunda, Muhafazakâr Parti lideri Fernando Aguëro, Somoza'yla anlaşma imzalama niyetini açıklayınca, *La Prensa*

direktörü Pedro Joaquin Chamorro'nun başını çektiği bir kanat Muhafazakâr Ulusal Eylem'den (ANC) ayrıldı. Somoza'nın Milliyetçi Liberal Partisi'nden ayrılan bir başka hizip Ramiro Sacasa yönetimindeki Anayasacı Hareket'i (MC) oluşturdu. Ve 1973'de yeni kurulan 'Ulusal Seferberlik' ve 'Ulusal Kurtuluş' hareketleri, önder şahsiyetler temelinde yeniden bir muhalefet başlatmaya çalıştılar. 8 Temmuz 1974'de yedi siyasal hareket ve iki sendikayı temsil eden yirmi yedi ünlü kişi, seçimleri boykot etme çağrısında bulundu. Tabii ki Somoza Eylül'de *Magnifica* ve Ulusal Muhafız'ın yardımıyla yeniden seçildi. Fakat seçimlere katılmama oranı her zamankinden yüksekti.

15 Aralık 1974'de boykotu desteklemiş olan gruplar, Demokratik Kurtuluş Birliği'ni (UDEL) resmen kurdular: Bunlar, Hristiyan Sosyal Partisi, Bağımsız Liberal Parti, Nikaragua Sosyalist Partisi, Muhafazakâr Ulusal Eylem, Anayasacı Hareket, Ulusal Seferberlik, Ulusal Kurtuluş, Genel İş Konfederasyonu ve Ulusal İşçi Federasyonu idi. Bu, liberal burjuva yapılarla işçi hareketini temsil eden örgütleri ılımlı, demokratik bir programda bir araya getiren, diktatörlüğe karşı bir Halk Cephesi ittifakıydı. Birliğin programında, mücadele yöntemlerinde ve önderliğinde burjuvazinin egemen olduğu açıktı. Fakat yine de, UDEL ileri gelenlerini büyücünün çırakları olarak gören dev BANIC ve BANAMERICA grupları da dahil olmak üzere geniş bir işveren kesiminden kabul görmüyordu.

Siyasal ve sendikal özgürlükler talep eden UDEL Anayasası, hakim sınıfın bir kesiminin anti-Somoza radikalleşmesinde ileri bir aşamayı ve dolayısıyla da diktatörlüğün sosyal tabanında bir daralmayı ortaya koyuyordu[1]. UDEL'in ilanından iki hafta geçmeden,

1. Bkz. Maria Esperanza Valle Buitrago, 'Union democràtica de Liberacion: la expresion politica de una alianza de clase en Nicaragua, 1974-78', *Estudios sociales centroamericanos*, Eylül-Aralık 1979.

27 Aralık 1974'de FSLN askeri operasyonlara yeniden başlayarak rejimin iki önemli şahsiyetini kaçırdı, sonradan bunları, birkaç siyasi tutuklunun serbest bırakılması ve resmi yozlaşmaya suçlama getiren uzun bildirilerin yayınlanması karşılığında geri verdi.

Somoza, görünüşte kısmi ve ilgisiz protesto ve muhalefet hareketlerinin siyasi bir nitelik kazanma tehlikesinin arttığını görüyordu, zira özellikle, Amerika Birleşik Devletleri'nde sağlam bir desteğe sahip olan UDEL ve başkanı, artık diktatörlüğe liberal bir alternatifi temsil ediyorlardı.

Somoza'nın yanıtı, devrimci kriz boyunca uygulayacağı, ama kendi düşüşüne katkıda bulunan taktiklerin iyi bir örneği idi. Muhaliflerini, aralarında en az kararlı olanlarla anlaşmaya varmak suretiyle bölmeye çalışmak yerine, yalnızca hepsini korkutup susturmaya çabaladı. Böylece, 1975 kışında, FSLN'nin yeniden faaliyete giriştiği bahanesiyle olağanüstü hal ilan edildi, sıkıyönetim ve basına sansür getirildi. UDEL felce uğradı. Grevler ve öğrenci hareketi vahşice bastırıldı. Ve FSLN'ye karşı bir imha kampanyası, Operation Aguila Sexta başlatıldı.

1977 Eylül'ünde Anastasio Somoza Debayle kazanmış görünüyordu: Gerçek ücretlerde kesinti temelinde 'toplumsal huzur' yeniden sağlanmış; FSLN askeri seferberlikte güç kaybedip üç fraksiyona bölünmüş ve UDEL tutarlılıktan yoksunluğunu kanıtlamıştı. Hedeflerine ulaştığı inancıyla, diktatör artık Washington'un önerilerine uymayı kabul etti. Fakat, ABD askeri kredileri karşılığında olağanüstü hali kaldırır kaldırmaz muhalefet hareketleri, daha büyük bir enerjiyle yeniden yüzeye çıktı.

1977 Ekim'inde, olağanüstü halin kaldırılmasından bir ay sonra, FSLN'nin Tercerista eğilimi, kuzeydeki Ocotal kasabasında, Masaya'da ve Kosta Rika sınırı yakınında bulunan San Carlos'da, Ulusal Muhafız kışlalarında bir dizi saldırı başlattılar. Operasyonun as-

kori açıdan başarısızlığına rağmen, siyasal yankısı yaygındı. Zulmün hiçbir şeyi çözmediğini göstererek halkın muhalefetini yükseltici bir hizmeti oldu.

Kasım ayında, *La Prensa*, ekonomik, kültürel ve dini yaşamda tanınmış oniki kişinin rejime demokratik alternatif istediği tam sayfalık bir çağrı yayınladı. Bu çağrı, en önemlisi, bu tür deklarasyonlar içinde böylesi bir alternatife katılması önerilenlere FSLN'yi de dahil eden ilk deklarasyondu. Somoza yenilenen muhalif faaliyetle hiçbir uzlaşmayı kabul etmedi. Aksine, rizikoyu daha da yükseltti ve 10 Ocak 1978 günü *La Prensa* direktörü ve UDEL lideri Pedro Joaquin Chamorro, Managua'da öldürüldü. Liberal çözümün somutlaştığı lider kişiyi yokederek, Somoza, Nikaragua burjuvazisi ve Carter yönetimini uğursuz bir seçim yapmaya zorlamaya çalıştı: 'Ya Somoza ya da Sandino-komünistleri'. Bir kez daha kasten felaket getirici bir siyasi seçim yapmıştı.

Devrimci Kriz: 1978 Ocak'ından 1979 Temmuz'una

Chamorro suikasti bozkırı tutuşturan kıvılcım oldu. Doğurduğu öfke rejime olan tüm muhalefeti tek bir hareket halinde biraraya getirdi. Bundan sonra, tedricen bir ikili iktidar durumuna doğru götüren ardarda sürekli kitle gösterileri, genel grevler ve kısmî ayaklanmalar olacaktı. Muhalif burjuvazi, ilkin UDEL ve sonra da Frente Amplio de Oposicion (FAO) aracılığıyla faaliyet göstererek, 1979 yılı Ocak ayına dek hareketin başını çekmeyi başardı. Fakat kitleler gitgide daha fazla radikalleştiklerinden, önderlik yavaş yavaş FLSN'ye kaydı.

13 Ocak 1978'de 120.000 kadar gösterici liberal liderin cenaze yürüyüşüne katıldı. BANIC ve BANAMERICA gruplarının değilse de orta düzey sermayenin

sözcülüğünü yapan COSEP işveren federasyonu, suikastçilerin cezalandırılması ve Somoza'nın istifasını talep etmek için 'sivil durdurma' çağrısında bulundu. Hemen hemen herkesin katıldığı 24 Ocak kitle grevi, dev gösteriler ve Ulusal Muhafız'la kanlı çatışmalarla noktalandı.

FSLN faaliyet düzeyini yükseltmek için bu dev kitlesel seferberlikten yararlanarak, 1 ve 2 Şubat'ta Rivas ve Granada'daki garnizonlara saldırıda bulundu. Zaferin stratejisini, Humberto Ortega, «Bu, krizin patlak verişinden beri indirdiğimiz ilk büyük darbeydi», diye belirtiyordu. «Bu geniş kapsamlı operasyonlar kitlelere cesaret verdi ve Somozacılığa karşı savaşma kararlılıklarını arttırdı. Bu kez halk, öncünün daha sağlam olduğunu, savaşma, düşmana darbe indirme, kasabaları ele geçirme yeteneğine sahip bulunduğunu gördü... Şubat eylemlerinin, en yüksek ifadesine Monimbo Kızılderililerinin ayaklanmasında ulaşan bir etkisi oldu'[2]. Geçilme korkusuna kapılan UDEL ve COSEP, 6 Şubat'ta işbaşı çağrısında bulundu. İşçi federasyonları grevi sürdürmeye çalışmasına rağmen, çağrıya uyuldu.

Yalnızca acil hedefleri gözönüne alındığında, *paro civico*, ya da sivil durdurma başarısızdı. Fakat, şehir nüfusunun önemli bir süre devam eden bu ilk kitlesel seferberliği, hareketin siyasal yönden olgunlaşması üzerinde müthiş bir etkide bulundu. Ticaret ve hizmet sektörlerindeki küçük burjuvaların sanayi işçileri ve yarı proleterlerle omuz omuza tavır alması da çok önemliydi.

Emekçi halk kendi özgücünün bilincine vararak, hakim sınıf içi çelişkilerin ayrım noktasma yaklaştığı bir dönemde, her zamankinden daha saldırgan olan polisle kollektif bir biçimde yüzyüze gelmeyi öğ-

2. H. Ortega, «Martha Harnecker'le Röportaj», *Granma*, Fransızca baskı, 27 Ocak 1978, yeniden basım: *Nicaragua: du reve a la realite.*

rondi. FSLN'nin prestij ve otoritesi artarken, rejimin kesin bir biçimde silahla yıkılması düşüncesine de çok daha fazla güven duyuluyordu. Halk hareketi artık burjuvaziden siyasal yönden bağımsız olma yönünde belirleyici bir adım atıyordu.

Kısmi yenilgiler ve hatta vahşi zulüm, devrimci yükseliş dönemlerine özgü bir biçimde moral bozukluğu ve hareketsizliğe yol açmadı. Tam tersi, halk, Guardia'nm zorbalıklarma artan bir tarzda kitlesel şiddet biçimleriyle karşılık vererek, kendiliğinden silahlı direniş yolunu tuttu. Böylece, 20 Şubat 1978'de Masaya'daki Monimbo yerel sakinleri açık bir ayaklanmaya giriştiler. Yaklaşık bir hafta boyunca, top ve hava bombardımanı destekli Ulusal Muhafız'a karşı direndiler. Fakat ayın 26'sında ayaklanma kanla bastırıldı.

«Frente Amplio de Oposicion»

Hareketin genişlik ve kararlılığından derinden etkilenen Somoza, sonunda bazı tavizler verme kararı aldı. Sanayi işçileri için yılda bir maaş ikramiye ve asgari ücrette artış; tarım işçileri için sosyal güvenlik sağlanması ve muhalif burjuvazi için 'ulusal diyalog'.

Fakat artık iş işten geçmişti. Artık halk «küçük Neron»un defolup gitmesini istiyordu. Her halükârda, çok pahalıya malolan Ocak-Şubat grevinden sonra, diktatör toplumsal tavizler verecek parasal olanağa sahip değildi. İç savaş atmosferi iş dünyasının kendini toplaması için hiç de uygun değildi ve sermaye de daha yumuşak yerlere kaçıyordu. Resmi kaynaklar 1979'da döviz kaçışını 315 milyon $ ya da toplam ihracat değerinin % 74'ü ile karşıladılar. GSMH % 25 oranında azalırken, enflasyon % 75'i geçti ve işsizlik oranı işgücünün % 42'sini buldu[3].

3. Vargas.

Devrimci durumların sarmal bir karakteristiği olarak, siyasal ajitasyon ekonomik krizi alevlendiriyor, ekonomik gerileme de siyasal ajitasyonu destekliyor ve kapsamını genişletiyordu.

Burjuva muhalefeti içerisinde, Kuzeybatının pamuk üreticileri tarafından Nikaragua Demokratik Hareketi'nin (MDN) oluşturulması, dönemin göstergesiydi. (1972'den 1975'e), Nikaragua Sanayi Odası, Nikaragua Kalkınma Enstitüsü ve (1975'den 1978'e) COSEP eski başkanı milyoner sanayici Alfonso Robelo önderliğindeki bu yeni hareket, Ocak-Şubat işveren grevinin ön safında yeralmış olan pek çok genç şirket müdürünü biraraya getirdi. MDN, Somoza'nın hemen kovulması, FSLN'ye gelecekte kurulacak hükümette yer verilmesi ve bazı demokratik refomların yasalaşması çağrısında bulundu.

Herşeye rağmen denetimi elinde tutmasını sağlayacak bir siyasal çözümü kabul ettirmek amacıyla, anti-Somoza burjuvazisi, sonunda, 'Onikiler Grubu' aracılığıyla, FSLN Terceristas da dahil olmak üzere diktatörlüğe düşman tüm güçlerden geniş bir ittifak oluşturmayı kabul etti. Bunun üzerine, yoğunlukla Katolik olan bu ülkede epeyce değerli bir Kilise desteğine sahip Frente Amplio Oposicion (FAO) 1978 Temmuz'unda varlığını ilan etti. Onaltı talebi içinde en önemlisi Somoza'nın çekilmesi çağrısıydı- bu nokta 3 Ağustos günü Managua Başpiskoposu Monseigneur Miguel Obando y Bravo tarafından açıkça onaylandı.

Muhalif burjuvazi net bir strateji tasarlamıştı: Somoza'yı görüşmelerle uzlaşmaya zorlamak ve Anayasaya uygun olarak iktidardan indirmek için kitle seferberliğinden ve Carter yönetiminin desteğinden yararlanacaktı. Aşiretin mülklerine el koymak ya da Ulusal Muhafız'ı dağıtmak gibi bir sorun olmayacaktı.

Hareket üzerinde, 1974 Temmuz'unda UDEL'in kuruluşundan 1979 Ocak-Şubat aylarında FAO'nun da-

ğılmasına dek süren burjuva egemenliğine damgasını vuran, ılımlı hedefler ve mücadele yöntemleriydi. Hedef, sistematik olarak görevini kötüye kullanmış bulunan dar bir *camarilla*nın iktidarı zorla elde tutmasına, silah zoruyla değil, fakat sonunda diktatörü teslim olmaya zorlayacak ardarda baskıları yoğunlaştırmak suretiyle son vermekti.

FSLN'ye gelince, o bu dönem boyunca hareketsiz olmaktan uzaktı. 'Proleter eğilim' ve 'uzun süreli halk savaşı' savunucuları, *barrio*larda, fabrika ve plantasyonlarda geniş kapsamlı ajitasyon ve siyasal örgütlen faaliyeti yürüttüler. İş bırakmalar, sokak gösterileri ve ayaklanmalar kesintisiz bir biçimde birbirini izledi: 1978 Haziran-Temmuz'unda belediye ve sağlık işçilerinin grevi; 'Mi Preferida' radyo istasyonunun yeniden açılmasını sağlamak için öğrenci boykotu; 'onikiler'in Managua'ya dönüşünü kutlamak için dev gösteriler; 19 Temmuz 1978'de Jinotepe ve San Marcos'ta sekiz öğrencinin Ulusal Muhafız tarafından öldürülmesini protesto için genel grev; 27 Ağustos'ta FAO'nun desteklediği bir diğer genel grev.

Aynı zamanda FSLN Tercerista savaş eylemlerine hız verdi. 20 Temmuz'da Intercontinental Oteli'nin üst katlarından Ulusal Muhafız karargâhını ve Somoza'nın ünlü 'sığınağı'nı roket ateşine tuttular. 22 Ağustos'ta, gerilla komutanı Eden Pastora, Ulusal Saray'ı ele geçirdi ve aralarında altmış milletvekili, pek çok bakan ve Somoza'nın öz kuzeninin de bulunduğu, rejimin beş yüz önde gelen şahsiyetini rehin aldı. Yüksek sosyetenin bütün bu ünlüleri, sonunda beş milyon dolar, bir basm bildirisinin yayınlanması ve Tomàs Borge ve sekseniki FSLN tutuklusunun serbest bırakılması karşılığında geri verildi. 24 Ağustos'ta komando grubu ve Sandinist tutuklular halk tarafından alkışlarla karşılanmak üzere Panama'ya doğru yola çıktılar.

Barışçıl Mücadele Biçimlerinin Sınırları

Yaygın grevlere ve kitle gösterilerine, yiğitçe yürütülen gerilla faaliyetine ve burjuvazinin yaptığı baskılara rağmen, diktatör hâlâ teslim olmayı reddediyordu. Ulusal Muhafız kendi denetiminde olduğu sürece kimsenin kendisini deviremeyeceğine inanmış görünen Somoza, halk hareketini kanla bastırmaya ve liberal burjuvaziyi uzlaşmaya ikna etmeye girişti. Kaostan bıktıklarında emirlerini kabul edeceklerdi. İnsafsız tavrını sürdürmesi ve muhafızların sadakatine dikkat etmesi koşuluyla zaman Somoza'dan yana işler gibi görünüyordu. Bu düşünceyle, otuz Ulusal Muhafız subayını görevden aldı ve 27 Ağustos'ta 'beyin'leri Yarbay Bernardino Larios olan bazı subayların komplo suçundan tutuklanması emrini verdi.

Somoza'nın inatçılığı FAO stratejisinin sınırlarını ortaya koydu. Ne denli kitlesel olursa olsun tek başına genel grev ve kitle gösterileri, iktidara çıplak terörle sıkı sıkıya sarılan ve kendi şehirlerini bombalamaktan bile çekinmeyen bir düşmanı deviremezdi. İç savaşa yönelen bir düşman ancak iç savaş yöntemleriyle yenilebilir ve yalnızca silahlı bir hareket Ulusal Muhafız'ı bozguna uğratabilirdi. Ayaklanmaya doğru tırmanmadıkça, her genel grev kaçınılmaz olarak yenilecekti.

FSLN'nin halk hareketinin önderliğini bir yıldan az zamanda burjuva muhalefetten almasını sağlayan stratejik üstünlüğü, bu zorunlulukları net bir biçimde kavrayışında yatıyordu. Kitle mücadelesiyle silahlı savaşı karşı karşıya koymak yerine FSLN bunların birbiriyle birleşmesini savundu ve örgütledi. Grev ve gösteriler, genel grevin zirvesi olarak silahlı ayaklanmanın yolunu açacaklardı.

Rejimin Son Şansı

Eylül ayı başında, Nikaragua'da devrimci durumun iki tipik özelliği daha ortaya çıktı. Birincisi, halkın radikalleşmesi *eşitsiz bir biçimde artıyordu*: Kimi sektör ya da bölgelerde, işçi kitleleri acilen ayaklanmayı zorlarken, diğer yerlerdekiler hâlâ FAO'ya güveniyorlardı. İkincisi, en fazla radikalleşen sektörlerin savaşçılığı, devrimci güçlerin hazırlık düzeyini aşmış bulunuyordu. Fakat devrimci güçler, askeri-siyasal işlevlerini etkin bir biçimde yerine getiremediği taktirde, her kitle ayaklanması katliamla sonuçlanmaya mahkum olacaktı.

Geleneksel olarak radikal olan Kuzeybatının kaçınılmaz bir felakete doğru gittiğini sezen FSLN Terceristas ilerleme kararı aldı. Bu şekilde en azından zararı azaltmayı ve silahlı mücadelenin önderliğini elde tutmayı umuyorlardı.

9 Eylül 1978'de FSLN kolları Leon, Esteli, Chinandega, Masaya ve diğer pekçok kente saldırarak yerel halkın genel olarak ayaklanmasını sağladılar. Ulusal Muhafız, buna karşılık olarak ayaklanan kentleri bombaladı ve ülkenin geri kalan kesiminde vahşi zulmünü yoğunlaştırdı.

Sandinistlerin çekilmek zorunda kaldığı 20 Eylül günü, peşlerinden, vahşi misillemelerden kaçmaya çalışan sivillerden oluşan muazzam kollar geliyordu. Somoza Leon ve Esteli'yi ibret olsun diye cezalandırmaya girişti. Ulusal Muhafız, özellikle onüç-ondokuz yaşları arasındakiler üzerinde yoğunlaşarak 'Sandino-komünistlerine sempati duyduğundan kuşkulanılan' herkesi işkenceden geçirdi ve öldürdü. Eylül ayaklanması toplam 6000 kişinin yaşamına maloldu.

Sonradan kendisine eylemin hatalı olup olmadığı sorulduğunda, Humberto Ortega şöyle yanıt veriyordu: «Ayaklanmaya hayır diyemezdik. Kitle hareketi öylesine boyutlara ulaşmıştı ki, öncü ona önderlik edebilmekten yoksundu. Bu sel gibi harekete karşı

duramazdık; bütün yapabildiğimiz ona mümkün olduğu kadar önderlik etmek ve yön vermek üzere başında olmaktı. Bu anlamda, sınırlarının bilincindeki öncü, kitlelerin genel kararını selamladı ve başına geçti. Karar ve çözümlemeleri Monimbo örneğinden kaynaklanıyordu...

«Biz, bu kitle hareketine biçim vermiş olmasaydık, genel bir anarşi durumuna düşerdi. Başka bir deyişle, öncünün Eylül ayaklanması için çağrı yapma kararı, zaferin elde edilmesi için ayaklanmaya biçim vererek selin kanalize edilmesini olanaklılaştırdı.

«Tekrar belirtmek isterim ki, biz kendimizi ayaklanmanın içine, hakim olan siyasal durumdan ötürü attık. Amacımız halkı bir katliama terketmemekti, zira Monimbo'da olduğu gibi halk zaten eyleme atılıyordu»[4].

Bu son yenilginin halk hareketi için ciddi bir darbe olmayışı, ayaklanma için birikmiş potansiyelin derinliğini gösteriyordu.

Somoza, zaferden pek memnun ve belirleyici bir zafer kazandığına inanmış görünüyordu. Fakat burjuva muhalefeti de kendi saatinin geldiği düşüncesindeydi. Eylül ayaklanması yenilgisi kuşkusuz hareketin devrimci kanadını zayıflatacaktı, FSLN'yi geri çekilmeye zorlayacak ve aynı zamanda uzun bir kutuplaşma durumunda onun tehlikeli potansiyelini ortaya serecekti. Bu tehlikenin bilincine varan Carter yönetimi de Somoza'nın çekilmesi için baskılarını arttırmak zorunda kalacaktı.

Yani burjuvazinin hem Somoza yanlısı hem de karşıtı kesimleri kendi durumlarının daha iyi olduğuna inanıyorlardı ve bu yüzden de Amerika Birleşik Devletleri, Guatemala ve Dominik Cumhuriyeti temsilcilerinden oluşan bir uluslararası 'uzlaştırma komisyonu' yönetiminde görüşmeler yapmayı kabul ettiler.

4. «Martha Harnecker'le Röportaj», s. 31.

Görüşmeler aylarca sürdü. Düşünceleri, diktatörü «Somozasız bir Somozacılık»ı kabule zorlamaktı. FSLN'nin dışında tutulacağı muhafazakâr bir hükümet; Ulusal Muhafız'ın varlığını koruma; Somoza'nın mülkiyeti için güvence.

FSLN - burjuvaziyle ittifak yaparak gidebileceği en ileri noktaya kadar gitmiş olan «ulusal önderlik» ya da Tercerista eğilimi - böylesi bir uzlaşmayı kabullenemezdi. Halkın, sistemin yalnızca yenilenmesinden tatmin olması için çok fazla kan akmıştı.

Artık FAO'nun programı, rejime son verilmesini ve Somozacılığın toptan yokedilmesini isteyen küçük burjuvazi de dahil olmak üzere kitlelerin ruh halinin gerisinde kalıyordu. Bu yeni bilinçliliğin göstergesi, oldukça vahşi bir zulme karşı artan savaşçı ruhlarında gözlemlenebilirdi. FSLN'nin sloganları - Somozacıları mallarına el konulması, Ulusal Muhafız'ın dağıtılması - bu noktada halkın özlemlerini tam olarak ifade ediyordu.

Karşısına sınıf mücadelesinin yeni seyri dikilen FAO siyasal otoritesini yitirdi ve ilerici olmaktan çıktı. 1978 Kasım'ında FSLN Tercerista'sının paravanı olan 'Onikiler Grubu' görüşmelere ABD'nin doğrudan müdahalesini protesto ederek FAO'dan ayrıldığını ilan etti. Diğer örgütler de buna uydular.

10 Ocak 1979 günü, Managua'da, Pedro Joaquin Chamorro'nun öldürülmesinin birinci yıldönümünü anmak üzere dev bir gösteri oldu. Düzinelerle insan katledildi ve beş gün sonra sağlık emekçileri açlık grevine başladılar. Fakat *coup de grâce* (*) 19 Ocak'ta, Somoza'nın 'uzlaştırma komisyonu'nun önerilerini reddederek 1981'de süresi dolana dek iktidarda kalacağını tekrar açıklaması ile geldi. FAO, Amerika'nın desteğiyle kriz için 'ılımlı' çözümler savunmayı sürdürdü, fakat halkın artan kayıtsızlık ve hayal kırıklığı ile karşılaştı.

(*) Nihai veya kesin darbe - ç.n.

'Nihai Saldırı ya Doğru

FAO'nun bölünmesi, devrimin yeni ve daha önemli bir aşamasını gündeme getirdi. FSLN'nin birleşmesi için ciddi bir engeli ortadan kaldırdı, zira Tercerista'nm krizin burjuva bir tarzda çözümü için uğraşan burjuvazi egemenliğindeki bir cepheye katılımı diğer iki eğilimle olan ana tartışma noktalarından biriydi. 9 Eylül 1978'de iki eğilim birleşik bir komuta yapısı oluşturdular ve ardmdan örgütsel birleşme de 26 Mart 1979'da geldi.

En önemlisi, FAO'nun gidişatı Sandinistleri yeni bir ittifak politikası, burjuvaziden bağımsız bir FSLN'nin kendi devrimci hedeflerine uygun bir politika geliştirmeye zorladı.

Artık 'Birleşik Halk Hareketi' (MPU) adlı, 1978 Temmuz'u ortalarında kurulmuş, yirmi iki halk örgütünü bünyesinde toplayan yapı için daha büyük bir çaba harcandı. Semt komiteleri, sendikalar, kadın ve gençlik dernekleri güçlendirildi ve yeniden örgütlendi FSLN'nin hedefi, halk hareketinin tüm kesimlerinde insiyatif ve örgütlenme kapasitesini arttırmak ve artık diktatörlüğün kaderini tayin etmekten çok devrimcileri iktidar dışında tutmakla ilgilenen FAO burjuva muhalefetinden bağımsızlıklarını güçlendirmekti. 1 Şubat 1979'da, yeni bir yapı, Ulusal Yurtsever Cephe (FPN), MPU'yu, Onikileri, sendikalar ve bir kaç önemsiz burjuva örgütünü biraraya getirdi. *Bu, Sandinistlerin egemenliğinde, bir genel grevin örgütlenmesi görevini üstlenecek bir ittifaktı. Kitle hareketinin önderliği artık el değiştirmişti. Burjuvazi ve emperyalizm insiyatifi yitirmişlerdi.*

8 Şubat'ta, Birleşik Devletler, Somoza'nın uzlaştırma komisyonunun önerilerini reddetmesine misilleme olarak ekonomik ve askeri yardımı askıya aldı. Fakat Washington'daki Somoza yanlısı lobi hâlâ güçlüydü ve bir elle alınan para ötekiyle geri verildi. Böylece 14 Mayıs'ta, Amerikan isteklerine duyarlılığı

araştırma gerektirmeyen Uluslararası Para Fonu, Nikaragua hükümetine 65 milyon $'lık borç verdi. Birleşik Devletler Komitesi de lehte oy kullananlar arasındaydı. Somoza pek çok Latin Amerika diktatörlüğünün desteğini elde tutuyor ve Arjantin'le İsrail'den silah almaya devam ediyordu. Fakat Kosta Rika, Panama, Meksika ve Venezuela'nın resmi açıklamaları ve uluslararası kuruluşlardaki tavırları gitgide daha düşmanca bir hal alıyor ve böylelikle diktatörün tecritine katkıda bulunuyordu. 20 Mayıs günü Meksika, Managua'yla diplomatik ilişkileri kesti. 28 Mayıs'ta beş And Paktı ülkesinin devlet başkanı, Kolombiya'daki bir toplantıda Somoza hükümetini kınadı ve 16 Haziran'da Sandinistlerin 'savaşan taraf' statüsünü tanıdılar. 24 Haziran'da Amerikan Devletleri örgütü, Cyrus Vance'in, Nikaragua'ya bir 'barışı koruma gücü' gönderme önerisini reddederek bunun yerine Somoza'nın istifasını istedi. Tüm bu önlemler, FSLN'ye, değişik derecelerde, gerçek bir katkıda bulundu.

6 Nisan 1979'da, cordobanın 1932'den beri ilk kez dolara göre % 42 oranında devalüe edilmesi rejimin ekonomik yönden çöktüğünü kesinleştirdi. Dörtnala giden enflasyon halkın hoşnutsuzluğunu arttırırken, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin o güne dek tarafsız kalmış kesimleri de muhalefet saflarına katıldı. Sosyal tabanından tamamen yoksun bırakılan Somoza diktatörlüğünün sadece özü kalmıştı: Ulusal Muhafız.

İkili İktidar: Mart 1979'dan Temmuz 1979'a

FSLN, Mart 1979'da askeri saldırısına başlayarak, 8 ve 14 Mart tarihleri arasında Esteli şehrini işgal etti. Fakat «nihai saldırı» gerçekte 21 Mayıs'ta Jinotega ve diğer yerlerde başladı. Fakat Ulusal Muhafız, Kü-

ba'daki Batista kuvvetlerinin aksine, artan bir kararlılıkla direnişini sürdürdü.

Vietnam deneyiminden ilham alan FSLN, askeri yetersizliğini Guardia'yı az bir güçle yayılmaya zorlayarak telafi etmeye çalıştı. Taktiği, grev hareketleri, yerel ayaklanmalar ve kendi askeri birimlerinin faaliyetlerinin bileşimi yoluyla sayısız operasyon bölgesi yaratmaktı. Yalnızca yarısı kemikleşmiş Ulusal Muhafız olan 15.000 kişilik baskıcı güçler 132.000 kilometre karelik ve 2.300.000 kişilik nüfusa sahip bir ülkeyi denetleyemeyeceklerdi. Bunu yapmaya kalktıkları takdirde ise dağılmak zorunda kalacak, böylelikle de gerillalar tarafından saldırılacak duruma gelen pek çok noktada stratejik üstünlüğü yitireceklerdi. Fakat önlerine daha sınırlı bir hedef koyarak kuvvetlerini birkaç güçlü noktada toplarlarsa, FSLN çevresi sarılı bölgeyi yeni bir saldırıya hazırlanmak için kullanabilecekti. Humberto Ortega, sonradan FSLN'nin düşüncelerinin gelişimini şöyle tanımlıyordu:

«Esas gücümüzün toplumsal, ekonomik ve siyasal düzeyde topyekun bir seferberliği sağlama ve böylelikle de düşmanın teknik-askeri potansiyelini dağıtma kapasitemizde yattığını kavradık... Gördük ki, eğer kazanacaksak, yalnızca kendi gerilla gruplarımızı savaşa sokmakla kalmayıp eylemlerimizle kitlelerin mücadelede aktif bir rol oynamasını da sağlamak zorundaydık...

«Gerçek şu ki, biz her zaman kitleleri düşünmekle birlikte, onları, gerilla seferberliğinin Ulusal Muhafız'a darbe indirmesini sağlayacak bir destek güç olarak gördük. Gerçekse tamamiyle farklıydı: Gerilla faaliyeti, düşmanı ayaklanma yoluyla ezen kitleler için destek görevi gördü...

«Eylül olaylarından sonra aynı anda ve aynı stratejik alanda ulus çapında kitle ayaklanmasıyla, askeri kuvvetlerimizle cepheden bir saldırıyı ve işverenlerin aktif biçimde desteklediği ya da onayladığı bir genel grevi birleştirmek gereğini anladık...

«Bu üç etkeni aynı an ve ortamda birleştirmeseydik, zafer mümkün olmayacaktı. Ulusal grev için sayısız çağrıda bulunulmakla birlikte bunlar bir kitlesel saldırıya bağlanmamıştı. Kitleler zaten ayağa kalkmıştı, fakat eylemleri bir grevle birleştirilmemiş ve bu, öncünün askeri kapasitesinin çok zayıf olduğu bir anda gerçekleşmişti. Son olarak, öncü, düşman darbe vurmuştu fakat o sırada diğer iki etken mevcut değildi»[5].

Nikaragua'daki ikili iktidarın özgül karakterini belirleyen bu strateji oldu. Biçim ve durumların büyük çapta farklı oluşuna rağmen, halkın karşı iktidarının temel birimleri, yerleşim birimlerindeki sivil savunma komiteleri (CDS) ve fabrikalardaki ortak sendika komiteleri idi. Somozacıların bir şehri denetim altında tutmayı sürdürdükleri yerlerde bu komiteler ayaklanmaya hazırlık ve lojistik destek verme görevini yerine getiriyorlardı. Kurtarılmış şehirlerde, 'sivil savunma komiteleri merkez komitesi' (Esteli) ya da 'yeniden inşa cuntası'nda (Managua) biraraya gelerek kamu güvenliği, sağlık, malzeme sağlanması, dağıtımı vb. ile ilintili tüm sivil görevleri üstleniyorlardı[6].

Ülkenin kuzey ve orta bölgelerinde, benzer yapılar bir tür 'savaş komünizmi' uyguluyorlardı. Ve kimi zaman, tatmin edici biçimde işlemediklerinde de, onların yanısıra Matagalpa'daki 'Fabio Martinez Emek Birimi' gibi ek yapılar kuruluyordu.

Fakat halkın anladığı biçimiyle devrimci iktidarın gerçek merkezi, yerel FSLN karargâhıydı. Bu yapı, 'merkez komite' ve 'belediye cuntaları'nın üyelerini

5. «Martha Harnecker'le Röportaj», s. 28-35.

6. Bkz. Pisani'nin Erteli ve Matagalpa üzerine raporu, *Les Muchachos*, s. 133-39 ve 189-91. Ayrıca burada ele alınan dönemin tamamı için bkz. Charles-Andrè Udry, «Nicaragua: la revolution en marche», *Inprecor*, Eylül 1979.

atıyor ve yeni meşruiyet ve siyasal otoriteyi bünyesinde topluyordu.

Demek oluyor ki, Nikaragua'da 1978 Ocak ayında embriyon halinde ve mevzi olan fakat Mayıs 1979 FSLN saldırısından sonra tamamen oluşan ikili iktidar koşullarında, esas olarak Ulusal Muhafız'a indirgenen Somozacı devlet aygıtının karşısında kitle örgütlerinden oluşan yoğun bir ağa dayalı Sandinist Cephe duruyordu.

'İhtilalci Genel Grev'

Mayıs'la Haziran ayları arasında, kuzeye doğru El Jicaro, Estei, Nieva Guinea ve sonradan da Jinotega'da; güneye doğru El Naranjo, Penas Blanco ve Sapca'da; batıya doğru da Masaya, Granada ve Carazo'da olmak üzere üç cephe açıldı. Latin Amerika'nın her yanından gelen pek çok enternasyonalist savaşçıyla güçlenen güney cephesi, rejimin iki seçkin biriminden biri olan EEBI'nın elini kolunu bağladı.

Kadınlar, her düzeyde, o güne dek görülmedik derecede mücadelenin içindeydiler. Gerilla kolları saflarının % 25'ini onlar oluşturuyordu. Pek çok kadın komutan da vardı: Monica Blateono ve Loticia Herrera, bunlardan yalnızca ikisiydi. Ve Dora Tellez, 'Komutan No. 2' savaşın en önemli cephelerinden Rigoberto Lopez batı cephesinde operasyonları yönetiyordu.

4 Haziran günü FSLN 'ihtilalci genel grev' çağrısı yayınladı ve ertesi gün ülke hemen tamamen felce uğradı. Başlıca şehirler birbiri ardına ayaklanma emri alıyorlardı. 10 Haziran'da Managua halkı Sandinistlerin programladığı tarihten epey önce kendiliğinden ayaklandı. Seçkin askerler acilen başkente dönmek zorunda kalınca diğer cepheler rahatladılar.

12 Haziran'da Meksika ve Venezuela, ABD hükümetine Somoza askerlerinin Kosta Rika'ya 'sıcak

takip' saldırısı düzenlemesini kabullenemeyeceklerini bildirdiler. Dört gün sonra, Kosta Rika'nın San José kentinde bir geçici hükümet resmen kuruldu. Hükümet Onikiler Grubu'ndan Sergio Ramirez; MDN lideri Alfonso Robelo; öldürülen liberal-muhafazakâr liderin dul eşi Violetta Chamorro; MPU'dan Moises Hassan ve FSLN'den Daniel Ortega'yı içine alıyordu. Görünenin aksine FSLN, Onikiler Grubu ve MPU temsilcilerinden aldığı destek sayesinde çoğunluğa sahipti.

Artık ABD Kongresi'nin yüzotuz üyesi Somoza'ya yeniden askeri yardım yapılmasını istiyordu. 22 Haziran'da Amerika Birleşik Devletleri tarafından toplantıya çağrılan Amerikan Devletleri Örgütü Toplantısı'nda, Cyrus Vance Nikaragua'ya bir 'barışı koruma' gücünün gönderilmesini resmen önerdi. Fakat bu fikri yalnızca Arjantin destekledi. OAS, Nikaragua'daki iç savaşa Kuzey Amerika'nın müdahalesine hemen hemen ittifakla kesin olarak karşı çıktı.

James Petras'ın belirttiği gibi, bu fiili ittifak zıtların garip bir bileşiminin ürünüydü. Carter'ın 'insan hakları' doktrininden öfkeye kapılan askeri diktatörler sonradan kendilerine karşı kullanılabilecek bir emsali içeren hiçbir anlaşma istemiyorlardı. Zira OAS müdahalesi FSLN'yi durdurabilir olmakla birlikte aynı zamanda güneyde pek çok benzeri olan bir rejimi de yıkabilirdi. Bunun aksine, düşman rejimler OAS'ın kendisini Somoza'yla uzlaşır duruma sokmaması ve Nikaragua Cumhuriyeti'nin içsel bir sorununa karışmaktan tamamen kaçınması gerektiğini savunuyorlardı. Somoza'nm diktatörlüğü, pek çoğu onun düşmanlarına açıktan yardım eden And Paktı ülkelerince mahkum edilmişti. OAS tarafından terkedilmiş, ABD Deniz Kuvvetleri'nin doğrudan müdahalesinden mahrum bırakılmış ve genel bir ayaklanma ile yüzyüze getirilmişti. Somoza artık oyunun bittiğini gördü.

Zulmün inanılmaz vahşeti bile, tuhaf bir biçimde

Somoza'nın aleyhine işliyordu. Zira bu korkunç bir savaştı, insanların FSLN'de savaşırkenki yaşama şansları, evlerine oturup bir Guardia akımının merhametine sığındıkları zamankinden daha fazlaydı. 50.000 ölünün çoğu - nüfusun yüzde ikisi - kinden çılgına dönmüş Muhafızların makineli tüfek ateşi altında ölen sivillerdi. FSLN ne zaman bir mevziyi terketmek zorunda kalırsa, onu binlerce genç erkek ve kadın izliyordu. Örneğin 27 Haziran'da 6.000 sivilden oluşan bir konvoy Managua'yı terketti.

16 Temmuz'da, Nikaragua'nın belli başlı şehirleri (Leon, Esteli, Matagalpa, Masaya, Diriamba), FSLN'nin elindeydi. Ayın 17'sinde Anastasio Somoza Debayle ülkeden kaçarak, Washington'la anlaştıktan sonra, 'geçici hükümet'in görevi devralmasını görüşme işini Francisco Urcuyo'ya bıraktı. ABD hükümetinin düşüncesine göre, bu ateşkes yürürlüğe girerek tarafları bulundukları mevzilerde dondurmalı ve Somozacı devlet aygıtından mümkün olduğunca çok şey kurtarılmalıydı. 'Sağlıklı' Guardia unsurlarının Sandinist kollarla birleşmesi sonucu yeni rejimin silahlı gücü oluşturulabilirdi. Hepsinden öte, liberal burjuvaziyle Sandinist devrimciler arasındaki güç ilişkisi o zaman daha az elverişli bir hal alırdı.

Bu programın yazarlarının umduğunun aksine, Somoza'nın kaçış haberi doğrulanır doğrulanmaz, Ulusal Muhafız dağılmaya başladı. Ulusal ordularda olanın aksine kriz ve sınıf mücadelesinin etkisiyle parçalanmayan bu muhafız milisi, patronunun düşüşünden sonra varlığını koruyamadı. Talihsizliğin tamamlayıcı parçası ise kuşku yok ki Somoza'nın gizlice öğüt verdiği Urcuyo'nun bile Washington'un senaryosuna uymayı reddetmesiydi. Bunun yerine Urcuyo, cunta hükümetiyle anlaşmaya karşı çıktı ve başkanlık süresinin dolacağı 1981'e dek görevde kalma kararı aldı. FSLN bu politika değişikliğini pek beklememekle birlikte hemen nihai saldırı çağrısında bulunarak karşılık verdi.

19 Temmuz'da Sandinist birlikler, muzaffer bir bi-

çimde Managua'ya girdi. Ulusal Muhafız yok oldu, geri kalanı Honduras'a ulaşmaya çalışırken 7.000'i tutuklandı. Halkın öfkesinden korkması için iyi bir nedeni bulunan tüm önemli kişi ve görevliler pılısım pırtısını toplayıp kaçtı.

FSLN topyekün bir zafer kazanmıştı. Ancak bu, 50.000 cana ve hesaplanamayacak miktarda yıkıma malolmuştu. Somoza, muhalif burjuvaziyi cezalandırmak için, sistematik olarak fabrikalarını bombalamıştı. Kuzey karayolu boyunca, Managua'nın sanayi bölgesinde top ateşinin alevleri suçlayıcı parmağını gökyüzüne yöneltiyordu. Zarar görmeden kalan yalnızca aşiretin fabrikalarıydı. 20 Temmuz'da tümü ulusallaştırıldı.

FSLN: Üçü Birleşiyor

1976'da Somoza'nın 'Aguila 6' operasyonu sona erdiğinde, FSLN'nin birkaç düzine militanı kalmıştı. Kasım ayında Carlos Fonseca Amador Zelaya bölgesinde ölmüştü. Hayattaki tek kurucu önder Tomàs Borge cezaevindeydi. 1967 Pancason yenilgisinden beri kendini göstermeyen ve 27 Aralık 1974 'Juan Jose Quzada' komando saldırısını izleyen zulüm döneminde alevlenen stratejik ayrılıklar, hareketi üç düşman fraksiyona bölüyordu.

'Uzun süreli halk savaşı' (GPP) eğilimi, daha önce de gördüğümüz gibi Mao'cu ve Vietnamcı anlayışlardan esinleniyordu, ki bu da o dönem için aykırı bir şey değildi. Kır gerillası faaliyetini esas alan bu eğilimin stratejisine göre, Kuzeyin dağlarında 'kurtarılmış bölgeler'in yaratılması, gelirlere saldırılması ve şehir gerillası savaşı geliştirilmesi için «destek üsleri» sağlayacaktı. Yani bu tür bölgelerin oluşturulması, diğer herşeyin tabi kılınması gereken stratejik hedefti. Sendika ve öğrenci hareketlerinde kitle çalışması, esas olarak kır gerillası operasyonları için güç topla-

mucak bir araç olarak görülüyordu. Üstelik, ABD emperyalizminin başarı kazanmış bir devrime müdahalesi kuvvetle muhtemel olduğundan, bu tür üslerin oluşturulmasını zorunlu kılmayan bir silahlı mücadele stratejisi, kum üzerine inşa edilmiş sayılırdı.

'Proleter eğilim'se, aksine, klasik Marksist geleneğe sahip çıkarak, kendini, devrimin itici gücü olarak şehir işçi sınıfı, yarı proleterler ve gençliğe dayandırıyordu. Buna göre, GPP stratejisi, aktif kitlelerden ve ülkenin hassas bölgelerinden uzakta, yarı terkedilmiş yörelerde tecrit olmaya götürecekti. Güçlü ve bağımsız bir kitle hareketinin, zaferin önkoşulu olduğunu savunan 'proleter eğilim' yalnız diktatörlüğe karşı özel savaşın bir parçası olarak kitlesel şiddetin yerine devrimcilerin şiddetini geçiren 'askeri maceralar'a değil aynı zamanda devrimcilerin, burjuvazinin anti-Somoza kanadına tabi kılındığı ittifaklara da karşı çıkıyordu. 1978'de, yoğun bir biçimde şehirlerde kitleyi örgütleme çalışmasına girişmiş olan bir diğer FSLN devrimci hizbi olan Freute Obrero ile görüşmelere başladı.

Tercerista, 'ayaklanmacı' ya da 'ulusal önderlik' eğilimi, hem GPP hem de 'proleter eğilim'e tepki olarak gelişti. Her ikisini de 'güçlerin pasif bir biçimde toplanması'na dayalı stratejiler savunmakla suçladı: Ona göre bu strateji, savaşa hazırlıkla savaş arasında bir kesinti olduğu, siyasal ve askeri alanlara sistematik bir biçimde müdahale etmeksizin sükunetle militan, silah ve deneyim birikiminin mümkün olduğu düşüncesine dayanıyordu.

Onların 'güçlerin aktif bir biçimde toplanması' diye tanımlanan alternatif anlayışlarına göre, rejimin çelişkileri öyle bir durumdaydı ki, sayısal olarak zayıf bir devrimci grup bile, insiyatifi nasıl ele geçireceğini bildiği takdirde, krizin derinliği üzerinde güçlü bir etkide bulunabilirdi.

Tercerista stratejisi, FSLN önderliğinde silahlı saldırı düşüncesini, burjuvazi içersindeki ayrılıklar-

dan yararlanmayı, diktatörlüğü tecrit etmeyi ve güvenilir bir hükümet alternatifi geliştirmeyi hedefleyen geniş bir ittifak politikası ile birleştiriyordu.

Ona 'ayaklanmacı' etiketini kazandıran askeri alandaki cesareti, ABD Ordusunun Nikaragua'ya doğrudan müdahale edemeyeceği kanısından kaynaklanıyordu. Birleşmeye açık oluşları hakim sınıf içi çelişkilerin[7] inceden inceye tartışılmış tahliline ve siyasal ve askeri eylem özgürlüğü korunduğu sürece, devrimcilerin burjuva muhalefetle ittifaktan kaybedecekleri değil kazanacakları pek çok şey olduğu inancına dayalı idi. Bu yüzden Terceristalar, Guardia Kışlalarına saldırılarına hız verdikleri bir anda FAO'ya katıldılar. Uluslararası planda, Sosyal Demokrasiden ve hatta belirli liberal güçlerden siyasal ve maddi destek sağlamayı başardılar. Fakat James Petras'ın onları bir Sosyal Demokrat eğilim şeklinde tanımlamasını kabul etmek için tuhaf bir biçimde kör olmak gerekirdi[8]. Devrimci savaşa ve ihtilalci genel greve girişen garip bir Sosyal Demokrasi gerçekten!

Terceristalara uluslararası planda bilinen bir etiket vermemiz gerekiyorsa, 'Kastrocu' terimi onlara çok daha iyi uyar gibi görünüyor.

Üç Sandinist eğilim birarada alındığında, sayıları 1977'de ancak 200 ve 19 Temmuz 1979'da Managua'ya girdiklerinde 500 kişiyi buluyordu. Askeri-siyasi bir örgüt olarak FSLN, yeni katılacakların seçiminde büyük ölçüde elemeye gitmek zorundaydı. Fakat kitle örgütlerinde binlerce aktif sempatizanı vardı. Ve diktatörlüğe karşı savaşan onbinlerce insan da, Sandinistlerin siyasal otoritesini kendiliğinden kabul ediyordu.

7. Bkz. *Pensamiento Critico*'daki makaleler dizisi. Bunların çoğu Lopez Nunez, Chamorro ve Serres'in kitabında yeniden basılmıştır, *La caida del somocismo y la lucha sandinista*, Managua 1980.

8. James Petras, «Nikaragua Devrimi Nereye Gidiyor?», *Monthly Review*, Ekim 1979, cilt 31, no. 5, s. 14.

İttifaklar Sorunu

Terceristaların ittifak politikası, Nikaragua ve diğer yerlerdeki çeşitli aşırı sol akımlar tarafından oportunist ve teslimiyetçi olmakla suçlanıyordu. Bazıları onu, devrimin 'demokratik aşamasında' 'milli' burjuvaziye tabi bir ittifakla proleter birlik ve sınıfsal bağımsızlığın kurban edildiği Stalinist halk cephesi anlayışının bir kalıntısı olarak görüyorlardı. Bu yönde eleştiri getirenler diktatörlüğe karşı 'anti-faşist cephe' düşüncesine karşı çıkarak alternatif olarak sosyalizm için 'işçilerin birleşik cephesi'ni getiriyorlardı.

Şu anda, Terceristaların en azından bazıları Nikaragua burjuvazisinin anti-emperyalist potansiyeli hakkında hayale kapılmışlardı gibi görünüyor[9]. Bu hayaller 1978 kışında, kitlelerin radikalleşmesinin ve burjuvazinin arabuluculuk komisyonuna destek vermesinin ortak etkisi altında hızla yükseldi. Fakat Terceristalar kendi öz stratejilerinin gelişimini - rejimle silahlı hesaplaşma - hiçbir biçimde FAO içerisindeki faaliyetlerine tabi kılmadılar. Onların ittifak politikasını Stalinist tipte halk cepheleri ya da anti-faşist cephelerle özdeşleştirmek tamamiyle yanlış olacaktır.

Sınıfsal ittifaklar açısından, Nikaragua proletaryası ancak üç koşulla zafere ulaşabilirdi: Kendisi devrimci bir program ve strateji etrafında birleştiği; siyasal alternatif orta tabakaları kutuplaştırdığı ve hakim sınıf derinden ve uzun süreli olarak bölündüğü takdirde.

Yalnızca bu üç koşulun üçüyle de bağlantılı bir ittifak stratejisi, tamamiyle hükmedilen, her anlamda düşmanından daha zayıf bir sınıfın yalnızca diktatörlüğü değil, aynı zamanda bütün burjuvaziyi yen-

9. Bkz. Yeni birleşik önderliğin FAO'nun eleştirisini yaptığı, Mart 1979 tarihli program belgesi. *Cuadernos Politicos*, no. 20, Mexico City, Nisan-Haziran 1979.

mesini sağlayabilirdi. Bu kesinlikle karmaşık bir strateji idi, zira üç koşul birbiriyle kısmen çelişiyordu.

Halk ya da anti-faşist cephe taraftarları birinciyi diğer iki koşula kurban ederlerken 'sınıfa karşı sınıf' politikası savunucuları da tam aksini yapıyorlardı. Onlar, hakim sınıf içerisindeki çelişkilerden yararlanma ve küçük burjuvazinin en geniş kesimlerini proleteryamn safına kazanma görevlerini hiç gözönüne almıyorlardı. Böylelikle, kendilerini burjuvazinin yedeğine sokarmışçasına, her tür zafer beklentisinden yoksun bırakıyorlardı.

FSLN'nin FAO'dan kopuşunun hemen ardından uyguladığı 'anti-emperyalist cephe' politikası üç koşulun tümünü biraraya getirdi. Adolfo Gilly'nin haklı olarak belirttiği gibi: «Eğer FSLN bir sosyalist işçiler cephesini anti-emperyalist cephenin karşısına koyarak ikinciyi burjuvazinin bir aracı ya da halk cephesine denk bir şey olarak ele almış olsaydı... sözde ilkeleri savunma bahanesiyle başarısızlığa mahkum olacak ve gerçek bir kitle hareketini diktatörlük yönetimi döneminde ortaya çıktığı anda seferber etmekten kaçınacak dar sekter bir tavır almış olacaktı»[10].

Daha genel anlamda «anti-emperyalist cephe» formülünün, Komünist Enternasyonal'in Dördüncü Kongre'sinde doğduğunu anımsamak gerekiyor. Kısa bir süre önce Livio Maitan bu anlayışı şöyle savundu: «Emperyalizmin empoze ettiği ya da desteklediği bir rejijme karşı mücadele sürecinde, işçi hareket örgütleri ile küçük burjuva hatta burjuva örgütler arasında çakışma noktaları olabilir. Bunlara, soyut devrimci saflıktan ötürü karşı çıkmak saçma olurdu. Fakat, çakışma noktaları ve askeri düzeydekiler de dahil olmak üzere resmi anlaşmalar, ortak bir stratejinin varlığı anlamma gelmez»[11].

10. Gilly, s. 136.
11. *Quatrième Internationale*, Ocak 1981, s. 9.

Mart 1979 Birleşmesi

FSLN içerisindeki ayrılık kitle hareketindeki bir geri çekilme döneminde ortaya çıkmış olsaydı, kuşkusuz felaket getirici sonuçlar verirdi. Fakat, halkın savaşçı ruh halinin yükseldiği ve rejimin krizinin derinleştiği bir döneme rastlaması sonucu, kemikleşip denetlenemeyecek bir ayrılık haline gelmedi. Aslında, verimli bir stratejik tartışma koşullarında, üç grup arasmda bir tür işlevsel işbölümü oluştu. Terceristalar askeri insiyatif ve ittifaklar politikasının sorumluluğunu üstlenirken, GPP ve 'proleter' eğilimler *barrios,* üniversite, fabrika ve plantasyonlarda kitleyi örgütleme çalışması yürüttüler.

Bu gerçekten tamamlayıcı faaliyet, eğilim farklılıklarına belirli bir perspektif kazandırdı. Hepsinden öte, devrimci sürecin, hiçbirinin öngöremediği kadar çeşitli ve karmaşık olan somut evrimi, eski ayrılık çizgilerini silip süpürdü ve herbirini bir parça doğru, bir parça hatalı kıldı.

GPP taraftarları Pasifik sahilinde bulunan şehir merkezlerindeki durumun ayaklanmaya eğilimli karakterini yeterince önemsememiş olduklarını ve canalıcı günlerde kendi kollarının, sonuç itibariyle, operasyon alanlarının epey uzağında bulunduğunu itiraf ettiler. Aym zamanda, kır gerillası faaliyetinin FSLN'ye en deneyimli kadrolarını kazandırdığını ve halk arasındaki manevi otoritesini sağladığını savunmayı sürdürdüler.

Proleterler de buna uygun bir özeleştiri bilançosu çıkardılar, fakat ayaklanmanın hazırlanması ve başarıya ulaştırılmasında şehir kitle örgütlerinin kilit rolünü vurguladılar.

Terceristalar bu karşılaştırmadan doğal olarak en güçlü grup olarak çıktılar, zira olayların seyri esasen onların tahlil ve stratejilerini doğrulamıştı. Fakat, kitle ayaklanması mücadelede belirleyici bir rol oy-

narken, tek başına onu verimli kılan sabırlı örgütlenme çalışmasının da kendi askeri saldırıları ve ittifaklar politikası kadar canalıcı bir öneme sahip olduğunu seve seve kabul ettiler.

Böylece her eğilimin hem gurur duymak hem de alçakgönüllü davranmak için bir nedeni oldu. Saldırının coşkusuyla daha da canlanan üç önderlik öncelikle bir birleşik komutanlık kurdular ve sonra 1979 Mart'ında eşitlik temelinde bir örgütsel birleşmeyi güçlük çekmeksizin yürürlüğe soktular. Yeni Ulusal Yönetim her eğilimden üç temsilciden oluşuyordu: Daniel Ortega, Humberto Ortega ve Victor Tirado (Terceristalar); Tomàs Borge, Henry Ruiz ve Boyardo Arce (GPP); Jaime Wheelock, Luis Carrion ve Carlos Nunez (Proleter Eğilim). Yine de bazıları aslında 'diğerlerinden daha eşit' gibiydiler, zira Kumandan Luis Carrion'un belirttiği gibi: «Mücadelemiz boyunca hepimiz hata yapmıştık fakat bu hataların derecesi farklıydı. Bu nedenle bazı kadrolar, savaş ve devrim süreci deneyiminin tamamına sahip olduklarından daha hazırlıklı durumdalar. Bu, ordunun oluşturulmasında ve komutanlık yapısının örgütlenmesinde kaçınılmaz olarak rol oynamıştır»[12].

Nikaragua Proletaryasının Devrimci Örgütü

FSLN'yi radikalleşmiş ya da anti-emperyalist küçük burjuvazinin siyasal örgütü olarak tanımlamak geçersiz bir sosyoloji alıştırması olacaktır[13]. Zira kü-

12. Bkz. Pisani'daki röportaj, s. 253.

13. Gilly, *La Nueva Nicaragua*'sında bu hataya düşmekten her zaman kurtulamıyor. Bu nedenle, FSLN önderliğindeki Ulusal Yeniden İnşa Cunta Hükümeti'ni «içinde ulusal burjuvaziden birkaç temsilcinin de bulunduğu, devrimci ve radi-

çük burjuva sosyal bileşimine rağmen, Sandinist Cephe emekçi sınıfların çıkarlarını savunmaya ve onları örgütlemeye çalışmıştır. İdeolojisi, programı ve uluslararası ilişkiler stratejisi ile birlikte bu gerçek FSLN'-

---

kal bir karaktere sahip küçük burjuva anti-emperyalist bir hükümet» olarak tanımlıyor (s. 125). Fakat bu sınıfsal tanımı çevresine yerleştirdiği çeşitli siyasal nitelendirmeler, bunun tatmin edici olmayan özelliklerinin farkında olduğunu gösteriyor. Gilly, «radikalleşmiş küçük burjuvazinin, Latin Amerika ülkelerinde, özellikle de (ama yalnızca değil) sınai kalkınma düzeyi düşük olanlarda oynadığı istisnai devrimci rol»ü vurgulamakta haklıdır. «Bu rol», diye devam ediyor, «onun sosyal yapılanmalardaki sayısal ağırlığından, devrimin ilk aşamasında anti-emperyalist görevlerin taşıdığı önemden ve devrimci süreçte şehirlerin işlevinden kaynaklanır» (s. 138). Bununla birlikte bir parti - insan sınıf kökeni ile sınıf konumu arasında bir mekanik determinizm ilişkisi kurmayacaksa - esas olarak üyelerinin sosyal köken ya da bileşimi ile tanımlanamaz. Bir siyasal örgütle onun mevcut ya da potansiyel sosyal tabanı arasındaki ilişki, gerçek hayatta daha da karmaşıktır, zira, işin içine hem zaman boyutu (gelenek ve perspektifler) hem de mekan boyutu (uluslararası sınıf mücadelesine katılma tarzı) girer. Örneğin, bir komünist partisi, başlangıçta burjuva aydınlardan da oluşsa, işçi sınıfının örgütüdür. Bir siyasal örgütün sınıfsal yapısını belirlerken, bu karmaşıklığı hesaba katmak ve birden çok ölçüt kullanmak gerekir. Marksist siyaset teorisinde, «küçük burjuva» bir parti, küçük burjuva üyelerden oluşan bir parti değil, ister sallantılı ister kararlı kesiminde olsun küçük burjuvazinin ideal, anlayış ve önyargılarını aşamayan bir örgüttür (Bkz. Karl Marx, *Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire'i)*. Kendisi bu hedefe denk düşen bir program, strateji, ideoloji ve örgütsel yapıyla donatarak proletaryayı seferber etmeye, örgütlemeye ve temsil etmeye girişen bir siyasal parti, «küçük burjuva» diye tanımlanamaz. Sık sık olageldiği gibi, saflarını, devrimci sürecin başlangıcında burjuva ya da küçük burjuva sınıf kökenine sahip aydınlar oluştursa bile, bu yine de doğrudur.

nin Nikaragua proletaryasının devrimci örgütü olduğunu gösterir.

FSLN uluslararası işçi hareketinin ve Kastroculuk yoluyla da onun komünist kanadının ayrılmaz bir parçasıdır. Başlangıçta o, Sandinistleri diktatörlüğün ekmeğine yağ süren 'sol maceracılar' olarak görerek hiç desteklemeyen Sovyet bürokrasisinden oldukça bağımsızdı. Sovyetler Birliği'nin yerel acentası Nikaragua Sosyalist Partisi, sonuna dek burjuva önderliğinde bir «ulusal birlik» çözümü için uğraş verdi[14]. Esasen Kremlin'in, Afrika ve Asya'nın pek çok noktasında sürtüşmelerin arttığı bir sırada, Washington'u, onun yaşamsal ilgi alanında kışkırtmaya hiç niyeti yoktu.

Havana'nın tavrı böyle değildi. Küba Komünist Partisi'yle FSLN arasında uzun süredir sıkı bağlar vardı. Yirmili yıllarda Lenin'in Sovyet Cumhuriyeti komünistler için neyse Küba da FSLN için oydu. Sovyet bürokrasisinin aksine Kastrocu önderlik Nikaragua devrimine sağduyulu bir biçimde kesin destek oldu.

FSLN'nin, özellikle de Tercerista kesiminin Küba önderliğine olan bağlılığı onun siyasal yönden özgül yanının önemli bir boyutunu oluşturur, ki bu, onun «ikinci Enternasyonal» kongresine katılımından çok daha önemlidir. Fakat bu siyasal bağlılık ona kayıtsız şartsız tabi olmak demek değildir. Kendi özgücüyle gerçek bir zafer kazanan Sandinist devrim Havana'dan bile gerçek anlamda bağımsızlığını koruma niyetine sahip görünüyor. Küba, Nikaragua'nın tüm alanlarda hatalarından bile ders çıkarabilinecek, bir esin kaynağı olan sadık ve deneyimli bir müttefik olarak görülmektedir. Aslında pek çok ayrıntı doğrudan taklit edilmiştir: Küba CDR'lerine denk düşen CDS'-

14. Bkz. Garcia Ricardo, «Nicaragua, le peuple contre la dictature», *La Nouvelle Revue Internationale*, no. 20, Aralık 1977.

ler, Devlet Konseyi, her yıla bir ad verme eğilimi, çeşitli sloganlar, vb.

Demek oluyor ki, 19 Temmuz 1979 günü Managua'da iktidarı alan, devrimci, Kastrocu bir örgüt idi. Durumunun sallantılı olduğunun ve Batı yardımına bağımlılığının bilincindeki FSLN büyük ölçüde hedefinin ne olduğunu iyi biliyordu. Amacı, Nikaragua'yı «Amerika kıtasının ikinci özgür toprağı» haline getirmekti.

4

SOSYALİZME GEÇİŞ

20 Temmuz 1979'da Managua'da kurulan hükümet ilk bakışta Nikaragua burjuvazisine ve onun uluslararası müttefiklerine her güvenceyi verir gibi görünüyordu.

Ulusal Yeniden İnşa Hükümeti'nde ve çeşitli bakanlıkların personeli içerisinde çok sayıda saygın kişi bulunuyordu: Orta Amerika Ortak Pazarı eski genel sekreteri ve şimdiki Planlama Bakanı Roberto Mayorga Cortes; eski Ticaret Odası başkanı, Muhafazakâr Parti'nin tanınmış üyesi ve Sanayi Bakanı Casteasora; şimdi tarımın geleceğine nezaret eden büyük bir Hristiyan Demokrat toprak sahibi Manuel Josè Torres ve 1978'de karanlık bir darbe işine bulaşmış eski bir Ulusal Muhafız albayı ve şimdi de elbette ki Savunma Bakanı olan Bernardino Larios. Yeni kabul edilen Nikaragua Yurttaşlarının Hakları ve Güvenceleri Kanunu, İsviçre Federasyonu Medeni Kanunu'ndan kesinlikle aşağı değildi. Ve ön-anayasa niteliğinde bir belge olan 'Devletin Temel Kanunu' da, Kuzey Amerika demokrasisinin kurucu atalarının sevdiği ilkelerden esinleniyordu. FSLN temsilcileri, onsekiz bakanlığın yalnızca üçünü elde tutuyorlardı ve çeşitli direniş grupları arasındaki Haziran 1979 anlaşmaları, onların Devlet Konseyi'nde de küçük bir azınlık olmasını öngörüyordu. Oysa gerçekte, yürütme ve yasama yetkisi Violetta Chamorro ile Alfonso Robelo'nun varlığına rağmen FSLN'nin etkin bir çoğunluğa sahip olduğu Ulusal Yeniden İnşa Cunta Hükümeti'ndeydi (JGRN), zira 'Onikiler Grubu'nu tem-

sil eden 39 yaşındaki yazar ve hukuk doktoru Sergio Ramirez ve MPU'yu temsil eden Filistin kökenli 38 yaşındaki matematik doktoru Moisès Hassan, FSLN'nin tavrını tam anlamıyla destekliyorlardı. Bununla birlikte en kısa zamanda yapılacak genel seçimlerin durumun normale dönmesini sağlaması bekleniyordu.

Dev bir kamu sektörü oluşturuldu. Fakat JGRN'nin 3 Nolu Kararnamesi devletleştirmeyi, mali sistem, madencilik ve balıkçılığın yanısıra Somozacılara ait bulunan sanayi, tarım ve ticaret işletmeleri ile sınırladı. Özel sektör hâlâ büyük bir hakimiyete sahipti ve faaliyetine hiçbir engelleme yapılmadı. Gerçekten, FSLN, tüm yurttaşlara Temmuz ayında Ulusal Muhafız kışlalarından ele geçirdikleri silahları teslim etmelerini emretti. Artık zaman, yeniden inşa zamanıydı.

Bütün bu yerinde jestlerden etkilenen Inter-American Development Bank Nikaragua'ya, 200 milyon $'ı acilen olmak üzere, üç yıla yayılmış 500 milyon $'lık borç verdi. Piskoposlar konferansı coşkulu desteğini dile getirdi ve tüm Hristiyanlara sıkı çalışma öğüdü verdi[1]. Sosyalist Enternasyonal para toplamaya başladı.

«Mücadelede amansız, zaferde cömert»: FSLN yalnız eski Somozacı Muhafızlara olan insanca davranışı ile değil, hepsinden öte, hakları ve mülkiyeti garanti edilerek devlet yönetiminde önemli bir yer verilen Nikaragua burjuvazisi ile olan ilişkileriyle de Sandino'nun düsturunu harfiyen uygular görünüyordu.

1. Bkz. Nikaragua piskoposlarının deklarasyonu, *Barricada*, 18 Kasım 1979.

'Portekiz Tipi' Bir Süreç mi?

Aslında FSLN o denli cömertti ki, tarihin bir azizlik edip etmeyeceğini, Carter'ın iktidara getirmek için boşuna uğraştığı anti-Somoza burjuvazinin Sandinist devrimi raydan çıkartarak sonunda galip gelip gelmeyeceğini merak etmek için her türlü neden vardı. Başlangıçtaki öfori (*) geçip de ülke büyük zorluklarla karşılaşmaya başlar başlamaz, anti-Somoza burjuvazi yavaş yavaş Portekiz tipi bir çözümü empoze etmez miydi? Nikaragua toplumunun ve devletinin Kuzey Amerika emperyalizminin yörüngesinde modernleşmesine nezaret ederek yeni-sömürgeci gelişme modelini, artan eşitsizlikleri, kitleleri ezmesi ve ulusal merkezli kalkınma için yetersizliğiyle yalnızca rasyonalize etmez miydi?

Yoksa, tarifsiz acı ve fedakârlıklar pahasına zafere ulaşmış olan, Kastrocular önderliğindeki bu devrim, sık sık olageldiği gibi, yüzyıllık düşmanları ve karşı taraftarı son anda kendisine katılanlar tarafından mı devralınacaktı?

Hem Nikaragua hem de yurtdışındaki bazı doktriner sol akımlar bunun böyle olacağına gerçekten inanıyor ve FSLN'yi «Somoza'sız bir burjuva toplumu ve devlet kurmakla» suçluyorlardı[2]. Nitekim Terceristaları Sosyal Demokrat olarak adlandıran James Petras kehanette bulunacak kadar ileri gidiyordu: «Bununla birlikte, bu rejim, kitlelerin temel sorunlarının hiçbirini çözemeyecektir. Aksine, dışardaki velinimetlerine yaranmak için kitleleri hareketsizleştirir, değişimi sınırlar ve fedakârlık talebinde bulunurken eski sınıflı toplumu yeniden inşa edecek - böylece de kitlesel protestolara neden olacaktır. Bu koşullar altında, küçük burjuva rejim aşırı sol ve sağın karşı

(*) Kendini aşırı derecede zinde hissetme hali (ç.n.).

2. Petras, s. 14.

devrimci güçlerine saldırmak gibi eski bir manevraya başvuracaktır. Fakat aslında bu sağa kayışı kolaylaştıran bir geçiş rejimi olacaktır - tıpkı Portekiz'deki Soares rejiminin sola doğru devrimci kayışı durdurmak için bir araç olarak kullanılması ve sonunda da tamamen sağcı bir rejim lehine ıskartaya çıkarılması gibi»[3].

Meksikalı Marksist ekonomist Jorge G. Castaneda'nın tavrı daha ciddi ve dolayısıyla da ince nüanslandırılmıştı. Ona göre, FSLN'nin kapitalistlere karşı uzlaşmacı tavrı, kitleleri gitgide daha hareketsizleştirecek ve hem burjuvaziyi hem de FSLN üzerindeki baskısını arttıracaktı. Geçiş dönemi sorunlarına 'ekonomistçe' yaklaşımın gözlerini kör ettiği Sandinistler, uzlaşmaz sınıfların varlığını yeterince dikkate almıyorlardı. Fakat, her zaman olduğu gibi, sınıf mücadelesi FSLN'nin kendisinden intikamını alacak, FSLN, «burjuva ve devrimci eğilimler arasında gerçek bir sınıf mücadelesi»yle sarsılacaktı. Castaneda, «biz», diye açıklıyordu, «ne birliği şu anda sağlamlaştırılmış bulunan Cephe içi eski eğilimler sorununa, ne de Cephede Burjuva kökenli kişilerin varolduğu gerçeğine gönderme yapmıyoruz... Esas olan, Sandinist Cephe içerisinde uzlaşmaz sınıf çıkarlarını temsil eden farklı siyasal çizgilerin birarada yaşamasıdır. Ve birarada bulunmaları hiç de barışçıl bir tarzda değildir: İki çizgi uzlaşmazdır; zorunlu olarak bir diğerine üstün gelecektir»[4]. Bununla birlikte, Petras'ın aksine, Castaneda, devrimci kanadın muzaffer olacağından emindi.

Dördüncü Enternasyonal Birleşik Sekreteryası, Ekim 1979 tarihli deklarasyonunda daha büyük bir sağgörü ve iyimserlikle şuna işaret ediyordu: «Hem FSLN önderliğinin yapısı ve geçmişi hem de onun bu

3. A.g.e., s. 14-15.

4. J.G. Castaneda, *Nicaragua: Contradicciones en la Revolucion*, Mexico City 1980, s. 94.

devrimin birinci aşamasındaki rolü, FSLN'nin belirleyici kesimlerinin, kesintisiz devrim süreci geliştiği sırada aşamayacağı önsel bir limit koymanın hatalı olacağını gösterdi». Deklarasyon, Nikaragua'daki durumu *ikili iktidarın özel bir tipi* olarak tanımladı: FSLN baskıcı devlet aygıtını kontrolünde bulunduruyor fakat burjuvazi de ekonomide ve devlet yönetiminde hatırı sayılır bir gücü elde tutuyordu. Bununla birlikte, Birleşik Sekretarya, «bu, iki merkezileşmiş gücün karşı karşıya geldiği (Kerensky'nin Geçici Hükümeti ile Sovyetler arasında potansiyel çatışmanın olduğu Rus Devrimi'ndeki gibi) bir durum değildir ve nihai sonuç da, iki güç arasında merkezi bir hesaplaşma sonucu kararara bağlanmayacaktır. 1959'da Küba'da olduğu gibi Nikaragua'da da 'gerçek iktidar', Sandinistlerin elindedir. Ve süreç aynı dinamiği izlemeye devam ederse, bundan sonraki siyasal gelişmeler özden çok biçime ilişkin olabilir»[5].

«Sui generis» (*) İkili İktidar mı?

Şimdi, özel sektörün ekonomideki egemenliğini akılda tutsak bile, bu 'ikili iktidar' tezi hiçbir zaman pek ikna edici gelmemiştir.

Bu tez haklı olarak, 1979 Temmuz'undan sonraki durumun sonu belirsiz, çelişkili niteliğini vurgulamayı amaçlıyordu. Deniyordu ki, burjuvazi, öylesine büyük bir güce ulaştı ki, devrimci süreci liberal-demokratik aşamasmda durdurarak, Portekiz'de yaptığı gibi zorbaca bir çözüm uygulamak için ortamın olgunlaşmasını bekleyebilirdi. Ve FSLN'nin de burjuva planlarına karşılık vermeye hazırlanıp hazırlanmayacağı belli değildi. Yani, Nikaragua devriminin kaderi hâlâ belirsizdi. Burjuva-demokratik devrim, Küba'daki sosyalist devrim yoluna da girebilirdi; Bolivya

5. *Inprecor*, Ekim 1979, *Rouge*'a ek, no. 905.

(*) Kendine özgü, emsalsiz (y.n.)

ve Meksika'daki gibi yeni-sömürgeci bir yöne de kayabilirdi. Somoza'ya karşı kazanılan zaferden sonra yapılan uzlaşma oldukça istikrarsızdı ve kaçınılmaz olarak iktidarın yeniden bölünmesini gerektiren belirleyici sınıf çatışmalarına götürecekti.

Tüm bu noktalar tamamen gerçeğe uygundur ve doğrulanmıştır. Yine de 'ikili iktidar' kavramı, bana, 1979 Temmuz'undan sonraki ilk yılın siyasal durumuna uygulanabilir gibi gelmiyor. Zira bu kavram, kesinlikle bağımsız olarak örgütlenmiş iki sınıfsal gücün birbiriyle karşı karşıya geldiği durumlarda söz konusu olur: Örneğin, Çin ve Vietnam'da kurtarılmış bölgelerle işgal altında olanlar; ya da 1917 Şubat'ıyla Ekim'i arasında Rusya'da *Çarcı devlet aygıtına dayanan* Geçici Hükümetle işçi konseyleri federasyonu, ikili iktidar, devrimin doruk noktasında, devlet aygıtına ve özelde de silahlı bir güce dayanan bir bağımsız burjuva iktidarı, örgütlenme ve merkezileşme sürecindeki bir işçi sınıfı karşı-iktidarı ile karşı karşıya geldiği zaman ortaya çıkar. Krizin yoğunluğuna rağmen burjuva iktidarı hâlâ fazlasıyla güçlü ise, bunun nedeni kesinlikle, sarsılmış olsa da yıkılmamış olan eski devlet aygıtını kontrolü altında tutmasıdır. Gericilik güçleri bu aygıt etrafında yeniden örgütlenirler. İşte bu yüzden, bu aygıtın en önemlisi de onun zulüm makinelerinin ortadan kaldırılması, devrimci hareketin canalıcı görevidir. Bu başarılamadığı koşullarda, ikili iktidar durumunun devrimci bir sonucu olamaz.

Şimdi, 19 Temmuz 1979'dan sonra Nikaragua'daki koşullar, Somozacı devlet aygıtının - yalnızca onun asker-polis kısmının değil - gerçek anlamda ortadan kaldırılması ile tanımlanıyordu. Diktatörlük yıkılır yıkılmaz, vicdanı rahat olmayan görevliler ve idari personel kaçtı. Zamanında kaçmamış olanlar çeşitli elçiliklere sığındılar ve bunlardan 919'u, 1980 Şubat'mda ülke dışında himaye belgesi elde etti. Peki, o zaman, ordusu, polisi, adalet aygıtı ve hiyerarşik bir

memur yapısı olmayan bu burjuva «ikinci iktidar»-dan geriye ne kaldı? *«İkili iktidar»la siyasal olarak yönetilen sınıfların, devlet içindeki bağımlı varlığını birbirine karıştırmamalıyız.*

Örneğin burjuva-demokratik devlet, hakim sınıfın elinde monolitik araç değildir. Sınıfsal güçler arası ilişki devletin içerisinde kırılır.

Hükmedilen sınıflar ve hakim sınıfların egemen olmayan kesimleri de devlet içerisinde yer alırlar. Burjuva-demokratik devlet, sınıf mücadelesinin yalnızca hedefi değil aynı zamanda alanıdır da. Onun sınıfsal yapısı deyince akla hakim sınıfın hakim kesimine tam ve kesintisiz hizmet değil, bu kesim ve bu sınıf iktidarın (her zaman böyle tasarlanmamış) stratejik mevki ve gerçek merkezlerini işgal ederken, hükmedilen sınıfların da alt, esas olarak da denetleyici mevkileri elde tuttuğu gerçeği gelir.

Nikaragua'da, en stratejik noktalar 19 Temmuz'da Sandinistler tarafından işgal edildi ve bu türden diğer mevkiler de - ekonomik ve idari aygıttakiler - birkaç ay sonra devralındı. Siyasal iktidarın esas merkezi hem yasama hem de yürütme, her zaman FSLN Ulusal yönetimi idi. Örneğin, eski Ulusal Muhafız albayı Bernardino Larios'un Sandinist Halk Ordusu'nu - eski gerillalardan oluşan ve kısmen de hizmet sicillerine göre yapılanan bir orduyu - gerçek anlamda denetimi altında tuttuğunu düşünmek için insanın epey saf olması gerekirdi. Fakat bu, burjuvazinin güvenilir adamlarının orada sadece göstermelik olarak bulunduğu anlamına gelmez. Sahip oldukları mevkiler, hiçbir biçimde, salt şeref payesi değildi. Aslında bu mevkiler onların, iktidar esas merkezlerine baskı yapmalarını, işleri sürüncemede bırakmalarını, devrimci sürecin yoluna bir süre durum gücü çıkarmalarını ve karşı-devrim içi Truva atı görevi görmelerini mümkün kılıyordu. Yine de bu mevkiler burjuva sınıf çıkarlarının hizmetinde bağımsız bir politika geliştirmelerine ya da böyle bir politikanın uygulan-

ması için iktidar aygıtlarını harekete geçirmelerine uygun değildi.

Özel sektörün kamu sektöründen çok daha fazla önem taşıdığı ve sermaye birikimi için hiçbir hukuki engel bulunmadığı doğrudur. Fakat bu, durumu ne bir 'ikili iktidar', ne de çok özgün ya da «sui generis» bir duruma dönüştürmüyordu. Bunun aksine, yoğun devletleştirmeler ve devlet planlamacılığının varlığı da bir ekonomiyi sosyalist ya da sosyalizme geçiş ekonomisi yapmaz. Belirleyici sorular şunlardır: Devleti kim yönetiyor? Eğer iktidar devrimcilerin elindeyse ve halkın temel ihtiyaçları için kâr mantığına ve ticari ekonomik politikaya karşı durmak amacıyla kitlelerin seferber edilmesine dayanıyorlarsa, o halde işe özel sektörün hakim ve kamu sektörünün de azınlık durumunda iken başlanması belirleyici önem taşımaz. Zira, bu şekilde başlatılan dinamik, kısa sürede ikisi arasındaki ilişkiyi tersine çevirecektir[6].

1979-80 Nikaragua'sında - aksi örneği alırsak - burjuva ve Sosyal Demokrat partiler arasında koalisyon hükümetlerinin kurulduğu yirmiler Almanya ve Avusturya'sı ya da Komünist ve Sosyalist bakanların bulunduğu ve bir dizi devletleştirmeye gidilen 1945-47 Fransa'sından daha fazla bir ikili iktidar durumu yoktu.

İkili iktidar - hatta bir ölçüde savaş komünizmi - Nikaragua'da devrimin kritik ayaklanma evresinde gerçekten ortaya çıktı. O sırada Somoza rejiminin kar-

6. Ekim 1980 tarihli bir COSEP belgesi bu dinamiği sertçe eleştiriyor: 'Hükümet, dışarıya, karma ekonomiye sahip Sosyal Demokrat bir Nikaragua görüntüsü vermeye çalışmıştır. Gerçekteyse, kamu sektörü, açıkça doymak bilmeyen bir biçimde, genellikle devrimci legalitenin sınırında işleyen bir kamulaştırma ve mülksüzleştirme mekanizması ile büyüyüp gelişen bir devlet kapitalizmi olma yolunda gibi görünmektedir.' *Análisis sobre la ejecucion del programa del gobierno de reconstruccion nacional*, Managua 1981, s. 16.

şısına dikilen, karşı-yönetimi (CDC'ler), karşı-adalet ve karşı-ordusu ile gerçekten bir işçi-köylü karşı iktidarı idi. Ve, 45 günlük kanlı bir güç denemesinden zaferle çıktı. Bunun ardından gelen FSLN egemenliğindeki devrimci iktidar, önüne, Nikaragua'da sosyalizme geçiş siyasal sistemin ve üretim tarzının tamamen yeniden düzenlenmesi hedefini koydu. Bu tür bir rejime devrimci Marksistler 'işçi-köylü hükümeti' adını verdiler.

Sandinist Geçiş Anlayışı

19 Temmuz 1979'da FSLN önderliği Managua'ya girdiğinde, iç savaştan yıkıma uğramış bir ülkenin denetimini üstlendi. Bankada genel toplam olarak 3,5 milyon $ kalmış ve anti-Somozacı burjuvaziye ait düzinelerce fabrika moloz yığını haline gelmişti.

1 milyar 600 milyon $'lık borç, Latin Amerika'da kişi başına düşen en yüksek borçtu. 1979'da bu borcun salt yıllık maliyeti (faiz ve geri ödemeler) 600 milyon $'dan fazla tutuyordu: Bu, Gayrisafi Milli Hasılanın yüzde 30'u ve yıllık ihracat gelirinin yüzde 100'ü idi. ECLA istatistiklerine göre, 1979 üretim rakamları 1962'ninkilere ancak eşitti- bu, onyedi yıllık bir gerilemeydi! Nikaragua'nın önemli şehirleri bombardımandan yıkılmıştı ve Managua'da bile işgücünün yüzde 34'ü işsizdi. Savaş yüzünden ekilebilir alanın, yüzde yetmişi en önemlisi de pamuk ve şeker plantasyonları ekilememişti. Ayaklanan bölgeler meta ilişkilerinin ve paramn kaldırıldığı bir tür 'savaş komünizmi' yaşıyorlardı. Herkes bedavaya çalışıyor, yerel Sivil Savunma Komitesi'nden temel geçim maddelerini alıyorlardı.

Çok geniş bir işbirliği ve önemli ölçüde dış yardım olmadığı takdirde, ülke kısa sürede kaosa sürüklenecekti. İki yıllık aşırı gerginlikten sonra dev-

rim, rahatlama ihtiyacındaydı. Ve kimse de bunu FSLN önderliğinden daha şiddetle hissetmiyordu. Zaferini çok ileri götürmemesinin nedeni de kuşkusuz buydu.

19 Temmuz 1979 günü FSLN için herşey mümkündü. Somozacı devlet kendisi dahil herkesi şaşırtarak yok olup gitmişti. Yerinde dibi görünmez bir boşluk vardı.

Şimdi, anti-Somozacı burjuvazinin de diktatörlükle ilişkilerinden dolayı itibarı sarsılmıştı. Yalnızca FSLN, sınırsız bir prestij ve otoriteye sahipti. Bir azami programı kolaylıkla uygulamaya sokabilirdi. Temel üretim ve değişim araçlarının devletleştirilmesi; Somoza'nın anlaşmasını yaptığı dış borçların reddedilmesi, tüm iktidarın ele geçirilmesi - tüm bu önlemleri almaktan kaçındı.

NEP'in Özel Bir Biçimi

De Gaulle 1945'te 'Taviz veremeyecek kadar zayıf bir durumdayım', diyordu. Zaferlerinin akşamı, Sandinist önderler de kendi kendilerine 'Uzlaşmasız birşey yapamayacak kadar güçlüyüz' demiş olmalılar.

Aslında, Nikaragua burjuvazisiyle bu minvalde görüşüyorlardı: «Son manevralarınızı unutmuş değiliz, ama bununla ilgili artık birşey söylemeyeceğiz, zira hem girişimci işletmeci ve yönetici olarak becerilerinize hem de Batılı maliyecilere telkin ettiğiniz güvene ihtiyacımız var. Ülkeyi bu yıkıntının içinden çıkarmamıza yardımcı olun; size ucuz kredi ile araç, iş disiplini ve emek cephesinde de uzlaşma sağlayacağız. Karşılığında, mülkiyetinize saygı gösterilmesini ve yüksek görevlerde yer almanızı garanti edeceğiz.»

Başka seçeneği olmayan Nikaragua burjuvazisi, NEP'in bu özel biçimini büyük bir şevkle kabul etti.

Böylelikle FSLN önderleri, daha önceleri diktatörlüğe karşı muhalefette kurulan ittifakın hükümette yeniden oluşturulmasını önermiş oluyorlardı. Kafalarında, gerçek tavizler vermeyi ve burjuvaziye en azından yüzeysel olarak sürecin efendisi olabilmesi için gerçek bir şans tanımayı içeren gerçek anlamda bir ittifak vardı. FSLN için, ülkenin yıkım durumundan, topluma en aza, Batıya da pahalıya malolacak şekilde çıkarılması uğruna ödenecek bedel buydu. Fakat FSLN önderleri, tıpkı diktatörlüğe karşı mücadelede olduğu gibi, burada da temel ilkelerde uzlaşmaya eğilimli değillerdi. İttifak hem devrimcilerin hegemonyası, hem de çelişki üzerinde yükseliyordu- onu Stalinist cephe politikasından ayırdeden de işte buydu.

«Ulusal burjuvazi»yi onun himayesine girecek kadar idealize eden Stalinist «aşamalı devrim» stratejistlerinin aksine, Sandinist önderler, Nikaragua burjuvazisinin hedefleri ile kendi sosyalist perspektifleri arasındaki sürekli çelişkiye ilişkin hayaller beslemiyorlardı. Bu çelişkinin nihai bir güç denemesi olmaksızın çözülebileceği düşüncesine de yönelmediler.

Bunları, önde gelen FSLN lideri Humberto Ortega, Francis Pisani'yle Temmuz 1979 tarihli röportajında şöyle dile getiriyordu: «Burjuvazinin en uyanık kesimleri, bir gün kendi tipik kapitalist modellerini geliştirmek istiyorlarsa, önce programı (FSLN ile birlikte tasarlanan ulusal yeniden inşa programını) gerçekleştirmeleri gerektiğinin bilincindeler.

«Bu nedenle, bize göre, kendilerine daha iyi mevkiler elde etmek amacıyla mevcut aşamadan kazanç sağlamaya çalışsalar bile - ki bu doğaldır - süreci 'zorlamayacaklardır'...

«Bir de, Amerika kıtasındaki durum şu an için doğrudan müdahaleye elverişli olmadığından, Kuzey Amerikalıların Sandinizmin egemenliğinin yerini almak için başka mücadele biçimleri kullanacaklarını belirtmek isterim. Ekonomik ve siyasal planda işin

içine girerek ideolojik ayrılıklar yaratmaya çalışacaklardır. Fakat biz o alanda da savaşa hazırız»[7].

Komutan Luis Carrion da şunları ekliyordu: «Ekonomik abluka ve komplo alanındansa, emperyalizmle bu biçimde karşı karşıya gelmek tercih edilir bir şeydir. Fakat açıktır ki bu durum ancak belli bir süre devam edecektir; devrimci süreç ilerlemeyi ve derinleşmeyi sürdürecek ve iki taraf sonunda zıtlaşacaktır. İşte o zaman emperyalizm açıktan saldırgan bir tavır takınacaktır. Dünya deneyimi kristal kadar nettir. Bunun böyle olacağı kanısına varmak için çok ileri ya da geniş görüşlü olmamız gerekmiyor. Hazırlıklı bulunmak bizim görevimiz»[8].

Demek oluyor ki bu çelişkili bir ittifaktı, zira başrolü oynayan iki taraf da temelden farklı toplumsal tasarıların taşıyıcıları olup, bunları birbirine empoze etmeye çalışıyorlardı. Bu, zihinsel çekincelerle dolu bir «mantık evliliği» idi. FSLN de COSEP gibi «karma ekonomi»yi desteklediğini açıklıyordu. Fakat burjuvazi için «karma ekonomi», sınırlı bir kamu sektörünün özel birikim mantığına tabi olması anlamına geliyordu; oysa FSLN için bu, özel sektörün, planlı bir ekonomi içerisinde kısa sürede hakim güç haline gelmesi hedeflenen kamu sektörüne tabi olması demekti[9].

---

7. F. Pisani, s. 204.

8. A.g.e., s. 154.

9. Charles-Andrė Udry haklı olarak şunları yazıyordu: 'Sınıf hesaplaşmasının gerçek dinamiği, geçmişte olduğu gibi, pek çok plan ya da açıklamayı altüst olmakla tehdit ediyor... Somozacılığın mirası koşullarında... yalnızca makineyi onarmak için kesinlikle üç yıl gerekecektir. 'Karma' (yani kapitalist) ekonomiyi kitle örgütlerinin güçlendirilmesi (sendikalar, CDS komiteleri, milis) ve burjuvazinin karar alma merkezlerinden gitgide daha fazla kağıt üzerinde tasarlanabilir. Fakat bu tasarı, toplumsal güçlerin çatışmasına dayanamaz. Gordiyon düğümünü kesmek ve burjuvazi ile olan ittifakı bozmak zorunlu olacaktır- bu seyir, beceri eksikliği koşullarında teknik kadroları entegre etme girişiminden vazgeçmeyi gerektirmez. Sonun-

Önderliğin gözünde, FSLN'nin ittifak içerisinde her zaman sahip olduğu hegemonya, onu, bu yakın dövüşü kazanmaya elverişli bir duruma getiriyordu. Bu hegemonya, devlet iktidarının gerçek merkezleri üzerindeki denetime, kitle hareketi üzerindeki siyasal otoriteye ve ekonomik manivelalar olarak görülen şeyler üzerinde devletleştirme önlemleriyle sağlanan üstünlüğe dayanıyordu.

«İktidarın köşe taşları», diye açıklıyordu FSLN lideri Carlos Carrion, «ordu, kitleler ve unutmamak gerekir ki ekonomik sorundur. Şimdi, bugünkü halde Sandinist Cephe bütün iktidarı elde tutmaktadır- hem ordu kendi denetimi altında olduğu, hem de kitleler örgütümüzle tamamen özdeşleştiği için. Bununla birlikte, hem iktidarın hükümet alanını hem de ekonomik faaliyetin denetimini burjuvaziyle paylaşmaktadır. Diktatörlüğü tecrit etmenizi sağlayan bu oldu ve ülkeyi programımıza göre yeniden inşa ettiğimiz sürece daha üst bir aşamaya geçiş için gerekli temeli oluşturmamızı da bu sağlayacaktır. İnanıyoruz ki, Somoza'nın mülkiyetinin devletleştirmesinin verdiği ek avantajla, sosyalizme yavaş yavaş yaklaşırsak ona doğru daha hızlı ilerlemiş olacağız. Aksi takdirde, toptan iflas, kaos ve dış müdahale tehlikesi vardır.

«Bizim durumumuz, bir dereceye kadar, hükümette olduğunu ama iktidarda olmadığını söyleyen Salvador Allende'nin karşı karşıya bulunduğu durumun tam tersi. Fakat kavranması gereken esas şey gereksiz bir güç gösterisinin, bizim adımıza hatalı olacağıdır»[10].

İttifak politikasının taktik nedeni ileriye doğru yeni bir sıçrayış öncesi FSLN'ye mevzilerini güçlen-

da kopuş gerçekleştirilmediği takdirde, burjuvazi rahat rahat koltuklarına yerleşecek ve hatta FSLN içerisinde 'bağımsız düşünen kişiler' bulacaktır.' ('Acquis et contradictions de la révolution', *Inprecor*, no. 72/3, Mart 1980).

10. Pisani, s. 184-85.

dirmek için soluk alma süresi sağlamasıydı. Fakat stratejik bir nedeni de vardı. Her tür iradeciliğe karşı çıkarak, FSLN, devrimin ritmini, yalnızca en radikalleşmiş kesimlerin değil, geniş kitlelerin gerçek bilinç düzeyine göre belirlemeye çalışıyordu. Zira bu geniş kitleler diktatörlüğe karşı mücadelede muhalif burjuvazinin oynadığı aktif rolü hatırlıyorlardı. Zafer anında, burjuvaziyle halk arasında yokedilmesi olanaksız bir çıkar çatışması olduğunu görmemişlerdi. FSLN ittifak politikasının ana işlevlerinden biri de, özellikle, emekçi kitlelerin, bu çelişkiyi, burjuvazinin geçiş aşamasındaki tavrına ilişkin kendi deneyleriyle kavramalarını sağlamak ve bunu, geçiş sürecini tehlikeye atmadan mümkün kılmaktı.

Adolfo Gilly, sorunu iyi koyuyordu: «Sandinistleri, burjuvazinin temsilcilerini hemen hükümetten çıkarmaya ve Cunta içerisindeki mevkileri tekellerine almaya çağırmak ciddi bir hata olurdu. Eğer hükümetin bileşimi gizli bir çatışma içeriyorsa, bu Sandinistler adına bir «uzlaşma eğilimi»nden değil, bu çatışmanın gerçek hayatta varolmasından ve toplumsal güçler ilişkisi içerisinde çözülmeden önce kurumlar düzeyinde çözülemez oluşundan kaynaklanmaktadır... Rus devriminin her özgül özelliğini evrenselleştirmeye ve yasa haline getirmeye çalışan tartışma ve sloganları abes görüyoruz: Örneğin 'Bütün iktidar FSLN'ye!' ya da 'Burjuva bakanları atın!' gibi. Bu tür skolastik egzersizler, *inter alia* (*), 1917 Şubat'ıyla Ekim'i arasında Çarlık ordusu Rusya'da varlığını sürdürürken Nikaragua'da Ulusal Muhafız'ın ayaklanmayla ortadan kaldırıldığını hesaba katmıyorlar. Nikaragua'da devrimin bir sosyalist devrime doğru yükselişini ifade eden daha farklı ve özgün sloganlar olmalı. Ve devrimlere model teoriler uygulayanların da anlayamadığı işte bu»[11].

(*) Başka şeylerin yanında (ç.n.).

11. Gilly, s. 113.

Bu siyasal yaklaşım proletaryanın en ileri kesimleri tarafından kavrandığı ve kabul edildiği takdirde - yani işçi sınfının en önemli güçlerini bilmediği takdirde - kır ve şehir küçük burjuvazisiyle en geniş ittifak mümkündür. Böylelikle tarım-sanayi oligarşisi tecrit edilebilir, bölünebilir ve cesareti kırılabilir ve geçişin kaçınılmaz *faux frais*'i (*) asgariye indirebilir. Ama, tekrar ediyorum, kavrandığı ve kabul edildiği takdirde. Zira, en gerçek ittifak politikası gibi, FSLN'nin yaklaşımı da, burjuva müttefikine, halk kitlelerinin en radikal kesimlerine itici gelebilecek gerçek ve önemli ödünleri de içeriyordu.

Burjuvazi Sıkışık Durumda

19 Temmuz 1979 günü, bir yandan aksi gibi görünmesine rağmen, Nikaragua burjuvazisi bir bütün olarak tarihsel bir yenilgiye uğradı: Siyasal iktidarı kaybetti. Burjuva düzenini ve üretim ilişkilerinin kapitalist yeniden üretimini sağlayan devlet yoktu artık.

Şu anda kurulmakta olan devlet, burjuvaziye tamamiyle düşman olan, onun ayrıcalıklarına darbe vuran ve bir sınıf olarak nihai bir biçimde ortadan kalkmasını amaçlayan bir üretim tarzını geliştirmektedir. Bunun belirtisi, devrimci rejim iktidara geleli beri burjuvazi siyasal alanda bozuşma ve ekonomik boykot tehditleri ile bir savunma savaşı açarken, FSLN'nin saldırı halinde oluşu ve mevzilerini güçlendirmeye devam etmesiydi. Sonuç kuşkusuz ki peşinen kararlaştırılmış değildi.

Nikaragua burjuvazisi siyasal (ve askeri) açıdan hükmedilen bir sınıf olmasına rağmen, ekonomik ve kültürel bakımdan hâlâ hakim bir durumdadır. Uluslararası burjuvazinin desteğine sahip bulunmaktadır.

(*) İstenmeyen maliyetler (ç.n.).

Güçler arası ilişki, iletişim araçları dalında kesinlikle aleyhine değildir: Liberal-muhafazakâr muhalefetin itibarlı günlük gazetesi *La Prensa*, *Nuevo Diario* (*La Prensa*'dan ayrılan bir sol fraksiyon) ve FSLN merkez organı *Barricada*'nın toplamı kadar tiraja sahiptir. Birkaç özel radyo Radio Sandino'yla gerçek anlamda rekabet etmektedir. Kilise ve işverenlerin de kendi istasyonları vardır.

Burjuvazi, Sandinistlerin televizyon tekeline son vermek için kararlı bir mücadele vermektedir. Sağlam siyasal ve mesleki örgütler kurmak için yeni kazanılan özgürlüklerden geniş çapta yararlanmıştır. Parti ve sendikalar, devlet aygıtının her düzeyinde pek çok memurun anlayışına hatta suç ortaklığına güvenebilir.

Bunların yanısıra, burjuvazi, devrimden önceki dönemde diktatörlüğü mahkum ederek üzerinde zaten büyük olan nüfuzunu arttırmış bulunan Katolik hiyerarşiden de sağlam bir destek görmektedir. Bugüne dek, kilise önderliği FSLN'ye cepheden saldırmaktan kaçınmaya özen göstermiştir. Zira Sandinistler kilise cemaati (hatta ruhban sınıfının bir kesimi) içerisinde epeyce popüler olmakla kalmayıp, kilisenin ayrıcalıklarına titizlikle saygı göstermekte ve *urbi et orbi* (*) Sandinizmle Katoliklik arasında hiçbir çelişki olamayacağını ifade etmektedirler. Managua'nın koruyucusu aziz Domingo'nun bayram günü olan 1 Ağustos'ta devrimin *comandantes* (**) sokaktaki yürüyüşün başında yer alıyorlardı.

Kilise hiyerarşisi, aşırı bağnaz papazların cezalandırılması, Liberal burjuvazinin siyasal taleplerinin desteklenmesi ve söylenti ve imaların yayılması gibi konularda inceden inceye saldırıya geçerek karşılık verdi. Nitekim 1980 Temmuz'unda Leon Piskoposu Mgr Manuel Salazar Espinoza, köylü hareketindeki faaliyetin-

(*) Burada ve Roma'da ['her yerde' anlamına gelen bir deyim] (ç.n.).

(**) Komutanları (ç.n.).

den dolayı Vieso mıntıkası papazı Peder Ortiz'in ders vermek yetkisini elinden aldı. 27 Temmuz'da ise Managua Başpiskoposu Mgr Miguel Obando Bravo, Sandino'nun sağ kolu General Pedro Altemirano'yu 'suçlu' ilan etti. Bu, FSLN tarafından derhal düzeltildi[12].

Daha uzun vadede Vatikan, ruhban sınıfının önemli bir kesiminin devrimci sosyalizmle kader birliği yaptığı - El Salvador dışındaki - tek Latin Amerika ülkesi olan Nikaragua'daki tehlikelerin tamamiyle bilincindeydi. Nikaragua'da Cizvitlerin genel olarak ilerici rolü - ki bu duruma her koşulda bu mezhebe düşman olan bir Polonyalı Papa tarafından da işaret edilmiştir -. Marksizme karşı sıkı önlemler alınması yönündeki baskıyı arttırmıştı. *Comunidades de baze*, onları düzene uymaya davet eden bu kampanyaya şimdiye kadar direnmişlerdi, fakat bir bütün olarak Katoliklerin halkçı duyguları yön değiştirebilirdi. Sandinist devrimin «istikrarsızlaştırılması», kuşkusuz Ulusal Yönetim'in afaroz edilmesi ya da şu ya da bu biçime bürünmüş bir dini haçlı seferi ile başlayacaktı; FSLN de ruhban sınıfının tepkisinin toplanıp cepheleşmesini manevralarla atlatabilmek için ideolojik ve siyasal yönden hatırı sayılır derecede çevik olduğunu göstermek zorunda kalacaktı.

COSEP'in Düşü

İşte bu yüzden Nikaragua burjuvazisi, hâlâ durumu lehine çevirebileceği umudunu taşımaktadır. Bu hedefin gerçekleşebilirliği ise birkaç genel düşünceye dayandırılmaktadır.

Teknik deneyimi olmayan az sayıdaki Sandinist kadro, harap olmuş bir ülkeyi yeniden inşa gibi nankör bir görevle karşı karşıya bulunmaktadır. Zaman

12. Bkz. *La Prensa*, 29 Temmuz 1980, ve *Barricada*, 31 Temmuz 1980.

zaman oldukça kaba bir biçimde hayata geçirilen prodüktivist kemer sıkma politikaları onlara dost kazandırmamaktadır. Başta gelen kaynakları olan halkın güvenini, kazandıkları kadar çabuk kaybetmeleri mümkündür. «Sınıf kini» politikaları ve özel mülkiyete saldırıları ekonomik kaosa neden olabilir ve o zaman da, en önemlisi, şehir ve kır küçük burjuvazisini ve «kaybedecek şeyi» olan bütün o nüfuzlu Nikaragualıları kendilerinden soğutacaklardır. Bu tür bir dönüş, toplum ve devlet içerisindeki sınıf güçlerinin ilişkisini önemli ölçüde etkileyerek, kuşkusuz FSLN içerisinde bir siyasal farklılaşma süreci doğuracaktır.

Sandinist örgüt tepede oldukça homojen olmasına rağmen, yıldırım hızıyla büyümesi sonucu heterojen bir taban ve orta düzeyde kadro grubu oluşmuştur. Bu nedenle, ekonomik kaos ve aşırı toplumsal gerilimle yoğrulmuş geçmişine rağmen örgüt içinde, Küba'daki karşılığı olan 26 Temmuz Hareketi gibi, liberal burjuvaziyle ittifak arayışına girecek bir «anti-totaliter» fraksiyon ortaya çıkabilir. Bu bölünme devlet aygıtı içerisinde yankı bulduğu takdirde, burjuvazi için ümit verici beklentiler getirecektir.

O halde Nikaragua burjuvazisinin temel stratejisi şudur: Küçük burjuvaziyi proletaryadan ayırmak, bunun içinde toplum ve devlette derin kökler salmış 'anti-kollektivist' ve 'anti-totaliter' bir blok oluşturmak; FSLN'yi ve kitlelerin en radikalleşmiş kesimlerini tecrit etmek ve son olarak da uluslararası burjuvazinin ve en önemlisi Amerikan emperyalizminin yardımıyla hem siyasal hem de askeri alanda saldırıya geçmek.

Burjuvazinin örgütleri bu amaca ulaşmak için üç cephede mücadele vermektedirler: Özel mülkiyete yönelik her tür saldırıya karşı özel girişimi savunarak; artan devlet müdahalesine karşı, kişi haklarını savunarak ve «*de facto* (*) FSLN diktatörlüğü»ne karşı, serbest seçimle (1981'de belediye, 1982'de yasama, 1983'-

(*) Fiili (ç.n.).

de cumhurbaşkanlığı) gelmiş bir hükümetin kurulmasını isteyerek.

Bu şekilde burjuvazi, küçük ve büyük toprak sahiplerini, devletten şikayetleri olan yurttaşları ve iktidarın FSLN tarafından yavaş yavaş tekelleştirilmesinden korkan bütün herkesi yeniden kendi bayrağı altında toplamayı ümit etmektedir. Bu epeyce insan demektir.

FSLN Rejiminin Sağlamlaşması

Başkan Mao'yu yorumlayacak olursak, FSLN, burjuvaziyle bir güç denemesine girmek istemiyor ama bu olasılıktan da çekinmiyordu. Gerçekte Sandinistler burjuvaziyle çelişkili ittifakın ateşkes döneminden, devlet ve toplum içerisindeki mevzilerini güçlendirmek için yararlandılar.

Engels'den devletin son tahlilde 'silahlı adamlardan oluşan bir yapı' olduğunu öğrenen FSLN önderliği, başlangıçta en iyi kadrolarını ve enerjisinin büyük bir bölümünü ordu ve poliste topladı. Henüz gerçek bir hava gücü varolmasa da, Panamalılarla Kübalıların yardımıyla, gerilla kolları iyi eğitilmiş ve gitgide daha iyi bir donanıma sahip modern bir sürekli orduya dönüşmüşlerdi. Mevcuduna ilişkin 20.000'le 50.000 arasında değişen tahminlerde bulunulan Sandinist Halk Ordusu (EPS) bugün kuşkusuz bölgenin en iyi ordusudur[13]. Sandinist polis de büyük ve etkin bir güç halini almıştır.

13. Bkz. Bazı ABD'li uzmanların değerlendirmeleri: «Düzenli ordu ve milis birimlerinin büyüklük, disiplin ve morali etkileyicidir. Yeni elde ettikleri taşımacılık ve iletişim cihazları, onları bölgedeki herhangi bir çatışmada ciddiye alınması gereken savaşçılar haline getirecektir.» («El Salvador ve Orta Amerika üzerine karşı Tez», tamamı *The Militant*'ta yayınlanmıştır, 12 Aralık 1980.)

Her ikisinde de acemilerin seçiminde oldukça ince elenip sık dokunmaktadır. Tanınmış bir savaşçı olmuş olmak yeterli değildir. Siyasal anlamda güvenilirlik de önkoşuldur, ki bu birden çok dramatik olaya neden olmuştur. Eski gerillalar, hatta Quilali'de olduğu gibi yerel önderler, iflah olmaz *caudilliosma*ları nedeniyle ordu tarafından reddedilmişlerdir. Bunlar sivil yaşama uyum sağlayamayınca zaman zaman gerilla faaliyetine geri dönerek ordu kışlalarına saldırmışlardır. Bu tür olaylar söz konusu olduğunda, bunların artık Sandinist Halk Ordusu askeri olan eski silah arkadaşlarını onlara karşı savaşa sokmak kolay değildir[14].

Ordu ve polisin yanısıra 1980 Mart'mda Kumandan Eden Pastora yönetiminde kurulan 300.000 kişilik Sandinist milis de bulunmaktadır. Her fabrikada, her plantasyonda, her semtte, işçiler özsavunma için örgütlenmişler ve bu amaçla silahlandırılmışlardır. FSLN'ye göre milis göstermelik bir şey değildir. Milis birimleri düzenli olarak Honduras'dan gelerek ülkenin Kuzey'inde faaliyet gösteren Somozacı eski Muhafızlara karşı savaşmaya gönderilmektedirler.

*Comandantes*in Marksizmi yalnızca zorlayıcı devlet aygıtı üzerinde yoğunlaşacak kadar geri değildir. Rejimleri «EPS'nin granit temeli» üzerinde kurulur kurulmaz, burjuva teknisyenlerin oldukça yoğun bir biçimde bulundukları idari ve ekonomik aygıtla da ciddi olarak uğraşmaya başladılar.

Daha 4 Aralık 1979'da hükümetin bileşiminde önemli değişiklikler oldu. 'Comandante de la Revolucion' (*) Henry Ruiz, Orta Amerika Ortak Pazarı eski genel sekreteri Roberto Mayorga Cortes'in yerine Planlama Bakanı oldu; daha sonra Sanayi, Ticaret ve Tarım Bakanlıkları, Planlama Bakanlığı'na bağlandı. Managua Ticaret Odası eski başkanı Noël Rivas Casteasora, Sanayi Bakanlığı görevini Somoza'nın el ko-

14. Quilali olayları üzerine bkz. *Barricada*, Temmuz 1980.

(*) Devrim Komutanı (ç.n.).

nulan mülkiyetini idare eden yapı olan Fideicomiso'dan sorumlu Fernando Guzman'a devretti. Comandante de la Revolucion ve Ulusal Tarım Reformu Enstitüsü (INRA) Müdürü Jaime Wheelock, Hristiyan Demokrat büyük çiftlik sahibi Manuel Jose Torres'in yerine Tarım Bakanı oldu. 4 Ağustos 1980'de FSLN lideri ve refah bakanı Lea Guida, Cesar Amador Khull'un yerine Sağlık Bakanlığı'na getirildi. Humberto Ortega yönetimindeki Savunma Bakanlığı ve Tomas Borge yönetimindeki İçişleri Bakanlığı'yla birlikte, bu mevkiler devletin yönetici kademelerinin tamamen FSLN denetimine girmesini sağlamaktadır. Diğer alanlarda da Sandinist bakan yardımcıları güçlü bir nüfuza sahiptirler ve gerektiğinde Ulusal Yönetim, kendi içinden oluşturduğu üçlü komitelere belirli sorumluluklar vermektedir. Üst düzeydeki bu değişiklik, her departmanda sıkılaştırıcı ve yeniden örgütlemeye yönelik bir dizi önlem alınmasını getirdi; ekonominin çeşitli sektörlerini yönetmek ve planlamak için yirmi kamu kuruluşu oluşturulmuştur.

Devlet aygıtı dışında, yaygın kitle örgütleri inşa etmek için yoğun bir çaba gösterilmektedir. Bugüne dek en başarılısı olan Kır İşçileri Birliği (ATC) kırsal kesimde Sandinistlerin etkisini yaymaktadır ve 1981 başlarında 106.000 üyeye ulaşmıştır. Bağımsız sendikalarla rekabet eden, daha 1979 öncesinde 17.000 üye ye sahip olan Sandinist İşçi Federasyonu, 600 kadar birimde örgütlü 100.000 üyeye sahiptir.

Fakat pek az kişi bu sayıyı işçi sınıfı örgütlenmesi için güvenilir bir gösterge olarak değerlendirmektedir. 50.000 kişilik Sandinist Gençlik Hareketi (MJ 19) daha etkin bir güç olup, okuma yazma kampanyasına katılan herkesi üyeliğe kabul etmektedir. AMLAE kadın örgütleri de hatırı sayılır bir başarı göstermiş olup 1981 başlarında 25.000 üyeye sahipti.

Son olarak, Sandinist savunma komiteleri (CDS'ler), Sandinistlerin şehirlerdeki etkisinin esas kalı-

cı ağını oluşturur. Bunlar Somoza'ya karşı mücadeleden organik bir biçimde doğdular ve dolayısıyla, 1960 sonlarında yukardan aşağı kurulan Küba CDR'lerinden gerçekten daha popüler yapılardı. Bugün bu komiteler 10-15.000 kadardır. Ve bunlara haftada ortalama yirmi komite katılmaktadır. CDS'ler yerel güvenlik, eğitim, propaganda, sağlık, toplumsal çalışma, spor, kültür ve belirli ekonomik görevleri organize ederken ev ve semtlerdeki günlük işlerin gözetimi konusunda belki de aşırı gayret göstermektedirler.

Bu yeni örgütlerin hepsi de, Sandinist milisin uygun düzeyde oluşturulmasına nezaret etmekte, ayrıca halkın üretim ve yerel yaşam üzerindeki denetimini hayata geçirmektedirler. Örneğin ATC'ler, ekili olmayan toprakları, ekili alanda her tür şüpheli azaltmayı, gübre ve haşere ilacı kullanılmamasını ve çiftlik hayvanlarının fazla miktarda kesimini rapor ederler. Sendikaların etkin bir rol oynadığı Ekonomik Yeniden Canlandırma Kurulları'nın görevi (ARE'ler) yalmzca işçilerin verimliliğinin arttırılması değil, aynı zamanda işletme ve yatırıma nezaret edilmesidir. Sendikalar da «sermayenin azalması»ndan kuşkulandıkları takdirde derhal planlama yetkililerini uyarırlar. Bu şekilde, güneydeki Carazo şehrinde, Plastenic fabrikasındaki CST, ihracatta sürekli bir azalma olduğunu ve Kalkınma Bankası'ndan alınan beş milyon cordobalık borca rağmen yatırımın tamamen durduğunu farketti. İşçiler ekonomik sabotajı patronları Reno Lacoyo Debayle'nin yaptığından kuşkulanarak makine transferini engellemek için mahkemeye başvurdular. Soruşturma sonucunda Lacoyo'nun Carazo'daki fabrikasını, yavaş yavaş, Kosta Rika'daki bir başka Plastenic fabrikası için bir taşaron firmaya çevirdiği ortaya çıktı. Sonunda 7 Ağustos 1980'de Carazo fabrikası devletleştirilerek «halkın mülkiyetinin alanı» biraz daha genişletildi. Baharda ülkenin en önemli bira fabrikası olan La Victoria'da, Litografia

y Plàsticos Robelo vs.de de benzer olaylar meydana geldi[15].

Daha önce de gördüğümüz gibi, FSLN hegemonyası, yasama ve yürütme erki Sandinistlerin denetimindeki cunta hükümeti JGRN'nin elinde toplanarak kurumlaştırılmıştır. Fakat hiçbir karar alma yetkisi bulunmayan 47 üyeli diğer yasama kurumu Devlet Konseyi'nde de 24 kişilik Sandinist blok çoğunluğu elde tutmaktadır. Bu bloğa tüm kitle örgütlerinin doğrudan temsilcileri dahildir. Bloğun bileşimi şöyledir: 6 FSLN, 1 silahlı kuvvetler, 9 CDS, 3 CST, 3 ATC, 1 AMLAE, 1 MJ 19.

Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin kendisi de Nikaragua toplumunda oldukça karmaşık bir rol oynar. Tepedeki Ulusal Yönetim ulusal politikayı belirlemek için her Cuma toplanmakta olup Doğu Avrupa'daki Politbürolar gibi, aşağı yukarı gidilen, ülkenin hükümeti işlevini görür. Dokuz üyesi içerisinde Ortega kardeşler belki de en önemli görevleri üstlenmiş bulunmaktadırlar: Daniel JRGN'nin koordinatörü, Kosta Rika'da ciddi bir biçimde yaralanan Humberto da Savunma Bakanıdır. İçişleri Bakanı Tomàs Borge, Cephenin hayattaki tek kurucusudur ve genellikle devrimci Yönetimin birliğini güvence altına almak için göreve çağrılmış gibi görünür. Meksika göçmeni bir saatçinin 40 yaşındaki oğlu ve Kuzeydeki gerilla seferberliğinin en önemli komutanlarından biri olan Victor Tirado'ya da benzer nitelikte bir görev verilmiştir. Etkin polis şefi Luis Carrion İçişleri bakan yardımcısıdır. Eski gazeteci Boyardo Arce FSLN Siyasi Komisyon sekreteridir ve genel olarak ideoloji ve medyadan sorumludur. Carlos Nunez Nikaragua'daki tüm partilerin temsil edildiği, daha çok bir süs niteliğini taşıyan Devlet Konseyi başkanıdır. Henry

15. Plastenic olayı için bkz. *Barricada*, 8 Ağustos 1980; Litografia için *Barricada*, 20 Mart 1980 ve La Victoria için *Barricada*, 14 Nisan 1980.

Ruiz ve Jaime Wheelock, sırasıyla, planlama ve tarım bakanıdırlar.

Yönetimin Borge ile Tirado dışındaki tüm üyeleri otuzlarının başlarındadırlar. Hemen hemen kimse yeraltı çalışmasına girmezden önce tamgünlük bir işte çalışmamış görünmektedir ve çoğu da yüksek öğrenimini tamamlamamıştır. Sosyal kökenleri alt tabakayla (Tirado ve Nunez, bir matbaa işçisinin oğlu) eski toprak sahipliği (Wheelock, Carrion) arasında değişim gösterir- bu, Küba'daki 26 Temmuz Hareketi'ninkinden pek farklı olmayan bir karışımdır.

FSLN yavaş yavaş, özenle elenip seçilen yapılanmış öncü bir parti haline gelmektedir. 1981 Ocağında toplanan ilk 500 üye parti kartını aldı; yazın bunlara 500 kadarı daha eklenecekti. Üyelik kriterleri epeyce şey gerektiriyordu, bunlara yalnızca 1979 öncesi devrimci mücadeleye katıldığını kanıtlamak değil aynı zamanda ondan sonraki dönemde sağlamlık ve güvenilirlik de dahildi. Rejim, yalnızca iç savaş sırasındaki askeri performansa dayalı «gerilla meritokrasisi»nin (*) tehlikelerinin tamamen bilincindedir.

Şimdiye dek, parti yukarıdan aşağıya inşa edilmiş olup Ulusal Yönetim düzeyinin altında içsel yaşama ilişkin pek az işaret vardır. Partinin kurumlaşması, FSLN için bazı ideolojik sorunlar yaratmaktadır, zira Nikaragua'daki öteki siyasal yapılar, pek çok partiden biri olan 'Sandinist' partinin statüsü ile belirli devlet aygıtlarının resmen - ordu, polis ve milis - 'Sandinist' kurumlar olarak adlandırılması arasındaki çelişkiye doğal olarak dikkat çekmektedirler.

(*) Gerilla mücadelesindeki başarıya göre değerlendirme (ç.n.).

Dur-Kalk Politikası

Rejimin kendini güçlendirmeye başlaması ve güçler ilişkisinin lehine değişmesi nedeniyle, burjuvaziyle başlangıçta yapılan uzlaşmanın yeniden tanımlanması, sık sık gündeme geliyordu. Koalisyon hükümetini ve onun programını doğuran Punteremos Anlaşmaları, zaferden iki gün önce, Sandinistlerin, Ulusal Muhafız'ın dağılmasını beklemediği bir dönemde yapılmıştı. FSLN'nin yeni rejim üzerindeki hegemonyasıyla uyum içerisindeki azami sayıda ödünü bünyesinde toplamasının nedenini de bu durum açıklar. Fakat 19 Temmuz 1979'da Urcuyo dönemi ve Ulusal Muhafız'ın çöküşü, durumu kökten değiştirmiş bulunuyordu, bu nedenle Sandinistler de verdikleri ödünleri azalttılar.

Tanınmış burjuvaların elde tuttuğu bakanlıkların çoğu artık paralel FSLN karar organları ile çatışmak zorundaydı. Bunun en belirgin olduğu yer ordu idi, bu ekonomi için de geçerlidir. Bu nedenle 1980 ekonomiyi yeniden canlandırma planını gerçek anlamda hazırlayan, yetkili bakanlıklar değil *ad hoc* (*) uzman danışmanlar grubu oldu. Plan ancak az çok belirgin bir biçime büründükten sonra incelemeleri ve olsa olsa düzeltmelerde bulunmaları için ilgili bakanlıklara verildi.

1979 Kasım ayı başında, FSLN Ulusal Yönetimi, Devlet Konseyi'nin 1980 Mayıs ayından önce toplanmayacağını ve her halükârda onun siyasal bileşiminin, MPU'nun dağıtılmasından sonra Cephe tarafından kurulan yeni kitle örgütlerinin yararına değiştirileceğini ilan etti. Burjuvazinin temsilcileri aylardır, JGRN'ye karşı denge unsuru olarak hareket edecek bir devlet makamına sahip olabilmek amacıyla, Devlet Konseyi'nin hemen toplanması için kampanya yürütmekteydiler. Bu nedenle, Ulusal Sandinist Cephe,

(*) Özel, sadece bu amaçla kurulmuş (ç.n.).

yeniden inşa planı yürürlüğe girmeden birkaç hafta önce kararını açıklayınca hayal kırıklığına uğradılar. İttifakı yeniden canlandırmak için FSLN güven tazeleyici belirli önlemler aldı. 22 Kasım'da Somozacıların mülkiyetinin devletleştirilmesine dair 3 No.lu Kararname askıya alındı. Çok sayıda banka hesabı üzerindeki blokaj kaldırıldı. Sivil ve askeri makamların daha fazla konut ve araba isteminde bulunması yasaklandı. Toplumsal ajitasyona katı engeller kondu, tüm bu adımların hedefi, burjuvaziyi, yeni bir 'boyut' kazandırılmasına rağmen anlaşmanın hâlâ geçerli olduğuna ikna etmekti.

19 Aralık'ta, hükümet ve yönetimin yeniden kuruluşundan iki hafta sonra, kiraların % 40-50 oranında indirilmesi kararlaştırıldı ve maliyeti ucuz yeni bir konut projesi başlatıldı. 2 Mart 1980'de, Cunta «sermayenin azaltılması» ve ekonomik sabotaja karşı ünlü yasasını resmen yürürlüğe koydu; yasa, bu suçlara, para ve hapis ve kamulaştırma cezası veriyordu. Bu yasa kapsamındaki uzun suçlar dizisine «büyük kârlar elde edilirken düşük düzeyde yatırım yapmak» da dahil edildi[16]. Ertesi gün, köylülerin aylardır kanunsuz olarak işgal ettiği tüm topraklar tazminat karşılığı devletleştirildi. 15 Mart'ta 'büyük okuma yazma seferberliği' başladı ve 28'inde de ülkenin en büyük şeker kompleksi Ingenio San Antonio'da ilk Ekonomiyi Yeniden Canlandırma Toplantısı yapıldı. Kasım uzlaşmalarının, toplumsal reformlar için sürekli bir frenleme gibi düşünülmediği açıktı.

21 Nisan 1980'de Cunta son olarak, FSLN ve Sandinist kitle örgütlerinin Devlet Konseyi'nde sürekli çoğunluğa sahip olacağını açıklayınca, Alfonso Robelo hemen hükümetten istifa etti ve 'demokratik partilere' bu zorbalığa itaat etmeme çağrısında bulundu. Cuntadaki öteki burjuva temsilcisi Violetta Chamorro da bir kaç gün önce «sağlık nedenleri»yle hükümet-

16. Bkz. *Barricada*, 4 Mart 1980.

ten ayrılmıştı. Rejim ilk ciddi siyasal kriziyle karşı karşıya kalmıştı. «Ulusal Birlik» yalnızca dokuz ayda mı bozulacaktı?

FSLN derhal COSEP'le ittifakın yenilenmesi konusunu görüştü. İşverenler örgütü şu koşulları öne sürüyordu:

1) Basın özgürlüğüne saygı duyulmalı; tüm siyasal gruplar televizyona çıkabilmelidir. Özel radyoya verilen güvenceler yenilenmelidir. *La Prensa* sorunu - bu gazete, o sırada direktörü Xavier Chamorro ile onu «siyasal keskinlikten yoksun olmakla» suçlayan yönetim kurulu arasındaki anlaşmazlık nedeniyle felce uğramıştı - yönetim kurulu lehine çözümlenmelidir.

2) Olağanüstü hal kaldırılmalıdır. *Ley d'Amparo* («koruma yasası», Nikaragua'ya özgü bir tür ihzar emri) ilan edilmelidir.

3) Genel oy hakkıyla serbest, gizli seçimler - gerçek demokrasinin temel taşı ve güvencesi - için tarih belirlenmelidir.

4) Partilerle devlet arasındaki ayrıma her alanda saygı gösterilmeli, böylelikle artık devletin çıkarları, FSLN'ninkilerle karıştırılmamalıdır.

5) Mülkiyet hakları yeniden onaylanmalı ve kamulaştırma, işgal ve mülksüzleştirmeye karşı etkin bir biçimde korunmalıdır[17].

FSLN olağanüstü hali kaldırmayı, «koruma yasası» getirmeyi, *La Prensa* sorununu uygun bir tarzda çözmeyi ve özel radyo istasyonlarına özgürlük tanımayı kabul etti. Dahası, belediye ve milli seçimlerin tarihini 19 Temmuz 1980'de, zaferi anma şenliklerinde açıklamayı taahhüt etti[18].

Böylelikle ittifak yenilenmiş oldu ve 4 Mayıs'ta

17. «Conversaciones COSEP-FSLN», *La Prensa*, 26 Mayıs 1980.

18. COSEP basın toplantısı, *La Prensa*'da haber olarak yayınlanmışır, 21 Temmuz 1980.

COSEP temsilcileri, Devlet Konseyi'nin açılış toplantısında yerlerini aldılar. (O sırada toplantıyı boykot eden yalnızca MDN ve Demokratik Muhafazakâr Parti'ydi). 18 Mayıs'ta FSLN Cunta'ya Violetta Chamorro ve Alfonso Robelo'nun yerine Nikaragua Merkez Bankası müdürü Arturo Croz'la sulh hakimi Rafael Cordoba'yı atadı. MDN'nin ayrılma tehdidiyle dolu şantajları fena halde hüsrana uğramıştı[19].

Kriz Temmuz ve Ağustos aylarında daha da kötüye gitti. 19 Temmuz'da Komutan Daniel Ortega, yeterince ekilmeyen büyük çiftliklerin kamulaştırılmasına izin veren bir yasayı ilan etti. Fakat seçimler için tarih belirleyemedi. Burjuvazinin temsilcileri sözünü tutmamasını öfkeyle protesto ettiler ve 23 Ağustos günü Komutan Humberto Ortega, okuma yazma kampanyasının sonuçlandırılmasını kutlamak amacıyla yapılan büyük bir yürüyüşte hatayı şahsen düzeltti. Seçimlerin yapılacağını ama bunun 1985'te ve burjuva parlamentarizminde pek görülmemiş bir biçimde gerçekleşeceğini söyledi.

Kasım 1980 Güç Denemesi

Öyle görünüyor ki, eski hakim sınıfın giderek artan bir kesimi tam da bu noktada Sandinist önderliğin önemli bir bölümünü «Batı tarzı demokratik bir alternatif»e kazanma umudunu ebediyen yitirdiler. Devrimin ilk yılında kullanılan baskı taktiklerinin başarısızlığını gördüler ve artık bir güç denemesi için hazırlıklara giriştiler.

1980 sonbaharı bunun tam zamanı gibi görünüyordu. Ronald Reagan Amerika Birleşik Devletleri başkanlığı seçimini kazanmıştı. El Salvador'da «Devrimci Demokratik Cephe»nin işleri ters gidiyordu. Nika-

19. 'Robelo Krizi'nin analizi için bkz. Udry, «La dèmission de Chamorro et de Robelo», *Inprecor*, Nisan 1980.

ragua'da da şeker ve pirinç eksikliği işçiler arasında hoşnutsuzluk yaratmış, yirmi yedi temel maddenin fiyatlarının dondurulması ise küçük burjuvaziyi öfkelendirmişti. Eylül ayında, Atlantik kıyısındaki Bluefields'da Küba aleyhtarı kitlesel gösteriler yapıldı[20].

Ekim ayı sonunda, Alfonso Robelo'nun MDN'si 'totalitarizme' kayışı protesto amacıyla 9 Kasım'da Nandaime'de ulus çapında bir yürüyüş çağrısında bulundu. FSLN'nin Nisan ayındaki başarısını geçersiz kılmayı amaçlayan bu girişim, büyük bir özenle hazırlandı. *La Prensa* bir liberal Cassandra (*) olarak kendini aştı. COSEP, rejimin ekonomik iflasının hesabını çıkardı. Piskoposluk tavrını sertleştirdi[21]. Ve eski Muhafızlardan oluşan gruplar Kuzeydeki faaliyetlerini yoğunlaştırdılar.

FSLN karşılık vermekte gecikmedi. İçişleri Bakanı Tomàs Borge, MDN başkanından gösteriyi iptal etmesini istedi. (Devlet Güvenliğinin elindeki bilgilere göre, Honduras'da üslenen silahlı karşı-devrimci gruplar göstericiler arasına sızarak 9 Kasım'ı büyük karışıklıkların çıkacağı bir güne çevirmeyi amaçlıyorlardı)[22]. MDN bu çağrıya uymayı reddedince Cunta gösteriyi yasaklamaya karar verdi. Bunun yerine Sandinist kitle örgütleri, özellikle de gençlik hareketi MDN büroları, önünde küçük karşı-gösteriler yaptı-

20. *La Prensa*, 1 Ekim 1980. 10 Ekim'de *La Prensa* bu gösterilerin büyüklüğüne ilişkin fikir veren fotoğraflar yayınladı.

(*) Kötü olayları önceden haber veren kimse (ç.n.).

21. Bkz. marteryalizmin saldırısını suçlayan Piskoposluk Konferansı'nın 32 sayfalık mektubu 'İsa Mesih ve Nikaragua'daki Kilisesinin Birliği' *La Prensa*, 21, 22, 23 Ekim 1980.

22. Gerçekten de, onbeş kadar silahlı adam Honduras sınırını geçip ülkenin Kuzeyindeki bir FSLN ileri karakol mevkiine saldırarak bir kişiyi öldürdüler ve bir kişiyi de yaraladılar (*Barricada*, 10 Kasım 1980). Bu sıradan bir olay sayılırdı: Komutan Humberto Ortega son birkaç ayda bu tür altmış çatışma sıraladı (*La Prensa*, 15 Kasım 1980).

lar. Managua'da, 8 ve 9 Kasım gösterileri, MDN merkez bürosunun polisin hoşgörülü bakışları altında yağmalanmasıyla son buldu[23].

10 Kasım'da JGRN imzalı bir açıklamayla hükümetin «siyasal çoğulculuğu, demokratik özgürlükleri ve karma ekonomiyi güvence altına alan programını hayata geçirmek için sarsılmaz kararlılığı» tekrar dile getiriliyordu. Bununla birlikte, devamla, «anlayış ve olayları bir bütün olarak görebilme eksikliği ve özel çıkarların genel çıkarlar zararına inatla savunulması, bu programın başarıyla gerçekleşmesini özellikle zorlaştırmaktadır» uyarısı yapılıyordu[24].

12 Kasım günü, dört burjuva partisinin, COSEP ve CNT ve CUS sendikalarının temsilcileri, MDN aleyhtarı şiddeti protesto amacıyla Devlet Konseyi'ni terkettiler.

FSLN tekrar ulusal birlik çağrısında bulundu, fakat yanlış yaptığını kabul etme ya da yeni bir uzlaşma için masaya oturma eğilimi göstermedi FSLN, muhalefet temsilcilerine, karşılık olarak eğer «hükümet programı» değişmişse, bunun halkın çıkarlarına uygun olduğunu ve halkın da olan bitenden şikayetçi bulunmadığını söyledi. Tezini kanıtlamak için FSLN, emekçi halkı Ulusal Yeniden İnşa Cuntası'nı desteklemek amacıyla gösteri yapmaya çağırdı. 19 Kasım 1980'de 100.000 kadar gösterici bu çağrıya uyarak Managua sokaklarına döküldü.

Bu kitle seferberlikleri, zaten 'Salazar olayı'ndan dolayı epeyce rahatsız olan burjuva örgütlerinin polemik hevesini söndürdü.

17 Kasım 1980'de, mühendis, toprak sahibi ve CO-

23. Bkz. Reinaldo H. Rueda'nın tanıklığı, *La Prensa*, 12 Kasım 1980. Tomás Borge'a 9 Kasım Pazar günü sabah saat 10'da haber verilmesine rağmen polis öğleden sonra 3.30'a dek müdahale etmedi.

24. *Barricada*, 11 Kasım 1980.

SEP ikinci başkanı Jorge Salazar, Managua yakınlarında bir polis devriyesi ile girdiği silahlı çatışmada öldürüldü. Karavanında altı M-16 hafif makinalı tüfeği bulundu. COSEP ikinci başkanının «devlet güvenliğine karşı komplo düzenlemek» suçundan tutuklanması için çoktan emir verilmişti.

FSLN, *La Prensa* ve işveren örgütlerine öfkelerini kusmaları ve Salazar için ulus çapında bir cenaze töreni düzenlemeleri için iki gün verdi. Ardından, 22 Kasım'da, dava belgelerinin yayınlanmasına ve basının ana sanıklardan üçüyle görüşmesine izin verdi: Bunlar, Ticaret Odası ikinci başkanı Leonardo Somarriba; Pirinç Ekicileri Birliği başkanı Mario Hanon ve toprak sahibi Dona Maria Lan de Locayo idi. Salazar'ın gerçekten JGRN'ye karşı bir darbe için para, silah ve siyasal destek topladığı ortaya çıktı. Grubuna sızmış olan Devlet Gübenliği ajanı Komutan Alvaro Baltodano, o sırada Honduras, Kosta Rika, El Salvador ve Miami'de bulunan Somozacı Contades Muhafızındaki albayların adları dahil komplonun hemen bütün ayrıntıları hakkında bilgi sahibiydi[25]. Sanıklar, gazetecilerin sorularına yanıt olarak kendilerine iyi davranıldığını söylediler ve komplodaki sorumluluklarını önemsiz göstermeye devam ettiler[26].

22 Kasım tarihinde yapılan basın toplantısı, FSLN'nin karşı devrimci faaliyetlere ilişkin tezini dramatik bir biçimde doğrulamak ve komploya ne tür insanların karıştığını göstermek suretiyle burjuvazinin saflarının düzenini bozdu. Güç denemesi, FSLN için yeni bir başarı, burjuva muhalefeti içinse bozgunla sonuçlanmıştı.

25. Bkz. *Barricada*, 29 Kasım 1980.
26. Bkz. *La Prensa*, 23 Kasım 1980.

Okuma Yazma Kampanyası

FSLN'nin devrimin birinci aşamasındaki pratiğini gösteren bir diğer önemli siyasal zaferi, 1980 bahar ve yazındaki ulusal okuma yazma kampanyası idi.

Her iki Nikaragualıdan birini etkileyen cehaleti ortadan kaldırmak amacıyla yüzbin gönüllü üniversite ve ortaöğrenim öğrencisi kırlara gönderildi. Kızlar ve çok genç çocuklar büyük şehir merkezlerine ve anayolların çevresine gönderilirken onüçle ondokuz yaş arasındaki gençler de, en yakın yerleşim merkezinden katırla birkaç günlük uzaklıktaki en ücra köşelere yayıldılar. Görevleri, campesinolara okumayı, yazmayı ve saymayı öğretmek, yakın tarih dahil Nikaragua tarihi üzerine ders vermek ve tarım işçilerinin sendika ve milis örgütlemelerine yardımcı olmaktı. Fakat aynı zamanda proletaryanın Somoza yönetimindeki kaderinden de sözedilmesi ve aktif nüfusun üçte ikisinin zengin ve verimli bir ülkede nasıl olup da insanlıktan uzak bir varlığa dönüşebileceğinin öğretilmesi gerekiyordu.

Bu yüzbin genç insan altı ay boyunca «yeryüzündeki sefiller»in yaşamını paylaştı. FSLN önderleri, bunların çoğunun bir deneyimden kalıcı bir biçimde etkileneceği ve siyasal sorunlara «kır proleterlerinin, sınıf çıkarlarından yola çıkarak» nasıl yaklaşılacağını öğrenecekleri inancındadırlar.

Öğrencilerin *en masse* (*) öğretmek ve hizmet etmek için gelmesi, campesinolara herhangi bir maddi çıkar sağlamaktan çok onları Nikaragua'da iktidarın el değiştirdiğine ikna etmek açısından yararlı oldu.

En ince ayrıntısına dek çok iyi organize edilen okuma yazma kampanyası, yarım milyon Nikaraguallıya altı ay içerisinde okuma yazmayı öğreterek büyük bir pedagojik başarı kazandı. Okuma yazma bilmeme oranı nüfusun % 55'inden % 14'e düştü. Sefer-

(*) Toplu bir şekilde (ç.n.).

berlikten mezun olanları kapsayan «Sandinist Halk Eğitim Komiteleri» ağı kazanımları sağlamlaştırmaya ve tam gün yetişkin eğitimini desteklemeye girişti. 1980 Eylül'ünde Ulusal Eğitim Bakanı Carlos Tunnermann UNESCO Ödülü'nü aldı.

Fakat en etkileyici olanı, *cruzada*nın siyasal bilançosuydu. Burjuva partileri kampanyayı sürekli olarak aşırı politizasyonla suçlarken yanılmıyorlardı. Zira gençlik Sandinist devrime hizmet için seferber oldu ve böylelikle de devrimin değerini içselleştirdi. Artık kır proletaryası yeni rejimle sıkı sıkıya özdeşleşiyordu.

Artık Nikaragua'da sınıf mücadelesi şiddetlendiği takdirde, kazanacak olan FSLN olur gibi görünüyordu. Sosyalizme geçişin tamamen barışçıl bir süreç olacağı hayaline asla kapılmaksızın, eski hakim sınıfı bölmek ve hareketsizleştirmek, kazamlabilecek herkesi kazanmak ve kendi ittifaklarının kapsamını genişletmek ve güçlendirmek için havuç ve sopayı becerikli bir biçimde kullandı. İlk iki yılın sonuçları Meksika tipi geri dönüş tehlikesi olmadığmı ortaya koymaktadır. 6. Bölüm özellikle azgelişmiş bir ülkede sosyalist devrim için bir diğer tehlikeyi tartışacaktır: Bürokratik yozlaşma tehlikesi. Fakat öncelikle ekonominin Sandinist devrimciler iktidara geldiğinden beri gösterdiği gelişmeyi incelememiz gerekiyor.

5

SANDİNİST EKONOMİK POLİTİKA

Somoza'mn mülkiyetinin vakit geçirmeksizin devletleştirilmesi, esas olarak plastik, kereste, gıda maddeleri, ilaç, inşaat malzemesi, kağıt, metal ve makine üreten toplam 168 fabrikayı etkiledi. Bir bütün olarak alınan önlemler, Nikaragua'daki sınai tesislerin % 25'ini içine alıyordu; bunlar 200.000 $ değerinde olup, 65.000 kişilik ağır sanayi proletaryasının 13.000'i demekti. Elkonulan tarımsal mülkiyet 2 milyon acre'a (*) ulaşıyordu. Toprakların % 75'i tam verime sahipti ve el konulanlar arasında 600 traktör ve 200.000 sığır da bulunuyordu. Bankalar, sigorta şirketleri, madenler ve balıkçılık sanayii de devletleştirildiğinden özel sektöre tarımsal üretimin % 80'i, sınai üretimin % 75'i ve iç ticaretin % 70'i kalıyordu. Tablo 4'ün gösterdiği gibi, kamu sektörünün GSMH'ya katkısı 1977'deki % 15'lik orandan 1980'de % 41'e çıktı.

(*) 1 acre: 0.404 hektar (ç.n).

Tablo 4

Kamu ve Özel Sektörün Gayri Safi Milli Hasılaya Katkısı (%)

	1978		*1980*	
	Kamu	*Özel*	*Kamu*	*Özel*
Tarım-kır sektörü	—	100	20	80
Sanayi sektörü	—	100	25	75
İnşaat	40	60	70	30
Madencilik	—	100	95	5
Hizmetler	31	69	55	45
GSMH	15	85	41	59

Kaynak : Programa de Reactivacion economica en beneficio del pueblo, Managua 1980, s. 31.

Tarımda Sorunlar

Pamuk (% 85), kahve (% 89) ve şeker (% 85) eritimi gibi sığır üretimi de (% 94) hâlâ, büyük ölçüde özel teşebbüsün elindeydi. Bununla birlikte, Kasım 1980 tarihli, «kanunsuz devletleştirmeler»i de kapsamına alan COSEP tahminleri, devlet denetimine ilişkin olarak biraz daha yüksek bir düzey veriyorlardı: Şeker kamışı üretiminin % 40'ı, tütünün % 50'si, pamuğun % 20'si, ve 'gıda maddelerinin' % 60'ı[1].

Ülkedeki kahve üretiminin büyük bir bölümünün rejime sadık küçük toprak sahipleri tarafından yapılmasına rağmen, Nikaragua'nın döviz girdilerinin büyük kısmının, tarım burjuvazisinin toprağı işlemedeki istekliliğine bağlılığı hâlâ sürmektedir. 850 acre'dan büyük çiftlikler mülkiyetin % 2'sini fakat tüm

1. *Anàlisis sobre la ejecucion del programa del gobierno de reconstruccion nacional*, Managua 1981, s. 16.

tarımsal arazinin % 48'ini kapsarken, 17 acre'dan küçük çiftlikler mülkiyetin % 42'sini ve arazinin yalnızca % 2'sini oluşturmaktadır. Tarım-kır sektöründeki 319.000 işçinin yalnızca 30.000'i devlet işçisidir. Esas olarak MDN yanlısı görünümü veren büyük çiftlik sahipleri pamuk üretiminin % 40'ını denetimleri altında tutmaktadırlar, bu nedenle de tarımsal hedeflerin genel olarak aşıldığı 1980 yılında 300.000 acre olması hedeflenen pamuk tarlalarının yalnızca 240.000 acre'ı ekilmiştir.

Ulusal Tarım Reformu Enstitüsü'nün (INRA) tasarrufunda da büyük miktarda ekilebilir alan bulunduğunu eklemek gerekir: Managua Planlama Bakanlığı'nda uzun süre görev yapan Castaneda'ya göre toplam alanın % 33 ile % 40'ı[2]. Üstelik Nikaragua arazisinin gerçekten ekilen kısmı ancak % 7'dir: Ekilmeyen toprakların % 14'ü mera, % 47'si ormandır, % 32'sindense hiç yararlanılmamaktadır. Dolayısıyla, özellikle Atlantik Sahili'ndeki verimli bakir arazide planlı kalkınma için hatırı sayılır ölçüde geniş bir alan bulunmaktadır. Özellikle Humberto Ortega'nın kısa bir süre önce 698 ya da daha fazla hektarlık - ki bu miktar ülkenin bazı yörelerinde 349 hektara kadar düşmektedir- işlenmeyen tarım mülkiyetinin devlet denetimine geçeceğini açıklamasından sonra, kamu sektörünün tarımsal üretime olan katkısının hızla artması gerekmektedir[3].

Hükümetteki radikal değişim Nikaragua'nın kırsal kesiminde hızla kendini hissettirerek, okuma yazma kampanyası ve Kır İşçileri Birliği'nin yaygınlaşması sayesinde Managua'daki FSLN ile kırsal nüfus kitlesi arasında güçlü bir bağ kurdu *Mandatores*'in kibirliliği artık mazi oldu. Çeşitli kollektif projeler teşvik edildi: Yiyecek hazırlama merkezleri, sebze bahçeleri, halk dispanserleri, okullar, yollar, elektrifi-

2. Castaneda, s. 40.
3. Bkz. *Le Monde*, 21 Temmuz 1981.

kasyon, vb. En önemlisi plantasyonlarda silahlı bir köylü milisi kuruldu- bu, silah taşımanın her zaman güç işareti olduğu bir ülkede oldukça sembolik bir şeydi.

Toprak kirası pamuk tarlaları için manzana başına 300 cordoba (geçmişte 2000 cordoba idi) ve pamuk tarlaları için 100 cordoba ile sınırlandı. 1980 Mart'mda, başlangıçtaki Cunta programını aşan toprak işgalleri bir kararname ile meşrulaştırıldı. Küçük üreticiler için oldukça ucuz krediler (% 6-7 faizle) sağlandı, Somoza yönetiminde bunların ancak % 15'i bankadan avans alabilirken artık % 65'i alabilmektedir. Bundan başka, devrim, kır işçileri üzerindeki geleneksel aşırı sömürünün derhal karşısma dikildi. Sonuç olarak alım gücünde değişiklik olmayabilirdi, fakat emeğin yoğunluğu - ve onunla birlikte verimlilik de- kesin olarak azaldı.

Bununla birlikte, uzun vadede, ana ihraç maddesi pamuk açısmdan bile ortalama 50 hektarlık orta büyüklükteki mülkiyetin ağırlığı, FSLN'nin önüne çetin sorunlar çıkaracaktır. Somoza bu üreticileri, geleneksel olarak, bir yandan teknik girdileri (gübre, haşere öldürücü, vb.) bir yandan da onların pazarda satışa çıkarılan ürünleri (satın alma acentaları) elde tutması sayesinde denetliyordu. Bu dolaylı denetim araçları FSLN'ye miras kalmıştı, ama artık onlarla birlikte giden, himayeye dayalı ilişkiler yoktu, pamuk üreticilerinin bunun sonucunda doğan isteksizliği Tarım Bakanlığı'nda sıkıntılı bir tartışma konusu oldu. Zira ana nedenin daha bol kredi ve satın alma fiyatlarıyla düzeltilebilecek bir şey olan kâr oranının yetersizliği mi, yoksa yeni düzene karşı hiçbir ödünle yatıştırılamayacak doğuştan bir sınıf düşmanlığı mı olduğu belli değildi.

Bu belirsizlik, hasat zamanı işgücü eksikliğinin görülmesi ile birleşti. Geleneksel olarak mevsimlik işgücünün üçte biri kadarı, Honduras sınırını aşıp gelen işçi akınmdan sağlanıyordu. Fakat Tegucialpa'-

daki Policarpo Paz diktatörlüğü Managua'daki FSLN ile dostça resmi ilişkiler sürdürmeye çalışmasına rağmen, yıkıcı etkileri önlemek amacıyla sınırı fiilen kapatmış ve böylelikle de işçi arzının yolunu tıkamış bulunuyordu. Aym zamanda Nikaragua içerisinde de Somozacı teknisyenlerin kaçışı ve kırdaki ilişkilerin geneldeki istikrarsızlığı nedeniyle anlaşma sistemi de işlemez hale gelmek üzereydi. Bu bozulma, özel mülkiyet sahipleri üzerinde de, bunların Sandinist devrimi asık suratla karşılamalarından tamamen bağımsız olarak, ters bir etkide bulunmuştu.

Bu arada, dağılma sorunu devlet sektörünün kendi içinde de önem kazanmıştır. FSLN yalnız Somoza'nın kişisel büyük çiftliklerine değil Ulusal Muhafız'ın mülküne de el koydu. Bununla birlikte, söz konusu mülkiyetin Muhafızların bölgeci yapısına uygun olarak, sayılamayacak kadar fazla, çok küçük mülkiyeti de kapsadığı ortaya çıktı. Böylelikle, yük hayvanı, araç ve malların irrasyonel bir biçimde dağıldığı çok sayıda on ya da daha az hektarlık birim devlete kalıyordu. Verimliliğin arttırılması ve ürün modellerinin rasyonalizasyonu burada gerçekten insanın gözünü korkutacak bir görevdir, zira özellikle kiracı çiftçinin ya da ailenin çok değer verdiği malların transferini gerektirir.

Şehirlerde güçler dengesi FSLN için daha iyidir. Şu anda devlet sektörü sanayinin yaklaşık % 30'unu oluştururken, % 20'si ulusal ya da çok uluslu imalat sermayesi tarafından temsil edilmektedir. Geri kalan % 50 ise çoğu zanaat ya da yarı-zanaat niteliğindeki küçük ya da çok küçük işletmelerden oluşmaktadır. Devletleştirilmiş sanayi, madencilik (% 96), balıkçılık (% 90), hayvan kesimi (% 90), tekstil (% 40), çimento ve inşaat malzemeleri dalında güçlü olmasına rağmen, Orta Amerika Ortak Pazar ülkelerine yönelik kimya ve tarımsal kimya sektörlerinde hâlâ zayıftır.

Devrimden hemen sonra özel sektör bir çok 'teş-

vik önlemi'nden yararlanma ayrıcalığını elde etti: Ucuz ve bol kredi (% 7-8 faizle); döviz serbestisi; yabancı dövizlerin Merkez Bankası tarafından satılması; şirket yöneticilerine gecikmiş vergi ödemelerinde indirim yapma ya da bunları iptal etme ve servetlerini cordobanın Nisan 1979 devalüasyonuna göre revalüe etme yetkisini veren Mali Uyum Yasası; özel şirketlerle devlet arasındaki anlaşmalara kâr garantisi konulması; ücret artışlarını sertçe denetleyen ve yüksek verimliliğin erdemlerini öven bir hükümet politikası. 22 Kasım 1979'da Ulusal Yeniden İnşa Cuntası «özel girişimin» güvenini tamamen kazanmak amacıyla devletleştirmelere ilişkin 3 No'lu Kararname'yi askıya alacak kadar ileri gitti.

Ayrıyeten daha önce sözedilen çeşitli garantiler de vardı: Devlet aygıtında ve özellikle idari ve ekonomik aygıtta işverenlerin güvenilir adamları için mevki; burjuvazinin mülkiyetine ve siyasal haklarına saygı; genel seçimler aracılığıyla kurumsal normalizasyona yönelik kısa vadeli bir perspektif. Ekonomik düzelmeye katkılarından dolayı özel sektöre verilen bu ödünleri değerlendirirken, FSLN, çok ileri gittiğini belli ki düşünmüyordu.

FSLN'nin düşüncesine göre, finans sistemi ve dış ticaretin devletleştirilmesi ile doğrudan siyasal araçların birleştirilmesi, devletin, üretimin tüm yönlerini denetimi altında tutmasını sağlayacaktı. Sosyalizm öncesi bir ekonomik yönetimin hızla yaratılması bu denetimi tamamen etkin kılacaktı. Bu «ağır geçiş» politikası her halükârda devrimin yaşayabilmesi için, ülkeyi teknik iskeletinden aniden yoksun bırakacak ve Amerikan ekonomik ablukasını getirecek göğüs göğüse çatışma alternatifinden çok daha fazla olanak sağlıyordu.

Hepsinden önemlisi, Nikaragua'da güçler dengesi değiştikçe politika da gelişim gösterecekti. Ve FSLN'nin enerjisinin tamamı güçler dengesinin lehine çevrilmesine yöneltilecekti.

Bu uzlaşma politikası sayesinde Ulusal Yeniden İnşa Hükümeti derin bir nefes aldı. Bu politika iki yıllık bir moratoryum da dahil olmak üzere dış borcun genel olarak yeniden görüşülmesini mümkün kıldı. Birkaç devlet ve uluslararası finans örgütü - 158 milyon $'ı tek başına Amerika Birleşik Devletleri'nden olmak üzere - kısa ve uzun vadeli borçlar biçiminde ayrıca 700 milyon $ verdi[4].

Paranın yanısıra, en önemlisi Washington olan pek çok eski «velinimet»le ilişkilerin soğumasına neden olan siyasal bağlar da vardı. Ama muazzam miktardaki sermaye akını, ekonominin yeniden inşası için çok fazla ihtiyaç duyulan bir etkide bulunarak iflastan kurtulunmasını sağladı.

1980 yılının ilk çeyreğinde pek çok düzelme işareti vardı: Kırkaltı fabrika üretime yeniden başladı ve tüm ekonomik göstergeler (enerji tüketimi, işçi açığı vs.) yukarı doğru güçlü bir ilerlemeye işaret ediyordu. Bununla birlikte, bu eğilimin esas olarak kamu sektörü içerisindeki ve küçük işyerleri arasındaki faaliyetten ileri geldiği kısa süre sonra belli oldu. Düzelme gıda, deri, post ve giyim dalında belirgindi; tekstil sanayii (savaştan büyük darbe yemiş ve grevlerden etkilenmişti), kereste ve inşaat malzemeleri

4. Bkz. *La Prensa*, 28 Ekim 1980, IDA Direktörü Lawrence Harrison'un yaptığı basın toplantısı haberi. Bu yekûnun 37 milyon $'ı hibelerden oluşurken kalanı 15 ile 30 yıl arasında % 2-3 faizle borç olarak verildi. Borçların büyük bölümü değişik kaynaklardan geliyordu: Avrupa Ekonomik Topluluğu (özellikle Batı Almanya ve İtalya); Sosyal Demokrat hükümetlere sahip ülkeler (İskandinavya, Avusturya); Latin Amerika'daki 'dost' ülkeler (Küba, Meksika, Venezuela, Panama, Kosta Rika) ve daha sonra da belirli Doğu Avrupa ülkeleri (Çekoslovakya, DAC, SSCB). Ayrıca Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA), Eximbank, Inter-American Development vs. de oldukça avantajlı koşullarla borç verdiler. Bkz. Castaneda, s. 24 ve sonrası.

dalları sallantıdaydı ve özel sermayenin kalesi kimya ve tarımsal kimya sanayiinde hemen hiç düzelme yoktu. 1978 ve 1979'un ilk çeyreğinde sırasıyla % 41 ve % 81 olan sermaye malları ithalatında kesin bir düşüş vardı.

Kuşkusuz bu iyileşmenin eşitsiz gelişimini etkileyen pek çok faktör vardı: Örneğin El Salvador da süren iç savaş nedeniyle oradaki böcek zehiri pazarının çökmesi gibi. Fakat esas izlenim, Nikaragua büyük sermayesinin, FSLN'nin önerilerine, legal kanalları, muhasebe sisteminin hilelerini kullanarak (eksik ya da fazla fatura tanzimi yaparak) ya da yabancı döviz karaborsası aracılığıyla. parasını Miami'ye taşımak suretiyle karşılık vermiş olduğuydu. Hükümetin yatırımı teşvik için aldığı çeşitli önlemlere rağmen (ya da bunlar yüzünden), Managua'da kalmış olan özel sektöre ait fabrikalarda girişimcilik coşkusunun canlandığına ilişkin pek az işaret vardır. Bu işletmelerin çoğu teknik olarak iflas etmiş bulunmaktadır. Zira Somoza günlerinde aldıkları banka kredilerini bugün ödeyemeyecek durumdadırlar. FSLN isteseydi bunları, borçlarını hatırlatarak sıkıntı çekmeksizin kolayca devletleştirebilirdi.

Bu yüzden sonunda devlet sektörü sanayinin % 50 kadarını oluşturacaktır. Bundan sonraki devletleştirmelerin zamanlaması kuşkusuz esas olarak uluslararası faktörlere bağlı olacaktır. Fakat FSLN'nin, bu sektörün öteki yarısını oluşturan küçük ve çok küçük işletmeleri devralmaya niyeti yoktur.

Özel girişimin en umut verici beklentilerin bulunduğu alanı ticaret gibi görünmektedir. Kendi deneylerinden ders çıkaran Kübalılar küçük perakende satışlara önemli bir devlet müdahalesinde bulunulmaması yönünde kesin tavsiyelerde bulunmuşlardır. Managua tüccarlarının ve dükkân sahiplerinin işlerini bugün büyütmelerinin en önemli nedeni, ithal mallarını bulma zorluğu, ki bu yüksek kâr payı sağlamaktadır, ve şehir nüfusunun alım gücünün artmasıdır.

Örneğin bir erkek giyim mağazası bugün oldukça mütevazi miktarda elbise ve kumaşla yaklaşık 40.000 cordobalık günlük satış hacmine ulaşmaktadır- bu, kişi başına düşen yıllık gelirin 5.500 cordoba dolayında bulunduğu bir ülke için önemli bir rakamdır.

Devlet, enflasyonun hayli yüksek olduğu mevcut konjonktürde stratejik önem taşıyan dağıtım sektörünü denetlemek amacıyla iç ticaretin denetlenip düzenlenmesi için tek bir yapı oluşturmuştur. Bu kuruluş, 'Halk Ticaret Girişimleri' (ENABAS-CORCOP) adlı, ENABAS'ın temel ürünlerin toplanmasını sağladığı ve CORCOP'un da bunların dağıtımını organize ettiği bir ağa dayanmaktadır. Ulusal dağıtım programı, ülke çapında bunlara bağlı 450 ürün satış şirketi ve 70 'halk mağazası'nın kurulmasını hedeflemektedir. Bununla birlikte, bu hedeflere yönelik pek az şey yapılmıştır: Devlet bugüne dek ne iç talebin belirleyici bir kısmını ele geçirmiş ne de dağıtımın önemli bir bölümünü kendi denetimi altına almıştır. Sonuç olarak, dağıtım piyasa yasalarına göre olmaktadır: Fiyat düzeyleri üreticiden çok aracının lehinedir ve dağıtım akışı da gelir düzeyi yüksek orta tabakalara doğrudur.

Prodüktivizm ve Kemer Sıkma

Hükümetin başlangıçtaki toplumsal politikasının en sert görünümü, halkın en radikalleşmiş kesimlerince gerçekleştirilen çiftlik ve fabrika işgallerine son vermeye girişmesiydi[5]. Aynı şekilde, Cunta, enflasyon ve işsizliğin diktatörlüğün son birkaç yılında işçilerin alım gücünü eritmiş olmasına rağmen, ücret artışına karşıydı. Ücretler dikkati çekecek kadar düşüktü: Tarım işçileri için günde 20 ila 27 cordoba ve sa-

5. Bkz. Carrion, s. 185.

nayi işçisi için ayda 900 ila 1000 cordoba. 1979 Aralık'ında Cunta 1500 cordobadan daha fazla kazanan işçilerden, Somoza'nın 1978'de verdiği 'onüçüncü ay' ikramiyesini 15.000 iş olanağı yaratılması için özel bir fona ödeyerek işsizlere olan dayanışma duygularını ifade etmelerini bile istedi[6]. 13 Haziran 1980'de 1200 cordobadan az kazanan işçiler için 125 cordobalık bir zam yapıldığı ilan edilmesine rağmen, bu artış enflasyonun etkilerini karşılamıyordu. Ulusal yeniden inşa ihtiyacına dikkat çeken JGRN, işçileri fedakârlıkta bulunmaya zorladı. Hükümet liderleri gerçekten, «Şimdi ücret artışı talep etme değil», diyorlardı, «sıkı çalışma ve kemer sıkma zamanıdır. Ülke yıkım halindedir. Görev de pastayı pay etmek değil, pişirmektir. Karşılığında sosyal koşulları geliştireceğimize, işsizliği azaltacağımıza, temel maddelerin fiyatlarını sabit tutacağımıza[7] ve en önemlisi sömürüsüz bir bolluk ve adalet toplumu yaratacağımıza söz veriyoruz.»

İşçiler özellikle devrim döneminde bu dilden iyi anlarlar, ama fedakârlıkların eşit olarak yapılması ve toplumun gerçekten yararına olması şartıyla. Fakat bu koşullar, özel birikimin korunmasıyla pek bağdaşmıyordu. Frente Obrero'dan bir sendikacı, «İşçiler, patronların Miami ya da Kosta Rika'da ihtiyat akçesi sahibi olmasını sağlamak için köle gibi çalışmadıklarından emin olmak isterler» diyordu. Üstelik «sosyal» ücretin artışında da ciddi bir gecikme olmuştu. Bir ölçüde azalmış da olsa, işsizlik, aktif nüfusun % 30'dan fazlasını hâlâ etkiliyordu. Ve enflasyon ora-

---

6. Başlangıçta Cunta 'onüçüncü ay'ı tamamen kaldırdı. Fakat yaygın protestolar karşısında, kararını geri almak ve bu önlemi 1500 cordobadan fazla kazanan işçilerle sınırlandırmak zorunda kaldı.

7. *La Prensa*'nın 15 Ekim 1980 tarihli sayısında azami fiyatı MICOIN tarafından belirlenen yirmi yedi malın listesi yayınlandı.

nı da Yeniden İnşa Planı'nda öngörülen % 22'den çok daha yüksekti. Sonuç ise, FSLN'nin ikna, gözdağı ve ödün karışımıyla, fazla şiddete başvurmadan halletmeyi başardığı çok sayıda grev oldu.

Yine de Jorge Castaneda'nın yaptığı gibi, FSLN sosyo-ekonomik politikasının halk kitlelerinin hareketsizleştirilmesine yönelik olduğunu iddia etmek yanlış olur. Ulus çapındaki bir kaç önemli yürüyüşe, 2,3 milyonluk Nikaragualının yarım milyonu katıldı. Ve daha önce de gördüğümüz gibi, kitle örgütleri sürekli genişlemekte ve derinleşmekteydi. Hareketsizleşmeye doğru bir kayma olmuş olsa bile, bu hiç de ülkedeki hakim eğilim değildi. Fakat, FSLN, işçileri kendi taktiklerinin doğruluğuna, ekonominin çetin sorunlarını çözme yeteneğine inandırmış görünüyorsa, kuşkusuz uzun vadede bunun denge bakımından büyük önemi olacaktır. Şu anda elde bulunan rakamlar, son iki yılın genel olarak olumlu kayıtlarına ilişkin bir fikir vermektedir.

1980: Resmi Bilanço

1981 Şubat'ında Managua'da yayınlanan yeni «Kemer Sıkma ve Verimlilik Programı» onyedi aylık yeniden inşaya ilişkin makul ölçülerde iyimser bir bilanço çıkarmaktadır. 1978'deki üretim düzeyine dönüşü öngören 1980 Planı, hükümetin tahminlerinden daha olumlu bir biçimde gerçekleşti. Gerçek Gayri Safi Milli Hasıla, toplam tahminin % 99'una ulaştı ki[8], bu geçen yıla göre % 14 oranında bir artıştı. Fakat her zaman olduğu gibi, kapsamlı sonuç pek çok eşitsizliği gizlemektedir: Ekonomik düzelme tarımda sanayiden daha fazlaydı ve iç pazar için üretimde

8. «Programa economico de austeridad y eficiencia 81», Managua 1981, s. 152. Bundan sonra bu belgeden «1981 Planı» olarak sözedeceğiz.

ihracata yönelik alanlardan daha belirgindi; kamu sektörünü ve küçük üreticileri kapitalist sektörü etkilediğinden hatırı sayılır derecede daha fazla etkiliyordu.

Gerçekten ekilen arazi 958.000 manzana kadar olup, 1980-81'dekinden % 40 daha fazlaydı (Bakınız Tablo 5) Planlanan arazi ekim hedefleri pamukta (% 79,4) ve kahvede (% 96,7) gerçekleştirilememesine rağmen, yükselen ürün rakamları, üretim hedeflerinin bu iki ürün için bile aşıldığını gösteriyordu. Örneğin pamuk üretimi manzana başına ortalama 38,6 kental olup, hedeflenenden 8,6 kat fazlaydı.

Tablo 5

1980 Planının Tarımda Gerçekleşmesi

	Hedef		*Sonuç*		*Gerçekleşme %'si*	
	Arazi (1000 manzana)	*Ürün (1000 kental)*	*Arazi*	*Ürün*	*Arazi*	*Ürün*
Pamuk (ham)	170	5.100	135	5.212	79,4	102,2
Kahve	140	1.260	134	1.313	95,7	104,2
Şekerkamışı	56	53.256	61,6	59.717	110,0	112,1
Pirinç	37	1.073	53	1.400	143,2	1305,
Mısır	306	4.131	340	4.968,3	111,1	120,3
Fasulye	100	1.030	110	1.052	110,0	102,1
Akdarı	80	1.200	80	2.100	100,0	175,0
Toplam	889		913,6		102,8	

Kaynak : 1981 Planı, s. 31 (1 manzana: 0,7 hektar)

1980 gıda ürün hedefleri de aşılmakla birlikte, iç talepte gelir artışından kaynaklanan (tahminin % 11 üzerinde) % 23 oranındaki ani artışı karşılamaya yetmedi. Et sektöründe elde edilen ürün, sığır

eti için hedeflenenin % 92'si, domuz eti için % 111'i ve tavuk için % 66'sı idi[9].

Bununla birlikte, bu rakamlara ihtiyatla yaklaşmak gerekmektedir. FSLN doğal olaark, temel gıda maddeleri sektöründe üretimi arttırmaya öncelik vermiş ve köylüler de maddi ve manevi teşviklere ürünü büyük ölçüde arttırarak yanıt vermişlerdir. Fakat ne yazık ki nakliyat ve stoklama sistemi ürünün dağıtımı için yetersizdi. Ürününü şehirde piyasaya süremeyen pek çok köylü, ürünün % 30-40 kadarını kaybetti. Bunun sonucunda doğan hayal kırıklığı 1981 Ekim düzeylerini tehdit etmektedir ve FSLN'nin kaybolan güveni yeniden sağlamak için epeyce çaba harcaması gerekecektir.

Sanayi 1979 düzeyinin % 7,3 oranında üzerine çıkarak 1980 hedefine % 90 oranında ulaştı. Fakat bu icraatın bütününde önemli bozukluklar vardı: Temel olmayan belirli dallar (içki, tütün) öngörüleni aşarken çok daha fazla öncelik verilen dallarda (yiyecek maddeleri, tekstil, ilaç) hedefe ulaşılamamıştı[10].

Dış ticarete gelince, 1980 ihracat programı, et, şeker, kimyasal maddeler ve kabuklu deniz ürünlerinin yetersizliği nedeniyle ancak % 90 düzeyinde gerçekleştiirldi. Bununla birlikte iç talepteki % 51'lik artışın yükselmesine neden olduğu ithal mallarınm değeri, öngörüleni 100 milyon $ kadar aştı[11]. Ödemeler dengesindeki büyük açığın esas nedeni bu farktı. Diğer nedenler, petrol ve petrolden çıkarılan ürünlerin fiyatlarındaki artış, 100 milyon $'ın üzerindeki borç-hizmet ödemeleri ve yeni yatırımları finanse etmek için uzun vadeli dış borçlar yerine eldeki kaynakların aşırı derecede kullamlması idi.

İç talepteki ve ithal malları fiyatlarındaki ani artış, öngörülenin % 5 üzerinde % 27'lik enflasyon ora-

9. Bkz. 1981 Planı, s. 33.
10. a.g.e., s. 51.
11. a.g.e. s. 64-66.

nına neden oldu. 112.300 iş olanağının yaratılması, işsizlik oranını % 32'den % 17,5'a indirdi. Fakat 1980 Planında öngörülenin aksine yeni istihdam üretici olmayan sektörlere doğru sağlıksız bir kayma gösterdi. Tarım-kır sektöründe 44.700 (hedefin % 89'u); hizmet ve ticarette 52.700 (hedefin % 263'ü), ki bunun 21.000'i ticaret, 31.700'ü 'hizmetler'de idi (esas olarak devlet idaresi); sanayide ise yalnızca 7.700 (hedefin % 77'si) ve inşaatta 5.400 (% 36) iş olanağı yaratıldı[12].

Özel yatırımlar öngörülen mütevazi düzeyine ulaşamadı. Yine de kamu yatırımları öngörülenden % 10 oranında fazla olduğundan GSMH'nın % 16'sı olan toplam yatırımlar, 1978 düzeyine yetişti. Kamu yatırımlarının yapısı şöyleydi: İnşaat ve bayındırlık işleri % 37; makine ve teçhizat % 54; plantasyonlar, ağaç dikimi, araştırma % 9. Bu tür yatırımların % 60'mm iç kaynaklarla ve yalnızca % 40'ının uzun vadeli borçlarla finanse edilmesi ödemeler dengesi ve devlet bütçesi üzerinde olumsuz bir baskı yapıyordu[13]. Fakat aynı zamanda muazzam uluslararası kredi akışı dış borç durumunu önemli ölçüde kötüleştirmişti.

1981: Planı: Kemer Sıkma ve Rasyonalizasyon

Ekonomik üretimdeki düzelme, 1981'de GSMH'da % 18,5'luk bir artış umudu uyandırmıştır[14]. Kahve, şeker, susam, tütün, mısır, fasulye, akdarı ve pirinçte rekor ürün beklenmektedir. Tek önemli istisna ise «akdarı ve mısır gibi diğer ürünlerin yerini alması

12. a.g.e., s. 87-98.

13. a.g.e. s. 120.

14. 1981 Planına göre (s. 157) malzeme üretimi % 22,3, hizmetler % 14,6 oranında artacaktır. Bu durum, ikisi arasında 1980 yılında kurulan ilişkiyi tersine dönüştürecektir.

nedeniyle 1981-82'de dahi rekor düzeye ulaşmayacak olan pamuktur[15]. Sınai üretim daha büyük ve daha eşit dağılımlı bir artış kaydedecektir. İnşaat sektörünün yanısıra, gıda, tekstil, makine ve kimya sanayileri, ekonomik kalkınmanın ekseni olacaklardır. Emeğin verimliliğinde % 9'luk bir artış öngörülmektedir ve yatırım oranı GSMH'nın % 20'sine ulaşacaktır.

Ekonomideki düzelmenin sürdürülmesini programlayan 1981 Planı, 1980'deki bozuklukların düzeltilmesi ve en önemlisi de ödemeler dengesi açığını ve iç kredilere disiplinsizce başvurulmasını azaltma gereğinin altını çizmektedir. Eskisinden daha sert olan uluslararası ekonomik ortamda bu özenli bir kemer sıkma ve rasyonalizasyon politikasını zorunlu kılmaktadır. Ticaretin koşulları kötüleşmeye devam edecektir: İthal mallarının fiyatları ortalama % 15 oranında artarken, kahvenin dünya pazarındaki düşüşünü izleyen ihraç mallarının fiyatları aşağı yukarı sabit kalacaklardır. Petrol faturası 256 milyon $'a ve borç ödemesi 190 milyon $'a - başka bir deyişle, toplam ihracat değerinin sırasıyla % 37,6 ve % 28'ine - çıkacaktır[16]. Orta Amerika Ortak Pazarı'nın krizi sanayi üzerinde olumsuz etkide bulunacaktır ve doların değerinin yükselmesi bu orantısızlıkların etkisini daha da ağırlaştıracaktır.

1980'deki üretimle iç talep arası dengesizliğin yinelenmesini önlemek için, Planlama Bakanlığı artan talebin seçici bir tarzda kısılması konusunu tartışmaktadır. Bu planlara göre, asgari ücret önemli ölçüde

15. a.g.e., s. 157. 1981 tarım-kır hedefleri için bkz. a.g.e., s. 35-38.

16. Bu tahminler bile fazlasıyla iyimser görünmektedir, zira Nikaragua'nın toplam ihracatının değeri 1981'in ilk altı ayında % 1 azalırken, ithalatı % 20 arttı. Bu nedenle, bir kental kahve 1977'de 12,8 varil petrol değerindeyken 1980'de yalnızca 4,9 ve 1981'de 2,6 varile düştü.

arttırılacak fakat toplam ödemelerin % 20'den fazla (öngörülen enflasyon oranı) artış göstermesine izin verilmeyecektir. Fiyatların yönetimce düzenlenmesi ve işsizlik oranını % 13'e düşürmek üzere 61.400 yeni iş olanağının yaratılması programı aracılığıyla alım gücü sabit tutulacaktır[17]. En önemlisi, orta tabakaların esas olarak CACM ithalatındaki serbest ticarete dayanan lüks madde tüketimi bir anda % 37'ye düşürülecektir. Ayrıca, bu tür malları ithal etmek isteyen şirketler Dış Ticaret Bakanlığı'ndan özel izin almak zorunda kalacaklardır[18]. Bu şekilde, 1980'deki 260 milyon $'lık aşırı ticaret açığını azaltmak mümkün oldu.

Plan, daha rasyonel bir biçimde düzenlenen toplam ithalat % 10 oranında artarken ihracatın % 45'lik bir artış kaydetmesini öngörmektedir. «Temel gıda maddeleri», ara ürünler vs. gibi ithal mallarının yurt içinde ikamesine özel ilgi gösterilecektir.

Bu kemer sıkma ve ekonomik rasyonalizasyon politikasının başarısı, toplumsal üretim ilişkilerindeki bir değişikliğe bağlı olacaktır: Güçlendirilmiş bir «halk mülkiyeti sektörü», düzelme ve yeniden inşanın temel taşını oluşturacaktır. Bu nedenle, devrimin ikinci yıldönümünü anma töreninde Komutan Daniel Ortega yarım milyonluk bir kalabalığa, ekonomik sabotajla suçlanan ondört önemli sınai şirketin kamu mülkiyetine geçirileceğini ve işlenmeyen büyük çiftliklerin kamulaştırmaya tabi olacağını anlattı. Aynı zamanda, kır ve şehirdeki küçük üreticinin kooperatif kur-

17. a.g.e., s. 91.

18. Eğer tarım ve sanayi işçileri 1980'de milli gelir paylarını arttırdılarsa, bu esas olarak istihdamdaki ani artıştan ileri gelmekteydi. Alım gücü açısından ekonomideki düzelmeden en fazla kazancı olanlar, tüccar ve büro personelinden (çoğu devlet memuru olmak üzere) oluşan orta tabakalardı. İşte bu yüzden temel tüketim maddeleri tüketimi % 23, lüks madde tüketimi ise % 34 oranında artış gösterdi.

ması teşvik edilecek; devletin müdahale ve organizasyon potansiyeli arttırılacak ve işçilerin ekonomik yönetim ve işletmeye katılımı daha da geliştirilecektir[19]. Bununla birlikte özel sektör üretimi sürdürdüğü müddetçe meşru çıkarları güvence altında olacaktır.

Planlama Bakanlığı 1980 yılında olduğu gibi, özel girişim ve yabancı sermayenin ilgisine güvenmektedir. 1981 Planı, özel yatırımların % 25 artarak 600 milyon cordobalık bir rakama ulaşmasını öngörmektedir. Fakat bu iyimser toplam bile kamu yatırımları için tasarlananın on kat altmdadır[20]. Son olarak, Bakanlık Nikaragua yönetimindeki ortak şirketlerin kurulmasına yönelik olarak yabancı yatırımlar için hukuki-idari bir çerçeve oluşturmayı düşünmektedir.

Yatırıma ve üründe uzmanlaşmaya ilişkin sorunlar, tehdit edici dengesizliklerle olan mücadelesinde FSLN önderliğinin zihnini meşgul etmeye kuşkusuz devam edecektir. Fakat, Nikaragua ekonomisi için en ciddi tehlike dışa karşı durumunun zedelenebilirliğinde yatmaktadır. Somoza 1979'da, arkasında inşaat fonlarının zimmetine geçirilmesinden, acil stand-by kredilerinden ve büyük miktarda silah alımından oluşan 1,5 milyar $'lık muazzam bir borç bıraktı. Nikaragua GSMH'sı yalnızca 2 milyar $ iken, FSLN kendisine karşı kullanılması planlanan askeri teçhizat için alman borçları ödemek ya da yeniden kullanmak zorundadır. Meksika (ucuz petrol), Venezuela, Libya (100 milyon $'lık hibe), Küba (esas olarak personelin yanısıra gemi, üniforma), SSCB (makine, kamyon, traktör), Bulgaristan ve DAC'den (şehirlerdeki orta sınıf için ABD tipi ekmek sağlamak üzere buğday) yardım gelmeye devam etmektedir. Bununla birlikte, ticaret koşulları sürekli kötüleşirken, bankacılık sistemi oldukça fazla yayılmıştır.

Bu durumda, FSLN üzerine emperyalist baskı uy-

19. a.g.e., s. 133-158.
20. a.g.e., s. 119 ve 133.

gulanması için iki muhtemel senaryo vardır. Bunlardan en doğrudan ve en vahşi olanı, zorunlu ithalatı - en önemlisi de ülkenin sabit sermayesi için gerekli yedek parçaları - kesmeye yönelik bir ABD ablukası olacaktır. Fakat bu tür bir hareket şu anda, Nikaragua Devrimi'nin resmi devlet düzeyinde dahi yaygın saygı ve popülariteye sahip olduğu Latin Amerika'da büyük çapta düşmanlığa neden olması yönünden Washington için siyasal açıdan riskli olur. Daha önce ve etkili yöntem ise, şu anda Brandt ve Friedrich Ebert Stiftung'un önerdiği Orta Amerika için «mini-Marshall Planı»nın uygulanmasıdır. Bu, yörenin bütünü için, belirli mali ve siyasal koşullara bağlanmış ve Nikaragua'yı durdurur ya da tecrit ederken El Salvador'u pasifize etmeyi ve Meksika sermayesi için komşu ülkelerde akacak kanal sağlamayı tasarlayan kapsamlı bir yardım ve yatırım paketini gerektirecektir. Henüz Beyaz Saray'ın desteğini kazanmamış olan bu program devrim için büyük tehlike arzedecektir, zira FSLN'yi ölümcül bir ikilemle karşı karşıya getirecektir: Ekonomik politikaları ve siyasal egemenliği üzerinde emperyalist vesayeti kabul etmek ya da refahlarının, devrimci radikalizmin 'totaliter' güdülerine kurban edildiği savından kolaylıkla etkilenecek, yoğun baskı altındaki kitleleri dışlama tehlikesini göze almak.

6

YENİ REJİM: SANDİNİZM VE DEMOKRASİ

Devrimden iki yıl sonra, Sandinist Nikaragua'daki yurttaşlık ve siyasal haklar, 1979 Temmuz'unda benimsenen 'Cumhuriyetin Temel Yasası'nın yalnızca süsü değildirler. Ünlü 1936 Sovyet Anayasasının - «dünyanın en demokratik anayasası» - aksine, bu belgeye pratikte gerçekten saygı gösterilmektedir. Kuşkusuz kurallarda bazı sınırlama ve sapmalar olmaktadır. Fakat böyle şeylerin olmadığı nerede görülmüştür ki? Nikaragua'da basında, partiler ve sendikalarda gerçek bir çoğulculuk mevcuttur. Gerçek grevler, sokak gösterileri ve muhalefet partilerinin ülke çapında yürüyüşleri olmuştur. İnsan ve yurttaşlık haklarına, Amerika kıtasındaki çoğu ülkede olduğundan daha fazla saygı gösterilmektedir.

Basının Örgütlenmesi ve Düzenlenmesi

Nikaragua'da siyasal yönelimleri bakımından oldukça farklı üç günlük gazete vardır: Pedro Joaquin Chamorro zamanından gelen ve diktatörlüğe karşı mücadelesi nedeniyle hâlâ belli bir itibara sahip olan *La Prensa* burjuva-liberal muhalefetin savunucusudur; *La Prensa*'dan ayrılan sol kanat hizbi olan *Nuevo Diario* FSLN'ye 'eleştirel destek' çizgisini tutturmuştur; *Barricada* da Sandinist Kurtuluş Cephesi'nin merkez yayın organıdır. En etkilisi *La Prensa* olup rakip-

lerinin her birinin 30-35.000'lik tirajına karşılık 70.000'lik tiraj yapmaktadır. Baş editör Xavier Chamorro'nun yönetim kuruluna karşı çıktığı sert bir tartışma sonucu gazetenin yayını 20 Nisan ile 28 Mayıs 1980 tarihleri arasında durdu. Gerçekte yazı kurulunun bir kısmı tarafından desteklenen gazete sahipleri, Chamorro'yu yeni rejime karşı fazla hoşgörülü olmakla suçluyorlardı. Çatışma yazı kurulunun bölünmesi ve *Nuevo Diario*'nun kurulmasıyla son buldu. Xavier Chamorro ve ekibi gazeteden ayrıldıktan sonra *La Prensa*'nın tavrı belirgin bir biçimde daha da saldırgan bir hal almıştır. Burjuvazinin dört ana teması - özel mülkiyete saygı; insan haklarının savunulması; seçimlerin yapılması; uluslararası sorunlarda aşırı ölçüde komünizm düşmanlığı - üzerinde gürültülü bir kampanya sürüp gitmektedir.

La Prensa'nın etkisi ne yalnızca mali kaynak yönünden üstünlüğünden ne de demagojik propagandasından ileri gelmektedir. Bunun açıklaması kısmen, kısa süre öncesine dek nüfusun % 50'sinin okuma yazma bilmediği bir ülkede toplam gazete okurları arasındaki doğal müşterilerinin (büyük ve küçük burjuvazi) ağırlığında yatmaktadır. Öteki kısmı ise *La Prensa*'nın, iktidarın - gerçek ya da hayali - kötüye kullanımını suçlamakta uzmanlaşmasına bağlıdır. Yeni yetkililer tarafından tehdit edildiğini, incitildiğini ya da kötü davramşa maruz kaldığını hisseden her yurttaş şikayetlerini uzun uzadıya gözler önüne serebilmektedir. Bu «halkın savunucusu», hataların düzelticisi pozu, gazetenin popularitesine büyük katkıda bulunmuştur. Kuşkusuz *La Prensa* belli bir memurun hatalarını objektif bir tarzda kaydetmeye dayanmaz; onun suçlamaları rejime karşı sistematik ve sinsice bir kampanyanın bir parçasını oluşturur. *La Prensa* tek tek kusur, eksiklik ve hataları tüm Sandinist kurumların itibarını sarsacak tarzda kullanma sanatında üstün bir yere sahiptir. En ufak olayı, genel bir kaos ve keyfi yönetim izlenimi vermek üzere abart-

mak gibi bir yeteneği vardır. Devlet aygıtının, idari deneyimden yoksun genç militanlarla sıfırdan başlayarak kurulduğu bir ülkede bunu yapmak da oldukça kolaydır. *La Prensa*'nın işine geldiğinde temelsiz söylentiler ya da yalan haberleri zevkle yaydığını söylemek gereksiz olacaktır. FSLN bu gazetenin «yalan haber kampanyaları»nı şiddetle suçlamaktadır. Fakat aslında *La Prensa*'nın esas silahları açıktan iftira etmek ya da kasten yalan yazmak değildir. Genellikle haberleri daha ince bir tarzda kullanır: Yalancıdan ziyade hain, iftiracıdan ziyade ima edicidir. *Barricada* ise aksine henüz işinin ehli değildir. FSLN'nin günlük gazetesi, gerçekten, bir parti gazetesinin hataları (nasihatlar, lanet okumalar, direktifler) ile bir resmi gazeteninkileri birarada bulundurmaktadır. *La Prensa*'ya getirdiği 'yanlış haber' suçlaması zaman zaman kendisine de uyarlanabilir -örneğin Polonya olayları ya da Sovyet basınında eleştiri özgürlüğüne ilişkin konular gibi. Eğer tek haber kaynağı onun sütunları olsaydı, Nikaraguali yurttaşlar ve Sandinist komutanların kendileri ülkede olup bitenlerle ilgili olarak tek yönlü bir izlenim edineceklerdi.

Managua'da Vızıltı

30 Ekim 1980'de *Barricada, La Prensa*'nın kullandığı «yalan haber» tekniklerine ilişkin aşağıdaki üç örneği verdi:

1) 22 Ekim tarihli *La Prensa* büyük manşetle «Armando Rojas» diye birinden gelen bir mektubu yayınladı: «Bir iktisat öğrencisi, Marksist hükümet programı tasarısı çıkarıyor». Arkasından, sahtekârlık ve ...ahmaklık kokan, beceriksizce kaleme alınmış bir metin geliyordu[1]. *Barricada*'nın yaptığı bir araştırma

1. Armando Rojas, «Dine ait tüm izler» diye yazıyordu,

«öğrenci» Armando Rojas diye birinin varolmadığını ortaya çıkardı. *La Prensa* yorum yapmaktan ya da yalanlamadan kaçındı.

2) 24 Ekim'de *La Prensa*, Leon'daki Hristiyan Sosyal Partisi'nin aktif bir üyesine gönderilen bir mektubun tıpkı basımını yayınladı. Partiden ya da şehirden ayrılmadığı takdirde kendisini ölümle tehdit eden mektubun altında 'Sandinist Koordinasyon Komitesi (Batı)' imzası vardı. *Barricada* böyle bir «komitenin» varolmadığını kanıtlamanın kolay olduğu sonucuna vardı. Fakat *La Prensa* editörleri Leon'daki Sandinist liderlerin yalanlamasını yayınlamak zahmetine de katlanmadılar.

3) *Barricada*, Ekim ayı boyunca *La Prensa*'nın Sandinist polisin «ölüm saçan sorumsuzluğu»na saldırısını sürdürdüğünü yazmaktadır. Ayın 29'unda gazete Pepa adlı katırın öldürülmesine ilişkin yazısıyla işi iyiden iyiye azıttı. Hayvan aslında karanlık bir gecede bir Sandinist ordugâhının çevresinde otlarken nöbetçi askerin «Kim var orada?» sorusuna yanıt veremediği için makineli tüfek ateşi açılması sonucu öldürülmüştü. Bu açık ve önemsiz hata devrimci silahlı kuvvetlerin itibarını sarsmak için şişirilmişti.

Bütün kontroller yapıldıktan sonra ortaya çıkan şey o kadar da mahkum edici değildi. Birinci örnekte *La Prensa* bir okurdan gelen şüpheli bir mektubu gerçek olup olmadığını kontrol etmeden yayınlarken yakalandı. Yine de bu ilk olay en az önemli olanıdır; zira söz konusu mektup Sandinist Gençlik'i ve FSLN'yi değil yalnızca «öğrenci» yazarı Armando Rojas'ı bağlıyordu.

«Nikaragua halkının zihninden sökülüp atılmalıdır. Zira Marksizm, esasen tarihsel materyalizmin ateist prensiplerine dayalı bir ekonomik sistemdir. O, dini, iktidarın topyekun kullanımı için en büyük engel olarak görür...; insan onuru ve yurttaşlık haklarına ilişkin sefil burjuva duygular da yokedilmelidir, zira bunlar kitleleri kandırmak için kolaylıkla ve etkin bir biçimde kullanılabilirler...», vs. vs.

Sonraki iki örnekte, *La Prensa*'nın yorum ve değer yargılarını tartışmak mümkün olmakla birlikte gerçeklerin kendilerini reddetmek güç olacaktır.

1) Kuşkusuz «Sandinist Koordinasyon Komitesi (Batı)» diye bir şey yoktur. Fakat Leon makamları Hristiyan Sosyal Partisi (PSC) üyelerine pek çok kez gözdağı vermiş ve tehdit etmişlerdi, bu üyeler Ekim ve Kasım 1980'de ayrıntılı ve açık şikayetlerde bulunmuşlar, bunlarda belirtilen gerçeklere itiraz bile edilmemişti. Leon PSC Sekreteri Augustin Jarquin Anaya, 10, 14 ve 16 Ekim'de askerlerin parti toplantısına saldırdığını ve Julian Ramon Montes'in tutuklandığını kaydetti[2].

2) Pepa adlı katırın kasıt olmaksızın «öldürülmesi» de tamamen önemsiz bir olay değildi, zira genç Sandinist polis memurlarının gerçekten ateş düşkünü olduklarını gösteren çok daha ciddi bir yüzkarasından sonra oldu. 27 Ekim'de Urania Gonzales adlı 21 yaşında bir kadın içinde bulunduğu taksinin şoförü dur ihtarını duymayınca polisin açtığı ateş sonucu ağır yaralandı[3]. Üç gün sonra Maria Llena Solorzano adlı 19 aylık bir çocuk da benzer bir biçimde öldürüldü[4]. Uzun bir çizginin sonuncusu olan bu olaylar öyle duygular uyandırdı ki Sandinist Gençlik, önemsiz nedenlerle silah kullanan kanun adamlarının cezalandırılmasını ve İçişleri Bakanı Komutan Tomàs Borge'un bir basın toplantısında hesap vermesini istedi[5]. Tomàs Borge, *La Prensa*'nın iddialarını reddetmek yerine kimi polislerin «olgunlaşmamış tavrını» eleştirdi, 1500 kadar kişinin çeşitli hak ihlallerinden dolayı polis kuvvetinden atıldığını kaydetti ve gele-

2. *La Prensa*, 28 Ekim ve 4 Kasım 1980

3. Bkz. 31 Ekim 1980 tarihli *La Prensa*, kadının annesi Victoria Castillo de Gonzales'in Komutan Daniel Ortega'ya yazdığı protesto mektubu.

4. *La Prensa*, 30 Ekim 1980.

5. *La Prensa*, 31 Ekim 1980.

cekte daha büyük ciddiyet gösterileceğine dair söz verdi. Bununla birlikte yeni polis memurlarının gençlik ve deneyimsizliği gözönüne alınırsa bu tür üzücü olaylar kaçınılmazdı ve Borge, görevinin fevkalâde zor oluşunu gözönüne almaksızın olayları Sandinist polis gücünün tamamının itibarını sarsmak için kullananları da aynı sertlikle kınayarak sözlerine devam etti.

Bu nedenle FSLN'ye karşı ideolojik mücadelede, *La Prensa* Nikaragua burjuvazisinin en önemli silahıdır. Televizyon üzerindeki sıkı Sandinist denetim koşullarında, dinleyicisi hükümet yanlısı istasyonlardan gözle görülür biçimde fazla olan özel radyo istasyonları da hayati öneme sahiptir. Üstelik, *La Prensa*'ya olan düşmanlığına ve Ulusal Yeniden İnşa Cuntası'na eleştirel desteğine rağmen *Nuevo Diario* da iktidarın kötüye kullanımını ortaya çıkardığına inandığında, FSLN'ye gerçekten yüklenmektedir[6].

Madde 4, Paragraf C

Belli ki FSLN maruz kaldığı aralıksız saldırılardan hoşlanmamakta ve onun haber organları ile *La Prensa* arasında gerçek bir polemik yaşanmaktadır. Fakat kendi saflarında da ideolojik olarak çürütmenin ötesine geçilmesine doğru güçlü bir yönelim vardır. Sandinist önderlik gerçekten de ifade özgürlüğüne engel olma eğiliminde pek çok yasa ve kararname çıkardı.

Kamu Düzeni ve Güvenliğinin Korunması Yasası'nın 4. maddesinin C paragrafı «halkın çıkarlarına zarar verme ve halkın sahip olduğu kazanımları yok

6. Bkz. *Nuevo Diario*, 2, 3 ve 4 Ağustos 1980, CST liderlerinin Corinto'da tersane işçileri sendikasının denetimini ele geçirmek ve lideri Zacarias Hernández'in itibarını sarsmak için yaptıkları manevraları kaydeden haberi.

etme amacıyla deklarasyon, onur kırıcı yayın ya da makale» çıkaran herkesi iki yıl kamu emek hizmetine mahkum olmakla tehdit etmektedir. Açıkça görülüyor ki burada yoruma açık pek çok nokta bulunmaktadır. Aşırı solcu, aslında Maocu olan günlük *El Pueblo* gazetesinin 1980 Ocak'ında yasaklanması, aynı zamanda onu yayınlayan «işçilerin cephesi» örgütünün dağıtılması ve önderlerinden dördünün... üç ay sonra affedilmek üzere iki yıl «kamu emeği»ne mahkum edilmesi bu yasa adınaydı. Bunun üzerine FSLN, ulusal yeniden inşa politikasını tehlikeye sokan *El Pueblo*'nun desteklediği işçi grevleri ve kanunsuz toprak işgalleri dalgasıyla karşı karşıya kaldı. «Hükümetin belirli üyelerine, polis ve orduya ve diğer pek çok yurttaşa iftirada bulunduğu gerekçesiyle Radio Mundial haber müdürü Tiamimo Perez'in mahkum edilmesi için de aynı yasa kullamldı[7].

Eylül-Ekim 1980'de FSLN, kamuoyunu korkutmaya yönelik «söylenti kampanyaları»nın önüne geçmek amacıyla iki kararname çıkardı (no. 511 ve 512). COSEP'e göre, bu kampanya 1980'deki % 27'lik tüketim artışını (ki tahminler % 5 düzeyindeydi) izleyen şeker kıtlığından en azından kısmen sorumluydu. Aslında birbirlerinden, şekerin yeterli olmayacağını duyan tüketiciler alıp stok yapmaya başlayarak *La Prensa*'nın ortalığı telaşa veren tahminlerini doğruladılar[8].

Bununla birlikte, bu kararnameler hükümetin ekonomik ve askeri haberleri (sonradan bunlara toplumsal haberler de eklendi) önceden sansürden geçirmesini getirdi, buna göre editörlerin haberlerinin doğruluğunu öncelikle Ulusal Yeniden İnşa Cuntası ya da İç Ticaret Bakanlığı'ndan kontrol etmeleri gerekiyordu. «Ülkenin iç güvenliğini ya da ulusal savunmasını etkileyen ya da buna zarar veren bütün haber-

7. *La Prensa*, 29 Haziran 1980.
8. Bkz. *Anàlisis sobre la ejecucion...*, s. 13.

ler»in - örneğin silahlı çatışmalar, hükümet memurlarına suikast girişimleri, *ve benzeri* - JRGN Basın ve Tanıtma Departmanı müdürüne; «kitle tüketim maddeleri açığını ilgilendiren ya da bu maddelerin spekülasyonunun yapılmasına neden olan ya da ülkenin ekonomik güvenliğini her ne biçimde olursa olsun etkileyen ya da buna zarar veren haberler» de İç Ticaret Bakanlığı'na teslim edilmek zorundaydı. (511 ve 512 no.lu Kararnameler.)

2 Ekim 1980'de Ulusal Yeniden İnşa Cuntası bir açıklama daha yayınladı: «Karşı devrimci hareketler, karışıklıklar, yetkililere saldırılar, ayaklanmalar, grevler, kamu hizmetlerinde iş durdurmalar, toprak, çiftlik ve büyük çiftlik işgalleri vs.ye ilişkin haberlerin yayınlanması 511 ve 512 no.lu Kararnamelerin kapsamına girmektedir.»

Böyle bir basın yasası bakımından rahatsız edici olan şey, varolmasından çok - dünyada ifade özgürlüğünün düzenlenmediği hiçbir ülke yoktur - formülasyonunun iktidarın keyfi kullanımına açık kapı bırakacak tarzda gevşek tutulmasıdır.

Buna rağmen, söz konusu yasa şu anda haberde gerçek çoğulculuğu ortadan kaldırmış değildir. Nikaragua yurttaşları her gün önemli olaylara ilişkin üç ayrı açıklama ve tahlili okuyabilmektedir ve üç yazı kurulu arasındaki polemik de sürüp gitmektedir.

Siyasal Çoğulculuk

Devlet Konseyi'nde sekiz siyasal parti, beş işçi federasyonu ve altı işveren örgütü temsil edilmektedir ve bunlar Doğu Avrupa'daki talihsiz karşılıklarının aksine, kendilerini yalnızca figüran rolüyle sınırlamamaktadırlar. Her birinin kendi merkez bürosu, kadro okulları vardır, kendi propaganda malzemesini basar, ya-

sa tasarısı önerileri getirir ve kitle gösterileri ve hatta ülke çapında yürüyüşler örgütler. 29 Mart 1980'de Venezuela Devlet Başkam Herrera Campins'in resmi ziyareti münasebetiyle düzenlenen yürüyüşten çok önce burjuva muhalefetin ana gücü Nikaragua Demokratik Hareketi (MDN) en iyi yerleri işgal etti ve FSLN'yi yanlarda bıraktı. Aynı gün, Ulusal Emek Federasyonu (CNT- Hristiyan Sosyal Sendika), resmi Sandinist İşçi Federasyonu (CST) kadar işçiyi seferber etti. Yürüyüş boyunca, ara sıra bir iki çekişmenin de yaşandığı bir slogan savaşı çıktı[9]. Ve 10 Mayıs 1980'de MDN'nin, parti lideri Alfonsa Robelo'nun tantanalı istifasını desteklemek için Matiguas'da düzenlediği bir yürüyüşe ülkenin dört bir yanından binlerce kişi katıldı.

21 Temmuz'da COSEP, devrimin birinci yıldönümünü kutlama törenlerine katılmaya gelen uluslararası basını topladı ve bir yıllık Sandinist yönetime ilişkin kendi bilançosunu çıkararak FSLN'yi seçimlerin tarihini açıklama sözünü tutmamakla suçladı. Çeşitli parti ve sendikalar devlet kuruluşlarında da aktiftirler: Devlet Konseyi'nde güçlü bir biçimde temsil edilen burjuva muhalefeti çekilişine dek, önlem önerme ve eleştirilerini dile getirme haklarından büyük çapta yararlandı; Ulusal Yeniden İnşa Cuntası gibi 135 belediye cuntası da kırsal nüfusun ve kamuoyundaki çeşitli akımların farklı farklı kesimlerini temsil eden kişilerden oluşmaktadır.

Hükümet MDN'nin 1980 Kasım'ında Noudaime'de düzenlediği «yurttaşlık yürüyüşü»nü «Honduras'ta üslenen silahlı karşı devrimin aynı gün Nikaragua topraklarına saldırmayı planlaması» gibi istisnai bir nedenle yasaklama kararı aldı. Ve son olarak, MDN'nin Managua bürolarının Sandinist Gençlik üyeleri tarafından yağmalanması, polisin bu olayı sessizce

9. Bkz. Livio Maitan, «Une nouvelle étape de la Revolution», *Inprecor*, Mayıs 1980.

desteklemesine rağmen, İçişleri Bakanı Tomás Borge ve Cunta üyesi Sergio Ramirez tarafından resmen kınandı[10].

Sendikal Çoğulculuk

FSLN'nin fabrikalardaki popülaritesine ve iş durdurmalara karşı sertçe tavır almasına rağmen, ücretliler, nihai silahları olan grevden asla vazgeçmemişlerdir. Gerçekten de, 1979 kışı ve 1980 yazında, inşaat ve tekstil sanayiinde, sağlık hizmetlerinde, mobilyacılık sektöründe ve şeker fabrikalarında hem özel işverenlere hem de devlet işletmelerine karşı pek çok grev oldu. İş yavaşlatmadan dayanışma grevlerine, bunlardan sokak gösterileri ve fabrika işgallerine dönüşen pek çok sınai eylem biçimi kullanıldı.

FSLN bu dalgalanmaya, ikna, gözdağı ve ödünlerden oluşan bir karışımla yanıt verdi. En çok saygı duyulan önderleri grevcilerin toplantılarına gönderildiler ve orada onları, Nikaragua'nın sosyalizme geçişindeki tarihsel sınıf çıkarları lehine, dar topluluk çıkarlarından vazgeçmeye ikna etmeye çalıştılar. Kürsüyle taban arasında doğal olarak gelişen şiddetli tartışma, *comantantes;* bazı ödünler vermek zorunda bıraktı. Örneğin, yıl sonu ikramiyesinin ayda 1500 cordobadan fazla kazanan küçük bir azınlık için kaldırılması; Fabritex grevcilerinin asgari ücretlerinde % 10'luk artış elde etmeleri ve inşaat işçilerinin geleneksel sendikası SCAAS'ın, başlangıçta temsilci statüsü verilen CST sendikası yerine temsilci olarak tanınması bu şekilde oldu.

'Ajitatörler'e karşı, içinde kimi zaman şiddeti de barındıran gözdağı, özellikle karşıt bir stratejinin örgütlü temsilcisi olduklarında uygulandı. Örneğin 1980 Ocak'ında Freute Obrero önderleri tutuklandı. Şubat

10. Bkz. *Barricada*, 10 Kasım 1980.

ayında, Fabritex grevinin akabinde, sıra, CAUS ve Nikaragua Komünist Partisi'nin (PCN) düzinelerce militanına geldi. 5 Mart'ta da, bu örgütlere ait pek çok büro, aslında ABD Elçiliği'ne yürünmesi düşünülen bir anti-CIA gösterinin sonunda yağmalandı[11].

FSLN'nin tüm sendikaların CST bünyesinde toplanması için yaptığı sürekli baskılara rağmen, ulus çapında örgütlenmiş yarım düzine sendika vardır: Ulusal Emek Federasyonu (CNT, Hristiyan-Sosyal), Bağımsız Genel İş Federasyonu (CGTI, Komünist-PSN), Sendikal Birlik ve Eylem Federasyonu (Komünist-PCN), Birleşme için Sendikal Komite (CUS, 1968'-de AFL-CIO'nun yardımıyla kuruldu), Frente Obrero (FO, aşırı solcu, Arnavutluk yanlısı). Bunlara FETSALUD (Sağlık İşçileri Federasyonu), ANDEN (Öğretmenler Sendikası) ve UPN (Serbest Meslek İşçileri Sendikası) gibi sektörel örgütlenmeleri de eklemek gerekir.

Katolikliğin güçlü olduğu bu ülkede, tam bir dini ibadet özgürlüğü vardır. Hükümette bir kaç 'kızıl' papaz da bulunmaktadır: Dışişleri Bakanı Peder Miguel d'Escoto Brockman; Kültür Bakanı Ernesto Cardenal ve Sosyal Refah Bakanı Peder Edgard Parredes. Kendi adalet idealleriyle İsa'nın mesajı arasında hiçbir çelişki olamayacağını açıklamış bulunan Sandinist *comandantes* büyük dizi festivallere açıkça katılmaktadırlar[12].

'Nikaragua Yurttaşlarının Hakları ve Güvenceleri Yasası'

21 Ağustos 1979'da Ulusal Yeniden İnşa Cuntası tarafından kabul edilen 'Haklar ve Güvenceler Yasa-

11. Bkz. Maitan.

12. Bkz. Tomàs Borge'un konuşması, *La Prensa*, 2 Ağustos 1980.

sı' genel olarak saygı duyulan bir dizi norm ortaya koydu. Yani diktatörlüğün son yıllarına damgasını vuran beyaz terörü kızıl terör izlememiştir. Ölüm cezası kaldırılmıştır. Aralarında en iğrenç işkencecilerin de bulunduğu 7500 esir Somozacı Muhafızın uygun bir biçimde yargılanmaya hakları vardır ve alabilecekleri maksimum ceza otuz yıldır. Uluslararası İnsan Hakları Komisyonu cezaevlerini düzenli olarak gezmektedir. Yurttaşların özgürlük ve güvenliği yasanın güvencesi altındadır. Tutuklama müzekkereleri yargıçlar tarafından çıkarılır. Küçük suçlarda, kimse, suçlama olmaksızın yirmi dört saatten fazla gözaltında tutulamaz. Tutuklanan herkes «tamamen suçlu» bulunana dek masum kabul edilir. Nikaragua yurttaşları «ülkeye serbestçe girip çıkma hakkına sahiptir»[13].

1980 Mayıs'ında bir «koruma yasası» *(ley d'Amporo)* çıkarıldı. Buna göre, «bir yasa, kararname, emir, müzekkere ya da Devletin Temel Yasası ya da Nikaragua Yurttaşlarının Hakları ve Güvenceleri Yasası'nı ihlal eden bir görevli, kurum ya da devlet memurunun bir davranışı yüzünden» kendisine kötü muamele edildiğini düşünen herkes, meseleyi söz konusu bölgenin Temyiz Mahkemesine götürme hakkına sahiptir. Bu tür muamelelerin, durdurucu bir etkisi olmakta ve Yüksek Mahkeme hükmüne dek izlenebilmektedir[14].

Kuşkusuz, kişi hak ve özgürlüklerine duyulan bu saygının da belirli sınırları vardır. Diğer yerlerde olduğu gibi, burada da «olağanüstü hal»de özel bir yargılama uygulanmaktadır. Ve basına ilişkin olarak gördüğümüz gibi, Kamu Düzeni ve Güvenliğinin Korunması Yasası, pek çok sınırlamaya izin vermektedir. Üstelik pratikte, gözaltındakiler hiçbir zaman ya-

13. «Haklar ve Koruyucular Yasası», Madde 8(1), 8(2), 11 ve 15.

14. *La Prensa*, 31 Mayıs 1980.

sayla belirlenen sürede hakim önüne çıkarılmamaktadırlar. 30 Haziran 1980'de Sandinist polisi, 19 Temmuz şenliklerinin huzur içinde geçmesini sağlamak için Managua *barrio*larında bir «koruyucu darbe operasyonu» başlattı. Son aylarda yasa ihlalleri oranı büyük çapta artış göstermişti, yurtdışından pek çok tanınmış şahsiyetin gelmesi bekleniyordu ve eski Muhafızların provokasyon yapmasından korkuluyordu. Yüzlerce şüpheli toplandı - *La Prensa*'ya göre yaklaşık bin kişi - ve bunların yarısı ertesi gün serbest bırakıldı. Fakat diğerleri suçlama getirilmeksizin ilk tutuklama dönemi geçtikten sonra da Zona Franca'da tutuldu, çoğu Temmuz ayı boyunca ellili, altmışlı gruplar halinde tahliye edildi. Polisin bu toparlama operasyonu Sandinist olmayan basında ve Devlet Konseyi'nde bir protesto fırtınası patlattı. Tutukluların tahliyesini sağlamak için komiteler oluşturuldu ve bazı tutuklu anneleri de bu komitelerin taleplerini açlık grevi yaparak destekledi. Her yandan, hatta kendi saflarından bile sıkıştırılan FSLN önderliği, suçlulara karşı savaşma zorunluluğundan sözetti ve adalet sürecinin yavaşlığından dolayı üzüntüsünü dile getirdi. Bunu müfettişlerin deneyimsizliğine bağladı, fakat kimsenin adil olmayan bir biçimde mahkum edilmeyeceği garantisini verdi[15]. Komutan Luis Carrion, *Linca Directa* radyo programında kendisine pek çok dinleyici karşı çıkınca, FSLN önderliği adına masum tutuklulardan özür diledi ve bazı polis memurlarının işlediği büyük hataları kınayarak sözlerine devam etti.

Adli sistemindeki karışıklık, tutuklanmayla mahkemeye çıkma arasındaki sürenin en fazla yirmi dört saatte tutulmasını olanaksızlaştırdığmdan, 1980 sonbaharında çıkarılan yeni bir yasayla bu süre, ağır suçlarda uzatılması mümkün olmayan yedi günlük bir süreye çıkarıldı. Aym zamanda Managua varoş-

15. *La Prensa*, 5 Temmuz 1980.

larındaki Palo Alto'da özel bir vaka-araştırma merkezi açıldı[16].

Devrimci Bir Demokrasi

Demek oluyor ki Nikaragua, bir Kamboçya hatta bir Macaristan olmaktan çok uzaktır. Zaferden bir yıl sonra, Sandinist önderler haklı olarak, ülkelerinin Latin Amerika'nın en demokratik ülkelerinden biri olduğunu iddia edebilirler. Kuşkusuz rejimin meşruiyeti, seçimlerden değil ihtilalci genel grevden doğduğundan dolayı esas olarak devrimci bir karaktere sahiptir. Bununla birlikte, iktidar adli ve hukuki pratik tarafından sınırlanmıştır. Gdansk işçilerinin terimini kullanacak olursak, «devlet», «toplum»u yutmamıştır.

Çelişkileri, aşırılıkları ve sınırları ne olursa olsun Nikaragua'da gerçekten *devrimci bir demokrasi* mevcuttur. Her açıdan geri, hiçbir demokrasi geleneği bulunmayan, yarım yüzyıldır vahşi bir diktatörlük tarafından kanı emilen bir ülkede, sosyalist devrim, demokrasiye az çok saygı duyulan çoğulcu ve açık bir toplum doğurmuştur. Bu böyledir ve böyle olacaktır-Nikaragua'nın kendi yolunda yürümesine izin verilmesi, iç ve dış karşı-devrimin, onu vidaları sıkıştırmaya zorlamaması şartıyla. Zira bu, gerçekten de sorunlardan biridir: Devlet iktidarının eski hakim sınıf tarafından barışçıl yoldan yeniden ele geçirilmesi fırsatını ortadan kaldıran Sandinist iktidarın sağlamlaşması, Nikaragua burjuvazisi ve ABD emperyalizmini taktiklerini değiştirmeye itmiştir.

Sermaye akışı - devrimci Nikaragua'yı kapitalizmin arabasına bağlayan altın iplikler - ekonomik ab-

16. 12 Kasım 1980 tarihli *La Prensa*, Palo Alta'ya düzenlenen bir teftiş gezisinden coşkuyla sözediyordu.

lukaya neden olacaktır. Devlet Konseyi'ndeki hitabet savaşlarını yasal ya da yasadışı yollarla istikrarsızlaştırma girişimleri izleyecektir. Çelişkili ittifakın yerini elden gelenin ardına konmadığı bir mücadele alacaktır.

Böyle bir durumun kendisi, biçimsel bir sistem olarak diğer şeylerin yanısıra oyunun yapısı ve kuralları üzerinde asgari bir uzlaşma zeminini zorunlu kılan her tipten demokrasi için oldukça tehlikelidir. Fakat FSLN'den bağımsız olarak rejimin otoriter bir tarzda sıkılaştırılması için baskı yapan bu «objektif faktörler»e, daha az zorunlu cinsten bir «sübjektif faktör» eklenmiştir: Pek çok Sandinist kadronun bürokrasi tehlikesinin farkında olmaması.

Halk ve Burjuva Demokrasisi

FSLN burjuva muhalefetin erken seçim çağrılarına iki yönlü bir karşılık vermiştir: «hemen değil» ve «sizin beklediğiniz gibi değil». En sık söylenen, genel seçimlerin yapılmasından önce dürüst bir seçim için temel koşulların varolması gerektiğidir: Ulusal yeniden inşa, okuma yazma, halkın yurttaşlık eğitimi. Ve Somozacılık ve savaşın bıraktığı miras varken, bu hedeflere muhtemelen 1985'den önce ulaşılması mümkün değildir. O zamana dek, rejimin meşruiyeti, devrimci karakterini koruyacaktır. Halk Haziran-Temmuz 1979'da ihtilalci genel grevle oyunu kullandı ve ortaya çıkan Ulusal Yeniden İnşa Cuntası bir yasama dönemi boyunca meşru olarak hükmedebilir. Erken genel seçim, demokrasinin karikatürü olacaktır: Halkın egemenliğini kurumlaştırmayacak, eski yöneticilerin genel oy hakkını kullanmalarını sağlayacaktır. Somoza döneminde pek çok insan oy kullandı ve kullandırıldı -aslında eski hamilik ağlarının bazıları hâlâ yerlerinde durmaktalar. Nikaragua'da demokrasi değil seçim hilesi geleneği vardır, ki bu

da hükümetin seçilmesi seçim sandığına kalana dek ortadan kaldırılmalıdır.

İkinci noktayı destekleyen savlar daha az ikna edicidir, zira oy hakkının özgürce kullanımı için gerekli objektif koşullar üzerinde değil, Nikaragua'da kurulacak «demokrasinin tipi» üzerinde durmaktadırlar. Söylendiğine göre, bu demokrasi, «biçimsel» değil «gerçek», «burjuva» değil «halk», «parlamenter» değil «doğrudan» olmalıdır. *La Prensa* ile *Barricada* arasındaki günlük polemik bu tezatların altında ne yattığını ayrıntılarıyla açıklamaktadır.

Doğuşuna FSLN'nin neden olduğu «halk demokrasisi», pek çok açıdan «burjuva demokrasisi»nin aksidir.

Birincisi, hükümetin gerçek anlamı, sömürenlere değil sömürülenlere hizmet etmektir. Böylelikle, *Barricada* demokrasinin içeriği ile «biçimi»ni, özü ile görünüşünü karşılaştırmaktadır-[17] kesin olarak bu terimlerden birincisine değer vermek ve ikincisini karalamak için tasarlanmış bir karşıtlıktır bu. Demek ki demokrasinin «özü», onun içeriği sorunudur: Yöneticiler kimin yararına yönetmektedir? İkincil, «biçimsel» yön ise yöneticilerin nasıl belirlendiği ve seçimlerin nasıl organize edildiğine ilişkindir. Ne de olsa, Latin Amerika'nın her diktatörlüğündeki seçim maskaralıklarını görmüş değil miyiz? Seçim yapmaya yönelen bir rejim otoriter hatta faşist olabilir, seçimleri organize etmekten kaçınan bir rejimse demokratik olabilir.

17. Bkz. *İnter alia,* Hebesto Incer Mosaya'nın makalesi, «seçimler, Gericilerin Fetişi», *Barricada,* 2 Ağustos 1980. Incer, «Bizim demokrasimizin özü», diye yazar, «mümkün olan en fazla sayıda Nikaraguali için, en fazla mümkün olanı, mümkün olan en iyi biçimde yapmaktır... Demokrasi emekçi sınıfın hizmetindeki yönetimdir.. Demokrasinin esas unsuruna işaret ettiğimize göre (yani halkın yasama ve yönetimi), şimdi sorun, onun biçimsel, esasa ilişkin olmayan unsurlarıdır. Bunlardan yalnızca birine dikkat çekeceğiz: Seçimler.»

Savunma Bakanı Komutan Humberto Ortega, ulusal okuma yazma kampanyasının sonunda 23 Ağustos 1980'de yaptığı konuşmada bu rahatsız edici yaklaşımı, daha ince bir biçimde de olsa benimsedi.

«Sandinist Cephe'ye göre», diyordu, «demokrasi tamamen siyasal anlamda tanımlanmaz ve halkın seçimlere katılmasına indirgenemez. Demokrasi bundan öte, çok çok öte birşeydir... Bir kez söylemek zorunlu: Demokrasi ne seçimle başlar ne de seçimle biter. Demokrasiyi bu tür bir koalisyona indirgemeye çalışmak hayalciliktir.

«Demokrasi ilk olarak ekonomik düzende, sosyal eşitsizlikler ortadan silinmeye başladığında ve işçiler ve köylüler yaşam koşullarını iyileştirdiklerinde görülür. Gerçek demokrasi işte o zaman başlar, daha evvel değil.

«Bu hedeflere bir kez ulaşıldıktan sonra, demokrasi derhal diğer alanlara da yayılır: Hükümetin alanı genişletilir, halk yönetime etkide bulunur, kabul edilir olsun olmasın kendi hükümetini belirler.

«Daha ileri bir devlette, demokrasi, işçilerin fabrikaların, kooperatiflerin, kültür merkezleri vb.nin yönetimine katılımı demektir. Kısacası demokrasi, kitlenin sosyal yaşamın her yönüne müdahalesidir»[18].

Bu düşüncede yanlış olan, hükümet politikasının sınıfsal içeriğini seçimlerin yapılmasının *genel olarak* karşısına koymasıdır. Böylelikle o, yalnızca genel oy hakkının burjuvazi tarafından kullanıldığı belirli biçimleri değil, ilkenin kendisini de kötüleme eğilimindedir. Zira, ülkede kendi sınıfsal çıkarlarına ilişkin değişik düşünceler enine boyuna tartışıldıktan sonra işçiler kendi kararlarını serbest ve gizli bir seçimle vermezlerse, hükümet politikasının içeriğinin işçilerin çıkarlarına uygun olup olmadığına kim karar verecektir? Belli ki hükümetin kendisi. Burjuvazinin genel oyu hayata geçirmesi, oy haklarının daha

18. *Barricada*, 24 Ağustos 1980.

üstün, sosyalist bir tarzda kullanımından ziyade böylesi seçimlerin genel olarak eleştirisi adına reddedilirse, o zaman burjuva parlamenter tarzda önderlik seçiminin yerini atama ve yukardan seçmeli bürokratik sistemin alması da mümkündür.

İkinci olarak, bu «halk için demokrasi»nin «halk tarafından demokrasi» olduğu da iddia edilmektedir. Her yerde iktidarın profesyonel politikacılara havale edilmesini örgütleyen burjuva demokrasisinin aksine, Sandinist demokrasinin «doğrudan» olduğu savunulmaktadır. Bununla birlikte, FSLN temsilcileri burada Atina Agorası'ndan, Paris Komünü'nden ya da Rus devriminin sovyetlerinden sözetmemektedirler. Sandinist Savunma Komitelerinin (CDS) piramidinin, sovyetlerin efsanevi piramidi gibi, Nikaragua'daki doğrudan iktidarın örgütsel ifadesi (proleter demokrasinin de gerçek biçimi) olduğu hayalini kuranlar, bir kez daha özlemlerini gerçeklerin yerine koymaktadırlar.

CDS'ler yerel seferberlik, asayişi sağlama ve yönetim gibi fonksiyonlar üstlenmiş olup bu halleriyle rejimin yararlı yardımcı kuruluşlarıdırlar. Fakat kesinlikle kendi başlarına iktidar merkezi ya da kaynağı değildirler. Kapsamlı ulusal tercihlerin tartışıldığı; yöneticilerin seçildiği yer bu komiteler değildir.

FSLN'ye göre «doğrudan demokrasi»nin kurumları, Devlet Konseyi[19], belediye cuntaları, *cabildos abiertos* meclisleri, ekonomiyi yeniden canlandırma meclisleri (ARE'ler), *Linea Directa* radyo programı, vs.dir.

Şimdi, «doğrudan demokrasinin» tüm bu kurumlaşmış biçimlerinin karakteristik özelliği, içlerindeki halk egemenliğinin oldukça dolaylı, aracılı oluşudur.

19. Propaganda ve ideolojik eğitim sekreteri Julio Lopez bir defasında şu soruyu yöneltti: Halkın, nüfusun değişik kesimlerinden delegeler yoluyla doğrudan temsili değilse, nedir o halde Devlet Konseyi? *'Barricada'*, 31 Temmuz 1980.

• Devlet Konseyi delegeleri 1980 Nisan'ında FSLN'nin belirlediği sayıya göre temsil ettikleri kitle örgütü ya da partinin lideri tarafından atanırlar. Üstelik parti vb. önderliklerinin kendileri de üyeler tarafından seçilmez, yukardan belirlenirler. Örneğin CST 5 Ekim 1980 tarihli bir özeleştiri yazısında, özellikle bölge komitelerinin temsili olmadığını kabul etti.

• 135 belediye cuntası, Ulusal Yeniden İnşa Cuntası'yla aynı prosedüre göre oluşturulur. Bunlar seçimle gelmez, kitle örgütleri ve siyasal partiler arasında FSLN destekli görüşmeler yoluyla sandalyelerin sayıları üzerinde anlaşma sağlandıktan sonra atanırlar. Yurttaşlardan zaman zaman liderlerin seçimini alkışlamaları istenmesine ve önderlik değişikliğinde zaman zaman göze batan yetersizliklerden duydukları öfkeyi de nazarı dikkate almalarına rağmen, Nikaragua'da yasama meclisi seçimi gibi, belediye veya yerel seçim işareti de yoktur. Şu anda, her biri seçmenin önüne kendi yerel yönetim ve kalkınma programını koyan rakip aday listeleri yoktur. «Seçilmiş» belediye temsilcileri, sıradan insanlar tarafından değil, FSLN hiyerarşisine atanmakta, denetlenmekte ve azledilebilmektedir.

• *Cabildos abiertos*, Devlet Konseyi'ndeki bakanların yeni yasaları işçilere açıkladığı ve ilgilendikleri şeyleri doğrudan öğrendikleri yerel 'tartışma toplantıları'dır. Böylelikle Devlet Konseyi üyelerinin, yasama meclisi üyesi olarak çalışmalarında bu görüş alışverişinden esinlenmeleri beklenmektedir. Yüzlerce insanın katıldığı bir *cabildo abierto* genellikle şehir tiyatrosu ya da sinemada yapılır. Devlet Konseyi üyelerinin konuşmalarıyla başlar ve sonra da kürsüyle taban arasında bir diyalog gelişir. Bir *Barricada* muhabiri bu toplantılardan birini şöyle anlatmaktadır:

«Gerilla Komutanı Dora Maria Tellez sözü halka verir vermez, Danielo Ramirez yoldaş ayağa kalktı ve çocuklarının yiyecek gereksinimlerini karşılama-

yan babaların mahkemeler için doğurduğu sorunlardan sözetti.

«Ramirez Somozacılıktan kalma mevcut yasaların ebeveynin sorumluluklarını açıkça belirtmediğini söyledi. Yoldaşın sözü salondaki kadınların başlattığı sloganla kesildi: LEYES QUE PERJUDIQVEN A LAS MUJERES... ABOLICION [Kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasaları kaldırın!].

«Dora Maria Tellez yoldaş, yoldaşın endişesinin Devlet Konseyi'ne iletileceğini söyledi ve gelecek birkaç gün içerisinde konuyla ilgili bir yasa çıkarılacağına söz verdi»[20].

Kuşku yok ki bu toplantılar hem liderlere yardımcı olmakta hem de birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlamaktadır. Fakat ikinciye birinci üzerinde denetim sağlamadıkları ve bu meclislerin gerçek bir iktidar rolü oynamadıkları da açıktır. Tartışmalar ha yata geçirilmesini kesinleştirmek amacıyla bağlayıcı oylamalar ve delege seçimiyle sonuçlanmamaktadır. Olsa olsa dilekler dile getirilmektedir ki, önderler bunları gözönüne alıp almamakta özgürdürler.

• Ekonomiyi Yeniden Canlandırma Meclisleri (ARE'ler) bir işletmenin sorunlarını tartışmak ve üretimi arttırmak amacıyla işçileri ve yönetici personeli biraraya getiren benzer toplantılardır. Örneğin 1 Kasım 1980'de, devletleştirilmesinden bir yıl sonra Francisco Meca Rojas madencilik kompleksinde bir ARE

20. *Barricada*, 13 Temmuz 1980, Boaco'daki bir *cabildo abierto* haberi. Aynı yayında Leon, Granada ve Rio San Juan'da *cabildos abiertos* haberleri de vardır. Bunlardan birinin manşeti şöyledir: *'Cabildos Abiertos:* Halk Demokrasisinin Bir İfadesi'. Ve Boaco'yla ilgili makalenin üzerinde şu giriş paragrafı bulunmaktadır: «Devlet Konseyi'nin ülkenin çeşitli bölgelerinde yaptığı *cabildos abiertos*, hiç kuşkusuz kurumlarımızın demokratik, birleştirici ve katılımcı karakterinin en iyi ifadesidir. Nikaragua tarihinde ilk defa olmak üzere halk, endişelerini gerçek temsilcilerine özgürce ifade edebilmektedir.»

toplantısı düzenlendi. Bin kadar madencinin katıldığı toplantıda pek çok hükümet üyesi de hazır bulundu.

Bir işçi «Burada herşeyimiz eksik» dedi. «Ne iyi besleniyoruz ne de işimiz için uygun bir biçimde eğitiliyoruz. Onbeş günde bir, bir *bolsa* şeker veriliyor bize. Süt yok, et yok ve biraz et yemek istediğimizde, hayvanı canlı canlı alıp kendimiz kesmek zorundayız. Su beş günde bir geliyor. Yiyecek almaya Leon'a gitmemiz gerekiyor, çünkü yerel komiserlik hiçbir şey yapmıyor ve hiçbir işe yaramıyor.»

Madenler ve hidrokarbonlar bakanı Carlos Zarruck, cevaben ülke çapında bir şeker sorunu olduğunu fakat gıda maddelerine ilişkin sorunlar gibi onun da kısa sürede çözüleceğini söyledi.

Başka bir madenci ücretler meselesini ortaya atarak, altın madenlerindeki çalışmaların karmaşıklığı ve zahmetliliği gözönüne alınırsa saatte 7 cordobanın çok az olduğunda ısrar etti.

JGRN üyesi Sergio Ramirez, madencilerin taleplerinin haklı olduğunu kabul etti ve ücret düzeylerinin yeniden gözden geçirileceğini kaydetti.

Komutan Daniel Ortega aslında bu tür bir incelemenin yapılmakta olduğunu, fakat şimdi herkesin ücret zammı istediğini söyledi. Madencilerin ekonomik düzeyi yükseltildiği takdirde diğer kesimler de kendilerine karşı ayrımcılık yapılmaması gerektiği nedeniyle eşit oranda zam isteyeceklerdi.

Komutan, «Gerilla seferberliğindeki gibi davranmamız gerektiğini anlamıyorlar», dedi. «Ön hatlara bir komando gönderdiğimizde, en iyi teçhizat ve yiyeceği ona verirdik, ötekiler ise geri kalanla idare etmek zorundaydılar.»

Bir diğer madenci CONDEMINAH (Madencilik sektöründeki kamu kuruluşu) üst yönetiminin istifasını isteyerek işçiler düşük ücretler için kendini bitirirken, üst düzeydekilerin bürolarında rahat rahat oturduklarını söyledi. FSLN'nin durumu gözetmek

üzere üyelerinden birini CONDEMINAH'a atamasını önerdi.

Komutan Ortega, «Zarruck ve Bermudez mükemmel devrimciler olduklarını, pekçok yerde kanıtlamışlardır. Cepheden kimseyi atamaya gerek yok, zira önde gelen mevkilerdeki insanlar tam anlamıyla yeterli ve saygıdeğerdirler»[21], karşılığını verdi.

Bu toplantıdan bir gün sonra, «ikramiye fonu» madenciler için günde 7,5'dan 10 cordobaya ve emekli aylığı da madencinin ücretinin % 30'undan % 60'ına çıkarıldı. Aynı zamanda ucuz konut yatırımı için 50 milyon ayrıldı[22].

Bununla birlikte, Nikaragua'daki 'sınai demokrasi' Ekonomiyi Yeniden Canlandırma Meclisleri'ne indirgenemez. Pek çok işletmede, örneğin La Victoria bira fabrikasında, her departmanda seçimle gelen üretim konseyleri oluşturulmuştur. Sendika ve devlet temsilcileriyle birlikte konsey delegeleri ve uygun olan yerlerde de işverenler bir 'sürekli üretim komitesi' ya da 'fabrika komitesi' kurmaktadırlar. Özel sektörde, bu yapılar işçilerin üretim ve işletme üzerindeki denetimini hayata geçirme rolünü üstlenirler. Kamu sektöründe, verimli bir çalışma için işçilerin işletme yönetimi ve seferberliğine katılımını sağlarlar. Fakat burada da, uygulama duruma göre büyük çapta değişkenlik gösterir. Genellikle kamu işletmelerinin yönetimi, merkezî otoriteler tarafından atanır. Buna uygun olarak, CST'nin aylık yayın organı *El Trabajador* Sandinist devrimin birinci yılına ayrılan Temmuz 1980 özel sayısında, ARE'leri ve bunlara bağlı çeşitli komiteleri, özellikle, Plan'ın hayata geçirilmesi için kurulmuş yapılar olarak sunuyordu. «Sürekli üretim komiteleri» ve daha yüksek düzeydeki «sürekli üretim komiteleri konseyleri»nin bileşimini ayrıntılarıyla vererek, tabandan gelen temsilcilerin azınlık konumun-

21. *La Prensa*, 3 Kasım 1980.
22. *La Prensa*, 4 Kasım 1980.

da olduğunu açıklığa kavuşturdu[23]. Bununla birlikte, bu kuruluşlara atamaların yapılış prosedürüne dair hiçbir şey söylemiyordu. Ne ARE'nin yetkileri ne de denetleyici temsilcilerin araçları tanımlanıyordu.

• *Linca Directa*, ileri gelen kişilerin, dinleyicilerin sorularını şahsen yanıtladığı ve onların önerilerini uygun bir şekilde kaydettiği bir Sandino Radyosu programıdır.

Toparlayacak olursak, bu kurum ve prosedürler, en aktif işçilerin kararlarının alınışından haberdar edilmesini ve bu konuda onlara danışılmasını mümkün kılmaktadır. Fakat bunlardan hiçbiri işçilerin kendi «temsilcilerini» ve yöneticilerini atamasını, denetlemesini veya azletmesini doğrudan sağlamamaktadır. İşçilerin yürütme ve yasama erkinin kullanımına doğrudan katıldığı varsayılmakta, halbuki süreç gerçekte tabandan bağımsız ve kendilerini atayanlara karşı epeyce bağımlı durumdaki esas olarak seçimle gelmemiş temsilcilerin aracılığı sonucunu getirmektedir. Bunu, yönetime doğrudan katılımla eşitlemek için işçiler, parti ya da devlet görevlisi olmuş eski işçilerle özdeşleştirilmektedir- halk kökenli her ham bürokrasinin mutat prosedürüdür bu.

Julio Lopez, Heberto Incer ve ötekilerin «doğrudan demokrasi» diye gösterdiği, aslında, paternalist, bürokratik yönetim örgütü modelidir. Mevcut koşullarda daha iyi bir biçimi belki de varolamaz. Ama bu durumda da, bunun böyle olduğunu söylemek ve durumu idare etmek, zaafları erdeme dönüştürmekten ve belli ki tarihsel koşulların zorladığı bir alt bi-

23. Bir işletmede «iki taraf» arasında çelişki doğduğunda en yüksek yetkiye sahip olan Sürekli Üretim Komitesi Konseyi'nin bileşimi şöyledir: «Sürekli üretim komitesinden bir üye; sendika yönetiminden bir delege; CST ve yönetimden birer temsilci; Çalışma Bakanlığı'ndan bir delege ve aynı sanayi kolundaki bir devlet kuruluşundan bir üye.» *El Trabajador*, no. 10, s. 11.

çim olan bir şeyi «demokrasinin daha üst bir biçimi» olarak sunmaktan daha tercih edilir bir şeydir.

Ulusal yeniden inşa ve yeni rejimin sağlamlaştırılması aşamasında siyasal demokrasiyi kısıtladığı için FSLN'yi ancak demagoglarla idealistler suçlayabilirler. Rejim üzerindeki objektif baskıların - iç ve dış karşı devrim tehdidi, kitlelerin kültürel geriliği, demokratik geleneklerin eksikliği, «sosyalist ilkel birikim»in zorunlu kıldığı şeyler - dışında, küçümsenmemesi gereken bir faktör daha vardır. FSLN'nin «ağır geçiş» ve «karma ekonomi» anlayışlarından zımnen anlaşılan tarım-sanayi burjuvazisinin kesin ekonomik gücü, eski hakim sınıfı, bu sınıfın tamamen mülksüzleştirildiği daha önceki devrimlerde olduğundan daha güçlü bir siyasal düşman haline getirmektedir. Bu, FSLN'nin siyasal iktidar aygıtları üzerinde (ordu, yönetim, kitle örgütleri) neden sıkı bir denetim uygulamayı istediğini ve burjuvazinin kullanmasına elverişli olarak gördüğü demokratik prosedürlere neden güven duymadığını açıklamaktadır. Zira Sandinistlerin siyasal alandaki katı otoriter tavrı, onların ekonomik alanda esnek ve değişikliklerin tedricen uygulanması yanlısı oluşlarının diğer yönüdür.

Bununla birlikte, FSLN önderliği üzerindeki baskılar ne denli yoğun olursa olsun, sosyalist demokrasiye üzüntü verici ve geçici sınırlamaların ötesinde bu tür kısıtlamalar getirmesinden dolayı eleştirilmesi gerekir. Elbette ki bu, yalnızca göstermelik bir sorun değildir. İnsan tarihsel koşulların demokratikleşmeye belirli sınırlamalar getirilmesini zorunlu kıldığını kavradığı takdirde, buna uygun olarak koşullar elverir elvermez süreci ileri götürmeyi de üstlenir ve işçileri böyle bir ilerleme talebinde bulunmaları için hazırlar. Ama eğer insan onların 'gerçek proleter demokrasi'yi temsil ettiklerini iddia ederse, eğilim de bunları idealize etmek ve sürekli kılmak yönünde olacaktır.

Son olarak «halk demokrasisi»nde seçimlerin ro-

lünün burjuva demokrasisindekinden farklı olduğu savunulmaktadır. Sandinistler bununla, dev coğrafi seçim bölgelerinde milletvekili seçimine dayanan burjuva parlamenter sistemin, seçmenlerin, temsilcilerini denetleme ve azletme haklarını gerçek anlamda kullanmalarını sağlayan işyeri temelindeki seçim sistemine götüreceğini kastetmemektedirler. Onlar yalnızca «halk demokrasisi»nde seçimlerin fonksiyonunun, partilerin siyasal iktidar için birbiriyle rekabet etmesi değil, «iyilerin en iyisini seçmek», halktan «kendi öncüsünü belirlemesini» istemek olduğunu savunmaktadırlar.

23 Ağustos 1980'de Humberto Ortega, «Bizim kastettiğimiz seçimler», diyordu, «oligarşinin yöneticilerinin ve hainlerin, muhafazakâr ve liberallerin, gericilerin ve emperyalistlerin, Sandino'nun onlara taktığı adla süprüntülerin istediğinden çok farklıdır... Bu seçimlerin devrimci iktidarı tehlikeye sokmak için değil onu güçlendirmek için olduğunu sıkı sıkı aklınızda tutun. Zira iktidar, öncüsü FSLN aracılığıyla halkın ellerindedir»[24].

Julio Lopez'e gelince, o da sorunu şöyle koyuyordu: «Seçimler, Nikaragua'da iktidarı kimin elde tuttuğuna karar vermek amacıyla yapılmayacaktır. Bu sorunu tarih halletmiş bulunmaktadır ve halk da kararını sürekli olarak onaylamaktadır. Ülkemizde ilan edilen çeşitli düzeylerde yapılacak seçimlerin amacı, halkın, otoritesini, halk iktidarının temsilciliğini onaylamaktır. Kitleler geçmişte olduğu gibi atomize ve paramparça olmayacaklar, burjuvazinin şu ya da bu kesimine oy vermek için kuyruğa girmeyeceklerdir. Seçim sandığına giden halk sendikalar, EPS, milis ve ATG'ler şeklinde örgütleneceklerdir- kısacası, kendi çıkarlarının siyasal bilincine üst düzeyde varmış bir halk olarak»[25].

24. *Barricada*, 24 Ağustos 1980.
25. *Barricada*, 31 Temmuz 1980.

Demek ki ana düşünceler şunlardır: «Halk için yönetim» olarak tanımlanan demokrasi; yüksek iktidar organları tarafından atanmış ve bunlara karşı sorumlu temsilciler aracılığıyla kitlenin iktidarın kullanımına doğrudan katılımı; siyasal çizgiler arasında hiçbir çatışma olmaksızın «iyilerin en iyisinin seçimi olarak kavranan seçimler. Burada görülen şeye, Fidelist deneyimin pek iyi bir yönünü oluşturmayan Küba tipi «sosyalist demokrasi» modeli denebilir.

Kastroculuğun, Sandinistlerin büyük çapta yararlandığı olumlu katkıları arasında, Latin Amerika ve Afrika'daki devrimci hareketlere olan çeşitli ve koşulsuz desteğinden, iktidarı ele geçirme stratejisindeki deneyim birikiminden ve yeni ve daha adil bir toplum kurma konusundaki uzun süreli pratiğinden sözedebiliriz. Küba'nın Sandinist ve Orta Amerika devrimlerine yaptığı yardımın belirleyici karakterinin önemini abartmamak mümkün değildir. Bu sorumluluğu üstlenirken, Kastro önderliği hatırı sayılır tehlikelerle yüz yüze gelmiş ve Washington'un pek çok cazip teklifini geri çevirmiştir. Bununla birlikte, Küba'nın son dönemdeki Latin Amerika politikasının gerçekten enternasyonalist bir karakter taşıdığının kabulü, bizi Küba devriminin *Aşil Topuğu* ve adanın ekonomik kalkınmasının engeli durumundaki, iç siyasal sisteme ilişkin gerekli çekinceleri dile getirmekten alıkoymamalıdır.

Küba Tarzı İktidar Örgütlenmesi

Şu an için ve gelecekte de geçerli olmasını sandığımız bu Küba modeli, bugünkü Nikaragua'daki gerçek siyasal çoğulculuk ve demokratik hak ve özgürlüklere gerçek anlamda duyulan saygıyla tezat teşkil etmektedir. Bununla birlikte, önderliğin tamamının olmasa da Sandinist görevlilerin düşüncelerin-

de bu tip bir modelin yattığına ilişkin pek çok işaret vardır.

FSLN Burjuva-liberal erken seçim kampanyasına karşı çıkma bahanesiyle, seçimleri, oligarşinin yöneticilerinin iktidarı ele geçirmek için uyguladığı mutat manevralar olarak genelde küçük görmektedir. Bu görüş uyarınca, devrimin, para ve enerjisini, sonucu önceden bilinen bir halka danışma işi için çarçur etmekten daha önemli işleri vardır. Bu nedenle, 19 Temmuz için yapılan heybetli anma törenlerinden bir gün sonra *Barricada*'da tam sayfalık bir slogan yeralıyordu: «500.000 gösterici - Halk oyunu verdi!» Bir kitle gösterisinin seçim sandığının yerini daha üstün bir biçimde alabileceği ve açık bir yerde toplanan halkın böylelikle önderlerine alkışlarla karşılık verebileceği ima ediliyordu. Bu Kastrocu düşünce, rejimin polemik cephanesini gerçekten çarpıcı bir şekilde *par excellence* (*) ifade etmektedir. Bu tür bir yaklaşım tabanda, kitle örgütleri ve yerel yönetimlerde seçimlerin yolunu açmamakta, aslında yukardan atama ve belirleme uygulamasını meşrulaştırmaya hizmet etmektedir.

Biri FSLN'ye karşı çıktığında, hemen Somozacı ya da CIA ajanı olmakla suçlanmaktadır. Bu tür etiketler yalnızca burjuva muhalefete değil, işçi örgütlerine de yapıştırılmaktadır: CNT (Hristiyan-Sosyal), CAUS (Komünist), CUS, Frente Obrero ve PCN[26]. Bununla birlikte, bu sendika ve partilerin - en az şüphelisi olan Arnavutluk yanlısı FO dışında - Devlet Konseyi'ndeki yerlerini korumaları, FSLN'nin kendisinin bu türden suçlamalara inanmadığını ortaya koymaktadır.

Muhalefeti bir bütün olarak karalayan ve meşruiyetini inkâr eden bu suçlayıcı yaklaşım, devrimci de-

(*) Mükemmelen (ç.n.).

26. Bkz. *El Trabajador* (Sandinist CST yayın organı), no. 4. Bu sayı; 'CAUS-CIA Ajanı' konusuna ayrılmıştır.

mokrasinin değil, tek parti rejimlerinin karakteristik özelliğidir. Diğer siyasal yapıları zararsız aksesuarlar rolüne mahkum eden öncü partinin diktatörlüğü olarak «proletarya diktatörlüğü» anlayışını ortaya koymaktadır.

«Öncü parti»nin kitlelerle ve kitle örgütleriyle ilişkisi hakkındaki görüşü üzerinde Komintern geleneğinin etkisi güçlüdür. «Öncü» niteliği sorunun özü olarak kavranmaktadır. FSLN'nin halkı tek başına zafere götürmekle, onun, «Nikaragualıların tartışılmaz öncüsü», tarihsel çıkarlarının bilincindeki bir halkın ifadesi olduğunu kanıtladığı söylenmektedir. Bu sıfatla FSLN, işçilerin gerçek çıkarının nereden olduğunu ve bunlara nasıl ulaşabileceğini onlardan iyi bilmektedir. Dolayısıyla, halk demagoji ve yılgınlığa boyun eğdiği takdirde, FSLN kendini halkın yerine koyabilir.

Burada görülen o ki, «halkın tartışılmaz öncüsü»nün bir gün gelip de «iktidarın profesyonel tehlikeleri»ne (Rakovski) yenilebileceği ve kendisinden önceki öbür «tartışılmaz öncüler» gibi zalim bir bürokratik kastın doğmasına yolaçabileceği türünden olasılıklar üzerinde hiç durulmamaktadır.

FSLN'nin kitle örgütlerine, özellikle de sendikalara karşı tavrı bu açıdan oldukça önemlidir. Bunları kurmaya çalışmakta, yine de, onları gerçek özerk kuruluşlardan çok, öncü parti ve devletin kitleleri oluşturup seferber edebileceği volan kayışları haline getirmek istemektedir. FSLN kendi kurduğu kitle örgütlerini - Sandinist Komiteleri, Kır İşçileri Birliği, halk milisleri, AMLAE ve MJ 19 - denetlemekte hiçbir güçlükle karşılaşmamaktadır. Fakat sendikalara gelince işler iyice karışmaktadır.

Sendikalara Hücum

Şehir işçi sınıfı Nikaragua'da sayısal olarak oldukça azdır ve işçi hareketi de Latin Amerika'nın en az gelişmiş hareketlerinden biriydi. Buna rağmen, onu yok saymak da mümkün değildir. Somoza rejiminde binlerce üyenin örgütlü bulunduğu elli kadar sendika kuruldu ve bazıları da oldukça savaşçıydı. FSLN'nin bu işçi hareketindeki kökleri zayıftı ve esas olarak 'proleter eğilim' aracılığıyla temsil ediliyordu. Zaferden sonra kurulan Sandinist İşçi Federasyonu bu yüzden önemli fabrikalarda sağlam, uzun süre önce kurulmuş sendikalarla karşı karşıya geldi. İşçiler arasında gerçekten taraftar bulan bu işçi örgütleri, liderlerinin çeşitli siyasal güçlere bağlı oluşu nedeniyle FSLN'den büyük ölçüde bağımsızdılar: CAUS, Nikaragua Komünist Partisi'ne; CGTI Nikaragua Sosyalist Partisi'ne; CNT Hristiyan Sosyal Parti'ye, sonradan da MDN'ye bağlıydı.

Bu örgütler de, tıpkı CST gibi, emirlerindeki deneyimli kadrolarla, zaferin başlattığı güçlü sendikalaşma dalgasından yararlandılar. Bazıları siyasal anlayışları nedeniyle (FO, CAUS) Sndinist «ulusal birlik» politikasını reddettiler ve onu soldan geçme çabasına girdiler. CST'ye karşı kendi bürokratik mevzilerini güçlendirmek için CNT ve CUS önderlikleri de benzer taktikler kullandılar.

CST, kuruluşundan itibaren, işçi hareketinin tamamının birleştirilmesini sağlamaya girişmişti. Aşırı bölünme ve sekterliğin Nikaragua sendikacılığının zayıflığının hem sebebi hem sonucu, sınıf düşmanlarına karşı başlı başına bir dezavantaj olduğu doğrudur. O halde, birleşme meşru ve olumlu bir hedeftir, ama yalnızca sendika hareketini kendi denetimine sokmaya çalışan bir devlet tarafından otoriter bir tarzda empoze edilmemesi koşuluyla. Ve yalmzca birleşik örgütün örgüt içi demokrasiyi güvence altına aldığı

koşullarda: Görevlilerin seçimi, her düzeyde demokratik kongreler, sendikal kuruluşlar temelinde eğilim oluşturma hakkı, vs.

Fakat 1980 yılı boyunca FSLN sendikaları devlet aygıtıyla birleştirmeye çalışıyor izlenimini verdi. 1979 sonbaharı ve 1980 kışında işçilerin mücadelesinin kendiliğinden gelişimi Sandinistleri güç duruma soktu, bunun nedeni özellikle, kemer sıkma ve verimlilik politikalarına bağlılıklarının, rakip sendikalara geniş bir hareket alanı sağlamasıydı.

İşçi sendikalarını ve köylü hareketini kontrol etmek FSLN için can alıcı bir sorun, «Ulusal Yeniden İnşa» stratejisinin başarısının önkoşulu haline geliyordu. İster siyasal gafların, ister kadroların deneyimsizliğinin sonucu olsun, sık sık beceriksizce uygulanan bir komutacılık görülmekteydi.

İnşaat işçilerinin «tarihi» sendikası SCAAS pek çok örnekten yalnızca birini gözler önüne sermektedir. CGTI'nın genel sekreteri ve komünist PSN lideri Alejandro Solorzano'nun oldukça popüler önderliğindeki bu örgüt, diktatörlük döneminde önemli mücadeleler vermişti. Bundan dolayı, inşaat ve bayındırlık sektöründe birliğin iskeletini oluşturmak gibi meşru bir talebi vardı. Fakat bu, PSN ve CGTI önderlerince yönetildiği gerçeğini ortadan kaldırmıyordu. PCN'nin (aynı derecede Sovyet yanlısı olan diğer Komünist Partisi) aksine PSN, FSLN'yi karşısına almaktansa onun politikası ile mümkün olduğunca yakın olma taktiğini uyguladı. Buna rağmen, ne kadar uzlaşmacı olurlarsa olsunlar, SCAAS liderleri hâlâ, FSLN'nin çelişki içinde bulunduğu bir siyasal partiye bağlıydılar. Bu nedenle Sandinist Cephe, Managua Belediye Cuntası'nda çalışan işçiler temeilnde rakip bir sendika kurmaya çalıştı. Çalışma Bakanlığı da, doğal olarak, yeni CST sendikasını, görüşmelerde tek yetkili taraf olarak alelacele tanıdı. Solorzano bunun yönetimini kabullenmeyi reddedince, 1979 Ekim'inde birkaç günlüğüne tutuklandı.

1980 Ocak'ında, binlerce inşaat işçisi, ücret artışı sağlamak ve SCAAS'ın tanınması için baskı yapmak amacıyla mücadele başlattılar. 9 Ocak günü Çalışma Bakanlığı'nın önünde gösteri yapmaları üzerine İçişleri Bakanı Tomas Borge ve savaş kahramanı Dora Tellez görüşmelere gidilmesini önermeye başladılar. Ay sonuna doğru işçi ücretlerine zam yapıldı ve yasal ünvanından vazgeçen CST sendikası, SCAAS'm inşaat işçilerinin tek sendikası olarak tanınmasının yolunu açtı. Bu güç denemesi aslında işçilerin kuşkularını arttırdı ve çok daha kolay önlenebilirdi[27].

San Antonio, Monterosso ve Corinto'daki sendikaları kontrol altına alma çabaları, değişik düzeylerde başarıyla sonuçlandı. Managua yakınlarında, çok sayıda büyük, ülke çapında faaliyet gösteren şirketi (mobilya dalında Plywood, metal sanayiinde Metaxa ve Border-Chimico) içinde barındıran sanayi şehri Tipitapa'da başlangıçta sendikalar CST'ye katılmayı kabul ettiler. Fakat Sandinist federasyon, yetersiz ve küstah bir yerel sekreteri tepeden indirince, ki bu kişinin sendikacılıkla devlet işini karıştırdığı belliydi, işletme sendikaları ilişkilerini kesme ve herhangi bir ulusal federasyon dışında bir «Tipitapa İşçi Sendikası» kurma kararı aldılar. Üyeleri ise, hâlâ büyük prestije sahip olan FSLN'den kopmak istemiyorlardı. Yalnızca CST'yi kendi çıkarlarını savunacak bir örgüt olarak değil, devletin sanayideki temsilcisi olarak görüyorlardı. Bir FO görevlisine göre, CST sekreteri, bağımsız sendikanın kuruluş toplantısının yasadışı olduğunu ve yetkili makamlar tarafından yasaklandığını açıkladı.

27. *La Prensa*, 10, 15, 18 ve 23 Ocak 1980. Devrimin ilk yıllarında FSLN, sendikalar ve kendiliğinden işçi hareketi arasındaki ilişkilerin tahlili için bkz. Livio Maitan.

Anti-Bürokratik Bir Dönüş mü?

Örnekler çoğaltılabilir. Fabritex'teki grevle dayanışma grevlerinin ardından 1980 Ocak ayında FO'ya ve Mart ayında da CAUS'a karşı bir yergi ve baskı kampanyasına girişildi. Bununla birlikte tesadüfen genelleşmeyen bu saldırı örnekleri, işçilerin oldukça güçlü direnişi ile karşılaştı. FSLN Ulusal Yönetimi, deneyimlerden ders çıkarmış görünmektedir. Sendikaların önemli mevkilerine «siyasal yönden güvenilir» kişilerin atanmasıyla birlikte zorla birleştirme düşüncesi, rafa kaldırılmış gibidir.

1980 Ekim'inde, CST Sekretaryası yayınladığı bir özeleştiri belgesinde FSLN sendika kadrolarının deneyimsiz ve nitel açıdan zayıflığını, üyelerinkinin yerine kendi faaliyetlerini geçirme eğilimlerini ve işçi hareketinde «bürokratik merkeziyetçilik»i ve «paternalist» eğilimlerin ağırlığını kabul etti.

Belge, «örgütsel çalışma» diyordu, «öz olarak, nitel ve nicel yönden eksik az sayıda yan kadroya emanet edildi. Sendika kollarının liderlerine en üst düzeyde sorumluluk verilmedi. *Çoğu kez, Bölgesel Yürütme Komiteleri tabanı temsil etmiyordu...* Bu nedenle, gerçek yakınmaları dile getiren pek çok uyuşmazlığın, kimi liderlerin desteğini kazanmadığını görebiliyoruz. Bu, diğer federasyonların, işçilerin haklı taleplerinden kendi çıkarlarına yararlanması durumuna yol açtı»[28].

CST Sekretaryası işleri yoluna koymak amacıyla sendikal demokrasinin geliştirilmesini, «bürokratik merkeziyetçilik» ve «paternalizm»e karşı mücadele verilmesini ve işçi hareketinin gönüllülük temelinde, demokratik bir biçimde birleştirilmesi politikasını savundu.

«Liderler, işçi sınıfı adına karar almamalıdır. Emekçiler kendi kararlarını kendileri almalı ve ger-

28. *Barricada*, 5 Ekim 1980.

çek liderlerini seçmelidirler... Eski çalışma tarzını terkettiğimizin somut delili, kadroların günlük sendikal çalışmada çelikleşmiş, tabandan geçme üyelerden oluşturulması olacaktır. Bölge üst düzey sorumluluklarına bu tür liderler getirilmelidir»[29].

Böylelikle önünü açan CST tüm sendika federasyonlarını sendika hareketinin sosyalist devrimdeki görev ve işlevlerinin demokratik bir biçimde tartışılacağı «işçilerin birliği için ilk Genel Kurul»a katılmaya çağırdı. MDN'nin rejimle güç denemesine bağlı kalan CNT dışındaki tüm sendikalar bu çağrıya yanıt verdi. Yeni 'Nikaragua Sendikal Koordinasyon Komitesi'nde federasyonlardan dokuzunun liderleri yer alacaktı: CGT, ANDEN (Öğretmenler Sendikası), CUS, CST, FEDSALUD, UPN, FO, ATC ve CAUS.

15-16 Kasım 1980'de Managua'da toplanan Genel Kurul tam anlamıyla başarılıydı. Gündem, dört maddeden oluşuyordu: Üretimin ve emeğin verimliliğinin arttırılması; çalışma koşulları ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi - bunlara ücretlere Nikaragua'nın ekonomik durumuna göre zam yapılması da dahildi -; işyerlerinde sıkı devrimci disiplinin korunması; iş uyuşmazlıklarının iş bırakma olmaksızın çözümlenmesi[30].

Çeşitli sendikaların büyük rol oynadığı oldukça özgür bir tartışmanın sonunda, ilk üç nokta üzerinde anlaşmaya varıldı. Birçok konuşmacının grev hakkına bir öz-sınırlama getirmeye karşı çıkmaları nedeniyle, dördüncüsünde anlaşmazlık belirdi. Nihai çözümlemede grev hakkı yeniden onaylandı, fakat bunun işçilerin 'başvuracağı son araç' olduğu, ancak diğer prosedürler denendikten sonra uygulanması gerektiği vurgulandı[31].

29. a.g.e.

30. *Barricada*, 4 Kasım 1980.

31. *Barricada*, 17 Kasım 1980. Bkz. özellikle CAUS'tan Ramon Quintanilla'nın, grevlerin yalnızca işçi sınıfı tarafından

1980 Ekim ayından beri, tüm işaretler, sendikal hareketin gerçekten birleşmesine doğru adımlar atılmasını destekleyenlerin, zor kullanma taktiğinin kullanılmasını savunanlara karşı zafer kazandığını göstermektedir. CST'nin 4 Ekim tarihli özeleştirisinde «bürokratik merkeziyetçilik geleneği» ve «eski çalışma tarzı»ndan sözetmesi de belli ki, kendi iradesiyle dağıldıktan sonra FSLN'ye katılarak kendilerini kitle hareketlerinde, özellikle de CST'de çalışmaya adayan KP'lerden birinin Stalinist kadrolarına yönelikti.

Bu yeni dönüş onaylandığı takdirde canalıcı bir önem taşıyacak, böylelikle de Nikaragua işçi hareketinin devletten bağımsız olmasını güvence altına alacaktır.

Hukukla Yüzgöz Olmak

Adli alanda FSLN kendi yasalarına karşı oldukça laubali bir tavır almıştır. Daha önce gördüğümüz gibi, tüm 'sanıkların', Nikaragua ihzar emri *ley d'Amparo*'ya göre olması gerektiği gibi yirmi dört saat gözaltında kaldıktan sonra yargıç önüne çıkarıldığı pek vaki değildir. Sandinist liderler bunu polis memuru eksikliğine ve sulh yargıçlarının ehliyetsizliğine bağlamaktadırlar. İçişleri Bakanı Tomàs Borge, «Biz sıfırdan başlıyoruz» diyordu, «Ne deneyimimiz ne de dosyamız var, tüm suçlular da cezaevlerinin dışında Ulusal Muhafız'la mücadeleden gelen genç ve çoğu kez okuma yazması olmayan insanlarla işe başlıyoruz. Polis gücünün 19 Temmuz 1979'da doğduğunu bile söyleyebiliriz. Gerçekten de, ancak 1979 Eylül'ünden beri mevcuttur. Ve bu nedenden ötürü de, bazı sorunların doğacağı bellidir.» Bakan, polis memurlarınca gerçekleştirilen tüm yasa ihlallerinin gerektiği gibi

provoke edilmeyip yönetimin ve çeşitli bakanlıkların aldığı tavır sonucu patlak verdiğini savunduğu konuşması.

cezalandırıldığını da belirtmektedir. Örneğin, vatandaşlara kötü davrandıkları ve yetkilerini kötüye kullandıklarından ötürü 1500 polis memuru görevden uzaklaştırıldı. Aynı zamanda, 55 polis memuru ise, adi suçlu ve karşı devrimciler tarafından görev başında öldürüldü.

Fakat, Frente Obrero'ya yapılan baskı, bu açıdan daha da fazla önem taşıyan bir olaydır. Bir zamanlar Jaime Wheelock'un «proleter eğilim»ine yakın olan Tiran yanlısı Frente Obrero, diktatörlüğe karşı mücadelede, silahlı bir örgütün, «anti-Somozacı Halk Milisleri»nin (MILPAS) başında aktif bir rol oynadı. 1979 Mart'ında diktatörlüğün içinde bulunduğu krizden yararlanarak rejim tarafından izin verilen günlük *El Pueblo* gazetesini çıkarmayı başardı.

FO'nun aşırı solcu bir örgüt olduğu kuşku götürmez. FO, FSLN'nin anti-Somozacı burjuvaziyle ittifak politikasını, Sandinizmin küçük-burjuva yapısını koruyarak devrime ihanet etmek olarak tanımlarken, kendi «sınıfa karşı sınıf» stratejisini ise ülkenin jeopolitik durumunu, dış yardıma olan ihtiyacı ya da geniş kitlelerin bilinç düzeyini hiç gözönüne almıyordu. Bununla birlikte, Sandinistler onu tehlikeli bir güç olarak gördüler, zira FO her makul sorunda Sandinistlerin önüne geçme politikaları ile proletaryanın en radikalleşmiş kesimlerini kendi yanına çekmeyi hesaplıyorlardı.

Ulusal Yeniden İnşa Cuntası, makinelerin çalınması ile ilgili karanlık bir olaydan sonra ilk iş olarak 23 Temmuz 1979'da FO'yu kapattı. Daha sonra MILPAS, Sandinist kuvvetler tarafından silahsızlandırıldı ve *El Pueblo*'nun dağıtımı engellendi. Ağustos sonlarında *El Pueblo*'nun çıkmasına yeniden izin verildiğinde baskı azaltıldı. Tomàs Borge FO önderlerini kabul etti ve onları FSLN stratejisinin yanına kazanmak için boşuna uğraştı. PCN'nin yanısıra FO'nun da önder rolü oynadığı bir grev dalgasının ardından 21 Ocak 1980'de ikinci yasaklama geldi.

Temel soruna ilişkin olarak ne düşünülürse düşünülsün - birkaç sosyalist de devrimci bir hükümetin gerçek aşırı solculara karşı kendini gerekirse zor kullanarak koruma hakkına sahip olduğunu söyleyeceklerdir- FO'nun ezilmesinde bir dizi kanunsuzluk vardır. Azami gözaltı süresi yasaya göre yirmidört saat olmasına rağmen FO önderleri sulh mahkemesinde resmen suçlanmadan önce onbeş gün cezaevinde tutuldular. İki tarafa da çekilebilecek bazı sözlerden sonra, «halkın çıkarlarına zarar vermeyi ve halkın elde ettiği kazanımları ortadan kaldırmayı amaçlayan deklarasyon, yayın ya da makale» yayınlamaya ilişkin Kamu Düzeni Yasası'nın 4. Maddesinin C Paragrafına göre suçlandılar. Hukuken basın suçlarını kapsayan bu madde, *El Pueblo*'nun muhabirleriyle yayıncısına baskı yapılmasını sağlıyordu. Fakat gazetenin yazı kurulunda yeralmayan, inşaat işçisi ve FO genel sekreteri, 'Chillo' diye çağrılan Isidoro Tellez'e de uygulandı. Şubat ayı başında yapılan duruşma en hafif deyimle karmakarışıktı. Savunma tanıkları hiç kürsüye çağrılmadı. İki yıllık «kamu çalışması» cezalarında tutuklamadan açıkça sözedilmemesine rağmen FO önderleri Chipote cezaevine atıldılar. Ve yasanın izin vermesine rağmen cezanın para cezasına çevrilmesi hakkından yoksun bırakıldılar.

Mayıs ayı başlarında, burjuvaziyle olan ilk siyasal güç denemesinde sıkışan FSLN Ulusal Yönetimi, FO'nun dersini almış olduğu kararına vardı. Oybirliğiyle FO tutuklularının tahliyesi sonucuna vardı ve Komutan Jaime Wheelock iyi haberi iletmek üzere alelacele Chipote cezaevine gitti. Karar kuşkusuz kendi içinde dayanışmaya yönelik bir davranıştı -devrimciler arasındaki ayrılıkları tutuklayarak çözmeyi engellemek gibi övgüye değer bir niyetten esinlenmişti. Fakat gerçek şu ki, bu, resmen, Managua mahkemesinin verdiği hükmün gözle görülür bir biçimde ihlali idi. Bundan dolayı, gülünç duruma düşürülen Yargıçlar Kurulu öfkeye kapıldı, *La Prensa*'da «hu-

kukun üstündeki *comandantes»* ile ilgili provokatif bir yorum çıktı. Sonunda hükümet alelacele bir af kararnamesi çıkarınca sorun halledildi.

Bütün bu dönem oldukça öğreticidir. FSLN'nin baskıya başvurmaktan hoşlanmadığını ve mümkün olan en kısa zamanda son vermeye çalıştığını göstermektedir. Aym zamanda, hukuka karşı çok laubali olduğunu ve bugün iyi huylu olsa da çetin koşulların zorlaması halinde tümüyle farklı bir nitelik kazanabilecek keyfi yönetim eğilimini açığa çıkarmaktadır.

Elbette ki, Nikaragua devriminin gelişimi. esas olarak Sandinistlerin demokrasiye ilişkin düşüncelerine dayanmamaktadır. İlki ve en önemlisi, uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde, sınıf güçleri arasındaki ilişkilere - Reagan yönetiminin stratejisi, El Salvador ve Guatemala'daki iç savaşların sonucu ve Nikaragua'daki karşı devrimin gelişimi gibi teorik olmayan sorunlara - bağlıdır. Aynı zamanda, Sandinist rejimin kendini savunmak zorunda olduğu objektif koşulların kavranması da kaderciliğe götürmemelidir. FSLN'nin işçi demokrasisi ve sosyalizme geçiş anlayışlarının yanısıra, onlar tarafından şekillendirilen uygulamalar da devrimin geleceğini belirlemede önemli bir rol oynayacaktır.

Özellikle geri bir ülkede proleter devrimi tehdit eden bürokratik yozlaşma tehlikesine karşı uyanık olmak, herşeye kadir bir devlet yönetimini doğuracak önlemlerden kaçınılmasına - ya da en azından, ancak bunların tehlikesini bilerek, geçici olarak ve çok sayıda koruyucu önlemle birlikte uygulanmasına - yardımcı olacaktır. Aksi takdirde, Bolşevik deneyinin de gösterdiği gibi, bu tehlikenin herhangi bir biçimde küçümsenmesi, bürokratik deformasyonların otoriter bir sisteme dönüşmesine yardım eder[32]. Bu

32. Bkz. Ernest Mandel: 'Yaşamının sonlarına doğru (Troçki)... insan parti içi hiziplerin yasaklanmasının doğruluğuna ilişkin ne düşünürse düşünsün, bunun SSCB'de stalinist reji-

açıdan, iktidarı ele geçiren ilk Marksist devrimcilerin bu bilgiden yoksun oluşları - o dönemde anarşistlerin ve Sosyal Demokratların uyarıları itibar görmedi - anlaşılabilir bir şeydir[33].

Yarım yüzyıl sonra, bürokratik despotizmin tahribatı tüm yönleriyle kendini gösterdikten sonra, benzer bir hazırlıksızlık ve bilinçsizliğin varlığı ise başka bir sorundur. Sandinistlerin, Nikaragua'da uzun süreli olmak zorunda olsa da, gerçek sosyalist demokretikleşme gibi eşi görülmemiş sağlamlıkta bir silahtan ziyade, burjuvazinin liberal-demokratik saldırısına karşı savlarında Komintern cephanesinden yararlanmaları üzücüdür. Bununla birlikte, burada söz konusu olan görev ve Nikaragua toplumunu, arzu edilebilir bir model olarak da görünse İsviçre Konfederasyonu'nunkilerden alınma kurumlarla donatmak; ne de derhal bir işçi konseyleri piramidi inşa etmektir. Hiçbir demokratik geleneği bulunmayan geri, savaştan tahrip olmuş ve büyük çoğunluğu okuma yazma bilmeyen bir ülkede gelişmiş bir sosyalist demokrasi doğrudan doğruya kurulamaz (Ulusal kampanya, okuma yazma bilmeyenlerin oranını % 55'den % 14'e düşürmesine rağmen, Nikaragua'da genel kültür düzeyi hâlâ oldukça düşüktür.) O, ancak, uzun bir demokrasiyi kurma ve yaygınlaştırma sürecinin -devrimci rejimin hem iç hem de dış düşmanlarla hesap-

---

min ve bürokratik diktatörlüğün kuruluşuna yardımcı olduğunun açık olduğunu yazıyordu. Bu *de facto* (fiilen) bir özeleştiri değil de nedir? Üstelik Troçki 1938 *Geçiş Programı*'nda tüm sovyet partilerine özgürlük verilmesi taraftarı olduğunu yazarken... zımmen ciddi bir özeleştiriye girişiyordu.' *Revolutionary Marxism Today*, Londra, NLB, 1979.

33. Bununla birlikte, bürokratik yozlaşma tehlikesine, tartışma götürmez bir Marksist devrimci büyük Rosa Luxemburg tarafından işaret edildiği pek sık anımsanmaktadır: Bkz. özellikle, R. Luxemburg'un broşürü, *The Russian Revolution* (Rus Devrimi), Michigan 1961.

laşma zorunluluğu yönünden çok daha uzun ve çetin bir sürecin ürünü olabilir.

Bununla birlikte, eğer Nikaragua bürokratikleşme yerine uzun vadeli demokratikleşme sürecine girecekse, ta başlangıçtan itibaren bunun bazı önkoşulları vardır. Bu koşullar sayısal olarak ne kadar fazla ve içiçe geçmiş olursa, devrimin demokratik bir seyir izleme şansı o kadar fazladır. Zaferin kazanıldığı koşulların bunların lehine oluşu, Nikaragua için, kısa ömürlü de olsa, bir şanstır.

«İşçi Devleti»ne Karşı Emekçi Halkın Korunması

Otoriter bir dinamiği denetim altında tutmak için gerekli olan önlemler, gerçekte, sosyalizme geçişin ortaya koyduğu en büyük siyasal sorunların ikisinden doğmaktadır.

Birincisi, «bürokratik bir yönde yozlaşmış işçi devleti»nin (Lenin) dehşetli gücünü sınırlamak nasıl mümkün olacaktır? Emekçi halk, yurttaşlar, kendi adlarına yönetirken yönetimi kendi öz çıkarlarını da karşılayan az çok bağımsız bürokratik bir aygıt aracılığıyla gerçekleştiren bir iktidara karşı nasıl korunabilir?

İkincisi, - ilke olarak egemen olmakla birlikte - 'ilkel sosyalist birikim' aşamasında yetkilerini doğrudan kullanamayan işçiler buna rağmen, kendi önderlerini atayarak, yöneterek, denetleyerek iktidara nasıl gerçek anlamda katılabilirler?

Komintern'in, Üçüncü Enternasyonal'in ilk dört kongresinin Marksizmi bu sorulara yanıt vermiyordu. Bunlar, sonradan, Stalinizme karşı Sol Muhalefetin, özellikle de Leon Troçki'nin zihnini meşgul etse de, onlarm yanıtları da her zaman ikna edici olmadı.

İlk sorunun çözümü, devlet iktidarının kurumsal

olarak sınırlandırılmasını, hükümet otoritesi alanının daraltılmasını; onu yasaya tabi kılmak için karşı güçlerin varlığını gerektirir. Nikaragua'da tüm bunlar değişen ölçülerde mevcuttur ve kesinlikle daha da gelişmeye açıktır. Sandinist devletin bilim ve sanatı düzenlemek, yurttaşlarına belirli birliğini denetlemek gibi bir tutkusu yoktur. «Herşeyin politik» ve kendi otoritesine tabi olduğunu iddia etmemektedir.

Sandinist *comandantes*, en hafif deyimiyle, legal fetişizm günahına girmemektedirler. Fakat devrimci rejimin, iç barış döneminde, Lenin'in hatta bir tarzda proletarya diktatörlüğünün tanımı olarak sunduğu «doğrudan zora dayanan ve yasalarla sınırlanmayan bir yönetimi» temsil etmesi gereğine de inanmamaktadırlar[34]. Yasa ihlalleri söz konusu olduğunda, bunlar haklı gösterilip «üstü örtülmemekte», aksine cezalandırılmakta ve eldeki araçların yetersizliği ile açıklanmaktadır.

Son olarak, merkezi otoriteler bir dizi «karşı gücü» de hesaba katmak zorundadırlar. Sandinist devrimin özgün özelliklerinden biri de - ve kesinlikle korunmaya değerdir - gerçek çoğulculuğun varlığıdır: devrimci legaliteye saygı gösterdikleri ve silahlı olarak yıkıcı eylemlere başvurmadıkları sürece burjuva partiler de dahil siyasal partilerin çoğulculuğu ve sıkı düzenlemelerin «ifade özgürlüğü»nün servet sahiplerinin ve karşı devrimcilerin «söylenti kampanyaları»nı teşvik etmesini engellemesine rağmen basın ve diğer iletişim araçlarının çoğulculuğu. Daha önce de kaydettiğim gibi, sendikal hareketin birleştirilmesi, çoğulculuğa indirilmiş bir darbe değildir. Aslında demokratik ve devletten bağımsız olması şartıyla tek, güçlü bir işçi federasyonu, az çok temsil niteliğine

34. Lenin, *The Proletarian Revolution and the Renegade Kautsky* (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky), Moskova 1970, s. 13.

sahip dokuz sendikadan çok daha etkin bir denge unsurudur.

Devrimi savunma amacıyla, bu çoğulculuğun içini boşaltmaya yönelen her önlem, otoriter bürokrasinin gelişmesine destek olur. Örneğin, *La Prensa* burjuvazinin elinde tartışma götürmeyecek kadar güçlü bir silahtır ve FSLN'nin onun ulusal arenaya müdahalesini düzene sokmaya çalışması anlaşılır bir şeydir. Bununla birlikte *La Prensa*'nın ortadan kalkması, onun basın kampanyalarından daha tehlikeli olacaktır, zira gazete bu şekliyle Nikaragua toplumuna ilişkin değer biçilmez bir haber kaynağıdır. Onda başka yerlerde bulunamayacak bilgi ve dünya görüşü vardır. Ve öne sürdüğü düşünceler de halkın geniş tabakalarının kendiliğinden ideolojisine denk düşmektedir. Bu düşüncelerin açılması ve devrimcilerin de onları ele alıp karşılık vermesi olumludur. Bu nedenle, *La Prensa* silahlı karşı-devrimle birlikte saf tutmadığı, yani rejimin barışçıl, demokratik bir tarzda düzeltilmesini savunduğu sürece, son tahlilde devrimciler için yararlı olacak, onların dönüştürmeye çalıştıkları toplumu ve bu amaçla kullandıkları devlet aygıtını daha iyi kavramalarını sağlayacaktır. Sorunlarına idari ya da askeri çözüm alternatiflerini seçmek yerine siyasal karşılıklar bulmaya zorlayacaktır.

Oy Hakkının Devrimci Bir Tarzda Kullanımı İçin

İkinci sorunun çözümü oy hakkının tam anlamıyla tanınmasında yatmaktadır. Sosyalizme geçiş döneminde yönetenlerle yönetilenler arasındaki farklılık sürdüğü müddetçe - ve bu, uzun bir tarihsel dönem boyunca sürecektir - *ya* yönetenler taban tarafından serbestçe seçilip eninde sonunda onlara karşı sorumlu olacak, *ya da* yukardan atanacak ve yalnızca hiye-

mesinin üst kesimine karşı sorumlu olacaktır. Birinci durumda (ılımlı) işçi iktidarından; ikinci durumda ise bürokrasinin diktatörlüğünden söz edebiliriz.

Kuşkusuz gerçek oy hakkı, bunun çeşitli taklitleri ile karıştırılmamalıdır. Örneğin Küba sisteminde, kitlelerden, pek çok aday arasından, farklı siyasal çizgiler temelinde değil, farklı kişisel geçmişlere bakarak seçim yapmaları istenmektedir. Herkes Küba Komünist Partisi'nin programı konusunda tam anlamıyla mutabık olduğundan, tek iş en kararlı, en çalışkan ve yetkin adayın, «iyilerin en iyisinin» seçilmesidir[35]. Zaten aygıt tarafından alınmış kararları onaylamaya hizmet ettiği (SSCB'de % 99,8) ya da - ki bu da aynı kapıya çıkar - yalnızca tek bir çizginin çeşitli taraftarları arasında bir «seçim» yapılmasına izin verdiği takdirde oy hakkının gülünç duruma düştüğü açıktır. Oy hakkı, ancak, seçim sistemi farklı siyasal düşünceler ve onları dile getiren farklı partiler arasında gerçek bir çekişmeye izin verdiği koşullarda gerçek olabilir. Ve bu da çeşitli siyasal hakların tam anlamıyla kullanımını gerektirir: İfade ve dernekleşme özgürlüğü, gösteri özgürlüğü, grev hakkı.

Şimdi, Nikaragua'da burjuva-parlamenter demokrasinin kurulması, bürokratik yozlaşmanın tek alternatifi değildir: Parlamenterizmi içermemekle birlikte yönetenlerin yönetilenlere karşı sorumlu olduğu bir sistemi savunmak da mümkündür. Her halükârda, Nikaragua'da «liberal demokrasi»nin işlemesinin temel koşulları mevcut değildir. Bununla birlikte, daha genel olarak, Batı tipi bir «liberal demokrasi»de gerçek iktidar sahiplerinden oluşan, gitgide büyüyen bir kesim de ekonomik aygıt, (istihbarat örgütü) halk oyundan azade kalmaktadır. Bu ülkelerde, etkin bir seçim kampanyasının engelleyici mahiyeti seçmenlerin gerçek seçimlerini yapmasını zaten sınırlamakta-

35. Bkz. Martha Harnecker, *Cuba: dictature ou democratie?*, Paris, 1976.

dır. Ayrıca genel oy hakkı, seçilenlerin, bütün bir görev dönemleri boyunca seçmenlerden azami ölçüde bağımsız olmasını sağlayacak bir biçimde kavranmaktadır. Örneğin Fransa Cumhuriyeti'nin devlet başkanının, seçilmiş bir kraldan pek az eksiği vardır. Amerika Birleşik Devletleri yurttaşlarının yanısıra, bir Demokratla bir Cumhuriyetçi arasında seçim yapmaları istendiğinde, o kadar az ilgi gösterirler ki, devlet başkanı için oy verme zahmetine katlanmazlar.

Oy hakkının tam anlamıyla kullanımı, yalnızca gerçek siyasal çoğulculuğu, partilerin özgürce mücadele etmesini gerektirmez. Seçmenlerin kendi temsilcilerini denetleyebilmesini, uzun süreli tartışmalardan sonra temel tercihler konusunda onları belirleyebilmesini ve gerektiğinde, seçimler arasındaki dönemde onların değiştirilebilmesini de zorunlu kılar. Aksi taktirde, yetkilerin iptal edilmeyecek tarzda emanet edilmesi, iktidarın, ayrıcalıkların hemencecik kaynaşıverdiği dar bir politikacılar 'sınıfı'na teslim edilmesine dönüşür.

Oy hakkının gerçek kollektiflerde (emek kollektifleri, semt grupları) kök salınası, bu denetim hakkının ön koşuludur. Zira sözde kollektiflerden - burjuva parlamenterizminin büyük seçim bölgeleri - farklı olarak, bu kollektiflerin oy verme davranışından önce, sonra ve ondan bağımsız olarak süren kendilerine özgü bir yaşamları vardır. Bu kollektiflerin üyeleri, temsilcilerini etkin bir biçimde gözlemleyerek, önemli siyasal kararların alınmasına tek tek seçmenlerden çok daha etkili bir tarzda yardımcı olabilmektedirler.

Bundan ötürü, genel oy hakkının coğrafi temelde kullanımını zorunlu kılan burjuva-demokratik seçim biçimlerini, liderlerin kooptasyonu ve yukardan atanmasına dayalı bir sistemi benimsemeksizin reddetmek mümkündür. Fabrika, büyük çiftlik ve semt komitelerinden - bu komitelerin, sıkı denetim altında da olsa, kararlar üzerinde etkili olma ve liderleri atama,

denetleme ve azletme yeteneğnie sahip olması koşuluyla - sürekli ve kuşkusuz yavaş yavaş bir konsey demokrasisinin şekillenmesi mümkündür.

Nikaragua'da demokrasi, öncelikle gerici güçlerce kullanımı riskinin en düşük olduğu yerlerde - FSLN, işçi ve köylü sendikaları, Sandinist savunma komiteleri ve bunlar aracılığıyla da belediye meclisleri ve üretim birimlerinde - kendini gösterebilir ve göstermelidir. Bu yönde hiçbir şeyin yapılmadığını iddia etmek hatalı olacaktır. Belirli işletmelerde yönetimi ve işçi denetimini harekete geçirmek için gerçekten çaba gösterildiğini düşünmek bile yeterlidir. Fakat şu an için sistematik ve merkezi bir nitelik kazanmamış olan bu sallantılı çabaların kapsamı da fazlasıyla dardır.

Sorunlar çözüldüğünden daha hızlı birikip, karşı devrim de kapıyı çalarken demokrasiyi pratikte korumak güçtür. Bu yüzden, sosyalistler, Sandinist siyasal sistemi, Marksizmin kurucularının tasarladığı, ancak derhal *in toto* uygulanması gereken ideal bir demokrasi modeli adına eleştirmeyeceklerdir. Zira bu türden bir 'model' - sönmeye başlayan işçi konseyleri devleti - geleceğe ait motive edici bir imaj olmak dışında henüz hiçbir yerde mevcut değildir. Zaten, Nikaragua'daki yapısal ve konjonktürel yönden hakim olan koşullar, böyle bir modeli özellikle gerçekdışı gibi göstermektedir. Demek ki, Sandinist önderlerin «bütün iktidarı sovyetlere», doğrudan teslmi edemedikleri için suçlanmaması gerekir. Nikaragua gibi bir ülkede konsey tipi bir demokrasinin kurulması pek çok ara dönemi gerektiren uzun bir süreç olacaktır.

Bununla birlikte, FSLN'nin, böyle bir perspektifle çalışmadığı için eleştirilmesi *gerekir*: FSLN, Nikaragua'daki siyasal sistemin ileriye doğru evrimini şekillendirebilecek özgün demokrasinin yerel ve mevzi biçimlerini geliştirmemektedir.

Demokratikleşme yolu, en çetin yol gibi gözükebilir, fakat sosyalist topluma götürecek tek yol odur.

İşçi demokrasisi yeni toplumsal ilişkilerin zorunlu bir parçasıdır; yalnızca o, sosyalist üretim tarzının dev potansiyelinin tam olarak kullanılmasını sağlayabilir. Bürokratik paternalizm kısa vadede daha gerçekçi ve etkin gibi görünse de, hızla, ne özgürlük veren ne de «performansı yüksek» bir toplumsal ve siyasal sistem doğurur. Bu sistemin tehlikeli ve iyi bilinen bir mantığı vardır: Bağımsız zihinleri dışlayarak ve çok sayıda zamana uyan aşağılık insan yaratarak işe başlar; sonra görevlilerin ihmalkâr ve kibirli bir havaya bürünmesine ve kitlelerde soğumaya, şüphecilik ve pasif direnişe götürür; nihayet, sistemi doğuran objektif koşulların ortadan kalkmasından çok sonra onu yeniden üretmeden çıkarı olan ayrıcalıklı bir kastın egemenliğine dönüşür.

FSLN: Bir Anti-Angkor

Sandinist devrim de bu türden bir bürokratik düzenin bir varyasyonunu mu yaratacaktır? «Öncü parti»nin monolitik diktatörlüğü, yürürlükteki çoğulculuk ve demokratik özgürlüklerin yerini alabilecek midir? Bazı faktörler bunun gerçekleşmeyeceği umudunu vermektedir.

Birinci olarak, uluslararası komünist hareket içerisindeki krizin doruğunda - Sovyet Komünist Partisi Stalin'in suçlarını resmen kabul ettikten, Polonya ve Macaristan'daki ilk anti-bürokratik ayaklanmalardan sonra ve Çin - Sovyet ayrılığı sırasında - devrimci siyasete katılan bir kuşağın parçası olan Sandinist önderliğin niteliği söz konusudur. Onlar, Çin Devrimi'nin sıkıntılarını, Kamboçya'daki dehşeti, devrim sonrası Vietnam'ının sorunlarım gözlemlemişlerdir. Küba toplumunun sorunlarının tamamen ABD ablukasından kaynaklanmadığını bilmektedirler.

FSLN'nin kaçınılmaz olarak kendisine bir dizi soru sorması gerekir: «Bizim devrimimiz de aynı yolu

mu izleyecek? Aynı sarsıntıları, aksilikleri yaşayacak mı? İktidarı ele geçirme mücadelesinde yaptığı gibi yeni toplumsal düzenin inşasında da yenilikler ürettiği takdirde, bunları önleyemez mi?» Gündemdeki görev, düşman saldırısı altında, tek deneyim biçimi olarak sadece bir gerilla geçmişine sahipken modern bir devlet örgütlemek iken, kuşkusuz bu tür endişeler rahatlatıcı değildir. Bu alanda onlarca yıllık pratiği olanlara yönelmekten daha doğal ne olabilir?

Bununla birlikte, FSLN çıraklık döneminde ne eleştiri duygusunu ne de yenilik üretme kapasitesini bir yana bırakmıştır. Gerçek bir devrimi temsil etmesinden ötürü, modellerden gerçek anlamda bağımsız görünmektedir ve kesinlikle taklitlere takılıp kalmamıştır. Örneğin iktidarı alma stratejisi, Küba ve Vietnam'daki öncüllerinden ve Latin Amerika'daki şehir gerillaşı deneyiminden büyük ölçüde esinlenmiş olmasına rağmen, aslında oldukça özgündü ve asla bunların hiçbirine indirgenemezdi. Sosyalizme geçiş stratejisine ilişkin olarak da aynı şeyin söz konusu olmaması için hiçbir sebep görünmemektedir.

Devrimin bu aşamasında, FSLN'nin karşı karşıya bulunduğu görev, siyasal demokrasinin gelişimi için hiç de elverişli değildir. Sandinist önderler burjuvaziyi sosyalizme yöneltmedikçe (ki bunu umanlar da vardı), restorasyona doğru gidişini *kırmak*, karşı saldırma kapasitesini ortadan kaldırmak ve onu yeni toplumsal düzeni kabul etmeye zorlamak zorundadırlar. Aksi takdirde, burjuvazi önce gücünü yeniden toplayacak ve sonra da devrime tarihsel bir darbe vurmak için kendine en uygun zaman ve mekânı seçecektir. Nikaragua'da sosyalist demokrasi sorunu sınıf mücadelesine değinmeksizin ortaya atılamaz. Bugün burjuvazinin küçük, ama önemsiz olmayan bir kesimi, - kimisi ideolojik tercihinden, kimisi milliyetçilikten, çoğu da her halükârda yeni elit kesimin bir parçası olmak umuduyla - devrimci süreçle birleşmeyi kabul etmiştir. Bununla birlikte büyük bir kesim

- bir sınıf olarak burjuvazi - mümkün olan en fazla sayıda insanın yük hayvanı durumuna düşerek ayrıcalıklı bir azınlığın Batılı bir havada yaşamasını sağlayacağı bir düzeni yeniden kurmak için uğraşmaktadır. Doğal olarak, Sandinistler, bu nostaljik düşmanları onların yüreklerine ve beyinlerine seslenerek tarafsızlaştırabilselerdi işleri çok daha kolay olurdu. Fakat ne yazık ki Latin Amerika tarım-sanayi oligarşisi bu çağrıyı duymazlıktan gelmiştir. El Salvador ve Guatemala'nın milli servetinin büyük bir bölümünü denetim altında tutan az sayıda aile, ayrıcalıklarını 200.000 ceset üzerine inşa etmeye pek hazır olduklarını göstermiştir.

1979 Temmuz'unda bozguna uğramasına rağmen, Nikaragua burjuvazisi ekonomik ve toplumsal gücünün hatırı sayılır bir bölümünü elde tutmaktadır. Bununla birlikte o koşullarda, çok denenmiş boyun eğme ve yumruğu sıkılı bekleme taktiğini izledi. Bugünkü durum burjuvaziyi kartlarını açmaya zorlamaktadır: Zira artık ilk ayların aşırı coşkulu ittifakı kalmadığından, üstüste biriken güçlükler kullanılmayı bekleyen bir hoşnutsuzluk yaratmaktadır. Fakat bunun da ötesinde burjuvazi sıkışmış durumdadır: Devrimci süreç, dönüşü olmayan bir noktaya yaklaşmaktadır ki, bundan sonraki herhangi bir gecikme karşı devrimin şansını arttırmayıp azaltacaktır.

İki tarafın da «Ulusal Birlik» kisvesi altında bir diğeri ile ilgili hesaplar yaptığı bir yıllık örgütlenme ve ateşli hazırlık döneminden sonra, artık belirleyici hesaplaşma anı gelip çatmaktadır. Temmuz devriminden doğan sınıf güçleri arası ilişki hem FSLN hem de burjuvazi için dayanılmaz bir hal almıştır. Her ikisi de siyasal eylem yoluyla bu ilişkide nitel bir değişim yaratmaya çalışacaktır.

Sosyalist demokrasinin iç savaş ortamında - Nikaragua'da 'totaliterizm'e yönelen FSLN tarafından yapay bir biçimde yaratılmayıp sınıflar arası çatışmanın mantığında yatan bir ortam - gelişmesi olduk-

çu güçtür. Bugün FSLN'nin zihnini meşgul eden esas şey bu kaçınılmaz çatışmada zafere ulaşmaktır. Ve kendisi için en büyük fırsatı elde etmek amacıyla, demokratik hak ve özgürlüklere daha önce sözettiğim birkaç sınırlamayı getirmekte tereddüt etmemiştir.

Yine Sandinistler, sosyalist hareketin şehitlerinin büyük panteonunda yerini almış bulunan Paris Komünarlarına, Kanton ve Jakarta, Şili ve Bolivya Komünistlerine katılmayı reddettikleri için de suçlanamazlar. Nikaragua işçi ve köylülerinin çıkarlarını, düşmanlarının asla saygı göstermediği saygıdeğer ilkelere feda etmeyi reddettikleri için de eleştirilemezler.

Bununla birlikte, tarihsel deneyim, devrimci bir rejimin eski hakim sınıfın siyasal irade ve kapasitesini kurma zorunlu görevini yerine getirirken aynı zamanda kendi genişleyen bürokrasisi dışındaki tüm siyasal insiyatif irade ve kapasitesini boğma tehlikesine girdiğine ilişkin pek çok uyarıyı da içinde barındırmaktadır. Bir çok Sandinist önderin bu sorunun bilincinde olduğuna dair pek çok işaret vardır. Bunlardan biri sendikalar sorununda politikalarını değiştirmeleri; bir diğeri ise, kitle hareketine ya da işçi hareketinin öteki örgütlenmelerine karşı fiziksel güç kullanmayı istememeleridir.

Sandinistlerin sağlamlaştırma aşamasında üstüste biriken bürokratik deformasyonlara karşı enerjik bir biçimde saldırıya geçmeleri karşı devrim tehdidi ortadan kalktığı ve yeni toplumsal düzen tehlikeyi atlatmış göründüğü zaman ve ancak o takdirde mümkün olacaktır. Fakat bu ilk aşamadaki tavırları da dejenerasyonların kapsamını ve kendilerinin acılarla uğraşma kapasitesini etkileyecek bir unsurdur.

1979 Mart'ında birbirine şiddetle karşı üç eğilimin birleşmesinden doğan Sandinist önderlik, çoğulculuğun verimliliğinin bu dolaysız deneyimine sahiptir. FSLN, yalnızca her eğilimin stratejisinin bütününe olan katkısını değil, kendilerine özgü hatalarını da

kbul etmiştir. Zafere götüren strateji her eğilimin kendi kısmi doğruluğunu diğerlerininki ile karşılaştırma ve birleştirme kapasitesine dayanıyordu. Bu, FSLN için verimli, hoşgörüyü ve kollektif önderliği geliştirmesine yardımcı olan bir deneyimdi.

Sandinistler, Peru Elçiliği'ndeki sarsıntımn Havana üzerinde özeleştiri rüzgârları estirmesinden beri Küba deneyiminin derslerini daha net kafayla düşünüp tartmak suretiyle ondan da yararlanabilirler. Küba'da küçük üreticilerin mallarım satmakta özgür olduğu «köylü pazarları» ortaya çıkmış bulunmaktadır. Fabrika yöneticilerine muhtemelen geniş insiyatif tanmacaktır. Vasıflı işçiler de emek pazarında doğrudan hizmet teklifinde bulunabileceklerdir. Havana'da bugün hakim olan görüş uyarınca, 1968'deki geniş kapsamlı devletleştirmeler hatalıdır ve devrimcilerin iktidarın dizginlerini sıkı sıkı elde tutması şartıyla azgelişmiş bir ekonomi, geniş bir özel sektörün varlığından kazanç elde edebilir.

FSLN önderlerinin, ekonomik ya da başka herhangi bir alanda, saygıdeğer öncüllerinin şimdi düzeltme sürecinde bulundukları hataları aynen tekrar etmeleri gerekmez. Sandinistler bugüne dek, kendi hatalarını kavrayıp düzeltme konusunda gözle görülür bir yetenek sergileyerek, zordan ziyade uzlaşmaya dayanarak yönetmeyi açıkça tercih etmişlerdir. Nikaragua'nın sosyalizme geçişini sağlama çabalarında, şimdiye dek bürokratik bir düzenin doğmasmı hızlandıracak hiçbir önlemi almamışlardır: Muhalefet parti ve gazetelerinin yasaklanması, sendikaların devlete tabi kılınması, monolitik «öncü parti» ve herşeye kadir siyasi polisin yaratılması gibi.

İşte bu yüzden, çoğulculuğun ve demokratik özgürlüklere göreli saygının korunacağını ve sosyalist demokrasinin koşulları oluştukça yavaş yavaş genişletileceğini ümit etmek mümkündür. Bununla birlikte, asla unutmamak gerekir ki, Nikaragua'da işçi demokrasisi ve sosyalizmin geleceği, tüm titizliklerine

karşm, Sandinistlerin ne yazık ki pek az denetleyebildiği etkenlere bağlıdır.

Karşı devrimin, kitleler arasında yankı bulan amansız hücumu, FSLN'nin sertleşmesine, Nikaragua toplumunun tedricen militarizasyonuna ve belki de sonunda, belirli ideolojik koşulları şimdiden varolan «Küba modeli»nin gelmesine neden olacaktır. Tüm bunlar yalnızca uluslararası dayanışma hareketinin önemini ortaya koymaktadır. Bugün Sandinist devrime yapılan yardım, Nikaragua'da ve Orta Amerika'nın dört bir yanında demokratik sosyalizmin varolma şansını garantiye alacaktır.

7

BEKLENTİLER

Sandinist devrim, Brezilya, Uruguay, Arjantin, Şili, Bolivya ve diğer Latin Amerika ülkelerinde işkence cumhuriyetleri kuran oligarşik gericiliğin inşanın dehşetini yeni yeni alanlara taşıdığı onbeş yıldan, halk hareketi için uzun bir dizi felâketten sonra zafere ulaştı.

Sandinistler, ABD emperyalizminin arka bahçesinde radikal, anti-oligarşik bir devrimin zafer kazanabileceğini göstererek, Latin Amerika soluna hakim olan hayal kırıklığı ve teslimiyet dalgasının hızını kestiler. Onların zaferi - ve sorunları ne olursa olsun devletlerinin varlığı - Amerika kıtasındaki toplumsal ve siyasal kurtuluş mücadelesi için itici güç görevi görmektedir. O, oligarşilere ve emperyalizme indirilen ağır bir darbe olarak, bölgesel güçler arası ilişkilerde, etkileri El Salvador ve Guatemala'da derhal gözlemlenebilecek kesin bir değişikliğe damgasını vurmaktadır.

Devrim dönemlerinde olaylar hızla gelişir. Ronald Reagan Amerika Birleşik Devletleri devlet başkanı olalıberi, Carter'ın «insan hakları» ideolojisi rafa kaldırılmıştır. Zaten. Hindiçini felâketinden sonra ABD'nin manevi olarak yeniden güçlenmesi amacıyla tasarlanan *ad hoc* (*) bir ideoloji sıfatıyla zamanını da doldurmuş bulunmaktadır.

ABD Birleşmiş Milletler temsilcisi Jeane Kirkpat-

(*) Süresi belirli (ç.n.).

rick'e göre Amerikan dış politikasının esas amacı artık, «başka ülkelerin manevi yükselişi»nin değil «ülkenin kendi ulusal çıkarlarının savunulması»dır[1]. Üstelik: «Ben, Sandinistlerin zaferinin kaçınılmaz olduğuna ya da El Salvador'daki 'karışıklığın' önlenemeyecek bir şey olduğuna inanmıyorum... Sona erebilir miydi? Kuşkusuz evet. Bozguna uğratılabilirdi... Cuntaya yardımımızı durdurmalı mıyız? Bu, ülkeyi... devrimci solun zaferi hızla kazanmasına terketmekle eşdeğer, tam bir sorumsuzluk olur»[2].

Yeni yönetimin en fazla öncelik verdiği şey «uluslararası terörizm»e (yani devrim) karşı mücadeledir. «Terörist yuvası» Nikaragua'ya yardım aniden kesilirken, siyasi polisi Washington'un ortasında cezalandırılmaksızın cinayet işleyen Pinochet Şilisine yardım sürdürülmektedir[3]. Amerikan çıkarlarına halel gelmediği sürece «ölüm mangaları», yönetim sistemi olarak işkencenin kullanılması, tüm halkların yoksullaştırılması pek fazla birşey ifade etmemektedir. «Sovyet yayılmacılığı»na karşı durma kisvesi altında, ABD emperyalizmi halkın özgürlük talebini ezmeyi ve iktidardaki zayıf, kana bulanmış diktatörlüklerin varlığını korumayı tasarlamaktadır. Bu uygulamaların ilki Orta Amerika'da sahnelenmektedir.

El Salvador'a silah, para ve ABD'li «danışmanlar» akmaktadır. Cuntaya karşı ayaklanma bir Rus komplosu olarak tanımlanmaktadır. Sanki yıllardır doymak bilmeyen bir oligarşi tarafından kanı emilen Salvador emekçi halkının silahlanmak için kendine ait nedenleri yokmuş gibi. Bu etkileyici suçlamalarla hedeflenen, çatışmanın uluslararası bir nitelik

1. Bkz. *US News dnd World Report*'daki röportaj, 23 Şubat 1981.

2. Jeane Kirkpatrick'le röportaj, *New York Times*, 7 Aralık 1980.

3. 21 Eylül 1976'da Allende'nin eski Dışişleri Bakanı Orlando Letelier Şili siyasi polisi DINA tarafından katledildi.

kazanmasını mazur göstermektir[4]. Guatemala ve Honduras silahlı kuvvetleri El Salvador Ulusal Muhafızlarıyla yakın işbirliği içerisinde olup, gerektiğinde yardımda bulunmaya hazırdırlar. Carter'm kurduğu ABD çevik kuvveti yedekte beklemektedir. Ablukanın yoğunlaşması tehdidi Küba üzerinde Demokles'in kılıcı gibi durmaktadır. Panama Kanalı Bölgesindeki askeri üsler Carter-Torrijos Anlaşması'na aykırı olarak «yeniden hareketlenmeye» başlamıştır. Aşırı sağcı komandoların her gece otuz muhtemel muhalifi «tasfiye ettiği» Guatemala'ya askeri yardım soğukkanlılıkla yeniden verilmiştir. Sandinist Nikaragua'nın ekonomik olarak boğulması ve siyasal destabilizasyonu planı yürürlüğe girmektedir. Pek çok Latin Amerika devletinin ağzını açmama tavrı sergilemesine rağmen bölgeye doğrudan müdahale tehlikesi oldukça büyüktür.

Florida, Guatemala ve Honduras'daki eğitim kamplarında yüzlerce paralı asker ve eski Somozacı muhafız toplanmaktadır. Son iki ülkede yetkililer kamuoyunu Nikaragua komünizminin «saldırganlıklarına karşı durmaya» hazırlamaktadırlar. Duruma uygun olarak gözden geçirilip düzeltilen yeni bir «Domuzlar Körfezi» operasyonu düşüncesi, yeni ABD yönetimi içinde çok sayıda güçlü taraftar bulmuş durumdadır.

Kuşkusuz müdahalenin lehinde olanların, siyasal yönden düşman bir toprağa tekrar çıkarma yapmak gibi bir istekleri yoktur. Onlar, bir yandan gericiliğin

4. 1981 Şubatında Reagan yönetimi Orta Amerika politikasına Batılı hükümetlerin desteğini kazanmak amacıyla El Salvador'a Sovyet-Küba müdahalesine ilişkin bir «Beyaz Gazete» çıkardı. Fakat «gazete» tutarsızlıklarla öylesine doluydu ki, tahmini yazarı, General Huig'in Dışişleri Danışmanı Mr. Glassman, içinde bazı «hataların» ve «yanlış hesaplamaların» bulunduğunu kabul etmek ve «daha bütünlüklü» bir belgenin çıkmak üzere olduğunu duyurmak zorunda kaldı. Bkz. *Wall Street Journal*'daki röportaj, 8 Haziran 1981.

ülke içerisindeki ön çalışmasına güvenirken, öte yandan da anti-Sandinist göçmenlerden oluşan dağınık güçleri biraraya getirmeye çalışmaktadırlar. FSLN rejimi Atlantik sahili Moskito, Sumo ve Rama Kızılderililerileriyle ciddi sıkıntılar yaşadığında, düşmanları büyük ümitlere kapıldılar. Fakat FSLN Kızılderili halkın can alıcı öneminin her zaman bilincinde olmuş ve 1979'da onun kültürel kimliğine saygı göstermeyi ve bölgenin ekonomik kalkınmasını sağlamayı resmen taahhüt etmiştir. O zamandan bu yana telefon getirilmiş; Bluefields seferleri için yeni motorlar satın alınmış; Puerto Cabezas'la Managua arasındaki bağlantı yolu inşaatına daha fazla öncelik tanınmış ve özel okuma yazma ve aşı kampanyaları başlatılmıştır. Bununla birlikte, güçlü bir askeri yapının oluşturulması ile birlikte, Kübalı öğretmen ve doktorlardan oluşan büyük bir grubun gelişi, anti-Komünist Protestan misyonerlerin etkisindeki yerel nüfusla, FSLN yanlısı yeni gelenler arasında artan çatışmalara neden oldu. 1980 sonbaharında bunlar geniş kapsamlı bir ayaklanmaya dönüştü.

1981 Şubat'ında, eski Somozacı kuvvetlerin, Atlantik Sahili Kızılderililerini rejime karşı kışkırttığı kanısına varan Devlet Güvenliği, Misurata Kızılderili Örgütü'nün elebaşlarını tutuklayarak yerli topluluklarıyla açık bir hesaplaşmaya girişti. Honduras'a sığınan 3000 kadar Kızılderiliye kısa bir süre sonra da önemli bir Moskito Lideri Steadmas Fagoth Müller katıldı. JGRN üyesi Sergio Ramirez Mercado'nun sonradan kabul ettiği gibi, hükümet «hata üstüne hata yapmıştı»[5].

Anti-FSLN göçmenler açısından Honduras sınırındaki bu geniş, ormanlık alan, Florida, Guatemala ve Honduras'taki eski Muhafızlarca desteklenen - özellikle de ülkenin diğer yerlerinde durum kötüleştiği ya da Polonya'ya bir Sovyet müdahalesi elverişli bir

5. *New York Times*, 18 Haziran 1981.

uluslararası ortam yarattığı takdirde - silahlı ayaklanma için ideal bir alan olabilirdi. Eski COSEP başkanı ve Honduras'daki anti-Sandinist bir kuvvetin lideri Jose Francesco Cardenal'e göre, iyi donatılmış ve eğitilmiş 600 askerden oluşan bir grup şu anda «Washington'un yeşil ışık yakmasını» beklemektedir. Cardenal, «Somoza nasıl yalnızca Nikaragualılar tarafından devrilmediyse, Nikaragua'nın kuruluşu da tek başına Nikaragualıların işi olamaz» demektedir[6].

İlgisiz Müttefikler

Buna rağmen Dışişleri Bakanlığı şahinleri, Amerika Birleşik Devletleri içinde ve diğer yerlerde yaygın ve beklenmedik bir direnişle karşılaşacaklardır. Meksika, her tür kızıştırma politikasına karşı olduğunu açıklamıştır ve Sandinist hükümeti desteklemeye gerçekten devam etmektedir. Başkan Lopez Portillo yeni ABD yönetiminin saldırgan tutumundan şahsen rahatsız olup, kuşkusuz aynı yöntemlerin bir gün kendi ülkesiyle kuzey komşusu arasındaki sorunları çözmek için kullanılıp kullanılmayacağının endişesi içindedir. Ayrıca Nikaragua, El Salvador ve Guatemala'daki devrimcilerin mücadelesi, Meksika halkı içinde büyük ölçüde popülerdir. Lopez Portillo, sorunların görüşmelerle çözüme kavuşturulmasını savunarak hem ülkesindeki milliyetçi duygulardan yararlanmakta, hem de Meksika'nın bölgedeki liderlik iddiasını yinelemektedir.

Washington'un Avrupalı müttefiklerinin büyük bir kısmı da şimdiye dek Orta Amerika'daki iç savaşların yalnızca Sovyet-Küba oyunu olduğunu reddederek bunun yerine sosyo-ekonomik nedenler üzerinde durmuşlardır. Özellikle Sosyal Demokrat devlet

6. *New York Times*'daki bir röportajdan *Latin America Weekly Report*'da yapılan alıntıdan, 10 Nisan 1981.

başkanlarına göre Reagan'ın Kuzey-Güney çelişkisini Doğuyla Batı arasındaki bir çatışma olarak algılaması, Latin Amerika halklarını Kastroculuğun kollarına atmak gibi tehlike arzetmektedir. İkinci Enternasyonal Sandinist devrime ve El Salvador ve Guatemala'daki gerilla kuvvetlerine olan desteğini sürdürmektedir. Brandt ve Schmidt'in sözcülüğünde, El Salvador'da görüşmeler yoluyla çözüme gidilmesini, Nikaragua'ya ekonomik yardımı ve Orta Amerika ve Karayipler için bir «mini Marshall Planı»nın lehinde olduğunu belirterek Batıyı «Sovyet yayılmacılığı»na karşı savunmanın tek yolunun burdan geçtiğini, iktidardaki gerici oligarşilerin pervasızca desteklenmesi yerine çoğulcu ve özgürlükçü bir ortamda modernleşmeyi gerçekleştirebilecek reformcu güçlere destek verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar[7]. Bu bakış açısı, Avrupa burjuvazisinin Latin Amerika, bir dış pazar ve potansiyel yatırım alanı olarak gelişen çıkarlarının konusu olduğundan bu yana Monroe Doktrini'nin saldırgan bir biçimde kabul edilmesinden rahatsız olan ileri kesimleri bakımından kabul edilemez değildir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde de Orta Amerika'ya askeri saldırıya karşı güçlü bir direniş vardır. Vietnam Savaşı'na karşı savaşanlar ABD'nin diktatörlüklerle aynı safta yer almasını engellemek için harekete geçmektedirler. Ayrıca düzenin bir kesimi de hiçbir başarı ümidi olmayan uzun bir çatışmada - Latin Amerika halklarını ABD'ye karşı daha sıkı tavır almaya itecek ve Üçüncü Dünya'daki imajını daha da olumsuzlaştıracak bir çatışma - batağa saplanmanın korkusunu yaşamaktdır.

7. Bkz. Pierre Schori, «Orta Amerika İkilemi», *Socialist Affairs*, 1981, no. 1, s. 38-39, 1980 Martında Santo Domingo'da düzenlenen uluslararası bir seminere değinilmektedir.

Bir Orta Amerika Vietnam'ına Doğru mu?

Bölgede güçler dengesi hiç de devrimcilerin aleyhine değildir. İstikrarlı ve refah içinde olduğu farzedilen Kosto Rika da dahil olmak üzere kıstastaki her ülke, dünyadaki ekonomik krizden ve ticaret şartlarının aniden kötüleşmesinden ağır bir darbe yemiştir. *Derinleşen bu ekonomik kriz, Sandinist devrimin neden olduğu kitlesel düzeyde siyasal radikalizasyonla birleştiğinde bölgesel çapta bir devrimci durum yaratmaktadır.* Gerilla savaşı Guatemala'ya da sıçramış, burada dört silahlı direniş grubu faaliyetlerini koordine etmiş ve hemen hemen tüm sendikalar da dahil olmak üzere 160 kitle örgütüyle zulme karşı Demokratik Cephe'nin (FDCR) desteğini kazanmıştır. Gerilla hareketi ilk kez olarak, toplam nüfusun yarısından fazlasını oluşturan Kızılderililerden de pek çok unsurunu saflarına toplamıştır[8]. Gerilla hareketleri, geçmiştekinden oldukça fazla etkilidir, şu an ülkenin 19 kentinden 17'sine yayılmıştır.

El Salvador'da ordu, Farabundo Marti Kurtuluş Cephesi'nin (FMLN) 1981 Ocak'ında başlattığı «genel saldırı»nın başarısızlığa uğramasından sonra karşı saldırıya geçti. Fakat vahşi zulmüne rağmen[9], askeri cunta durumun denetimini ele geçirmeyi başaramamıştır. Guatemala'da olduğu gibi, genel güvensizlik duygusu ekonomik krizi yoğunlaştırmıştır.

Honduras'da durum daha sakin görünmektedir:

8. Bkz. Jean-Pierre Clar, «Guatemala Oterre en transe», *Le Monde*, 11 Temmuz 1980.

9. 6 Temmuzda Mexico City'de yayınlanan bir bildiride El Salvador İnsan Hakları Komisyonu «El Salvador'da 15 Ekim 1979'dan beri hüküm süren devlet terörünün 30.000 kişinin ölümüne neden olduğu»na işaret edilmektedir. *Le Monde*, 8 Temmuz 1981.

On yıldan beri ilk kez bu Nisan ayında yapılan Kurucu Meclis seçimlerine katılma oranı oldukça yüksektir: % 80. Gelecek yasama meclisi seçimlerine dek «geçici başkan» olan Policarpo Paş Garcia rejimi, Honduras devletine gerçek hukuki temeli kazandıracak bir «kurumlaşma süreci» başlattığı iddiasmdadır. Fakat burada da ekonomik kriz toplumsal gerginliği arttırmaktadır ve silahlı mücadeleyi savunan bazı siyasal örgütler ortaya çıkmıştır - resmi komünist partiden kısa süre önce ayrılan Devrimci Halkın Birliği (URP); 1972'de silahlı mücadele sorunu nedeniyle KP'den kopan Marksist-Leninist Komünist Parti (PCML), ve Honduras Sosyalist Partisi (PASO)[10] Guatemala ve Salvador orduları gerilla faaliyeti yüzünden kendi sımrları içerisinde kalırken, Honduras ordusu FMLN saldırısının püskürtülmesine yardımcı olmak için 1981 Ocak'ında Salvador'un Morazan şehrine geçti. Honduras ordusu, mültecilerin sınırı aşmasını durdurmak konusunda da Salvador ordusuna yardımcı olmaktadır ve iki ülke arasındaki boş arazide konumlanan FMLN üslerine saldırmaktadır. Bununla birlikte Honduras ordusunun uzak olmayan bir gelecekte durdurulması mümkündür ve onun zorla toplanan askerleri de Sandinist Halk Ordusu'na rakip olamaz.

FSLN Reagan yönetiminin saldırısına Nikaragua halkını iç ve dış savaşa hazırlayarak yanıt vermektedir. 50.000 kişilik ordu kısa süre önce, içinde birtakım sovyet yapımı T 55 tankların da bulunduğu daha iyi teçhizat edinmiştir[11]. Fakat esas olarak milislerin örgütlenmesi ve eğitimi için çaba harcanmaktadır. Belirli bir üretim birimi, stratejik üs ya da kamu binasından sorumlu, yoğun bir eğitimden geçmiş,

10. Bkz. Lars Palmgren, «Le Honduras est différent», *Inprecor*, no. 101, 13 Mayıs 1981, s. 13.

11. Bkz. Jaïme Wheelock'la röportaj, *Los Angeles Times*, 14 Temmuz 1981. 20 Temmuz 1981 tarihli *Washington Post*'a göre bu tanklar Cezayir tarafından temin edilmiştir.

gezici «yedek müfrezeler» ve «bölgesel milisler» halinde örgütlenmiş üçyüz bin kadar kadın ve erkek artık saldırı anında derhal seferber edilebilir durumdadır. Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri'nin geniş ölçekli bir savaşa girmeksizin Sandinist rejimi nasıl devirebileceğini tahmin etmek zordur.

Halkı savaşa hazırlamasına rağmen FSLN sosyalizme demokratik, çoğulcu geçiş olanaklarını ümitsizce korumaya çalışmaktadır - ki bu ABD emperyalizminin arka bahçesindeki azgelişmiş bir ülke için tutkulu hatta belki de ütopik bir projedir. Bu çabasında geçici olarak başarısızlığa uğradığı takdirde en azından sorumluluk sırası belli olacaktır.

Orta Amerika'da tehlikenin artmasına rağmen - belki de paradoksal olarak bundan ötürü -, Nikaragua devrimcilerinin sosyalist inşa ve ulusal savunmanın sınırlamalarıyla uyum içinde, çoğulculuk ve demokrasiyi en üst düzeyde korumakta çıkarları vardır. Zira ancak o zaman kitleler devrimi tamamen ve bütün kalbiyle destekleyecek, ancak o zaman rejimi savunma mücadeleleri gerçekten etkili olacaktır. Fakat tüm kısa vadeli verimlilik hesaplarının ötesinde, silahlı karşı devrimden kaçınan herkesin demokratik hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi; bir kez devrimci iktidar sağlamlaştırıldıktan sonra olağanüstü halden sosyalist demokrasiye geçişin gerçekten başlayacağının güvencesidir.

Nikaragua'da Ne Oldu? (1990)

(Nacla, Volume XXIV, Number 1, June 1990)

YANLIŞ OLAN NEYDİ? (*)

Carlos M. Vilas

Antonio 1981 ve 1982'de, eski VZ tüfeklerini kullandığımız günlerde miliste benimle birlikteydi. Managua'nın Monsenor Lezcano *barrio* (mahalle)'sundaki ayaklanmaya katılmıştı, Sandinist Savunma Komiteleri'nin oradaki görevlisiydi. *Sandinist Devrim* adlı kitabım için ayaklanmayı incelemeye başladığımda, güvendiğim «veriler»den birisi oydu. Barrionun dışına çıktıktan sonra onu eskisi kadar sık görmedim; iki-üç yılda bir, kitaplarını mahalledeki öğrenciler yararlansın diye küçük bir kütüphaneye dizmiş olduğu marangoz dükkânının yanındaki evinde ziyaret ediyordum.

Antonio, Sandinist tabanın iyi bir örneğiydi. Savaşçı, çabuk parlayan, barriodaki herkesçe sevilen, bir eylem olduğunda gönüllü olarak ilk öne atılan kişi. O zaman elli yaşlarında, politik deneyimi çoğundan fazla olan biriydi. Bu sayede daha dengeli yargılarda bulunabiliyor, sekterliği geri planda tutabiliyordu. Onunla konuşmayı, onun konuşmasını dinlemeyi, barrionun mikro dünyasında devrimin yaptığı ilerlemelerle ilgili yorumlarını dinlemeyi severdim. Düşüncesini açıkladığında, aynı zamanda Managua'daki pek çok Antonio'nun düşüncesini de ifade etmiş olurdu. Benim ziyaretlerimden o da hoşlanır, benim bakış açıma hep karşı çıkardı; sözlerini genellikle, benim fazla entellektüel olduğumu söyleyerek bitirirdi.

Şubat ayında, seçimlerden iki hafta önce birbirimize rastlayana kadar bir kaç yıl görmemiştim onu.

(*) Türkçesi: Osman AKINHAY.

Yaşlanmış görünüyordu - benim gibi - ve zayıflamıştı. Birbirimizi sevgiyle kucakladık, ama eski coşku kaybolmuştu. «Bu ne, *hermano*? Hâlâ aynı arabayı kullanıyorsun!» dedi. Beni kınıyor muydu yoksa övüyor muydu, bilemedim. Sonra ekledi, «bir avuç kişiden birisin.»

«Haklısın Antonio, işler nasıl gidiyor?»

«İyi, *hermano*,» diye yamtladı kısaca.

«Seçimler hakkında ne düşünüyorsun? Kim kazanacak?»

«Böyle şeyler açıklanmaz.»

«Evet, biliyorum,» diye ısrar ettim, «ama barriodaki insanlar ne düşünüyor?»

«Kim bilebilir? Bilirsin, her türlü şeye açıklar...»

«Doğru, her türlüsü var, ama sen kime oy vereceksin?»

«Ah, *hermano*, oylama gizli!»

Dondum kaldım. «Antonio, Violeta'ya oy verecek insanlar gibi konuşuyorsun. Ama sen ve ben, birbirimizi on yıldır tanıyoruz. Birlikte birçok şey yaşadık. Bunu bana yapma...»

«Evet, *hermano*,» diye kesti sözümü, «ama demokrasi demokrasidir, oylama da gizli.»

Bu ve benzer kehanetlere karşın, 26 Şubat Pazartesi günü, seçimlerin sabahında bütün Nikaragua şok içindeydi. Bütün yarımküredeki devrimin hem savunucuları hem de kötüleyicileri olan Nikaragualılar, hâlâ seçmenlerin yarısından fazlasının Sandinistler'i reddedip, Washington'un saldırgan politikasıyla görünüşte bağlı olan bir seçeneği tercih etmesinin nedenini açıklamaya çalışıyorlar. Herkes, devrimin geleceğinin nerede - apaçık iki uç çizgi olan, ebedi bir evrensel güç Sandinizmo ile kolları her yana uzanan ABD, Kontralar ve UNO (*) arasında - yattığını merak ediyor.

(*) Sandinistlere karşı Bayan Chamorro önderliğinde oluşturulan ve seçimleri kazanan ittifak (y.n.).

Seçimler son derece karmaşık olgulardır, çünkü sonuçları bir alay mikro düzeydeki, kendiliğinden bireysel kararlara bağlıdır. Yalnızca dış güçlere (ABD'yle girilen savaş ve UNO'nun kampanyasının finanse edilmesi) işaret eden Sol'un düşünmeden ortaya koyduğu tepki, Sağ'daki tepki (halkın kokuşmuş Sandinist liderleri reddetmesi) kadar eksik bir açıklamadır. İki öğenin de payı bulunduğu gibi, başka etkenler de vardı.

Seçimlerin akıbetini koşullandıran, on yıllık bir karşı-devrimci savaşın en temel yönleriydi: Binlerce ölü, yaralı ve sakat, ekonomik ve toplumsal altyapının enkaza dönmesi, yüzbinlerce insanın yerinden yurdundan olması - askere alınanlar, mülteci kamplarına yerleştirilenler, saldırıdan kaçarken kentlere sığınmaya zorlananlar -, temel malların olağanüstü derecede kıtlaşması, vb. Halk bunların aleyhine oy verdi. Varoluşun koşullarını ağırlaştıran ve güvensizleştiren bu on yıl Sandinistler in eseri değildi, ama Sandinist hükümet yönetimin başındaydı.

Hem Daniel Ortega hem de Violeta Chamorro kendilerini barışın adayları olarak sundular. Kampanya başlamadan çok önce, Dona Violeta savaşı bitirmeyi ve zorunlu askerliği hemen kaldırmayı vadederek yarışı hızlandırdı. Oysa bu konuda FSLN'nin en fazla vadedebileceği şey «konuyu incelemek» olabiliyordu; ABD ve Nikaragua'da Ortega için çalışanlar, Ortega'nın gerilla geçmişini, savaşı ve nihayet devrimi hatırlatan herşeyi seçmenlerin zihinlerinden silmek için ellerinden geleni yaptılar[1]. Ortega gözlüklerini ve zeytunî yeşil renkteki üniformasını çıkardı, blucin ve kovboy ayakkabılarını giydi -herkesin

1. FSLN Ulusal Direktörlüğü, 21 Şubat'taki kapanış toplantısında zorunlu askerliğin bittiğini ilan edip etmemeyi tartıştı. Ama zaferin kesin olduğuna, bunun son dakika fırsatçılığı olarak görülebileceğine inanarak kaldırmamayı kararlaştırdılar.

«Danny görünüşü» olarak bildiği genççe, zarif bir imaj. Ayinlere katılıp konuşmalarında «Tanrı» diyerek Katolik inancını sergilemeye çalıştı. Sandinistler'in sloganı aşırı iyimserdi: *Todo sera mejor* (Herşey Daha İyi Olacak); programları, ülkenin bütün sorunlarının, seçimler kazanılıp Kontralar hareketsizleştirildiğinde gelecek dış yardımlarla çözüleceğini iddia ediyordu. Parti adayını ***el gallo ennavajado*** (bıçak taşıyan döğüş horozu) diye isimlendirerek, bir halk adamı (horoz döğüşleri popüler bir spordur) ve kadın rakibine üstün macho bir adam portresi çizmeye çalıştılar.

Sandinist kampanya, UNO'yla karşı-devrim ve eski diktatör Anastasio Somoza'nın Ulusal Muhafızlar'ı arasında bağ kurmaya uğraşıyordu. Birçok UNO adayı aslında Somoza'nın görevlileriydi ve Dona Violeta'nın en az iki yakın danışmanı Ulusal Direniş'le fiili bağlar içindeydiler: Kendi oğlu Pedro Joaquin Chamorro Barrios ile en önemli danışmanı Alfredo Cesar[2]. Bazı yerlerdeki belediye görevleri için ortava çıkan çeşitli adaylar Kontralar'ın ya üyeliğini, ya da işbirlikçiliğini yapmışlardı.

Ne var ki UNO, saflarında eski Somoza'cıların varlığını gizlemeye hiç kalkmadığı gibi, Washington'un gözdesi statüsünün üstünü örtmeye de çalışmadı[3]. Liderleri, birinci faktörün halkta kayıtsızlıkla

2. Bununla birlikte, aynı zamanda UNO'daki önde gelen isimlerden pek çoğunun bir zamanlar devrimle bağ kurmuş kişiler olduklarına dikkat çekilmelidir: Virgilio Godoy 1979'dan 1984 başına kadar Çalışma Bakanı, Dona Violeta Ulusal Yeniden İnşa Hükümeti'nde ilk cuntada görevli, Alfredo Cesar 1980'den 1982'ye kadar Merkez Bankası başkanıydı.

3. UNO'nun kampanya için başlıca finansman kaynağı, Kongre'nin Beyaz Saray'ın isteğiyle onayladığı 9 milyon dolardan geliyordu. Sandinist yönetimin bürokratik engelleri ve UNO'nun planlarını hazırlayıp fonların kanalize edileceği kurumları kurmakta beceriksiz davranması yüzünden, para, se-

karşılanacağına - bazı bölgelerde ise, tersine, olumlu bir faktör olabileceğine - ve ikinci faktörün fiilen lehlerine bir puan olduğuna inanıyorlardı. Sandinistler'in iddia ettiği gibi, savaştan ABD hükümeti sorumluysa, ABD'ye düşmanlığıyla ünlü bir parti ve listeyle savaşı sürdürmekten ziyade, savaşın bitmesi için sınırsız derecede daha büyük bir olanak sunan Washington'un tercihinden yana oy kullanmak UNO için akıllıca bir davranıştı. Bundan kuşkulananların çıkması durumundaysa, Başkan Bush, dışişleri bakanı ve Kontra liderleri, halkı, Sandinistler kaldığı sürece savaşın bitmeyeceği doğrultusundaki değişmez nakaratları içeren mesaj ve deklarasyon bombardımanına tuttular.

Hükümet halkın korku ve güvensizlik duygularını gidermekte her zaman yardımcı olamadı. Örneğin 27 Aralık'ta, ABD'nin Panama işgalinin peşinden, Sandinist Halk Ordusu Genelkurmayı, bütün birliklere ve «her düzeydeki devlet ve hükümet kuruluşları»na açık bir talimat yayımladı: «Bir Yanki müdahalesinin başlatılması durumunda, düzenli ordu birliklerinin bütün birimleri, yedekler, Sandinist Halk Cephesi ve askeri karşı-istihbarat organları, Devlet Güvenliği organlarıyla sıkı işbirliği içinde, Yanki müdahalesine açık ya da örtük biçimde cesaret vermiş olan bütün hain unsurların tutuklanıp idam edilme-

çim kampanyasının iyice hızlandığı 1990 başına kadar gelemedi. Ama Venezuela ve Kosta Rikalı yetkililer gayri resmi olarak UNO'ya gelen ABD parasının kendi hükümetleri aracılığıyla daha erken gönderildiğini kabul ettiler. (Yazarın görüşmeleri.) UNO'nun ya da FSLN'nin aldığı dış yardımların kesin miktarını hesaplamak zordur. Tahminlerin gösterdiğine göre, FSLN 1 milyon dolardan fazla almamıştı. İki tarafta da, paranın bir kısmı nakit olarak teslim edilirken, yarısını Yüksek Seçim Kurulu'na verme zorunluluğundan kaçınmaları sağlandı.

sini öngören tarafsızlaştırma planlarını uygulamaya koyacaklardır»[4].

Sandinist medya UNO'yu tutarlı biçimde Somoza'nın Ulusal Muhafızları, Beyaz Saray ve hatta Panama'daki işgalci birliklerle özdeşleştirdiği için, pek çok kişinin zihninde bir kan banyosu imajının kalması şaşırtıcı değildir[5]. UNO bunun üzerine Yüksek Seçim Kurulu'na şikâyette bulundu, ancak yaklaşık bir hafta sonra Savunma Bakanlığı'ndan söz konusu paragrafın «kapsamı ve anlamının açıklanması»nın istenmesinden, «Anayasa'mızda öngörülmüş hakları ve güvenceleri kısıtlayan» içeriğinden dolayı kaygı duyulduğunun belirtilmesinden başka bir adım atılmadı[6].

Öyle görünüyor ki, halkın dış saldırgana sempati duyması anlamını içerdiği için, UNO'nun seçimleri kazanabilmesi olasılığı Sandinistler tarafından önsel olarak reddedilmişti. Oysa FSLN'nin anayurda bir tür ihanet gözüyle baktığı şey, belki de, basit bir kendini koruma içgüdüsünden öteye gitmiyordu: Anne babalar oğullarını savaşa göndermek, çocuklar da gitmek istemiyorlardı.

Şubat seçimleri zamanındaki ekonomik panorama Nikaragua tarihinin en kötüsüydü, dolayısıyla seçim tartışmalarının başlıca konusu oldu. Son üç yılı aşkın dönemde, toplam yerli üretim % 17 geriledi, kişi başına düşüş % 21.5'tu; ticaret dengesi 1.2 milyar dolar açık gösterirken, ödemeler dengesi 2 milyar dolardı; 1989'da dış borç 7.5 milyar doların üstüne, yani kişi başına 2.300 dolara çıktı[7].

---

4. 27 Aralık 1989 akşamı Cadena Nacional'de ulus çapındaki radyo yayını: ayrıca *Barricada* ve *El Nuevo Diario*'nun 28 Aralık 1989 sayılarında yayınlanmıştır.

5. Bkz. örneğin, *El Nuevo Diario* (Managua), 28 Aralık 1989; 3 Ocak 1990.

6. Bkz. *Barricada* (Managua), 3 Ocak 1990.

7. Bkz. CEPAL, «Balance economico preliminar de la economia latinoamericana», (Santiago, Aralık 1989).

BM Latin Amerika Komisyonu'nun «gaddarca» diye nitelendirdiği köklü bir uyum programı süper enflasyonu 1988'de % 33.000'den 1989'da %1700'ün biraz altına çekmiş, mali açığı 1988'de GSMH'nın % 25'inden 1989'da % 5'in altına indirerek ihracata yeni bir itilim sağlamıştı[8]. Olumsuz etkilere üretkenlikte ciddi bir durgunluk, likidite yokluğu ve toplumsal hizmetlerin iyice kötüleşmesi de dahildi. Halkın nerdeyse % 35'i işsiz ya da gizli işsizdi. Tüketim eksikliği, köylülüğün sırtındaki borç yükünün artması ve ücretlerin hızla düşmesi - böylesi stratejilerin olağan sonuçları - yoksullar açısından olumsuz ekonomik gelişmelerin yıllarca sürmesi demekti. Reel ücretler Şubat 1988'de (1980'i 100 alırsak) 29.2'lik endeks puanından Haziran 1989'da 6.5'a, Aralık'ta 1'e indi. 1988'de süt tüketimi % 50 kadar düştü. Şeker tüketimi 1988'de aylık 10.000 tondan, 1989 başında 6.200 tona geriledi. Tüberküloz ve sıtma hızla yayıldı, 1989'un ilk üç ayında ishalden kaynaklanan bebek ölüm oranı bir yıl öncekinin iki katı arttı[9]. Eğitim Bakanlığı yetkililerinin tahminlerine göre, III. Bölge'de (Managua) okuma yazma bilmeme oranı 1988'in sonunda yetişkinler arasında % 30'du. Aynı zamanda, yurt dışında öğrenim görmek üzere burs alan gençler beş-altı yıllık yüksek okul ya da master öğrenimi yaptıktan sonra işsizlerin saflarına katılmak üzere geri dönüyorlardı[10].

Nikaragua ekonomisinin aşırı derecede istikrarsız durumunun sorumluluğu, nerdeyse on yıl süren karşıdevrimci savaşa ve beş yıllık ABD ticaret ambargosuna kesinlikle yüklenebilir. Ama ayrıca, devrimin ge-

8. A.g.y.

9. *Barricada*, 15 ve 21 Şubat 1989; *El Nuevo Diario*, 27 Nisan 1989. Rakamları Sağlık Bakanlığı Salgın Hastalıklar Bölümü, devletin ENABAS şeker korporasyonu ve yine devletin Günlük Sınai Korporasyonu'ndan aktarırlar.

10. *Barricada*, 20 ve 21 Şubat 1989.

tirdiği sosyo-ekonomik dönüşümlerin (devrimin yapıları yerinden oynatması kaçınılmazdı) de payı vardı; bunlar ekonomik politikada işlenen bir kaç basit hata değildir ve etkileri genel makro-ekonomik bağlamdan çok, mikro-ekonomik düzeyde, halkın günlük yaşamına yansır[11].

Bitmek bilmeyen yiyecek ve petrol kuyrukları, hastanelerde ve sağlık merkezlerinde temel malzeme eksikliği çekilmesi, eğitim sisteminin çöküşü, hepsi de çok sayıda insanın günlük dertleri içindeydi. Temmuz 1989'da çocuklarımdan biri Xiloa Gölü'nde yüzerken paslı bir tenekeyle kesildi ve halk sağlığı merkezi elinde pamuk ya da alkol bulunmadığı için bir tetanos aşısı yapamadı! Birkaç ay önce, en küçük çocuğumun gittiği devlet ilkokulu geometriyi öğrenim programından çıkardı, çünkü çocukların hiçbiri (yani, aileleri) pratikte bir cetvel ya da pergel edinemiyordu.

Savaş ve kriz, devrimci değişim sürecinin yavaşlamasına ve halkta en güçlü izleri bırakan ilk önlemlerin bir kısmının geri alınmasına da yol açtı. Kontralar'a ve ABD'ye karşı birleşmiş ulusal politik cepheyi muhafaza etmek için, Sandinistler özel çiftçilere geniş ekonomik ödünler sunarken, işçi ve köylülerin istemlerini sınırlamayı denediler. Orta gelirli ve varlıklı insanların lehine olan politikalar yıllarca önce uygulamaya konmuştu, ama etkileri 1988'in ortalarından sonra iyice keskinleşti. Bunun yakın ve canlı bir örneğine geçen yılın 20 Nisan'ında, Tarım Reformu Bakanlığı'nın *concertacion* («birlikte çalışma») politikasına destek sağlamak üzere düzenlediği, işadamları, köylüler ve kırsal işçilerden oluşan bir toplantı-

11. Bu yönler pek çok uzman belgede ele alınmıştır. Örneğin bkz. Carlos M. Vilas, *Transicion desde el subdesarrollo*, (Caracas: Ediciones Nueva Sociedad, 1989); der. Rose Spalding, *The Political Economy of Revolutionary Nicaragua* (Boston: Allen and Unwin, 1987).

da rastlandı. Bu toplantıda pamuk tüccarlarına bir manzana (0.7 hektar) başına bir milyon cordobalık para ödülü verilirken (üstelik bunu kendileri istememişlerdi), işçilerin sekiz temel gıda maddesi karşılığı kadar tutan asgari artış istemleri geri çevrildi[12]. O günlerde 1 milyon cordoba 250 dolar ediyordu.

Ekonomik kriz kötüleştikçe, orta sınıflara ve varlıklı girişimcilere yapılan yardımlar giderek daha çok, devrimin doğal destek tabanı olan işçi ve köylülerin tüketimini, gelirini ve yaşam standartlarında kısıntıya giderek finanse edildi. Herkesin edinebilmesini sağlamak amacıyla temel malların karneye bağlanması, fiyatları yalnızca en zengin kesimlerin ulaşabileceği bir düzeye çıkarıp köylüleri borca sokan piyasa koşulları lehine terkedildi.

Dahası, ekonomik politika, zarar görenlerin yaralarına tuz basan bir söylemle ifade ediliyordu. İnşaat ve otomotiv işçileri 1988'in ilk yarısında daha yüksek ücret için greve çıktıklarında, hükümetin yanıtı, onları ABD'nin hizmetinde olmakla suçlayıp üzerlerine polis göndermek oldu. Öğretmenlerle sağlık işçileri daha yüksek maaş istediğinde, Başkan Ortega onlara halka karşı ahlâki yükümlülükleri konusunda uzun bir söylev çekti[13]. Bir yıl sonra, eğitim sektörünün kazı üyeleri aynı nedenle greve gittiğinde, alışılagelmiş ABD'nin piyonları olma suçlaması onlara da yöneltildi. Üretim kooperatifleri - sanayi alanındaki istihdamın % 50'sini, üretimin % 21'ini temsil eder - aşırı yüksek faiz oranlarını protesto ettiklerinde, Ma-

12. Başka örnekler ve devrimin bu yönlerinin tartışılması için, bkz. Carlos M. Vilas. «Unidad nacional y contradicciones sociales en una economia mixta: Nicaragua 1979-1984,» der. Richard Harris ve Carlos M. Vilas, *La revolucion en Nicaragua: Liberacion nacional, democracia popular y transformacion economica* (Mexico: Ediciones Era, 1985), ve Vilas, *Transicion*, bölüm 3 ve 4.

13. *Barricada*, 18 ve 19 Haziran 1988; 22 Mayıs 1989.

liye Bakanı, yeni politikaya uyum sağlamazlarsa kooperatiflerin pek çoğunun «bir daha geri gelmemecesine ortadan kalkacağı» karşılığını verdi[14].

Başka bir deyişle, Sandinistler'in yapısal uyum programı diğerlerininkinden farklı değildi: Zenginlerin yararına, yoksulların zararınaydı. Üstelik, Sandinizmo'nun toplumsal dayanaklarına devrimci ekonomide meşru bir yer verilmeyeceğinin resmen doğrulanması anlamına geliyordu. İşleri daha kötüleştirmek için, zenginler bu önemli ödünleri kabul ederlerken, anti-Sandinist konumlarını terketmeden önce daima daha fazlasını talep ettiler. Geçen yıl Venezuela'da görülen «Caracazo» ayaklanmalarıyla kıyaslanabilecek bir «Managuazo» olmadı, ama toplumsal katılımda bir gerileme gözlendi ve nihayet 25 Şubat Pazar günü bir «domingazo» oldu (*).

Halkın bir uyum programına rıza gösterebileceği inancının devrime pahalıya patlayan bir teknokratik fantazya olduğu görüldü[15]. 1989 sonunda yapılan kamuoyu yoklamlarından bir kısmı Sandinist kitle örgütlerinin yönetimindeki, hükümet-destekli topluluk geliştirme programlarına katılımda belirgin bir düşü-

14. *Barricada*. 20 Haziran 1988.

(*) Venezuela'nın başkenti Caracas'daki halk ayaklanması ve 1965'te Dominik Cumhuriyeti'nde ABD'nin gerçekleştirdiği ilan kastediliyor (y.n.).

15. Danial Ortega bunu geç bir tarihle, seçimlerden iki gün sonraya not etmiş gibidir: «Ama görülen şu ki, aşırılar ve alçaklardan oluşan bir kesim olmadığından, halkın saygı duymamız gereken başka bir kesimi daha vardır. Bunlar o tür insanlar olmadıkları gibi, devrime karşı da değillerdir, yalnızca muhalefetle /şimdi iktidarla/ birlikte durumlarının daha iyi olabileceğini düşündüler.» (Olaf Palme Konut Kompleksi dışında kalabalık önünde yapılan konuşma, Managua, 27 Şubat 1990). Ayrıca bkz. Jose Manuel Ruiz Marcos'un sağgörülü makalesi, «Por due perdio el FSLN?» *(El Nuevo Diario,* 6 Mart 1990), ve Komutan Bayardo Arce'nin Meksika ziyaretindeki açıklamaları *(La Jornada,* 11 Mart 1990).

şü yansıtıyordu. Örneğin Managua'da Ekim ayında yapılan bir anket, üçte ikilik bir oranın çevre sağlığı, aşılama ve topluluk bahçelerinde çalışma gibi etkinliklere katılmadığını göstermişti[16]. Bu durum, kitle örgütlerini devlet kanallarının dışına çıkma tehdidinin gündeme geldiği her keresinde halkın hareketlerini ve taleplerini denetim altına almakta kullanmasından ileri gelmiş olabilir. Kaldı ki, bir zamanlar özerk olan bu baskı grupları devlet aygıtının parçaları, FSLN'ye bağlı denetim mekanizmaları gibi işlev görmeye başlamışlardı. Kitle örgütlerinin hareketsizleşmesi ve toplumsal katılım düzeyinin zamanla azalması o günlerde Sandinistler'in ve gözlemcilerin de dikkatini çekmiş, devrimci sürecin zayıflamasının işaretleri olarak vurgulanmıştı[17]. Gelgelelim, böylesi bir problemin varlığına her zamankinden daha çok değinmek, FSLN'nin içinde ve dışında, dünyaya pembe renkli gözlüklerden bakmayı yeğleyip eleştirel tutumları ihanete yakın bir şey olarak yorumlayan kişilerin saldırgan eylemlerine davetiye çıkarmaktan başka işe yaramadı[18].

Kampanya sırasında FSLN adayları iş âleminin oylarını kazanmaya çalıştılar. Tarım reformu sırasın-

16. Nikaragua Kamuoyu Enstitüsü (INOP).

17. Örneğin bkz. Marvin Ortega, «Worker's Participation in the Management of the Agro-Enterprises of the APP,» *Latin American Perspectives*. No: 45 (İlkbahar 1985); Carlos M. Vilas, *The Sandinista Revolution* (New York: Monthly Review Press, 1986), böl. 4 ve 5; Vilas, «The Mass Organizations in Nicaragua: the current problematic and perspectives for the future,» *Monthly Review*, C. 38, No: 6 (Kasım 1986); daha yakın zamanlarda, Luis Serra, «Limitada por la guerra, pendiente al futuro: La participacion y organizacion popular en Nicaragua,» *Nueva Sociedad*, No: 104 (Kasım/Aralık 1989).

18. Örneğin bkz. William I. Robinson ve Kent Norsworthy, «Comment on Vilas,» *Monthly Review*, C. 38, No: 7 (Aralık 1986).

da gerçekleştirilen kamulaştırmaları iptal etme olasılığını gündeme getirdiler ve özel mülkiyetle dış yatırımlara yepyeni güvenceler sundular[19]. Devrimin ilk aşamasında görülen ulusallaştırmalara değinmeler Sandinist medyada tamamen görülmez oldu, gazetelerde yayımlanan yıldönümleri takvimlerinden bile çıkarıldı. Örneğin, Aralık ayında FSLN'nin resmi organı *Barricada* dış ticaretin ulusallaştırılması kutlamalarını «belirli ihraç ürünlerinin ulusallaştırılmasının onuncu yıldönümü» diye anıyordu[20].

Bu koşullarda, tam da Sandinistler'in sağa çark edişinin çok açık biçimde izlenebildiği bir anda, hükümetin sosyalist yönelime, hatta demokratik-sosyalist yönelime yaptığı vurgular, çok az kişiyi harekete geçirebilen kavramsal ucubelerden başka bir şey değildi[21]. Bu tür açıklamalar Sağ politikalarda tepki uyandırmadığı gibi, ABD hükümetine bağlı kuruluşlar da sesini çıkarmıyordu. Sandinist politikalar içeriklerinden daha gür bir sesle ifade ediliyordu. Yine de, resmi çizgi, resmi söylemi olduğu gibi alan ve Sandinist deneyimin gerçekte sosyalist bir deneyim olduğunu varsayan ilerici Kilise içindeki belirli gruplarda kayda değer bir etki yapmıştı[22].

19. Bkz. Daniel Ortega'nın *Barricada*'da, 14 Aralık 1989, ve Sergio Ramirez'in *La Jornada*'da (Mexico), 24 Şubat 1990, çıkan açıklamaları.

20. *Barricada*, 18 Aralık 1989. Seçimlerden sonra, *Barricada* dış ticaretin ulusallaştırılmasını Sandinizmo'nun devrimci kazanımlarından biri olarak isimlendirdi (*Barricada*, 28 Şubat 1990).

21. Bkz. Başkan Ortega'nın konuşmaları: Haziran 1988'de uyum programını ilan etmesi (*Barricada*, 15 Haziran 1988); devrimin dokuzuncu yıldönümü vesilesiyle yaptığı konuşma (*Barricada*, 20 Temmuz 1988); Ulusal Meclis'e sunduğu yeni bir uyum programı raporu (*Barricada*, 1 Şubat 1989).

22. Bkz. Instituto Historico Centroamericano, «Hacia donde vamos?», *Envio*, devrimin onuncu yıldönümü için özel bas-

UNO'nun yürüttüğü kampanya, Sandinist hükümeti, «komünist» eğilimlerinden, yönetsel bozukluktan ve aşırı askeri harcamalardan kaynaklanan ekonomik felâketten sorumlu tutuyordu. Kendi ekonomik önerileri görece ılımlı ve - bazı damşmanların saçmalamaları dışında - genel olarak belirsiz kalıyordu, özellikle tarım reformu ile Sandinistler tarafından el konulan ya da kamulaştırılan mülkler konusunda. Öncelikle başkan adaylarının kişiliğini öne çıkarıp, onu annelik özellikleri ve dinsel tonlarla resmetti ler. Dona Violeta'yı kutsayan Kardinal Miguel Obandano y Bravo'nun fotoğrafları Katolik hiyerarşisinin tercihinde kuşkuya yer bırakmayacak şekilde *La Prensa*'da bol bol yayımlandı. Beyaz Saray'la sıcak ilişkiler UNO'nun kudretli tarafta olduğunu gösterdiği gibi, Kardinal Obando'nun Dona Violeta'ya açık sempatisini sergilemesi de muhalefete, pek çok Nikaragualının gözünde, tabandaki toplulukların ya da Sandi nistler'in özgürlük teologlarmın desteğinden çok daha inandırıcı bir ruhsal meşruiyet kazandırıyordu.

Sonuçlara aday seçimi de etki etmiş olabilir. Bütün çabalarına, mavi ve yeşil gömleklerine ve mükemmel kampanya yürütme tarzına karşın, Daniel Ortega *comandante* imajını yıkmayı asla başaramadı. Öbür yandan UNO, ev kadını, anne ve önde gelen bir kişi ligin dul karısı olan bir aday çıkarıyordu. Chamorro kayda değer bir politik deneyimi olmadığı gibi, öyle görünmeye de yeltenmiyordu. Onun stili Nikaragua'nın kollektif kimliğinin bütün özelliklerini kendine çekiyor, macho bir toplumun en derindeki annelik çağrışımlarını belki de bilinçdışı yollarla harekete geçiriyordu. Barışçı bir öneri için daha iyi bir simge bulunabilir miydi? FSLN'nin sınırlılıklar ve baştan sona saçmalıklar gördüğü noktada, halkın geniş bir

---

kı (Managua, Temmuz 1989); Xabier Gorostiaga, «Legados retos y perspectivas del sandinismo 1979-1989,» *Nueva Sociedad*, No: 104 (Kasım/Aralık 1989).

kesiminin fazilet ve erdem görmüş olması mümkündür.

FSLN'nin Dona Violeta'ya kişisel saldırıları bu duyguyu herhalde pekiştirmekten başka işe yaramamıştır. Violeta'nın oğlu Carlos Fernando'nun yönetiminde çıkan günlük *Barricada* dahil, Sandinist medya, her ağzına alışında Dona Violeta Barrios de Chamorro'yu evlilik isminden ayırmaya çalıştı (çok sayıda Nikaragualının Chamorro'nun ölen kocasına saygı duyduğunun örtük bir kabulüydü bu). Carlos Fernando Chamorro, Sandinist yönetimde görevli kız kardeşi Claudia'nın ağzından, annesinin Kontralar ve Enrique Bermudez gibi, Pedro Joaquin Chamorro'nun öldürülmesine karışmış insanlardan başkaları olmadıklarını hatırlatan eski Ulusal Muhafız subaylarla ortaklık yapmasını eleştiren açık mektuplar yayımladı[23]. Violeta'nın kayınbiraderi Xavier Chamorro'nun çıkardığı *El Nuevo Diario*, Dona Violeta'yı, üstünde el bombaları ve fişeklikler bulunan, çirkin, kötü bir görünümü yansıtan ve «GN» (Ulusal Muhafızlar'ı gösteren) baş harflerinin olduğu uzun bir rahip cüppesiyle gösteren, aşağılayıcı karikatürlere yer verdi. Bu karalama kampanyası, bunda, çocuklarının kötü davrandığı tipik bir anne örneğini gören insanları Dona Violeta'yla dayanışmaya sevketmiş olmalı.

Eylül 1989'un başındaki ilk konuşmasında - sağ eğilimli Kosta Rika günlüğü *La Nacion* «çok ılımlı» olarak nitelemişti - Dona Violeta, *Barricada* ve *El Nuevo Diario*'nun yürütmekte olduğu kampanyaya yanıt verdi[24]. Gazetelerin iddialarının bir önemi olmadığına, kendisinin «Chamorro damgasıyla damgalı» olduğunu bütün Nikaragua'nın bildiğine dikkat çekti[25]. Ertesi haftalarda Sandinist medya bu deyişi

23. Bkz. *Barricada* ve *El Nuevo Diario*, 26 Ekim 1989; *Excelsior* (Mexico), 12 Şubat 1990; *La Jornada*, 23 Şubat 1990.

24. *La Nacion* (San Jose), 11 Eylül 1989.

25. Bkz. *El Nuevo Diario*, 11 Eylül 1989.

UNO adayıyla alay etmek için kullanırken, damganın yalnızca ineklerde bulunduğunu söylediler[26]. *La Prensa* daha sonra, Chamorro'ların Nikaragua tarihindeki şanlı rolünü bir daha aktarıp, o günlerde Sandinist yönetimin üst düzey görevlileri olan 25 aile üyesinin isimlerini sıralamadığı bir başyazı yayımladı. Yazı şöyle bitiyordu: «Hükümette Chamorro'dan daha fazla Sandino ya da Fonseca'ya rastlayamamam ...kaderin cilvesidir. Sevilsin sevilmesin, biz hâlâ Chamorro damgası taşıyoruz»[27].

Aynı fikirler bütünlüğü içinde, Sandinistler'in kitle iletişim araçlarının gençleri hedef alan simgeciliğinden esinlenerek eğlenceli bir seçim kampanyası düzenleme stratejileri de pek çok Nikaragualının mizacına uymamış gibiydi. Özellikle, ithal edilen hediyelerin - giyim malzemeleri, çocuk oyuncakları, amblemler, tuvalet eşyaları vb. - kampanya toplantılarında ve Sandinist adayların gezileri sırasında cömertçe dağıtılması halkın yaşadığı derin yoksullukla keskin bir zıtlık içindeydi. Devrimin ilk yıllarında böylesi hareketler «burjuva», «ideolojik karışıklık tohumları ekmek» gibi sıfatlarla değerlendirilirdi. Halkın aşırı yoksulluğuyla hükümet yetkililerinin zenginleşmesi arasında bağ kuran UNO'nun mesajı bütün bu yapılanlar sayesinde mantıklı görünüyordu.

Özgür ve gizli seçim pek çok seçmen açısından Sandinist yönetimin kişisel kızgınlık duydukları belirli yönlerini reddetmenin bir aracına dönüştü: Tahammül edilmez bürokratlar, Sandinist bir komşunun hak etmediği halde zenginleşmesi, patronların cinsel saldırıları, liderlerin romanları, açıklamaları ve konuşmaları ortalığı doldururken okullarda ders kitabı

26. Örneğin bkz. Rene Corea imzasıyla çıkan makale, *El Nuevo Diario*, 13 Ekim 1989.

27. Ignacio Fonseca, «El fierro de los Chamorros' en la era sandinista,» *La Prensa* (Managua), 17 Ekim 1989.

bulunamaması, yöneticilerin klimalı otomobillerinin yanında kırık dökük halk otobüsleri, vb.

Böylesi şeyleri Sandinistler getirmediler, ama bütün toplumlarda değilse bile çoğunda, bilhassa azgelişmiş toplumlarda iktidardaki ordunun ve devletin geleneksel ayrıcalıklarının bir parçasıdırlar. Öbür yandan Sandinistler bunları ortadan kaldırmak için çok az şey yaptıkları gibi, pek çok örnekte yüreklendirdiler. Devrimci sürecin kendi belirsizlikleri ve yeteneksizliğiyle eski başarılarını savunma tuzağına yakalanması ölçüsünde, böylesi göstergeler iyice dile düştü ve suçlamalara konu oldu.

Bu koşullarda (saldırganlık, ekonomik kriz, uyum politikası, Sandinist çizgi ile *de facto* politik iklimin gitgide birbirinden uzaklaşması) FSLN'ye ümit bağlayanların attığı «Herşey Daha İyi Olacak» sloganının bağıra bağıra ilan edilmesi, çoğu kişiye alay etmek gibi, daha doğrusu, Daniel Ortega ve Sergio Ramirez'in on bir yıllık iktidarından sonra «aynısının devamı» gibi görünmüş olmalı. Niçin onlardan yeni bir şey beklensindi ki? Yalnız onlardan mı, ayrıca, en aşağılara kadar inen ve halkın günlük yaşamına yaklaştıkça her zamankinden çok yaygınlaşan otoritenin piramidinde yer alan herkesten... Çoğu insan açısından sorun, başkanı ve başkan yardımcısını yeniden seçmekten öte, yeni seçimin herşeyin olduğu gibi kalmasını (tahammül edilmez patronlar, sonradan görme komşular, yüksek yaşam maliyeti, işsizlik, günlük dertler) sağlayacağının kesin olmasıydı. FSLN'nin 21 Şubat gecesindeki olağanüstü kapanış toplantısına büyük bir coşkuyla katılanların pek çoğunu 25'i sabahı UNO'ya oy vermeye götüren etken, anti-komünist ideoloji ya da karşı-devrime ve ABD'ye sempati duymaları değildi. Bunun nedeni, eve döndüklerinde, boş pirinç tabağıyla, orduya alınmış oğulun boş yeriyle, Kontralar'ın öldürdüğü ya da komşularının parlak renkli yeni arabasının ezdiği oğullarının fotoğrafıyla karşılaşacak olmalarıydı.

Nihayet, Sandinistler'in Ortega ve Ramirez'i aday gösterme kararları, Anastasio Somoza ve oğlunun yerleştirdiği seçim uygulamalarından gelen ve Nikaragualılarda derin kökler salmış, belirli kişilerin yeniden seçilmesinden hoşlanmama duygularını zedelemişti. Sandinist liderlerin çeşitli akrabalarını Ulusal Meclis adaylarına katması da bu duyguyu iyice pekiştirdi. Örneğin, Komutan Luis Carrion Cruz'un (Ulusal Direktörlük üyesi) babası, Sergio Ramirez'in kızı, karısı ve erkek kardeşi ile Komutan Carlos Nunez'in (bir başka Direktörlük üyesi) karısı Sandinist aday listelerindeydiler.

Tartışmaya bile gerek yok ki, en büyük hata dış faktörlere - ABD'nin saldırganlığı, dünya krizi, uluslararası ve hükümetlere ait kuruluşların ekonomik gelişmeyi finanse etmeye yanaşmamaları - gereğinden çok fazla önem vermekti. Gözlemciler olsun analistler olsun, bilhassa FSLN'ye en yakın olanları, Sandinist çizginin seçmenlere akılcı geleceğini tasarlarken, halkın, yaşam koşullarının somut ve özgül sorunlarından ziyade genel ideolojik akıl yürütmeye göre tercih yapacağı varsayımına dayanmışlardı. Oysa bu varsayım, devrimin yakın tarihi gözönüne getirildiğinde tamamen komik bir yaklaşımdı. Hükümet politikasının olumsuz saydıkları yönlerine tepki olarak Kontralar'a katılanlar birkaç grubu geçmiyordu - örneğin, Atlantik Kıyısı'ndaki köylüler ve Kızılderililer. Ama bunlar bile sonradan sivil yaşama dönmeyi seçerken, dış faktörlere bakarak değil, hükümet politikasındaki ve Sandinistler'in politika yapma tarzlarındaki değişikliklerin sonucunda hareket etmişlerdi[28].

Gözyaşı dökmeden önce, seçim sürecini çevrele-

28. Bkz. Carlos M. Vilas, «War and Revolution in Nicaragua. The impact of the U.S. counter-revolutionary war on the Sandinista strategies of revolutionary transition.» der Ralph Miliband vd., *The Socialist Register 1988* (Londra: Merlin Press, 1988).

yen olumsuz koşullara karşın, Nikaragua halkının % 40'ının herşeye karşın devrimin zor yolunda yürümeyi tercih ettiğine dikkat çekilmeli. Bazılarının böyle davranmasının nedeni kuşkusuz bu çetin yolun pek ballı olmasa bile tatlı gelmesiydi, ama çoğunluk tartışma götürmez biçimde umut ve inançla bağlanmışlardı. Bu % 40 FSLN'yi Nikaragua'daki en güçlü politik parti haline getirir ve partinin 1996 seçimlerinde eski konumunu yeniden elde etmesi için zorunlu, yeterli değilse bile, bir temel oluşturur.

Gelecek aylardaki görüşmeler bu oyunun ismini belirleyecek. Devrim havaya uçup yok olmayacağı gibi, UNO hükümeti de batmayacak. Akrabalık yapılarının sınıf çizgilerini izlediği - ve yer yer politik süreçlerin açıklanmasında ideolojiden daha büyük önem taşıdığı - bir toplumda, gerek Sandinistler gerekse Dona Violeta çevresindeki UNO çekirdeği tarafından sürdürülen eski Muhafazakâr Parti nesli, tarafların birbirlerini anlamalarında bir köprü işlevi görecek ve en pürüzlü konu olan ordu sorununda bile alelacele bir kopuşu önleyecektir.

Ordunun Ortak Komutanlık başkanı General Joaquin Cuadra Lacayo Nikaragua'nın en çok kan dökmüş ailelerinden birisinden gelir; ayrıca Komutanın sağ kolu Alb. Osvaldo Lacayo Gabuardi'nin kuzenidir ve Joaquin'in kız kardeşiyle evlenecek, geleneksel bir seçkin ailenin oğludur. Bu iki yüksek rütbeli subay - ordunun en önemli ikinci ve üçüncü adamları - aynı zamanda, Dona Violeta'nın damadı ve başlıbaşına politik danışmanı Antonio Lacayo Oyanguren'in kuzenleridir. Antonio Lacayo da Komutan Luis Carrion Cruz'un (Carrion Ulusal Direktörlük üyesidir) karısının kuzeni, yine Yüksek Seçim Kurulu başkanı Sandinist Mariano Fiallos Oyanguren'in kuzenidir; bunun yanında, 1982'ye kadar Sandinist hükümette, 1988'e kadar Ulusal Direniş'te görev alan ve Dona Violeta'nın en yakın danışmanlarından bir başkası olan Alfredo Cesar'ın damadıdır.

Tarım Reformu Bakanı vekili ve bakanlıktaki Sandinist «geçiş ekibi»nin başkam Salvador Mayorga Sacasa, görevi yeni bakan, kuzeni Roberto Rondon Sacasa'ya devretmiştir. Rondon, FSLN direktörlüğü üyesi Komutan Victor Tirado Lopez'in damadı ve Chontales'teki en zengin inek çiftliği sahiplerinden biridir. Kimsenin kuzeni olmayan eski dost Julio Ricardo devir teslim konusunda şöyle bir yorum yapmıştır: «Kuzenlerin iktidarı kuzenlere devrettiklerini izlemek çok şaşırtıcıydı.» FSLN'nin sertlik yanlısı bir kadrosu bunu ağır bir tonla abartıyordu: «Kabine, Granada'daki Calle Atravesada'nın güney tarafından kuzeyine geçti»[29].

Bütün bu şıralananların birkaç basit örnekten ibaret kaldığı sıkı sıkıya içiçe geçmiş aile ilişkileri ağı Sandinistler'le UNO arasındaki sınırı bulanıklaştırır. Gerginlikleri ve çelişkileri ortadan kaldırmayacaksa da, sürekli ve dostça bir diyalog olasılığını gündeme getirir. Ayrıca UNO içindeki, Muhafazakâr nesilden gelen beyaz, yurt dışında eğitim görmüş beyefendiler ile onların, mestizo olmakla birlikte, İspanyol kökenli politika yapma sanatında daha tecrübeli plebyen sosyalist, komünist ve liberal müttefikleri arasmdaki uzlaşmaz çelişkilerin keskinleşmesine de katkıda bulunacaktır.

Görüşmeler bir tercihten çok, zorunluluk nedeniyle yapılacak. Sandinistler'in 1987'de yürürlüğe koyduğu anayasa Meksika tarzı güçlü bir başkanlık getiriyordu, oysa UNO'nun önerdiği reformların pek çoğu anayasal değişiklikler yapılmasını gerektiriyor ki, bunun için de Ulusal Meclis'te UNO'nun sahip olmadığı bir % 60'lık çoğunluk istiyor. Öbür yandan, tek başına FSLN, 47 oyluk çoğunluğu gerektiren yasal reformları engelleyecek kadar sandalyeye sahip değil. Dolayısıyla FSLN'nin devlet anlayışını değiştiren

29. Yazara mektup. Granada'daki Calle Atrevesada Nikaragua'nın Muhafazakâr seçkinlerinin geleneksel adresidir.

düzenlemelere gidilebilir: Askeri hizmet, bütçedeki fonların dağıtımı, tarım reformunun kapsamı, vb. UNO, uyumsuz bir bileşime sahip koalisyon birliğini koruduğu sürece, bu çoğunluğu kolayca sağlayabilir.

UNO'nun parlamentodaki 51 sandalyesi altı büyük ideolojik akıma dağılıyor: 13 sandalye eski Muhafazakâr Parti'den gelen partilere, 12 sandalye eski Liberal Parti'den gelenlere, 11'i sosyal demokratlara, 11'i Sosyal Hıristiyanlar'a, 3'ü Komünist Partiye, 2'si de Orta Amerika Bütünleşme Partisi'ne (PIAC). Anayasayı değiştirmek için gereken % 60'lık oran 55 oy ediyor. UNO birliğini korusa ve iki bağımsız temsilciyi - biri Devrimci Birlik Hareketi (MUR), diğeri Sosyal Hristiyan Parti'den (PSC) - yanına çekmeyi başarsa bile, geride ancak Sandinistler'den alınabilecek iki oy kalıyor.

FSLN, sağlam ve etkin çoğunluğa sahip bir parti olarak yerini muhafaza etmek için, geleneksel bölyönet taktiğine güveniyor. Ama aynı zamanda, ABD de, herhalde, kararlılığını koruması en az olası Sandinist lider ve kadroları - geleneksel seçkinlerle ve geçmiş birkaç yıldaki ekonomik ve toplumsal politikaların hayata geçirilmesiyle bağları olanlar - ayartıp birlikte çalışmanın yollarını arayacak. Ulusal Meclis, Sandinist yönetimin uzantısı olmaktan öteye gidemediği son altı yıldakine kıyasla, kesinlikle çok daha dinamik bir mücadele sahnesi olacaktır.

Sandinistler büyük bir farkla Nikaragua'nın başlıca politik partisi olmayı sürdürdükleri halde, dışardaki yaşama nasıl adapte olacaklarını zaman gösterecek. Katı biçimde dikey bir örgütsel yapının pek çok bakımdan devletin kendisi olan bir partiye uygun düştüğü ileri sürülebilir. Ama gelecekteki aşama için belli ki yetersizdir. Kollektif Ulusal Direktörlük ve Sandinist Meclisi'nin - hatta tabanın - geleceği muammalarla yüklüdür. Herşey, en azından FSLN'ye ideolojik inanç nedeniyle değil de kendilerini yük-

zeltmek amacıyla katılanlar arasında, sayısal bir düşüşe işaret eder gibi. Benzer bir şey Sandinist kitle örgütlerinde, esas olarak şehirdeki işçi hareketinde de bekleniyor, çünkü Sandinist Emek Federasyonu geçen yıllarda pazarlık aracı olarak büyük ölçüde etkisiz kaldı ve yeni politik iklimden eskiden muhalefette bulunan sendikalar yararlanacaktır.

Daniel Ortega'nın konumunda hızlı bir gerileme olması da mümkündür. Ortega 1979'da kesinlikle daha sonraki kadar önde gelen bir lider değildi. Ulusal Direktörlük'te eşitler arasında birinciliğe yükselişi hükümetteki rolüne, öncelikle başkanlığına bağlıydı. Devletten çıktıktan sonra, eski konumuna dönmesi olasılığı vardır. Şimdiden parti liderliğinden alınmıştır. Onun yerini alan üçlü yönetimde, Komutanlardan Luis Carrion koordinatör, Bayardo Arce sayman, Henry Ruiz dışilişkilerden sorumlu olarak görev yapmaktadır. Kardeşi Humberto'nun Sandinist Direktörlük'ten ve Sandinist Meclisi'nden çekilmesiyle birlikte - Dona Violeta döneminde ordunun başında kalma şansını arttırmak amacıyla - Daniel Ortega'nın partikedi konumu iyice istikrarsız bir görünüm sunmakta.

Ne olursa olsun, tepedeki toplumsal gruplar arasında görüşmeler ve çeşitli anlaşmalar yapılacak. Tabanda ise - yani halk arasında - barışçıl bir atmosferde birlikte yaşama denemelerinden önce bir hesaplaşma dönemi yaşanacak. Şubat 1989'daki Costa del Sol Antlaşması'nın ardından, Sandinist hükümet eski Ulusal Muhafızlar'ın hepsini ve onların yanı sıra çeşitli suçlardan ve insan haklarını ihlalden mahkûm olmuş Kontralar'ı hapisten çıkardı. Böylece uluslararası kamuoyunun etkilenmesi, kesin gözüyle bakılan Sandinist seçim zaferinin meşruluğu üzerindeki kuşkuların silinmesi amaçlanmıştı. Oysa şimdi katiller sokaklarda geziyor. Ülkeyi terkettikleri için mülklerine el konanlar, karşı-devrime katılmamış olsalar bile, şimdi öç almanın, en azından bir tazminat

koparmanın peşinde koşacaklar. Somoza'nın yıkılışıyla bir şeyler kaybedenler, kendi hakları olduğuna inandıkları şeyleri elde etmek için geri dönecekler.

UNO'da kamulaştırılmış ya da el konulmuş mülklerle ilgili eski mülk sahiplerinin iddiaları konusunda henüz bir konsensüs sağlanmış değil. Dona Violeta'nın danışmanlarından bir kısım: tam bir karşılık ödenmesinden yanayken, daha akıllı politik anlayışa sahip olanlar yeterli miktarda bir tazminat öneriyorlar. Soruna genel nesnel ölçütler yerine, tek tek örneklerle bir çözüm getirilmesi de söz konusu. Sandinist hükümet yetkilileri ile Dona Violeta'nın temsilcileri arasında iktidarın devri konusunda yapılan anlaşmalar, 25 Şubat seçimlerinden önce devletten şehirde ya da kırda mülk alan ailelere, «onların çıkarlarını, mülkleri olumsuz yönde etkilenen kişilerin meşru haklarıyla uyumlulaştırmak» amacıyla, hukuksal güvence sağlanmasını şart koşuyor. İki taraf da «etkilenebilecek kişilere tazminat yoları» bulunmasında anlaştı; malların nakit olarak ya da hükümet tahvilleri (IOU) karşılığı tazminat ödenmesiyle eski sahiplerine devredilmesi dahil, her türden çözüme kapıyı açık tutan bir formül bulundu. Bu çerçevede tarım reformu da gözden geçirilecek ve bu sorun hiç kuşkusuz politik kapışmaların en çok yoğunlaştığı bir alan olacak.

UNO'nun sorunları (belki de, FSLN'nin, karşılıklı saldırılar bir yana, çoğunlukla alay ederek ve hakaretlerle karşılayacağı bir biçimde) çözmesinin, ekonomik krizle boğuşmanın böyle bir kaç alternatifi var. Haziran 1988'den beri yürürlükte olan uyum politikaları temelinde, UNO, geleneksel olmayan tarım ve sanayi ürünlerinin ihracını destekleyerek, özel girişimi teşvik ederek, yurt dışından taze, kısa dönemli finansman ve yatırım sermayesi çekerek, ekonomiyi canlandırmayı deneyecek. UNO, Sandinistler'in hükümetin ekonomideki rolünü kısmayı amaçlayarak başlattıkları önlemleri destekleyecek, ancak taze pa-

ra akışı kamu harcamalarından belli ölçüde yeniden bir hareketlenme olmasını sağlayacak.

Açık ki herhangi bir ekonomik politikanın anahtarı, kısa dönemli finansman ve yatırım sermayesi bulabilmektir. Yeni hükümet 1979'dan sonra ABD'ye taşınan Nikaragualıların özel sermayesinin yeniden yurda dönüşüne büyük umutlar bağlamış durumda[30]. Acil kaygı, tarımsal döngünün çok geçmeden başlayacak olması. Yeni hükümet, faiz oranları, kredi tercihi, fiyatlar, girdi mevcudu vb. somut sorunlarda karar vermek zorunda kalacak. İdeolojinin ise bunlarla ilgisi, varsa bile, çok azdır.

Seçimlerle Orta Amerika'da yeniden, 1990'lı yıllar boyunca hiç görülmeyen bir politik türdeşlik durumuna dönüldü. Bu, ABD açısından tartışma götürmez bir zafer. Sandinist hükümet bu alanda giderek ılımlılaşma işaretleri gösteriyordu. Geçen Aralık ayındaki San Isidro Coronado açıklaması (Daniel Ortega burada, «El Salvador başkanını desteklemekte kararlı olduklarını» ifade etmekte Orta Amerikalı diğer meslektaşlarına katılırken, San Salvador'un yoksul mahallelerindeki yıkıntılardan hâlâ askeri bombardımanın dumanları yükseliyordu) bu konuda çok kesin

30. Yetkililerin geçen on yılda Nikaragua'yı terketmiş teknisyen ve profesyonelleri ekonomiyi yeniden canlandırma çabalarına katılmak üzere geri dönmeye ikna etmeye çalışmaları olasıdır. 1979 ve 1987 arasında, yasal yollardan 140.066 insan göç etmişti. Bunlardan % 84'ü 1983'ten sonra ayrıldı. Nerdeyse 63.000'i yetişkin işgücüydü. 8.364 profesyonel ve teknisyen vardı, bunların % 45'i mühendis ve öğretmendi. (Bkz. Secretaria de Planificacion y Presupuesto, «Las migraciones internacionales y su impacto en la fuerza laboral,» (Managua, Ağustos 1988, teksir). Son zamanlarda insan akışı durulduu. 1989'da 25 kadar gayri resmi seyahat kuruluşu *La Prensa* ve *El Nuevo Diario*'ya her gün ilan vererek Guatemala ve Meksika'ya - ABD'ye yasadışı yollardan göçenlerin geleneksel durağı - seferlerinin duyurusunu yapmışlardı. Mart 1990 da reklam veren kuruluşlar dört ile altı arasında değişmekteydi.

bir göstergeydi[31]. Her neyse, şimdi bölgenin görünümü Washington'un payına çok daha istikrarlı bir tablo sunuyor. Karayip Havzası'ndaki üç büyük problemden - Noriega, Sandinist yönetim, Küba - geriye yalnızca bir tane kaldı. FSLN'nin Cristiani hükümetine ödün vermek için yaptığı baskılar ağırlaşacak ve bölgede Küba'nın yalnız bırakılması süreci iyice derinleşecek[32]. *Pax Americana* bir kez daha hüküm sürmektedir.

Öyleyse, Sandinist Devrim'den geriye ne kaldı? Görünüş, Nikaragua'nın devrimin 19 Temmuz 1979'-

31. Açıklama şöyle devam ediyordu, «aynı doğrultuda, onlar /başkanlar/ FMLN'nin sivil halkı doğrudan ya da dolaylı yollarla etkileyen her türlü şiddet eyleminden açıkça vazgeçmesini en enerjik bir tutumla talep ederler...» Burada, hükümet hava kuvvetlerinin sivil halkı bombalamasının, Cizvit Orta Amerika Üniversitesi liderlerinin katledilmesinin adı bile anılmıyordu.

Buna karşılık Ortega için bir paragraf ayrılmıştı, «bölgedeki düzensiz kuvvetlerin uyguladığı silahlı eylemlerin ve terörizmin en enerjik biçimde mahkûm edildiğini...» belirten başkanlar böylece Ortega'ya destek veriyorlardı, ayrıca Kontralar'ın en geç 5 Şubat 1990'a kadar silahlarını bırakmasını istediler. Bu öneri Kontralar ya da ABD tarafından kabul edilmedi. Daniel Ortega'nın hükümetin dizginlerini Dona Violeta Chamorro'ya devrettiği 25 Nisan'da, karşı-devrimci grupların çok büyük çoğunluğu seferberliği kaldırma sürecini dahi başlatmamışlardı, üstelik bunun için saptanan tarih 10 Haziran'a ertelenmişti.

32. Nikaragua'nın yeni hükümeti Küba konusunda baştan savma açıklamalar yapmış, ilişkilerde köklü bir yeniden ayarlanma yapılmasına değinmiş, ama kopuş istememişti. Kendi ekonomik problemleriyle uğraşan Küba da, UNO hükümeti ekonomik yardım paktının yenilenmesi isteğinde bulunmadığı için, anlaşmanın artık sona ereceğini bildirdi. Bununla birlikte, Washington'un önceden kestirilebilir baskısının sonucunda, Violeta Chamorro hükümeti Küba'yla ilişkileri koparmaya ikna edilebilir.

da zafere ulaştığı andaki manzaraya benzemiyor değil. O günlerde, Nikaragua'nın seçkinlerinin geniş kesimleri, ABD'deki liberal müttefikleriyle birlikte, seçim demokrasisi yoluyla sınırlı bir kitlesel katılım sistemi (Ulusal Muhafızlar'dan en baskıcı ve yozlaşmış unsurların temizlenmesiyle birlikte, yumuşak reformlardan oluşan bir ekonomik stratejiyi ve girişimci liderliği destekleyecek bir sistem) savunuyorlardı. O günlerde bu çizgi bazılarınca «Somoza'sız Somozacılık», bazılarınca, daha coşkulu biçimde, «bilimsel Somozacılık» diye nitelenmişti[33].

Sandinistler'e başarı getiren güçler dengesi nedeniyle bu gerçekleşemedi, ama başarılanların önemli bir bölümü ve 1979'un ikinci yarısında başarıyı sağlayan usuller, gerek içerde, gerekse yarı-küre çapında yerleşik düzenle sınırlı kapışma yaklaşımının içinde birleştirildi. Dona Violeta çevresindeki danışmanlar grubuyla Sandinist kuzenleri arasındaki görüşmelerin ortak zemini bu olacak.

Ünlü 19 Temmuz'dan 11 yıl sonra, Nikaragua, Carlos Fonseca'nın ve diğer FSLN kurucularının, o günlerde ve şimdi önderlik edenlerin tasarladıkları toplumla çok az benzerlik taşıyor. Devrimci sürecin, Sandinistler'in sandıkta yenilmesinden çok önce, kendi iç gerginlikleri ve belirsizlikleriyle açmaza girdiğini kabul etmek zorundayız. Seçimlere kadar, taban zaten zayıflamış ve hareketsizleşmişti bile.

Ama 18 Temmuz'un Nikaraguası da yoktur artık.

33. Bu deyiş Carlos Coronel Kautz'a atfedilmiştir; kariyerine 1979'da Nikaragua Balıkçılık Enstitüsü başkanı olarak başlayan Kautz, daha sonra, Kosta Rika'dan faaliyet gösteren Kontra gurubu olan Eden Pastora'nın Demokratik Devrimci İttifakı'na (ARDE) katılmıştı. 1987'de Sandinist hükümetin Esquipiulas II çerçevesinde çıkardığı genel affı kabul etti ve son zamanlara kadar Tarım Reformu Bakanlığı'nda proje yöneticiliği yaptı; yürütme kurulunda kardeşleri Ricardo ve Manuel de vardı.

Gerek UNO'da gerekse FSLN'nin üst kademelerinde gittikçe ulusal politika yelpazesinin rengini alsalar bile, ailelerde ve ilişkilerde geleneksel politik kültürün âdetleri ve tarzları karşısında yadsınmaz bir ilerlemeyi temsil eder bugünkü Nikaragua. Büyük değişiklikler yapılmış, ülkedeki dönüşümler yalnızca dış görünüşle sınırlı kalmamıştır.

İşçilerin ve köylülerin bugün kazanmış olduğu emek haklarındaki bilinç ve deneyim düzeyi, devletin iş âleminin desteğini kazanmak amacıyla onlara dayattığı kısıtlamalara karşın, on yıl önce bilinmeyen bir durumdaydı. Temel kaynaklara, öncelikle toprağa ulaşmaları devrimden öncekine göre kıyaslanmaz derecede daha fazladır; bu ilerleme geriye dönülemez olmasa bile, tarımda bir karşı-reformun politik ve toplumsal maliyeti UNO hükümetinin kaldırabileceğinden pahalıya patlar. Atlantik Kıyısı'ndaki etnik topluluklar özerk yönetimlerini kurma doğrultusunda müthiş bir yol katettiler. On yıllık Sandinist egemenliği bir politik yetkinlik ve halk katılımı duygusu geliştirmiştir ki, bu dönemin en büyük kazanımlarından biridir. Bu, devrimci devletin hediyesi değldi. Somoza'ya karşı, devrime katılan yönetici çevrelere karşı, bazen de bizzat devrimci devletin kuruluşlarına karşı büyük mücadelelerle kazanılmış bir şeydi.

Devrimin bu seçim yenilgisine rağmen yaşaması olasılığı, devrimin işlediği toplumsal ve politik dönüşümlerin sağlamlığı ve derinliğine bağlıdır. Toplumun, bunları eskiye döndürme ya da nötralize etme girişimlerine direnme yeteneğine bağlıdır. Ve FSLN'nin, Dona Violeta hükümetinin karşılanmasının olanaksız olduğu, halkın özlemlerinin liderliğini yeniden üstlenme yeteneğine bağlıdır.

Devrimler sahiciyse - Sandinist Devrim kesinlikle öyleydi - toplumun her alanına silinmez bir mühür vururlar. Zafer kazanamadıkları, bozguna uğradıkları zaman bile, yenilenlerin kâbuslarına ya da yenenlerin fantazilerine karşın, hiçbir şey eski haline dönmez.

ÖRÜMCEK AĞI (*)

George R. Vickers

25 Şubat gecesi saat 10'da, Nikaragua Ulusal Meclisi birinci sekreteri ve önde gelen Sandinistler'den Rafael Solis, ulusal seçim merkezindeki teleks makineleri arasında dolanıyor, kendi kendine mırıldanıyordu. Gelen telgraflar, muhalefetin zaferi kazanmakta olduğunu bildiriyordu. Solis yinelemeyi sürdürdü, «Managua sonuçları gelmedi. Managua gelince *Frente* kazanacak.» İki gün önce Sandinistler'in anket sorumlusu, dostlarına FSLN'nin % 60'lık bir oyla kazanabileceğini belirtmişti.

Nikaragua'da pratikte her evle haftalık ilişkisi bulunan 120.000 kampanya eylemcisiyle övünen bir parti nasıl oluyor da seçim gecesi sonuçlara tamamen hazırlıksız yakalanıyordu?[1] Dramatik akıbet, başkalarının üzerinden kendi umut ve inançlarımızı yansıtmanın, bizim amaçlarımızı paylaşan başkalarının bizim yöntemlerimizi de benimsediklerini varsaymanın ne kadar kolay olduğunu şaşırtıcı biçimde hatırlatmıştı. Sandinist liderler, kampanyadaki hataların ve «cehalet»in *(prepotencia)* yenilgilerine katkıda bulunduğunu hemen kabul ettiler. Bitmek bilmeyen savaş, süregen ekonomik gerileme ve ABD'nin aralıksız baskısı karşısında, halktan, Sandinistler'in kampanya sloga-

(*) Türkçesi: Osman AKINHAY.

1. Bu iddiaları kilit roldeki bazı Sandinistler seçimden önceki aylarda uluslararası gözlemcilerle yaptıkları toplantılarda ortaya atmışlardı.

nında belirtildiği gibi, yarın «herşeyin daha iyi olacağı» umuduyla bugünden ebediyen fedakârlık etmesi beklenemezdi.

Sonuçlar, ABD'nin düşük yoğunluklu çatışma (LIC) stratejisinin arkasındaki temel varsayımları doğrular görünüyor[2]. Bu stratejinin yandaşlarının beklediği gibi, Reagan ve Bush yönetimleri ekonomik, askeri ve politik kaynaklardaki ezici üstünlüklerini Nikaragua'yı yavaş yavaş yıpratmakta etkili biçimde kullandılar. Geçen on yılda ABD, Sandinist hükümetin hemen her konuda yüz yüze olduğu tercihleri şekillendirebildi ve kısıtlayabildi.

2. Bu varsayımlar şöyle sıralanabilir: Savaşların politik amaçlara ulaşmak için yapıldığının, azami politik sonuç elde etmek için askeri gücün ekonomik ve politik baskıyla bütünleştirilmesi gerektiğinin tanınması: ABD'nin engin kaynaklarının iradelerin kapışması halinde düşman bir Üçüncü Dünya ülkesinden «daha fazla dayanması»na olanak tanıdığı, ancak ABD içindeki muhalefetin genelde kaynak dengesizliği belirleyici hale gelemeden önce ABD'nin irade gücünü zayıflattığı inancı: ABD'nin Üçüncü Dünya'daki çatışmalara kendi savaş gücünü sokmasının son çare olması gerektiği, çünkü böyle bir hareketin ABD'de muhalefetin büyümesini doğurduğu gibi, ABD'nin yurt dışındaki düşmanlarının da kendi davalarına destek toplamakta milliyetçi ve yurtsever temalara oynamasına izin verdiği inancı. LIC öğretisinin iyi bir gözden geçirilmesi için, bkz. der Michael T. Klare ve Peter Kornbluh, *Low-Intensity Warfare: Counterinsurgency, Proinsurgency, and Antiterrorism in the Eighties* (New York: Pantheon, 1988). Sara Miles, «The Real War: Low Intensity Conflict in Central America,» *NACLA Report on the Americas*, C. XX, No: 2 (Nisan/Mayıs 1986) bu öğretinin ABD ordusu içindeki gelişmesinin ve Orta Amerika'ya uygulanmasının mükemmel bir özetini sunar. Savaşın makro-ekonomik etkisinin ayrıntılı bir irdelenmesi için, bkz. E.V.K. Fitzgerald, «An Evaluation of the Economic Costs to Nicaragua of U.S. Aggression: 1980-1984,» der. Rose J. Spalding, *The Political Economy of Revolutionary Nicaragua* (Boston: Allen and Unwin, 1987).

Bununla birlikte, LIC stratejisinin başarısı ancak, ABD'nin kendi lehine çevirdiği devrimin iç dinamiği hesaba katılırsa tam anlamıyla anlaşılabilir. Son on yıldaki mücadele, ABD'nin maddi kaynaklarıyla Nikaragua halkının devrimci iradesi arasında basit bir kuvvet denemesi değildi. Ayrıca, ekonomik, politik ve toplumsal azgelişmişlik koşullarında ortaya çıkan devrimci hareketlerin tarihsel sınırlılıkları açısından nesnel bir dersi oluşturuyordu. Karl Marx'ın bir zamanlar gözlemlediği gibi, «İnsanlar kendi tarihlerini yaparlar, ama tam istedikleri gibi değil; kendi seçtikleri koşullarda değil, doğrudan karşılaştıkları, verili ve geçmişten gelen koşullarda yaparlar»[3].

Ulusal Muhalefet Birliği'ni (UNO) oluşturan on dört politik parti arasında gerek seçim kampanyası sırasında, gerekse ondan beri süregelen hizip çekişmeleri, Nikaragua toplumunun önemli bir ayırdedici özelliğini - politik azgelişmişliğini - yansıtır. Oligarşinin Liberal ve Muhafazakâr partileri arasındaki aralıklı 80 iç savaşın ve 21 ABD işgalinin peşinden gelen Somoza ailesinin kırk yıllık diktatörlüğü, ABD'nin ve Avrupa devletlerinin sık sık ve süregen müdahaleleriyle birleşmişti. Somoza 1979'da devrilene kadar, gelişkin politik partiler ve gelenekler katılımcı bir demokrasinin inşa edilmesine özellikle uygun bir yapıda değillerdi[4].

Ulusun öncü politik gücü olarak Somoza'ya karşı mücadeleden doğan Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) de egemen politik kültürün etkilerinden bağışık değildi. FSLN 1979'dan sonra birkaç eğitimli

3. Karl Marx, *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte* (Moskova: Progress Publishers, 1972), s. 10.

4. İki geleneksel parti çeşitli hizipler halinde parçalanmış, komünist, sosyalist ve Toplumsal Hıristiyan partiler doğmuştur. Ama bunların hepsi de, tabanın katılımından çok kişisel sadakate ve hamiliğe bağlı olarak, seçkin caudillo'ların araçları işlevi görüyordu.

politik eylemciye sahip bir gerilla çetesinden, çoğu bakımlardan bizzat devleti oluşturan bir politik partiye dönüştükçe, geleneksel politika her aşamaya kendi rengini katıyordu.

FSLN 1961'de Carlos Fonseca, Tomas Borge ve Nikaragua Sosyalist Partisi'nin (PSN) Marksizmi ortodoks yorumlayışından hoşnutsuz bir kaç genç tarafından kuruldu. İlk kuruculara esin kaynağı olan şey, Augusto Cesar Sandino'nun 1920'ler ve 1930'larda ABD işgaline karşı yürüttüğü mücadele ve yakın zamanlardaki Küba Devrimi örneğiydi. 1960'ların sonunda ve 1970'lerin başında Marksizmden ziyade liberal teolojinin harekete geçirdiği Hıristiyan devrimciler de bu gruba katıldılar. Hepsi birden esas olarak kırsal köylülük içinde temellenecek bir «işçi-köylü ittifakı» kurma amacında uyuşmuşlardı; «süregen halk savaşı» (GPP) olarak tanınmaya başlamış bir stratejiydi bu.

Somoza'nın Ulusal Muhafızları'nın ağır ve ayrım gözetmeyen baskısı sonucu devrimcilerin çabaları tekrar tekrar bozguna uğrarken, çeşitli defalar nerdeyse tamamen yok olma noktasına gelmişlerdi. 1975'te Jaime Wheelock «süregen halk savaşı» stratejisine bütünüyle karşı çıkarken, FSLN'nin örgütlenme cabalarını şehir işçileri ve kırsal bölgedeki tarım ücretlileri arasında yoğunlaştırması gerektiğini ileri sürdü; bu da, proletaryanın merkezi devrimci rolünü vurgulayan daha ortodoks bir Marksist çözümlemede kök bulan bir stratejiydi. Wheelock'un «proleter» hizbi aynı yılın Ekim ayında egemen «süregen halk savaşı» grubundan çıkarıldı.

1977'ye gelindiğinde «süregen halk savaşı» hizbinin çoğu ya ölmüş, ya hapse girmiş ya da dağlara çekilmişlerdi. Ulusal parti aygıtının denetiminde kalanlar üçüncü bir hizbi oluşturdular: Tercerista (Üçüncü Yol) ya da «Ayaklanma» grubu. Somoza'nın yoğun baskısı ve açgözlülüğünün toplumun bütün kesimleri kendisine karşı çevirdiğini iddia eden bu grup, bütün

halkın genel ayaklanmasını kotarmak amacıyla sınıfsal doğrultuda bir halk cephesi kurulması çağrısında bulundu. Nihai anlamda egemen olan ve 1978-1979'daki mücadelenin son aşamalarında rehberlik eden işte bu stratejiydi.

Zafer olasılığıyla ve liderlerin gelişen ayaklanmaya katılması çağrılarıyla karşı karşıya gelen üç hizip, Mart 1979'da FSLN'yi yeni bir Ulusal Direktörlük altında yeniden birleştirmek üzere bir araya geldiler. Her hizip eşit oranda temsil ediliyordu: «Süregen halk savaşı» grubu Tomas Borge, Bayardo Arce ve Henry Ruiz; Proleterler grubu Jaime Wheelock, Luis Carrion ve Carlos Nunez; Terceristalar grubu Daniel Ortega, Humberto Ortega ve Victor Tirado.

Gizli mücadele koşullarında oluşan yeniden birleşmiş FSLN'nin yapısı, oldukça merkezi, bürokratik ve dikey bir biçime kavuştu. Bugün de böyledir. Güç ve otorite, alt düzey liderleri kendisi atayıp sorumluluğu havale eden Ulusal Direktörlük'tedir. Sorunlar bütün partide tartışılır, ama Direktörlük bir tavır belirleyince, herkesin onu savunması ve yerine getirmesi beklenir. Kısaca, FSLN klasik Leninist doğrultuda yapılanmış bir örgüttür.

Somoza'nın düşüşünden sonra dikey yapıyı muhafaza etme mantığının bir boyutu, yeniden birleşmenin de çözemediği temel ideolojik ayrılıkların sürekliliğiydi. Ulusal Direktörlük, konsensüse (uzlaşma) varma ve hizipçilikten sakınma açısından bir mekanizma sunarken, yalnızca dikey yapı tepede sağlanan konsensüsün alt kademelerde uygulanıp kabul edilmesini sağlayabilirdi. ABD'nin Sandinistler'i devirmek amacıyla aktif eylemlere girişmesi, bu savın konumunu iyice pekiştirmişti. Bilhassa 1983'te Granada Devrimi'nin ağır yenilgisinden sonra, parti birliğini korumak hayatta kalmanın birinci ilkesi gibi görülmeye başlandı.

Bu mantığın yarattığı sorun, 1979'un ideolojik ayrılıklarının durağan kalmamasıydı. Gizli mücadele

için geliştirilmiş bir yapının yönetmek için yeterli ve uygun olmadığı da açıktı. Devlet iktidarını sağlamlaştırıp Nikaragua toplumunda bir dönüşüm başlatmayı deneme sürecinde, üç hizip arasındaki ideolojik farklılıklar hükümetin uygulamalarında kurumsallaştı, çelişkili politikalar doğurdu ve en sonunda devrimci devletin hizipleşmesine yol açtı.

Bu tehlikenin farkında olan direktörlük, bakanlıkları 1970 öncesi hiziplere öyle bir şekilde dağıtmıştı ki, denetimi ve dengeleri gözeten ayrıntılı bir sistem ortaya çıkmıştı[5]. Jaime Wheelock Tarım Bakanı olur ve tarım reformu programını denetlerken, Henry Ruiz dış yardımı koordine etmekle görevlendirildi. Victor Tirado Sandinist sendikalar ve çiftçi birliklerini denetlemenin sorumluluğunu üstlenirken, Bayardo Arce kitle örgütleri ve parti aygıtından sorumluydu. Humberto Ortega ordunun başına getirildi, ama polisi ve güvenlik güçlerini denetleyen İçişleri Bakanlığı Thomas Borge'ye verildi. Daniel Ortega Ulusal Direktörlük'ün yürütme kurulu koordinatörlüğünü üstlenir ve sonradan Nikaragua Devlet Başkanlığı'na getirilirken, Carlos Nunez Devlet Konseyi, daha sonra Ulusal Meclis başkanlıkları yaptı.

FSLN 1930'lardan itibaren bütün Orta Amerika ülkelerindeki politik sistemlerin tipik özelliği haline gelen «caudillo» (şefçilik - ç.n.) tarzındaki kişiselci politika tarzını eleştirmekle ve kendi kollektif liderlik uygulamalarıyla övünmekle birlikte, farklı bakanlıkların tek tek bakanların derebeyliği ve farklı eğilimlerin kaleleri eğilimini sergilemesi bir olgu olarak kalmıştır[6]. Her bakanlığın uyguladığı programların ön-

5. FSLN'nin gelişimi ve iç dinamiklerinin eksiksiz bir öyküsü için, bkz. Dennis Gilbert, *Sandinistas* (New York: Basil Blackwell, 1988).

6. Örneğin bkz. Gabriele Invernizzi, Francis Pisani ve Jesus Ceberio, *Sandinistas: Entrevistas a Humberto Ortega Saavedra, Jaime Wheelock Roman y Bayardo Arce Castano* (Managua: Editorial Vanguardia, 1986), s. 35-46.

celikleri genellikle o bakanın (devrimci süreçteki farklı halk kesimlerini temel almalarını özellikle hesaba katarak) ideolojik bakışını yansıtıyor; hükümetin bir kesiminin politikaları bazen diğerlerince baltalanıyordu. Eski Terceristalar'dan Victor Tirado özel sektöre Sandinistler'in karma ekonomiye bağlılığı konusunda teminat vermeye çalışırken, örneğin eski Proleter grubundan Jaime Wheelock tarım reformu hükümleri konusunda üstü kapalı ya da düpedüz tehditkâr bir dil kullanıyordu.

Bunun aşırı bir örneğine 1987'de, Yüksek Mahkeme tarım reformu sırasında gerçekleşen bir el koyma olayını anayasaya aykırı bulup, söz konusu mülkün ilk sahibine geri verilmesini emrettiği zaman rastlandı. Tarım Bakanlığı bunu kabul etmeyince, Yüksek Mahkeme'nin çoğu (Sandinist üyeler dahil) protesto etmek için istifalarını verdiler. Bu olay Sandinistler'in hukukun egemenliğine saygı gösterme yeminlerinin inanılırlığına darbe indirdiği gibi, muhalefetin ve ABD'nin eline güçlü bir propaganda aleti vermiş oldu.

Partinin iç yapısı ve partinin devletle ilişkisindeki belirsizliklerin, Sandinist Devrim'in gelişmesine ayak bağı olmakta, ideolojik ayrılıklardan çok daha önemli olduğu görüldü. 1980'lere gelindiğinde Ulusal Direktörlük, hükümet bürokrasisiyle paralel ve onunla iç içe geçen biçimde örgütlenmiş 600 kişilik bir personele ulaşmıştı, bunun sonucunda hem partiyi, hem devleti zayıflatan bir rol karışıklığı yaşandı.

Bu en açık biçimiyle 1980-1984 arasında kitle örgütlerinde görüldü. Somoza'nın devrilmesinden sonra, Sandinistler, tabanlarını oluşturan kesimleri temsil eden geniş örgütler kurarak - mahalle temelindeki Sandinist Savunma Komiteleri (CDS), Juventud Sandinist gençlik örgütü (JS), kadın hareketi (AMNLAE), kırda ve kentte sendika federasyonları (ATC ve CTS), küçük ve orta büyüklükteki tarım üreticilerini birara-

ya getiren bir birlik (UNAG) - desteğini pekiştirmeye ve genişletmeye yöneldi[7].

Sandinistler'in katılımcı demokrasi anlayışlarında bu örgütler merkezi bir yer tutuyordu - «halk»ın hükümet politikasını ve devrimin doğrultusunu etkileme organları olacaklardı. 1980'den 1984'e kadar bir tür ulusal yasama meclisi işlevi gören Devlet Konseyi'ne üye yapılmalarına yansımıştı bu. Gerçekten de, hem halkın katılımının sağlanmasının, hem de FSLN'ye üye devşirmenin önemli araçları haline geldiler. 1979'dan sonra bölgesel ve yerel düzeylerde etkili bir merkezi yönetim aygıtının yokluğunda, bu örgütler yerel gereksinimleri hükümete iletme, hükümet hizmetlerini kanalize etme ya da sağlama gibi önemli görevler üstlenmişlerdi. Özellikle CDS (Sandinist Savunma Komiteleri) açısından geçerlilik taşıyordu bu durum: CDS, sağlık hizmetlerine, halkın eğitimine ve yerel *barriolar*da konut bulma problemine yardım etmenin yanı sıra, yörelerin karşı-devrime karşı tetikte beklemesini ve milis işlevlerinin yürütülmesini sağladılar.

Kitle örgütlerinin tepesindeki liderlerden pek çoğu FSLN üyesiydi; çoğu FSLN eylemcisi de en azından bir kitle örgütüne girmişti[8]. Bu üyeler genellikle kitle örgütleri içinde FSLN'nin tutumlarının sözcülüğünü üstleniyorlardı; bu kapsamda FSLN'nin tavırları aynı zamanda hükümet politikası adına sözcülüğünü üstlendikleri hükümetin tavırlarını (bu durum

7. Kitle örgütlerinin tarihi ve gelişiminin mükemmel bir öyküsü için, bkz. Gary Ruchwarger, *People in Power: Forging a Grassroots Democracy in Nicaragua* (Massachusetts: Bergin and Garvey, 1987).

8. FSLN parti üyelerinin sorumluluklarını değişen parti öncelikleri temelinde tutarlılıkla rotasyona tabi tutacaktı, ancak böylesi değişikliklerin, başlarına ansızın anahtar önemdeki liderler getirildiğinde, kitle örgütleri üstündeki etkisini her zaman hesaba katmadı.

hiç değişmiyordu) yansıtıyordu. Ülkenin ekonomik durumu kötüleşip Kontra savaşı 1983 ve 1984'te yaygınlaştıkça, hükümetin kaynakları azaldı ve bununla beraber kitle örgütlerinin yerel düzeydeki problemleri çözme yeteneğinde bir gerileme görüldü. O zamana kadar bu örgütler hem hükümet, hem de yurttaşlar tarafından halkın hükümet politikalarını desteklemesini sağlamak üzere parti egemenliğindeki kurumlar olarak görülmeye başlanmışlardı.

Rol karışıklığı, kitle örgütlerini zayıflatan tek faktör de değildi. 1984'te ulusal seçimlerin yapılması kararı ve, daha önemlisi, Devlet Konseyi'nin yerine politik parti temsilcilerinin oluşturacağı bir Ulusal Meclis kurma kararı alınması, kitle örgütlerinin devrimin yönünü biçimlendirmekte oynadıkları rolü temelinden sarstı. Sandinistler'in devrimci katılımcı demokrasi anlayışı, politik partilere ve temsili seçimlere dayanan daha geleneksel bir demokrasi anlayışına kaymaya başlamıştı.

1983 Aralığı'nda, yani ABD'nin Granada'yı işgalinden iki ay sonra, ilan edilen seçim kararı, açıkça, sırada Nikaragua'nın bulunacağı korkularının artması üzerine alınmıştı. Seçimler ABD'yi durduracak bir uluslararası meşruiyet sağlayabilirse, Nikaragua muhalefet partilerinin seçime katılacağının FSLN de farkındaydı. Devlet Konseyi'nde Ocak 1984'te yeni bir seçim yasası üzerine yapılan tartışma sırasında, seçimlere katılmayı düşünmesi söz konusu olan partiler, «sektörel» temsili (mesleki örgütlerin de temsilci yollaması) kapsayan bir sistemi kabul etmeyecekleri-

9. Ruchwarger *(People in Power...)* bu problemin kapsamını ve önemini küçültmekle birlikte, en azından CDS ve AMNLAE açısından zayıflatıcı etkileri olduğu açıktır. Luis Hector Serra «The Grass-Roots Organizations» başlıklı yazıda daha eleştirel bir değerlendirme yapar: Der. Thomas W. Walker, *Nicaragua: The First Five Years* (New York: Praeger, 1985).

ni çok açık biçimde ortaya koydular[10]. Muhalif politik partiler ve özel sektör kitle örgütlerine yasal yetki verilmesine sert tepki gösterip, haklı olarak bu örgütleri Sandinist etki ve desteğin kaleleri olarak özdeşleştirdiler.

Bir sürü tartışmanın ardından, FSLN, süreci geleneksel parti tarzındaki temsili yöntemle biçimlendirmeyi kabul etti. Sandinistler bu kararı kendi tabanlarına, halk örgütlerinin parti aracılığıyla yine ağırlıklarını sürdüreceğini, seçimlerin ardından gelecek anayasa taslağı hazırlama sürecinin halk iktidarının mekanizmalarını kurumsallaştırma fırsatı sağlayacağını ileri sürerek haklı göstermeye çalıştılar[11].

FSLN son yıllarda kitle örgütlerini yeniden canlandırmayı denediği halde, partinin dikey yapısı ve bürokratik karakteri hâlâ engel olarak durmaktadır. Örneğin daha geçen Ocak ayında, bir Managua hastanesindeki sağlık işçileri yeni bir yönetici seçmek üzere biraraya geldiler. FSLN yönetimi otoriter tavırları ve halk tarafından sevilmeyişiyle tanınan, ama parti bürokrasisiyle iyi bağları bulunan bir aday çıkardı. FSLN'li olmayan işçiler onun seçilmesini önlemeye çalışıp, popüler ve saygın bir Sandinist'i aday göstermek istediler, ancak bu kişi parti disiplinine boyun eğip aday olmayı reddetti[12].

10. «Exposicion de motivos de la Comision Electoral sobre el anteproyecto de 'Ley Electoral',» Managua, 8 Şubat 1984.

11. Örneğin, 1984 FSLN kampanya platformundaki ilk maddede şu vaat vardı: «Sandinist Cephe, devrimci gücün tükenmez kaynaklarını her zaman, işçi ve tarımsal işçi sendikalarının, mahalle, kadın ve gençlik örgütlerinin, küçük ve orta büyüklükteki tarımsal mülk sahipleri, gazeteciler, serbest meslek sahipleri, teknisyenler, aydınlar ve sanatçıları biraraya getiren birliklerin ve dinsel hiyerarşideki görevlilerin oluşturmasını güvence altına alacaktır.»

12. FSLN liderleri, kitle örgütlerinin yöneticileri için resmen parti adayı önerme politikasını ifade etmişler, ancak henüz benimsememişlerdir.

Kitle örgütlerinin katılımcı demokrasinin araçları olarak etkililiğini önleyen bir başka faktör, seferber etmenin örgütleme ile aynı düşünülmesiydi. Parti yıllar boyunca, hükümet ve parti politikalarını kitlesel biçimde destekleyecek çok etkili lojistik yetenek geliştirmişti. Seçim kampanyası bu tip bir seferberliğin modeliydi ve doruk noktasına Managua'da seçimden dört gün önce 400.000 insanın katılımıyla düzenlenen son toplantıda ulaşmıştı. Hükümetteki bazı liderlerin kulağına, bu toplantıda, bütün parti aygıtının bir aydır tam da böyle bir katılımı sağlamaya hazırlandığının ya farkına varılmadığı, ya da kabul edecek yetenekte olunmadığı için, desteğin «kendiliğinden» akışına sevinçli bir şaşkınlık belirtisi gösterildiği sesleri gelmişti. Oysa bu yetenek ancak muhalefetteki bir parti için paha biçilmez değer taşıyabileceğinden, taban örgütlenmesinden kaynaklanan aktif destekle karıştırılmamalıdır; son toplantıya katılan herkesin FSLN'ye oy vermediği açıktır.

Bu problemler iki temel sorunu gündeme getiriyordu: FSLN programında öngörülen temel toplumsal yeniden yapılanmayı, «katılımcı demokrasi»den ziyade «temsili demokrasi» mi sağlayabilir? Ve FSLN, Leninist yapılanmasını dağıtıp, basit bir taktik sorunu olarak değil de ilkesel bir sorun olarak çoğulcu bir politik ortama mı geçmelidir?

Bu sorunlardaki farklı açılımlar, parti ve hükümet içindeki gücün ve otoritenin paylaşılmasına temel oluşturan 1979 öncesi eğilimlerin durumuyla tam çakışmaz. Yeni anlaşmazlık çizgileri daha çok kurumların tek tek liderler üstündeki etkisinin bir yansımasını oluşturur. Görevleri gereği Ulusal Meclis, Yüksek Seçim Kurulu veya belli kitle örgütleri gibi politik anlamda çoğulcu ortamlarda çalışan parti eylemcilerinin daha az merkezi ve daha az dikey bir yapıdan yana olmaları, temsili kurumları yeterli görmeleri daha olasıdır. Yürütme organları, ordu ve parti aygıtı gibi komuta zincirinin ağır bastığı ortam-

larda çalışanlar varolan yapıların dokunulmadan kalmasını yeğlemeye eğilimlidirler.

Bu, açıkça, karmaşık ve nazik bir sorunun aşırı basitleştirilmiş halidir. Bireylerin bu konulardaki tavrını başka çok sayıda faktör (özellikle uluslararası durumu çözümleme tarzları ve ABD'yle çatışma) şekillendirir. Gelgelelim, FSLN tabanında, karara dönüşmesi için henüz resmi bir kanal bulamayan çok ciddi bir tartışma patlak vermiştir. Ulusal Direktörlük geçen yıl içersinde bu sorunlarda resmi bir iç tartışma açılmasının gerekliliğine çeşitli kereler değindi, ancak her zaman daha acil krizlerin varlığı gerekçe gösterilerek ertelendi. İlkin seçimlerden sonraya, sonra geçiş döneminin sonrasına, nihayet en son Kontralar'ın silah bırakma işlemlerinin tamamlanmasından sonraya ertelendi. Yüksek düzeydeki bir Sandinist, tartışmanın asla yapılmayacağına inanmaktadır. «1979'dan beri iç tartışma sözü veriyorlar, ama asla yapmadılar. Bazı insanlar *Barricada*'da makale kaleme alıp bazı öneriler ortaya atacaklar, ama sonunda yeni çizgi acil krizleri gözönünde bulunduran bir dizi kısa vadeli kararla belirlenecek»[13].

İç çelişkilerin ve politik azgelişmişliğin tarihsel mirasının doğurduğu kısıtlılıklar olmadan bile, Sandinistler ekonomik büyümeyi ve eşitliği sağlayabilmekte ağır sınırlamalarla yüz yüze geldiler. Somoza'nın devrilmesinden çok önce, Sandinistler devrimi iki-üç aşamalı bir süreç olarak hayal etmişlerdi. Nikaragua'nın ABD'ye tam bağımlılığı karşısında, devrimin ilk önceliğinin toplumun bütün kesimlerini -küçük ve orta büyüklükteki özel üreticiler dahil- ulusal kurtuluşu elde etmek amacıyla birleştirmek olacağını düşünüyorlardı.

Yalnızca bu ilk aşamanın geçilmesinden sonra, zenginliği yeniden bölüştürüp daha iyi bir yaşamın koşullarını sağlayarak Nikaragua'nın geriliğini aşa-

13. Yazarın seçimden birkaç gün sonraki görüşmesi.

cak bir toplumsal devrimi başlatmanın söz konusu olabileceğini öne sürmekteydiler. Parti bu dönüşümün öncülüğünü yapacak, yönetici ittifak içindeki hegemonyasından yararlanarak devrimi zamanla ikinci aşamaya taşıyacaktı[14]. 1979'dan önceki hiziplerin üçü de ikinci aşamanın temelde sosyalist karakter taşıyacağında hem fikirdiler; yalnız sosyalizmden ne anladıkları açık değildi. Örneğin «süregen halk savaşı»nı savunan pek çok kişinin gözünde, ahlâkî özendiricilerin ve fedakârlık isteğinin harekete geçirdiği «yeni insan»ın yaratılması da amaçlara dahilken, Terceristalar'ın bir bölümü yoksul Nikaragualılar'ın yaşam standardının iyileştirilmesini yeterince iddialı bir hedef olarak görüyorlardı[15].

İlkin devlet iktidarının ele geçirilmesiyle, ekonomik gerçeklikler devrimci özlemlerin müthiş ölçüde sınırlandığını çok çabuk gösterdi. Somoza'ya karşı savaşın getirdiği doğrudan maddi zarar 480 milyon dolara çıkıyordu. Ek olarak, ayaklanma ve savaş zararları nedeniyle 1978'in sonundan 1980'in başına kadar kaybedilen gelirin miktarı 2 milyar doları aşmıştı (tam bir yıllık GSMH'nin değeri). Dünya Bankası hesaplarına göre Ekim 1980'de tam 500 milyon dolarlık bir sermaye ülkeden kaçmıştı, bankacılık sistemi tamamen sermayesiz kalmıştı. Aynı Dünya Bankası raporuna göre, «En iyi koşullarda 1980'lerin sonlarına kadar, 1977 yılındaki kişi başına gelir düzeyine erişilemeyecektir»[16] Hükümetin Somoza'dan miras aldığı

14. Bkz. Gilbert, *Sandinistas*, s. 36-40.

15. A.g.y. Gilbert, Humberto Ortega'nın 1981 yılındaki bir konuşmasını aktarır: «Bütün insanlarımızın jambon yiyebileceği, televizyon seti alıp tatile çıkabileceği günü görmek istiyoruz. Bizim istediğimiz bu. Rahibeler gibi ya da Hıristiyan karakter taşıyan bir sosyalizmde yaşamamız gerektiğini söyleyen bir anlayışı öne çıkarmayacağız.»

16. Dünya Bankası, *Nicaragua: The Challenge of Reconstruction*, Rapor No: 3524-NI (Washington, D.C.: Dünya Bankası, 1981).

1.6 milyar dolarlık borç, Orta Amerika'da kişi başına en yüksek oranı oluşturuyordu.

Ayrıca, Nikaragua'nın ekonomik perspektifleri ülkenin dünya ekonomisine bağımlı statüsünün bir yansımasıydı. İhraç kazançlarının % 60'ı dört temel üründen geliyordu: Pamuk, kahve, sığır eti ve şeker. Bu ürünlerin fiyatı bütün on yıl boyunca düşük kaldı. Nikargaua'nın ihraç malları için elde ettiği miktar 1981'den 1983'e kadar % 11.9 düştü. Buna karşılık, Nikaragua'nın ithalatı için ödediği miktar o dönemde aynı oranda, 1980'le 1983 arasında ise % 35 arttı.

FSLN liderleri, ABD düşmanlığının kısa dönemli gündemlerini değiştirdiğinin ve ulusal kurtuluş mücadelesinden hızla yeni bir toplumsal düzen inşa etme mücadelesine geçmelerini engellediğinin farkındaydı. Tomas Borge'nin Mayıs 1982'de dikkat çektiği gibi, «ABD emperyalizmiyle... karşılaşmak için, Nikaragua toplumunun olabilen en geniş katmanlarını birleştirmek hâlâ bir zorunluluktur. Bu demektir ki, bu yeni aşama/da/, zaferden sonra... temel vurgu ulus savunmasına, ulusal egemenliğimize saygı duyulmasını sağlama mücadelesine, kendi kaderini belirleme hakkına ve Nikaragualı bütün yurtseverleri muazzam ve zalim bir düşmanla kapışmada birleştirme gerekliliğine yapılacaktır»[17]. Bunun farkında olunduğu halde, Sandinist hükümet bazı alanlarda uzun dönemli toplumsal dönüşümün temellerini atmaya çok çabuk girişti. Özellikle tarım reformu programının hayata geçirilmesinde geçerliydi bu; tarım reformunda karşılaşılan problemler, toplumsal ve politik azgelişmişliğin devrimin ilerlemesini nasıl sınırladığı konusunda öğreticidir.

Somoza'nın devrilmesinden hemen sonraki yıllar-

17. Tomas Borge, «This Revolution Was Made to Create a New Society,» *Nicaragua: The Sandinista People's Revolution* (New York: Pathfinder Press, 1985).

da ekilebilir toprakların % 20'sinden fazlası yeniden dağıtıldı ve onbinlerce köylü nihayet topraklarının tapusuna kavuştular. Ama en başından beri, program, hem ekonomik kalkınmayı hem de yeniden bölüşümü başarmayı amaçlayan ikircimli bir denge çabası içindeydi. Kökü Sandinistler'in Nikaragua'nın azgelişmişliğini ve bağımlılığını çözümlemelerinde yatan reformun amaçlarından birisi, geniş özel çiftliklerde yatırımı ve üretimi cesaretlendirerek tarım ihracatını büyütmekti. Hükümet teşvikler sağladı ve onlara mülklerinin korunacağı konusunda teminatlar vermeye çalıştı. Bu nedenle, programın birinci aşaması tek tek köylülere yeniden bölüştürme konusunda cesaretlendirici olamıyordu. Somoza'nın ve yakın çevresinin el konulan mülkleri, ya devlet çiftlikleri ya da kooperatifler biçiminde yeniden düzenlenmişti. 1983'e gelindiğinde, tarım reformuyla dağıtılan toprakların % 80'i üretim kooperatifleri biçiminde örgütlenen aile gruplarına gitti.

Bununla beraber, bu program arazi kiralarını azaltıp sınırlayarak ve sendikaları cesaretlendirip tarım işçilerinin aylıklarını arttırarak, eski toprak kiralama sisteminin en sömürgen özelliklerinde düzeltmelere gitmeye çalışıyordu[18]. Dikkat çekici bir eşitsizlik ve keyfilikle yerine getirilen bu önlemler üreticilerin ürettikleri mallara aldıkları fiyatların belirlenmesiyle birleşince, programla cesaretlendirmenin umulduğu özel tarım-ihraç sektörüne karışık sinyaller gönderilmiş oluyordu. Üreticiler büyük bir ihtiyatla karşılık verdiler.

Sandinistler ise bunu yardım gözüyle yorumlayıp çok daha cüretkâr bir reforma giriştiler. Temmuz

18. Hükümet kır yoksullarına tohum ve gübre alıp onları hasat yerine taşımak üzere bulabilecekleri kredinin arttırılmasına da çalıştı. Toplam olarak, Somoza'nın ve müttefiklerinin sahip olduğu 2.000 çiftlikte iki milyon acre kadar toprağa el kondu (1979 ve 1980 yıllarında).

1981'de benimsenen yeni tarım reformu yönetmeliği «Somocista» topraklarının el konulmasıyla yetinmiyor, belirli bir dönümü aşan terkedilmiş ya da üretim dışı toprakların hepsinin kamulaştırması için yetki veriyordu. El koyma tehdidi ilk yıllarda geri kalmış pek çok kişinin üretimi büyütmesine yol açarken, üreticilerin Sandinistler'in nihai amaçlarına duydukları güvensizliği de derinleştirdi: Pek çoğu, FSLN'nin asıl amacının karma bir ekonomiden çok sosyalizm olduğuna inamyordu.

Sandinistler'in karma ekonomiye bakışı (köylülüğün ve yoksulların gereksinimleriyle çıkarlarının belirlediği, ama özel sektörün, hünerleri ve yeteneklerini de harekete geçiren bir bakış) Nikaraguali işadamlarının geleneksel varsayımlarından ve ayrıcalıklarından çok uzaktı. Jaime Wheelock'un belirttiği gibi, Sandinistler'in tasarladığı orta ve küçük üreticilerden oluşacak özel sektör, «kendini üretim araçlarından yararlanmayla sınırlayacak ve bu üretim araçlarını güç araçları olarak değil, empoze etme aracı olarak hayatta kalmakta kullanacaktı»[19]. Bu tür bir yaklaşım Nikaragua burjuvazisinin deneyimine oldukça yabancıydı; dolayısıyla, özellikle devrimin ilk çalkantılı yıllarında bu yeni rolü özümsememeleri şaşırtıcı gelmemelidir.

Tarım reformunun sömürüyü hafifletmekteki başarısı programın ekonomiyi geliştirme yeteneğini sınırlamıştı[20]. Kiraların indirilmesi, kredi alma kolaylığı ve temel maddelerin fiyatlarının iyileştirilmesi, küçük köylülerin geniş çiftliklerde çok yorucu ihraç ürünlerinin hasat işinde çalışma şevklerini kırdı. Üc-

19. Jaime Wheelock, *El Gran Desafio* (Managua: Editorial Nueva Nicaragua, 1983). *Nicaragua: The Sandinista People's Revolution*'da «Great Challenge» başlığıyla İngilizce bir çevirisi çıkmıştır.

20. Örneğin bkz. Laura Enriquez, «The Dilemmas of Agroexport Planning,» der. Thomas W. Walker, *Nicaragua.*

ret artışları, köylüler zaten iyileşmiş bir yaşam standardına ulaştığında, yeterli bir özendirici olamıyordu. Örneğin 1980-81'de, normalde Aralık'tan Mart'a kadar süren pamuk hasadı Mayıs başına dek tamamlanamadı. Sonraki üç kahve ve pamuk hasadında da benzer sıkıntılar yaşandı. Tarım reformunda bu probleme çare bulmayı denemeye yönelik ayarlamalar yapılmasına karşın, Kontra savaşı ve bunun sonucunda askeri güçlerin seferberliği ek olarak binlerce kır işçisini daha tarlalardan kopardıkça emek darlığı çok kritik bir noktaya geldi.

1985'te tarım reformunun yoğunlaştığı noktada köklü bir değişikliğe gidilerek, küçük parçalar halindeki arazilerin bireysel köylülere dağıtılmasına ağırlık verildi. Aynı yılın Haziran ve Aralık ayları arasında 136.000 manzanayı aşkın toprak dağıtıldı; 1981'den beri bireysel köylülere dağıtılan toprağın tümünün yaklaşık % 75'ini temsil ediyordu bu"[1]. İroniktir ki, bu değişiklik, Sandinistler'in bir toplumsal reformundan ziyade, kırdaki campesinolar'a Sandinistler'in aslında onlara asla tapu vermeyeceğini anlatan Kontralar'a politik bir karşılığın yansımasıydı. Hafta sonlarındaki resmi törenlerde Daniel Ortega, köylülere, devrimin onlara toprak verdiğini, artık devrimi savunmaları gerektiğini anlatan bir konuşma yapacak ve bir tüfekle birlikte tapularını da dağıtacaktı.

Bu değişiklik ekonomik bir amaca da hizmet ediyordu. 1984'te yiyecek darlıkları iyice ciddileşmişti. Temel tahıl ürünlerinin üretimi nüfus artışına ayak uyduramazken, küçülen ihraç geliri hükümetin gıda maddesi ithal etme kapasitesini azaltıyordu. Tek tek arazileri dağıtmakla hükümet, temel tahıl ürünlerinde küçük ölçekli üretimi teşvik etmiş oluyordu; buna bağlı olarak yiyecek daha kolay bulunabilir hale gel-

21. Bkz. Carlos M. Vilas, «Troubles Everywhere: An Economic Perspective on the Sandinista Revolution,» der. Rose J. Spalding, *The Political Economy*.

di. Gelgelelim buna eşlik eden bir başka olgu, yiyecek fiyatlarındaki hükümet sübvansiyonlarının kısılmasıyla bütçe açıklarının ve sonuçta enflasyonun körüklenmesi oluyordu.

Sübvansiyonlara son verilmesi perakende fiyatları iyice yükselterek yeni problemler doğurdu. Örneğin bir program, şehirdeki ailelere yüksek derecede sübvansiyonlu fiyatlarla asgari miktarda temel yiyecek maddesi sağlama güvencesi vermişti. Bu bir karne sistemi değildi, yalnızca gerçek açlığa karşı sigorta olarak bir tür güvenlik ağı gibi tasarlanmıştı. Bununla beraber, sübvansiyonlu fiyatlar bilinçaltı standardı haline dönüşüp, halkın buna bakarak piyasa fiyatlarını değerlendirmesine yol açtı. Perakende yiyecek fiyatlarında denetimin kaldırılmasıyla 1986'da sübvansiyonlu fiyattan bir pound fasulyenin 300 cordoba olduğu, oysa perakende piyasa fiyatının 8.000 cordobaya tırmandığı bir noktaya gelindi. Ev kadınları ateş püskürüyordu; en yoksul kesimler arasında açlık ve kötü beslenme dramatik ölçülerde büyüdü.

Yiyecek fiyatındaki sübvansiyon problemi, Sandinistler'in 1985'den sonra politik desteklerini zayıflatan temel krize bir ışık tutar. Devrimin ilk yıllarında Sandinist ekonomik politika uzun dönemli kalkınmaya göre ayarlanmıştı. Nikaragua ekonomisinin azgelişmişliği ve bağımlı niteliği gözönüne alındığında, büyük üreticiler ve köylüler arasındaki ilişkilerin ve düşünce tarzının temelden yeniden yapılandırılmasını gerektiriyordu bu. Böylesi değişikliklerin olması istenemezdi; hükümet sübvansiyonlardan onların neden olduğu sıkıntıları hafifletmekte yararlandı. Aynı zamanda, ABD'nin ekonomik savaşı ve askeri baskısı bütün problemleri ağırlaştırdı ve bu problemlerin çözümünde kullanılması tasarlanan kıt kaynakları tüketip bitirdi.

Devrimin yazgısında dış yardım anahtar önemdeydi. Temmuz 1979'dan Aralık 1987'ye kadar, ülke neredeyse 6 milyar dolar kredi ve hibe aldı. ABD'nin

baskısıyla Batı'nın mali yardımı 1981'den sonra başaşağı düşüşe geçti, ama sosyalist ülkelerin katkıları durgunluğu giderdi. 1979'dan 1987'ye kadar sosyalist bloktan gelen toplam yardım 3.3 milyar doları buluyordu[22]. Sosyalist ülkelerin yardımı 1985'de ABD'nin ticaret ambargosunun başladığı yılda 1 milyar doların çok üstüne çıktı, ama sonra 1985'den 1986'ya kadar % 60 azaldı ve 1987'de iyice geriledi.

1988'e gelindiğinde Sandinistler ekonomik krizin tam etkilerine karşı tabanlarına kol kanat gerecek bir güçte değillerdi artık. Şubat 1988'de yürürlüğe konan ekonomik reformlar etkisini bütün gücüyle gösterdiği gibi, Haziran'da daha da ağır değişiklikler yapıldı[23]. Joan Kasırgası 1988 reformlarının başarı kazanma şansını tamamen yok etmişti; aynı yılın Aralık ayında enflasyon yıllık % 33.000 oranında seyrediyordu. 1988 reformları ekonomideki gayri-resmi sektörü iflas ettirdi ve yaygın bir öfke doğurdu. Haziran'daki % 30'luk ücret artışı açmazın altını çizmekten başka işe yaramamıştı, çünkü aynı reform paketiyle yiyecek ve ilaç fiyatları % 300 ya da daha fazla yükseltilmişti.

Birkaç yıl önce Carlos Vilas, az gelişmiş ve oldukça bağımlı ekonomilerde toplumsal devrimlerin büyük ölçüde uzun vadeli dış yardımlar olmadan yaşayamayacağı doğrultusundaki kaygısını dile getirmişti. Süregen ekonomik savaş koşullarında Nikaragua'da 1988 ve 1989'daki ekonomik kötüleşme Vilas'ın çıkardığı şu sonucu destekleyici yöndedir: «Dış yardım olmadan, bu tür ekonomiler çöker... Halkın ça-

22. Geçen sekiz yılın ekonomik boyutlarının daha eksiksiz bir tartışılması için, bkz. Michael E. Conroy, «The Political Economy of the 1990 Nicaraguan Elections,» yakında çıkacak şu çalışmadan alınmıştır: *International Journal of Political Economy* (Sonbahar 1990).

23. Reformların ve sonuçlarının 1990 seçimlerine etkisinin çok kapsamlı bir tartışılması için, bkz. a.g.y.

bası yoksul bir ulusun sahip olduğu en güçlü silahtır, ancak yetmez»[24].

Sosyalist dünyanın çok yakın zamanda sahneden silinişi, piyasa ideolojisinin bugünkü hegemonyası ve halkın iradesini temsil ettiği iddiasındaki öncücü partilerin meşruiyetlerini yitirmesi, devrimci gelişme olasılıklarından ziyade, devrimci olanakların sınırlanmasıyla karakterize edilen bir döneme girdiğimizi akla getirmektedir. Vilas'ı yineleyen FSLN Komutanı Victor Tirado, daha kısa bir süre önce, anti-emperyalist devrimler çevriminin kapanmakta olduğunu ileri sürmüştü[25]. Azgelişmiş dünya toplumun ekonomik temeline saldıran sürekli savaşlara dayanamaz, diyordu. Böyle bir dönemde, FSLN açısından olasılıklar başka pek çok devrimci harekete göre kesinlikle daha umut vadedicidir, ama pek parlak da görünmüyor.

Sandinistlerin yalnızca daha radikalleşselerdi iktidarda kalacağını iddia etmek, çekici olsa bile hileli bir önermedir. Kitle örgütlerinin politik gücünü etkisizleştirmeselerdi bile, parti, devlet ve örgütler arasındaki ilişkilerin belirsizliğinin doğurduğu gerginlik ve çelişkiler zaten büyük zarar vermişti. Üstelik, Sandinistler temsili süreçler ve kurumlardan çok katılımcı biçimlere dayalı bir yönetim yapısında ısrarcı olsaydı, iktidarda kalmış olacağı da belli değildir. Devrimin doğrultusunu değiştiren ve radikal olmayan önlemler daha kötü bir yazgıyı belki erteleyebilir. Ama işgal korkuları da yanıltıcı mıydı? ABD'nin baskılarına direnebilecek kadar uluslararası destek bulacaklar mıydı? İç politik muhalefetin silahlı Kontralar'la daha doğrudan ittifak kurmayacağından emin olabilir miydik? Ayrıca, hangi daha radikal ekonomik politikalar halka daha iyi yiyecek getirirdi?

24. Carlos M. Vilas, «Troubles Everywhere.»

25. Onun yorumları, 20 Mart 1990'da *Barricada*'da çıkan Sergio Ferrari'yle söyleşisinde yer aldı.

Devrimler inceleme gruplarında değil, eksik bilginin, «sahte bilinç»in ve yanlış tarihsel çözümlemelerin, azgelişmişliğin ekonomik koşulları ve politik mirası kadar, olanakları daraltan nesnel koşulların bir parçası olduğu reel dünya ortamlarında yapılır.

Nikaragua Devrimi yeni bir aşamaya girmiştir. Bunun sonun başlangıcı mı olduğu, yoksa yeniden gruplaşmayı ve sağlamlaşmayı getirecek bir ara dönem mi olduğunu kesin olarak bilebilmek için çok erken. Nikaragualılar gelecek yıllarda devrimin yönünü belirlemekte ne yaparlarsa yapsınlar, mevcut tercihlerini ağır biçimde sınırlayan bir dizi iç ve dış kısıtlamayla hareket etmeyi sürdürecekler. Nikaragualılar kendi kaderlerini belirleme ve ulusal kurtuluş arzularının ne kadar güçlü bir dürtü olduğunu bu yüzyıl içinde defalarca kanıtlamışlardır. Bu arzuya henüz tam olarak doyamamaları, yalnızca aşılması gereken sınırlamaların ne kadar güçlü olduğunu kanıtlar.

YENİ ESKİ DÜZEN (*)

Trish O'Kane

Managua'nın batı yakasındaki mezarlık, bu rüzgârlı Pazar öğleden sonrasında, harap olmuş taşlık girişte papatya satıp dedikodu yapan birkaç şişman kadın dışında nerdeyse terkedilmiştir. Karmakarışık beyaz tahtadan haçlar ve Argüello, Cardenal, Pallais, Lacayo, Oyanguren ve Nikaragualı diğer seçkin ailelerin isimlerini taşıyan mermer mezar taşlarının ortasında upuzun, baştan aşağı paslanmış bir demir haç yükselir. Mezarı kaplayan gri çimentolu tahta aşınmış, sağından solundan yabani otlar boy atmıştır. Mezar taşındaki yazı şöyledir: «Pedro Joaquin Chamorro Cardenal - Nunca Claudico» (Asla Vazgeçmedi).

Bu üç buçuk milyonluk ülkede ölüler ölmez, varlıklarını sürdürür. Nikaragua politikasını, bilhassa 1989-1990'daki seçim kampanyasını anlamak için bunu anlamak bir zorunluluktur. On yıllık devrim elli yıllık diktatörlüğün izlerini silmediği gibi, bir avuç ailenin iki yüzyıllık denetimini ya da küçük, azgelişmiş bir ülkede dinsel simgeciliğin ezici etkilerini de ortadan kaldıramadı.

Bu kültürel mirasın önemi Ulusal Muhalefet Birliği'nin (UNO) stratejistlerinde eksik değildi. Yönetimdeki Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi Daniel Ortega için macho bir imajı (döğüş horozu, kovboy, yanki ejderha avcısı ve Nikaragualı süpermen olarak) yerleştirirken, UNO kendi kampanyasını yaşayan bir simgenin çevresine oturttu: Ulusal bir şehidin dul karı-

(*) Türkçesi: Osman AKINHAY.

sı. Politik deneyimden yoksun bir ev kadını olan Violeta Barrios de Chamorro, toplantılarda ve yürüyüşlerde, Latin Amerika'da dinsel alaylarda Bakire Meryem'in taşınmasıyla aynı şekilde lanse edildi.

«İşte La Santa geliyor,» diye haykırıyordu insanlar, Chamorro sıcak bir Cumartesi öğleden sonrası Muhafazakâr Parti'nin kalesi Granada'da bir toz bulutunun içinden çıkarken. Dona Violeta, tanındığı haliyle, tepeden tırnağa beyazlar giyinmiş, papanınkini andıran beyaz bir arabada yolculuk ediyordu. Yanında koşturan yüzlerce kişi tarafından sallanıp sarsıldıkça acı içinde yüzünü buruşturuyor - vücudunu kuvvetten düşüren bir kemik hastalığı vardı - ve yalvarırcasına kollarını açıyordu. Ölen kocasının büyük bir posterini saygısının bir göstergesi olarak arkasında taşıyordu, yandaşlarından biri bir direğe çivilemişti.

«Bir kadın olarak hareket edip konuşuyorum,» demişti Chamorro seçimden önce. «Uzman olduğumu iddia etmiyorum, çünkü değilim, bir cumhuriyet kurmak amacıyla benim çevremde toplanmış bir uzmanlar ekibi, halk ve politikacılar arasında bir köprü ve birlik bağı olarak hareket ediyorum»[1]. Sonradan Chamorro'nun yeni hükümetinde iktidarın çekirdeğini oluşturacak bu erkek «uzmanlar» ekibi, kampanya sırasında onun çevresinden hiç ayrılmamış, söyleşilerde, televizyona çıktığı zaman ve saf simgeciliğin yetmeyeceği tartışmalarda ona göğüs germişlerdi. Toplantılarda onu ülkenin selameti, Nikaragua'nın «Meryem»i, barışın beyaz güvercini olarak tanıttılar. Pedro ve Tanrı yukardan gözlüyordu, diye ısrarla yineleyeceklerdi; aday, titrek sesiyle, ölen kocasının ismini tekrar tekrar mırıldanacaktı.

Hemen hemen on yıllık savaştan ve enflasyonu 1988'de % 30.000'e çıkaran ekonomik krizden sonra, pek çok Nikaragualı bu simgeye oy verdi, tıpkı bir

1. *La Prensa* (Managua), 25 Kasım 1989.

azizin resmi önünde mum yaktıkları ya da dilek kutusuna para attıkları gibi. Bu hareket düşünmeyi ya da çözümlemeyi değil, yalnızca işlerin nasılsa daha iyiye gideceğine duyulan kör inancı gerektiriyordu.

«Yalnızca bir değişiklik istiyorum,» demişti 1984'te FSLN'ye oy vermiş ve öğleden sonranın güneşinde iki saattir torunuyla birlikte Granada'daki Chamorro'yu görmek için bekleyen yaşlıca kadın. «Pirinç ve fasulye çok pahalı, dokuzlardan *(comandantes)* daha iyisini yapamaz, ama hiç olmazsa umabiliriz.»

Kampanya sırasındaki toplantılardaki görüşmelerde, UNO yandaşları koalisyonun programı ya da UNO'nun neyi savunduğu konularında bir fikirleri olmadığını itiraf etmişlerdi. Çeşitli grupların yaptırdığı anketler, UNO'nun desteğinin büyük bölümünün en yoksul kesimlerden ve örgütlü Sağ'dan geldiğini gösteriyordu. FSLN'nin desteğinin çekirdeği ise orta sınıf, bilhassa yüksek eğitim almış kimselerdi[2]. UNO

2. Bkz. CID-Gallup anketi, Ekim 1989 ve Greenberg-Lake anketleri, 13 Aralık 1989 ve 24 Ocak 1990. Nikaragua seçimleri çoğu anketçiyi ruhsal bunalıma soktu. Çoğunluk FSLN'nin zaferini öngörmüştü; gerçek sonuçlara yaklaşan biricik anketler, üstünkörü yöntemleri ve politik eğilimlerinden dolayı en çok eleştiri alanlar oldu (esas olarak *La Prensa*'nın ve CID-Gallup'un anketleri). Greenberg-Lake, Latin Amerika'da birçok seçimle ilgili doğru tahminlerde bulunmuş, Washington'a dayanan bir anket şirketidir. Nikaragua araştırma enstitüsüyle (Itztani) işbirliği içinde çalışan bu şirket, Ortega'nın % 51 kazanacağını tahmin etti. Ama genel sorulardaki verilerinden bir kısmı Gallup anketiyle çakışıyordu. Anketlerin bir çözümlemesi ve Nikaragua'da niçin işe yaramadıkları konusunda, bkz. «After the Poll Wars: Explaining the Upset,» *Envio* (Mart/Nisan 1990). Politik analistler FSLN'ye sempati duyan bir kesimin «ceza oyu» verdiğini, hükümetin hatalarına tepkileri nedeniyle «*Frente*'ye bir ders vermek» için UNO'dan yana oy kullandıklarını da gözlemlediler. Bazı tahminlere göre, 1984'te Ortega'ya oy veren 150.000 kadar insan saf değiştirmişti. Bkz. Gianni Beretta, «Las Heridas de Managua,» *Il Manifesto* (Roma), 31 Mart 1990.

ittifakı oyların % 55'ini aldı, ancak bu oran koalisyona vekâlet vermeye tek başına yetmediği gibi, Violeta Chamorro'nun Sandinistler'le uzlaşmadan yönetebileceği konusunda bir güvence de sağlamaz.

Dona Violeta'nın birleştirici imajına karşın, UNO koalisyonu içinde birçok temel öneınde ayrılıklar vardır: Ortodoks Sol'la geleneksel Sağ arasında; oturmuş politik kişiliklerle ihtiraslı genç kuşağın muhtemel liderleri arasında; profesyonel politikacılarla Dona Violeta'yı kuşatan yakın dostlar ve akrabalar topluluğu arasında. Bu bölünme muhalefetteki UNO'yu karakterize ediyordu, ama büyük olasılıkla iktidardaki UNO'yu da karakterize edecektir.

Yeni hükümet beraberinde Nikaragua'nın geleneksel seçkinlerinin mirasını taşımaktadır: 100 yıllık mahvedici savaşlar, işgalci ABD ordusuyla uzlaşma, Somoza diktatörlüğüyle yapılan anlaşmalar, kişisel hamiliğe ve aile bağlarına dayanan yarı-feodal bir politik tarz. Chamorro'lar 1850'lerde, Muhafazakâr Parti'nin, Leon'lu Liberal karşıtlarına karşı ulusal iktidar için yürüttükleri yarışmada örgütlendikleri Granada kentindeki bir avuç varlıklı aileden biriydi. O zamandan beri, Liberal/Muhafazakâr rekabeti Nikaragua politik kültürünün pek çok yanının özünü oluşturmuştur. 1912-1933 arasında 1927-1928'de kısa bir arayla süren ABD işgali ilkin Muhafazakârlar'dan yanaydı, aına sonradan iktidarı Liberal Somoza ailesine devretti. Liberal Parti diktatörlüğün resmi politik aracı haline gelirken, Muhafazakâr hizipler kenarda bekleyerek Somoza'ların nerdeyse yarım yüzyıl iktidarda kalmalarına yardımcı oldular[3].

3. Somozo'larla iki politik parti arasındaki politik tango, muhalefeti iş âleminin, kamusal ve yeraltı gruplarının örgütlerini diktatörlüğe karşı çıkmakta kullanmaya zorlamıştı. Bu olgu daha sonra Sandinist hükümette de, sağ muhalefet karşı çıkışını ifade etmek üzere politik parti dışına çıktığı, özellikle Kardinal Obando y Bravo'nun liderliğindeki Katolik Kilisesi'ne

Bununla birlikte, Dona Violeta ve yakın danışmanlar çevresi, Muhafazakâr seçkinlerin, 1972 depreminin ardından Somoza'nın kendi başlıca alanları olan inşaat ve finansman alanına karışması nedeniyle diktatörle araları açılmış bir hizbinin politik devamlarıydı. Şimdilerde Violeta Chamorro'nun dışişleri bakanlığını yapan Enrique Dreyfus dahil olmak üzere içlerinden bir kısmı Özel Girişim Yüksek Konseyi'nde (COSEP) çalışmıştı; bu konsey, daha sonra Sandinist yönetime karşı direnişte önemli rol oynayan sağ eğilimli bir işadamları grubunu oluşturuyordu. Diğerleri FSLN'yle işbirliği yapmaya başlamışlardı; örneğin, o günlerde Nikaragua'nın en önemli şeker fabrikasının genel yöneticiliğini yapan, daha sonra Kotralar'ın lideri olan ve bugün Ulusal Meclis sekteri ve Chamorro'nun kilit adanılarmdan biri olan Alfredo Cesar.

Somoza'ya kafa tutmaya istekli seçkinlerin üyeleri, 1974'te bütünlüklü bir politik grup halinde birleştiler; o zamanın başlıca muhalif gazetesi *La Prensa*'nın yayın yönetmeni Pedro Joaquin Chamorro bu yılda Demokratik Kurtuluş Birliği (UDEL)'ni kurmuştu. UDEL, işçiler ve küçük işadamlarıyla geleneksel seçkinlerden üyeleri de kapsayan, çeşitli politik partilerden, sendikalardan ve COSEP'ten oluşmuş çok sınıflı bir koalisyondu. Ama 1978'de, Chamorro'nun bir suikaste kurban gitmesinden kısa süre sonra, nerdey-

döndüğü zaman yaşandı. Obando'nun kilisesi Sağ adına bir platforma ve örgütlenme üssüne dönüşmüştü. FSLN dışında, bütün ulusal toprakları kaplayan biricik örgütlenme Katolik Kilisesi'dir. Nikaragua'da 143 belediyelik, 178 kilise cemaati bölgesi vardır. Kilise'nin rolü ve Kilise-devlet ilişkilerinin daha geniş bir çözümlemesi için, bkz. «Iglesia y estado: pugna entre poderes,» *Pensamiento Propio* (Managua, Temmuz 1984) ve «Las iglesias y su opcion politica,» *La Cronica* (Managua), 24-30 Mayıs 1989.

se kesin olarak diktatörün emri üzerine parçalandı[4].

UDEL'in dağılışı ve FSLN'nin silahlı mücadelesine desteğin çoğalmasının peşinden, seçkin kesimin muhalefeti, başka bir şemsiye örgüt Geniş Muhalif Cephe (FAO)'de yeniden biraraya geldi. Ancak şimdiki UNO'yu oluşturan politik partilerin öncellerini de kapsayan FAO, UDEL'den çok daha başarılı olamadı. FAO 1978 yılında ABD desteğinde Somoza'yla onun çekilmesini amaçlayan görüşmelere katıldığında (FSLN bunu «Somoza'sız Somozacılık» diye nitelemişti), örgüt bölündü[5]. Carter'ın yardımcısı Robert Pastor'a göre, «Nikaragualı ılımlılar arabuluculuk başarısızlıkla bittikten sonra ne yapılacağını bilmiyorlardı, ama hayal kırıklığına uğramak için bir nedenleri daha vardı: ABD'nin Somoza'yı görevinden alacağını düşünmüşlerdi»[6].

Temmuz 1979'da FSLN'nin önderliğinde gerçekleşen devrimden sonra, geleneksel seçkinlerin kilit adamları yeni hükümette liderlik görevlerini kabul ettiler. Aynı kişilerden birkaçı bugün de Chamorro yönetiminin en güçlü mevkilerinde durmaktadır. Başkanlık danışmanı Alfredo Cesar ve bugün Merkez Bankası'nın başkanlığını yapan ekonomi sihirbazı Francisco Mayorga, devrimci Ulusal Yeniden İnşa Hükümeti'nin programının hazırlanmasına yardım etmişti. Violeta Chamorro'nun kendisi de, FSLN'den

4. UDEL konusunda daha fazla bilgi için, bkz. Mark W. Everingham, «Economic Development under Dictatorship and Revolutionary Coalition,» XV International Congress of the Latin American Studies Association, Miami, Florida, 4 Aralık 1989.

5. Bkz. Henri Weber, *Nicaragua: The Sandinista Revolution*, (Londra: Verso Editions, 1981. Türkçesi, elinizdeki kitabın 1. Bölüm'ü).

6. Robert A. Pastor, *Comdemned to Repetition: The United States and Nicaragua*, (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1987).

Sergio Ramirez, Daniel Ortega ve Moises Hassan ve iş âlemini temsil eden Alfonso Robelo'yla yan yana ilk cuntanın üyesiydi. Cesar cunta sekreterliğine getirilmişti.

Seçkinlerin FSLN'yle balayısı uzun sürmedi. Daha bir yıl olmadan hem Chamorro hem de Robelo istifa etmişlerdi. Dino Violeta o günlerde sağlık nedenlerini gerekçe göstermişti ve sonradan FSLN'nin egemenliğinin kendisine göstermelik bir görevli olmaktan öte şans tanımadığını iddia etmişti. Robelo'nun istifası, cuntanın Sandinist kitle örgütlerini de Devlet Konseyi'ne (devrimci yasama meclisi) almak üzere genişletme konusunun oylandığı zamana denk geldi; bu atakla FSLN, mutlak çoğunluğu sağlayacaktı. COSEP de hükümete sırtını dönerken, onu, özel girişimi yok etmeye eğilimli Marksist-Leninist bir klik diye adlandırdı[7].

1983'e gelindiğinde geleneksel seçkinlerin liderlerinin hemen hepsi ya politik muhalefete katılmışlar, ya ülkeyi terketmişler, ya da Kontralar'a katılmışlardı. Alfredo Cesar 1982'de hükümetin mali politikaları ve mülklere el koyma uygulamaları üzerine Merkez Bankası başkanlığından istifa etmişti. Ertesi yıl Eden Pastora'nın Kontralar'ın güney kanadını örgütleme çabalarına yardımcı olmak üzere ülkeden ayrıldı ve 1987'de Nikaragua Direnişi'nin politik direktörlüğüne katıldı. O günkü başkan yardımcısı Virgilio Godoy çalışma bakanı olarak ulusal politikada yer almayı sürdürmekle birlikte, yıllar geçtikçe hükümete yönelik eleştirilerini arttırdı[8].

7. Ekim 1981'de, bu suçlamalar üzerine FSLN dört COSEP liderini - onların arasında Enrique Dreyfus o günün dışişleri bakanıdır - hapse attı. COSEP'in yeni devrimci hükümetle ilişkilerinin nasıl ve neden bozulduğunun ayrıntılı bir öyküsü için, bkz. Julio Sergio Ramirez, «Private Sector Associations in Central America,» (Doktora tezi, Harvard Üniversitesi, 1985).

8. Godoy, Sandinist hükümette, başkanlığa aday olmak için istifa ettiği 1984 yılına kadar çalışma bakanlığı yaptı.

UNO kampanyasındaki ilk büyük iç kavga geçen Ağustos ayında bir Perşembe sabahı, UNO karargâhında U biçimindeki bir tahta masanın çevresindeki dumanlı bir odada başladı. Kavga üç gün sürdü. Nisan 1989'da «14'ler grubu» (12 yasal parti ve hukuki statüsü bulunmayan iki parti) olarak biraraya gelmiş bütün partilerin temsilcileri başkan ve başkan yardımcısı adaylarını seçmek üzere toplanmışlardı. Koalisyona eski Muhafazakâr Parti'nin devamı olan çeşitli hizipler, Virgilio Godoy'un Bağımsız Liberal Parti'si (1944'te Somoza taraftarı liberallerden kopan PLI), on yıllardır varlığını koruyan komünist, sosyalist ve Toplumsal Hristiyan partiler ve daha çok liderlerinin hırsıyla kurulan yeni partiler de katılıyordu. Böylesine geniş bir ideolojik yelpaze bir çatı altında birleşmeye pek uygun değildi, özellikle de Nikaragua'nın en büyük politik egolarından ikisini, Godoy ile komünist lider Eli Altamirano gibi projektörleri paylaşmaya alışkın olmayan kişilikleri, Violeta'nın iç çevresinden gelen ve politik sahnede tanınmamış kişilerle karşı karşıya getirdiği için.

Cumartesi sabahı listenin başına Violeta Chamorro'nun getirileceği kesindi -muhafazakâr geçmişinin ötesinde herhangi bir partiyle bağı olmadığı için politikacılar onda anlaşabilmişlerdi. Ama başkan yardımcısı seçiminde toplantı çıkmaza girdi (eski politikacı PLI'den Virgilio Godoy'a karşı, ülkedeki en keskin anti-Sandinist ses olan işadamı ve politikacı COSEP'den Enrique Bolanos vardı). Bolanos'un yandaşlarından oluşan bir kalabalık öğleden sonrayı kendi binalarını gizleyen uzun çalılara lanet okuyarak geçirdi. Öğleden sonra 4'te komünist ve sosyalist partilerin ayrılma tehdidinin peşinden nihayet Godoy seçildi[9].

9. ITZTANI Araştırma Merkezi, CRIES'e iki haftada bir verilen rapor, 15 Eylül 1989. Komünistlerin ve sosyalistlerin Nikaragua'nın en güçlü ailelerinden birinin başında bulunduğu

COSEP liderleri öfkelerini bastırdılar, ama bir ay sonraki Ulusal Meclis adaylarının seçiminde kendilerini yok saydırmamaya kararlıydılar[10]. Günlerce süren olağanüstü toplantıların üstüne, UNO Sağ'daki COSEP'le bağlı partilerden yana bir liste hazırladı: Bunlar CNP, APC ve PDCN'ydi. Neo-Liberal Parti (PALI) gibi tamamen yeni partilere, kendi gazetesi ve tabanıyla ülkenin en örgütlü partilerinden biri olan Toplumsal Hristiyan Halk Partisi (PPSC) gibi büyük politik ağırlığa sahip partiler kadar yer önerildi. Bunun üzerine çoğu PPSC üyesi, Toplumsal Hristiyan Parti'nin bağımsız kampanyasına katılmak amacıyla ittifaktan ayrıldılar. 14'ler - aslında 12 yasal partiden ibaretti- grubu 11'ler grubuna dönüşmüştü.

Kampanyanın en ciddi çatışması, Virgilio Godoy ve komünist, sosyalist liderler gibi eski devir politikacılar sınıfı ile Dona Violeta'nın çevresindeki danışmanlar arasında geçti. Kendi ideolojik ve kişisel farklılıklarına karşın, Alfredo Cesar ve kampanya yöneticisi Antonio Lacayo gibi «türediler»e kızgınlıkları ortak bir politika zemini oluşturuyordu. 1982'den beri sürgünde olan Cesar, Nikaragua'ya geçen yılın 11 Haziran'ında dönmüştü ve, onun Sosyal Demokrat Partisi (PSD) dar bir tabana hitap edebilmesine karşın, çok büyük bir hızla UNO'nun en güçlü ve göze çar-

bir listeyi kabul etmeleri çok zordu, ama Bolanos kural dışıydı. Godoy'un merkezci PLI'sıyla çok az ideolojik ortaklığı bulunmasının yanı sıra, komünist ve sosyalist liderlerin de ait olduğu eski devir politikacılar sınıfını temsil ediyordu ve en azından Nikaragua'nın işadamları sınıfının en gerici kanadının lideri değildi.

10. Nikaragua sisteminde, seçmenler oy pusulalarını tek tek temsilciler adına değil, her politik partinin sunduğu adaylar listesi için kullanır. UNO'nun karşı çıkışı 12 yasal partinin her birinin ayrı liste çıkarması yerine ittifakın tek bir liste çıkarmasıydı, çünkü tek başına hiç birinin, Ulusal Meclis'teki birleşik FSLN bloğu karşısında şansı olmazdı.

pan kişiliklerinden biri oldu. Eylül ayında Violeta Chamorro'nun damadı ve en güvendiği danışmanı Lacayo tarafından kampanya komitesine atandı. Cesar, Chamorro ailesinin damadıdır da. Politik sahnedeki göz kamaştırıcı yükselişi, onun UNO'da, özellikle ülkeyi asla terketmemiş politik kişilikler arasında çok dost kazanmasına yetmedi. Komünist Parti lideri Eli Altamirano onu «Nikaragua'ya kabuk aramak için dönmüş bir deniz yılanı»na benzetmektedir.

Her partinin bir temsilcisinden oluşan ve başkanlığını Godoy'un yaptığı yönetim kurulu olan UNO'nun Politik Konseyi, Cesar'ın şovuna izin vermemeye kararlıydı. Kasım ayında, Chamorro kampanyaya yardım aramak üzere Avrupa'ya çıkmış ve Cesar da üniversite kampüslerinde konuşmak üzere ABD'de bulunurken, Politik Konsey 2'ye karşı 12 oyla Cesar'ı kampanyadaki görevinden aldı[11]. Ama Cesar'ın eski yerine dönmesi uzun sürmedi. Chamorro uçaktan adımını attığı an, Cesar'ı «baş danışmam» olarak atadığını ve «ulusal selamet hükümeti» için bir «uzmanlar» ekibini toplama görevini verdiğini açıkladığı bir basın toplantısı düzenledi[12].

Bu kavgalar sürdü. Seçimden üç hafta önce, kampanya yöneticisi Lacayo ve Politik Konsey'deki PLI

11. *La Prensa* darbeyi ılımlı bir şekilde «teknik yeniden yapılanma» diye anıyordu. Violeta'nın en küçük oğlu ve Sandinistler'in günlük gazetesi *Barricada*'nın yayın yönetmeni Carlos F. Chamorro şöyle yazmıştı: «Hanımefendinin kendisi ve piyonları Avrupa'ya geziye çıkmışken sırttan hançerlenmeleri tesadüfi bir çakışma değildir. UNO'daki politikacılar bu hareketi dikkatle hesaplamış gibidirler... Bu 'teknik yeniden yapılanma' değil, politik hesapların görülmesidir.» (Rebelion en la granja?», *Barricada*, 16 Kasım 1989). Diğerleri buna, seçimlerden önce silahlarını bırakmamalarını isteyerek Kontra komutanı Enrique Bermudez'e yazdığı can sıkıcı bir mektup diye atıfta bulundular.

12. *La Prensa*, 22 Kasım 1989.

temsilcisi Jaime Bonilla bir UNO toplantısında UNO yandaşları, uluslararası gözlemciler ve gazetecilerin önünde yumruk yumruğa girdiler. Birleşmiş Milletler gözlemcisi toplantılarda Godoy ile Lacayo arasında bağırma yarışlarına tanık olduğunu bildirdi[13]. Başkan yardımcıları halk önünde ender olarak birlikte görünüyorlardı; 18 Şubat'ta Matagalpa'daki son bir UNO toplantısında birlikte göründükleri zaman da, ayrı araçlarda yolculuk ettiler ve konuşmalarında birbirleriyle açıkça çelişkili sözler sarfettiler[14].

Kampanyadaki yumruk yumruğa kavgalar çok geçmeden bakanlık kavgalarına, ekonomik politika tartışmalarına ve Ulusal Meclis'i denetleme rekabetine dönüştü. Cesar'ın topladığı uzmanlar ekibi 25 Şubat ve 25 Nisan tarihleri arasındaki geçiş döneminde UNO'nun görüşme komisyonu, yeni hükümette de iktidarın çekirdeği haline gelmişti. Chamorro yönetiminin «yuppileri» olarak bilinen bu kişilerin hepsi de CORDENİC'den (Nikaragua'yı İyileştirme ve Kalkındırma Komisyonu) gelir; bu kuruluş, 1988'de Dışişleri Bakanı Enrique Dreyfus'un kurduğu, seksen işadamı

13. Yazarın Horacio Boneo'yla görüşmesi (ONUVEN üyesi, BM gözlemci ekibi), Managua, 16 Ocak 1990.

14. Başkan ve başkan yardımcısı adayları arasındaki çelişki asla 18 Şubat 1989'daki UNO'nun kampanya bitiş toplantısında görüldüğünden daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmadı. Violeta'nın danışmanlarını hayal kırıklığına uğratıp uluslararası gözlemcileri telaşa düşürerek Godoy, en azından 60.000 coşkulu UNO destekçisini, seçim günü tam sonuçlar alınıncaya kadar sandıkların dışında «kitlesel biçimde bulunmaya» çağırmıştı. Buna önceki konuşmalarda da değinmiş, uluslararası gözlemcilerde FSLN ve UNO yandaşları arasında şiddetin patlak vermesi korkusuna yol açmıştı. Chamorro Godoy'un hemen peşinden yaptığı konuşmada, başkan yardımcısıyla açıkça çelişkili bir dil kullanarak, seçmenlerin «barış içinde gidip oylarını kullanmalarını, daha sonra sonuçları beklemek üzere evlerine dönmelerini» istedi.

ve aydını biraraya getiren bir beyin takımıydı. COSEP'in eski başkanı olan Dreyfus, CORDENİC'i, muhalefetin iktidara geldiğinde uygulayabileceği ekonomik politikaları ve programları hazırlasın diye kurmuştu. Dreyfus dışında, CORDENİC'den gelen diğer üç üye yeni hükümette kilit mevkileri ele geçirdiler; yardımcıları da CORDENİC üyeleriydi. Başkan yardımcılığına atanan Antonio Lacayo, tahtın arkasındaki asıl güç olarak görülmektedir. UNO'nun ekonomik programını kaleme alan Francisco Mayorga Merkez Bankası başkanıdır. Ve Godoy döneminde (FSLN'nin sendikalar üzerinde parti denetimi kurulmasını resmen cesaretlendirmesini protesto etmek için istifasını verene kadar) Sandinist Çalışma Bakanlığı'nda görevli Francisco Rosales yeni çalışma bakanıdır.

Dona Violeta, bir kısmı politik deneyime sahip olmayan kendi ailesinin üyeleri ve hayat arkadaşlarını da hükümetine aldı. Başkanın danışmak için gözünü Kardinal Miguel Obando y Bravo'ya diktiği bilinmektedir. Obando basın toplantıları ve kamuoyu önündeki gelişmelerde Chamorro'nun gölgesi olarak görünmektedir. Kardinal'in Chamorro'ya verdiği üstü kapalı onayın karşılığında, Chamorro da eğitim bakanlığına Kardinal'in en yakın müttefiklerinden Sofonias Cisneros'u atamıştır. Obando'nun başka bir müttefiği Humberto Belli (sağ eğilimli ABD'nin beyin takımı kuruluşu ve uzun süre CIA bağlantılı olmasıyla ün yapmış Puebla Enstitüsü'nün kurucusu) eğitim bakanı yardımcılığına getirildi. Politik sahnede tanınmayan birisi olan yeni Sağlık Bakanı Ernesto Salmeron, hem Dona Violeta'nın torunlarını, hem de Daniel Ortega'nın çocuklarını tedavi eden bir çocuk doktorudur. Başka bir nüfuzlu akraba da, Yönetim Bakanlığı'nın (eskiden İçişleri Bakanlığı'ydı) başına getirilen Carlos Hurtado'dur.

Öyle görünüyor ki COSEP, kısmen kendi yaptıkları nedeniyle olsa da, eski tarz politikacılar gibi sahneden çekilmiştir. Chamorro kabinesine iki COSEP,

üyesi atandı, ama onlar, daha yemin etmeden önce, Gen. Humberto Ortega'nın silahlı kuvvetler başkanlığında tutulmasını protesto için istifa ettiler[15]. UNO Politik Konseyi Chamorro'nun kararlarında danışmanların etkisini protesto etmeyi sürdürmektedir. Komünist ve Sosyalist partiler de muhalefetteki FSLN'ye katılma tehdidini savurdular.

Dipte, bu çeşitli güçler arasında, Sandinistler'i yok edip devrimi geriye döndürme konusunda bir anlaşma vardır. En çok farklılaştıkları nokta, ne kadar hızlı hareket edilip ne kadar ileri gidileceğidir. Örneğin sağ eğilimli partiler ve COSEP, anayasayı devre dışı bırakmak, Sandinistler'in liderliğindeki orduyu tepeden tırnağa yeniden düzenlemek ya da ortadan kaldırmak, devlet sektörünü özelleştirmek isteyecektir. CORDENİC hizbi, politik istikrarı sağlamak için, değişikliklerin yavaş yavaş yapılması ve Sandinistler'le görüşülmesi gerekliliğinin farkındadır. Bu ayrılıklar bilhassa Ulusal Meclis'te önem kazanır, çünkü UNO büyük bir oy kaptıysa bile (92 sandalyeden 52'si), anayasayı değiştirmekte gerekli % 60'a ulaşamadı ve ayrıca blok olarak davranmakta büyük sıkıntılarla karşılaşacaktır.

26 Nisan sabahı erken saatlerde, yeni başkanın görevdeki ilk gününde, Virgilio Godoy ve 18 kişilik kadrosu Dona Violeta'nın önünde başkanlık makamına geldiler ve yer paylaşımı yapmaya başladılar. Öfkeden çılgına dönen Chamorro'nun geçiş ekibi anahtarları Godoy'a vermeyi redetti. Daha sonra da Chamorro, Godoy'a başka bir yerde dükkân açması gerekeceğini bildirdi.

Yeni hükümet üyeleri yer kavgası yapar. Chamorro başkanlık ofisinde mini etek giyilmesini ve

---

15. COSEP başkanı ve inşaat bakan adayı Gilberto Cuadra ile COSEP üyesi ve tarım bakanı adayı Jaima Cuadra, resmen yemin etmeden önce görevlerinden çekilmişlerdi. Bkz. *Barricada*, 26 Nisan 1990.

«*companero*» sözcüğünün kullanılmasını yasaklarken, fiyatlar yıldırım hızıyla fırladı. Seçimden üç hafta sonra, Chamorro'nun başlıca ekonomisti Francisco Mayorga yavaş yavaş yeni bir parayı uygulamaya sokma planlarını açıklayıp cordoba değer kaybetmeye başladığında, yiyecek fiyatları da birden yükselmişti. Halk bankalara akın etti; 1989'da pratikte ortadan kaldırılmış olan karaborsa yeniden boy gösterdi. FSLN yönetiminin son haftalarında, Managua eteklerinde, Dona Violeta yönetiminden konut alma şanslarının pek kalmadığından korkan insanlar kendiliğinden toprak işgallerine başladılar. Bu arada, gidici olan FSLN hükümeti devlet görevlileriyle parti üyelerine araç ve konut dağıtan yasayı onayladı.

Asıl olarak Mayorga tarafından kaleme alınmış UNO'nun «Ekonomik Toparlanma Gündemi», her aileye bir ev vadeden ve aşırı yoksulluğun silineceğine söz veren belirsiz ve çelişkili bir belgedir. Bu amaca sübvansiyonların kesilerek, ulaşım gibi toplumsal hizmetleri özelleştirerek ve ülkeyi daha büyük dış yatırımlara açıp ortak-üretim (in-bond assembly plants/ *maquila-doras)* ve serbest ticaret bölgelerini cesaretlendirerek ulaşılmasını önerir. «Ekonominin tam kapsamlı bir dönüşümü»nü isterken, şunları savunur: «Yeni toplumsal piyasa ekonomisi özgürlük, ekonomik etkinlik, özel mülkiyet ve toplumsal adalet ilkelerine dayanacak, hükümet yalnızca özel sektörün üretime geçemediği alanlarda üretime katılacaktır»[16].

Geleceğin savaş alanı, bu son maddedir. «Burada, cinsel randevu motellerinden berber dükkânlarına kadar herşey devletin mülkiyetindedir,» diye açıklıyordu, Chamorro'nun geçiş ekibi üyelerinden Augustin Jarquin. «Devlet, yalnızca, sundukları hizmet va da etkileri nedeniyle ekonomide stratejik role sahip ku-

16. «The UNO Agenda for Economic Recovery», Managua'dan bölge haberleri, 1 Nisan 1990.

rumları denetlemelidir»[17]. «Beyaz ve Mavi Plan»ını geçen yaz açıklayan COSEP, Halk Mülkiyeti olarak bilinen devletin sahip olduğu sektörü bütünüyle kaldırarak, köklü bir serbest piyasa ekonomisine geçilmesini inatla savunmaktadır[18]. Sol kanada gelince, komünistler, sosyalistler ve PPSC, UNO planını aynı ölçüde eleştirmektedirler. Devlet sektörünün bugünkü boyutlarına ait tam rakamları elde etmek çok güçtür, ancak yeni yönetim, zarar eden işletmelerden başlayarak, bu oranı köklü biçimde indirmeyi tasarlamaktadır.

UNO programı IMF'nin standart yapısal uyum paketiyle (özelleştirme, sübvansiyonların kısılması ve dış yatırımı özendiren önlemler) pek çok ortak yan taşıdığı halde, yetimlere, dullara ve emeklilere yardım gibi toplumsal hizmetlerin iyileştirilmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve aile şirketlerine kredi sağlanması önerilerine hayli yer ayırır. On yıllık devrimin ardından, «toplumsal adalet» Sağ'da bile ulusal sözlüğün bir parçasını oluşturuyor. Nikaragua'da başa geçen her hükümet, meşruluğunu kazanmak istiyorsa, yalnızca sözde kalsa bile, yoksulların gereksinimlerine hitap etmenin yollarını aramak zorundadır.

Bu yönetimin önündeki temel sorun, kampanyadaki vaatlerini yerine getirecek kadar dış yardım alıp alamayacağıdır. Ambargo Chamorro zafer kazanır kazanmaz kaldırıldığı halde, Bush yönetimi Doğu Avrupa'yla daha ilgili görünmektedir. (Tarihin daha cilveli dönüşlerinden biri de şudur: Seçimden sonra, Bush'un Gorbaçov'dan Nikaragua'ya petrol göndermeyi sürdürmesini istediği söylenmektedir.) ABD senatosu Mayıs ayında 300 milyon dolarlık yardım pa-

17. «Plan Azul y Blanco»nun daha ayrıntılı bir çözümlemesi için, bkz. Managua'da Orta Amerika Tarih Enstitüsü'nün yayımladığı *Envio*'nun Temmuz 1989, İspanyolca basımı.

18. Yazarın görüşmesi, 29 Mart 1990, Managua.

ketini nihayet onaylamıştır, ama yardım ekim sezonunda gelecektir ve ülkenin savaşla harap olmuş altyapısını yeniden inşa etme gerekliliği hiçbir yerde daha acil değildir[19].

Chamorro'nun göreve başlamasından önceki hafta, öğretmenler elektrik işçileri ve otobüs sürücüleriyle birlikte greve başlarken, su hizmetlerinde görevli işçiler Managua'nın zaten yetersiz stoğunu iyice kısma tehdidinde bulundular. Bir ay sonra binlerce kamu görevlisi greve çıkmıştı bile. Kampanya sırasında, Mayorga yeni yönetimin ilk 100 gününde, işten çıkarmaya başvurmadan, enflasyonu denetleme ve ücretleri arttırma sözü vermişti. Bazı Nikaragualılar buna güveniyor. FSLN 1988'de son derece sıkı bir kemer sıkma programı uygulamış ve bunu iki yıl sonra pahalıya ödemişti. Nikaragualılar önce bir yönetimi silahlarla, sonra bir diğerini oyla başlarından atmayı başarmışlardır. Sokaktaki kadın ve erkekler yeterince sıkıştıklarını hissederlerse, Violeta'yı da kulağından tutup atmakta iki kere düşünmezler.

Ama şu an için Dona Violeta, pek çok Nikaragualının «La Santa»sı, ulusal uzlaşmayı sağlayabilecek biricik politik kişilik konumunu koruyor. Ekonomik kaygılar, iç savaş tehdidine son verilmesi karşısında yine geri planda kalacak. Antonio Lacayo başkanlığındaki Chamorro yönetiminin en güçlü kesimi, ülkedeki en örgütlü birleşik güç olarak FSLN'nin politik istikrarın sağlanmasında kilit rolünü koruyacağını çok önceden kabul etmiştir. «Sandinistler seçimi kazanırsa bize gereksinim duyacaklar, biz kazanırsak da onlara,» demişti Lacayo, seçimden önce. «Konsensüs gereksinimi hepimizi etkiliyor. Kazanan parti bütün Nikaragualıları kendi projesine katamazsa, Nika-

19. Dünya Mahkemesi (Uluslararası Adalet Divanı), ABD'nin Nikaragua'ya yaklaşık 17 milyar dolar zarar verme borcu bulunduğunu hesaplamıştır.

ragua'yı yeniden inşa etmek nerdeyse olanaksız»[20]. Lacayo ve «yuppie» arkadaşları hemen, giden hükümetle ordu hiyerarşisine dokunmamayı kabul ettiklerini içeren bir anlaşma imzalamaya koyuldular. UNO Politik Konseyi'ne danışılmadığı gibi, anlaşmanın bütün hükümlerine onay bile istenmedi[21].

«Yuppiler»in Nikaragua'daki gelişmeleri denetleme yeteneği büyük ölçüde UNO koalisyonunun daha aşırı hizipleriyle başa çıkabilme ve Kontralar'ın silahları bırakmasını sağlama yeteneğine bağlı olacak. 25 Nisan'da, yeni hükümet, FSLN ve Kontra liderleri arasında varılan anlaşmada öngörüldüğü gibi, isyancılar Birleşmiş Milletler denetiminde ülkenin kuzeyindeki «güvenlik bölgeleri»ne yönelmeye başladılar. Şimdi Nikaragua sınırları içinde savaşın sürdüğü yıllara kıyasla daha fazla silahlı Kontra vardır. Ve bu bölgeleri ziyaret eden muhabirlere göre, yerlerinden kımıldamamayı planlıyor görüntüsü vermekteler[22]. Birleşmiş Milletler barış gücü silahsız ve sözlü ikna dışında isyancıları silahsızlandıracak bir yönteme sahip değil. Kontra liderlerinin bazıları direnmeye yemin etti.

Chamorro hükümetinin hata yapma şansı çok az. İçerde her yandan baskı altında olduğu gibi, Nikaragua'nın ezeli başağrısı ABD'yle de uğraşmak zorunda. Bush yönetimini, Chamorro'nun zaferinin FSLN'nin ortadan kalkması anlamına gelmeyeceğini kabul edecek mi? Humberto Ortega'yı silahlı kuvvetlerin başında tutma kararını sineye çekmeyi sürdürecekler mi? Dona Violeta hükümetinin iç savaştan kaçınmak için hiç kuşkusuz vereceği başka ödünleri kabul edecekler mi?

20. *La Cronica*, 11-17 Ocak 1990.

21. Basın toplantısı, Jaime Bonilla (PLI temsilcisi), International Press Club, Managua, 30 Nisan 1990.

22. «Contras se creen los conquistadores,» Kenneth Freed, *The Los Angeles Times*'dan yeniden basım: *Barricada*, 29 Nisan 1990.

«Bizim aziz Nikaragua'mız, kardeş savaşlarında çocuklarını gömmektense silahlarını gömecektir,» diye bildirmişti Chamorro, göreve başlama konuşmasında muzaffer bir edayla[23]. Bütün ülkede Nikaragualılar'ın yapmakta olduğu şey tam da budur; benim Sandinist komşularının da evlerinin yakınındaki bir ağacın altında böyle bir gömüleri var.

23. La Prensa, 25 Nisan 1990.

SEÇME BİBLİYOGRAFYA

I. Kitaplar

Castaneda, Jorge G., *Nicaragua, Contradicciones en la revolucion*, Meksika, 1980.

Gilly, Adolfo, *La Nueva Nicaragua: anti-imperialismo y lucha de clase*, Meksika, 1980.

Jacques, Andre, *Nicaragua, la victoire d'un peuple*, Paris, 1980.

Lopez, Julio, Nunez, Orlando, Chamorro, Fernando ve Serres, Pascual, *La Caida del somocismo y la lucha sandinista en Nicaragua*, Managua, 1980.

Marquez, Gabriel Garcia ve diğerleri, *Los Sandinistas*, Bogota, 1979.

SENAPER-FSLN: Ministerio de planificacion, *Programa de reactivacion economica en beneficio del Pueblo*, Managua, 1980.

Pisani, Francis, *Muchachos-Nicaragua, jaurnal d'un temoin de la Revolution sandiniste*, Paris, 1980.

Wheelock, Roman Jaïme, *Imperialismo y dictadura*, Meksika, 1975.

Wheelock, Roman Jaïme ve Carron, Luis, *Apuntes sobre el desarrolo economico y social de Nicaragua*, Managua, 1980.

II. Makaleler

Belli, Pedro, 'Prolegomeno para una Historia Economica de Nicaragua', *Revista de Pensamiento Centro americano*, no. 146.

Bensaid, Daniel, 'Managua-Petrograd, et retour', *Critique Communiste*, no. 29 (Ekim 1979).

Bensaid, Daniel ve Ollivier, Fromçois, 'Revolution au Nicaragua!' *Rouge* no. 905'e ek, Paris (1980).

Bourdillat, Nicole, 'Nicaragua: la dynastie Somoza', *Problemes d'Amerique latine, la documentation Française*, no. 4517/18 (Haziran 1979).

Burbach, Roger, 'Nicaragua: the course of revolution', *Monthly Review*, cilt 31, no. 9 (Şubat 1980).

CEPAL, 'Nicaragua: repercusiones economicas de los a contecimientos politicos recientes', (Ağustos 1979).

Debray, Regis, «Nicaragua, une 'moderation' radicale», *L'esperance au purgatoire*, Paris 1980.

'Nicaragua un an de pouvoir sandiniste' *Problemes politiques et sociaux* no. 393 (Temmuz 1980).

Jung, Harald. 'Behind the Nicaraguan Revolution', *New Left Review* 117 (Eylül-Ekim 1979).

Maitan, Livio, 'Une nouvelle étape de la Revolution', *Inprecor*, (Mayıs 1980).

Udry, Chalres-Andre, 'Nicaragua: la revolution en morche', *Inprecor*, no. 59 (Eylül 1979).

—— —— 'Acquis et contradictions de la revolution', *Inprecor*, no. 72 (Mart 1980).

Weber, Henri, 'Nicaragua: entre Reagan et Castro' *Politique Aujourd'hui*, no. 11-12 (Kasım-Aralık 1980).

Vargas, Oscar Rene, 'La Crisis del somocismo y el movimiento obrero nicaraguense', *Estudios Sociales Centro Americanos*, (Nisan 19'/3).

—— —— 'Notas sobre el nuevo eje de acumulacion capitalista en Centro-america: el caso de Nicaragua', *Estudios Sociales Centro-americanos*, (Nisan 1979).

—— —— 'Nicaragua: Economia y Revolucion' (hazırlanıyor).

III. Belgeler

Ministerio de Planification, *Programa de reactivacion economica en beneficio del Pueblo*, Managua, Ocak 1980.

—— —— *Evaluacion del primer trimestre del programa de reactivacion en beneficio del Pueblo*, Mayıs 1980.

COSEP, *Anàlisis sobre la ejecucion del programa de gobierno de reconstruccion nacional*, Kasım 1981.

Programa de gobierno de reconstruccion nacional, Managua, 1979.

Estatutes de los dereches y garantie de los Nicaraguense, Managua 1979.

MON, *Idearıo politico del Movimiento democràtico Nicaraguense*, Managua, 1980.

nikaragua sandinist devrimi

"Halkı savaşa hazırlanmasına rağmen FSLN sosyalizme demokratik, çoğulcu geçiş olanaklarını korumaya çalışmaktadır -ki bu, ABD emperyalizminin arka bahçesindeki azgelişmiş bir ülke için tutkulu, hatta belki de ütopik bir projedir."

Henri WEBER

"Gözyaşı dökmeden önce, seçim sürecini çevreleyen olumsuz koşullara karşın, Nikaragua halkının % 40'ının herşeye karşın devrimin zor yolunda yürümeyi tercih ettiğine dikkat çekilmeli."

Carlos M.VILAS

HENRI WEBER

EK: 1990'DA NE OLDU?